

**T.C.
DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
TÜRKÇE ÖĞRETMENLİĞİ PROGRAMI
DOKTORA TEZİ**

**MASALLARIN
TÜRKÇE ÖĞRETİMİNDEKİ YERİ VE ÖNEMİ**

Zeynep ÇETİNKAYA

**İzmir
2007**

**T.C.
DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE EĞİTİMİ ANABİLİMDALI
TÜRKÇE ÖĞRETMENLİĞİ PROGRAMI
DOKTORA TEZİ**

**MASALLARIN
TÜRKÇE ÖĞRETİMİNDEKİ YERİ VE ÖNEMİ**

Zeynep ÇETİNKAYA

**Danışman
Yrd. Doç. Dr. Mehmet YARDIMCI**

**İzmir
2007**

YEMİN

Doktora tezi olarak sunduğum “Masalların Türkçe ğretimindeki Yeri ve önemi” adlı çalışmanın, tarafımdan bilimsel ahlk ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurulmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

Nisan 2007

Zeynep ÇETİNKAYA

ÖNSÖZ

Anadilin doğru ve etkili bir biçimde kullanımını sağlama, Türkçe öğretiminin temel amaçlarından biridir. Bu nedenle dinleme, okuma, konuşma ve yazmadan oluşan temel dil becerilerinin geliştirilmesine önem verilir. Bu becerilerin oluşumunda masalların önemli bir yeri vardır. Çünkü çocuklara anadilinin en güzel örneklerini sunan, edebî zevki tattıran ve hayal güçlerini geliştirme olanağı sağlayan ilk tür masallardır.

Dil becerilerinin temelinin atıldığı ilk çocukluk döneminde çocukların masala karşı yoğun bir ilgisi vardır. Başlangıçta dinlediği masalları sözlü olarak anlatmaktan zevk alan çocuklar, ilköğretimin ilk yıllarında bunları kendi başlarına okuma ve yazıya dökme gereksinimi duyarlar. Bu nedenle masal, temel dil etkinlikleri ve yaratıcı çalışmalar için elverişli bir araçtır. Bu noktada, öğrencilerin karşılaştıkları masalların niteliği ve bunların sınıf içi etkinliklerde kullanımları önem taşır. Bu çalışmayla öğretmenlerin Türkçe ders kitaplarındaki masal metinlerine, masal seçiminde dikkat ettikleri özelliklere ve bu türün Türkçe öğretiminde kullanımına ilişkin görüşlerini ortaya koyma amaçlanmıştır. Ayrıca masallar dil, içerik ve basım/biçim özellikleri açısından da incelenmiştir.

Çalışma, beş bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde, araştırmanın problem durumu, amacı, önemi, problem cümlesi, alt problemleri, sayıtları, sınırlılıkları, tanımları ve kısaltmaları verilmiştir.

İkinci bölümde masalın tanımı, kaynakları, türleri, bölümleri, genel özellikleri, eğitimdeki yeri, Türkçe öğretiminde kullanımı hakkında kuramsal bilgilere yer verilmiş, masallarla ilgili yayın ve araştırmalar üzerinde durulmuştur.

Üçüncü bölümde, araştırmanın modelinden, evren ve örneklemeden, verilerin nasıl toplandığından ve çözümlendiğinden söz edilmiştir. Böylece araştırmanın yöntemi, ayrıntılı bir biçimde ortaya konmuştur.

Dördüncü bölümde öğretmenlerin masallara ve bunların Türkçe öğretiminde kullanımına ilişkin görüşlerinin çözümlenmesi sonucunda elde edilen bulgu ve yorumlara yer verilmiştir. Ayrıca Türkçe ders kitaplarındaki masal metinleri ile öğretmenlerin çocuklara önerdikleri masal kitaplarının dil, içerik ve basım/biçim özellikleri üzerinde durulmuştur.

Beşinci bölümde, bulgu ve yorumlara bağlı olarak ulaşılan sonuçlar tartışılmış ve bunlara ilişkin önerilerde bulunulmuştur.

Çalışmada yararlanılan eserler, kaynakçada verilmiştir. En sonda ise “Ekler” başlığı altında Buca ilçesi Millî Eğitim Müdürlüğü araştırma izni belgesi, öğretmenlerin masallara ve bunların Türkçe öğretiminde kullanımına ilişkin görüşlerini belirleyen ölçek, masal kitapları kaynakçası, araştırmada incelenen Türkçe ders kitabındaki masal metinleri, dil, içerik ve basım/biçim özelliklerini yansıtan üç masal kitabı örneği sunulmuştur.

Uzun bir çalışma sonucunda ortaya konan bu araştırmanın hazırlanmasında değerli bilgilerini esirgemeyen ve kendi kütüphanesinden yararlanma olanağı da sağlayan danışmanım Yrd. Doç. Dr. Mehmet Yardımcı’ya, ölçeği hazırlama, uygulama ve değerlendirme aşamalarına değerli görüş ve önerileriyle yön veren Yrd. Doç. Dr. Hadiye Küçükkaragöz’e, tez çalışmasının çeşitli aşamalarına görüşleriyle katkıda bulunan Yrd. Doç. Dr. Nevin Akkaya’ya, verilerin istatistik çözümlerinde yardımcı olan Arş. Gör. Eylem Yıldız ve Arş. Gör. Fatma Susar Kırmızı’ya, ölçeği yanıtlayan ilköğretim okulu öğretmenlerine, karşılaştığım tüm zorluklarda beni destekleyen, sevgilerini ve ilgilerini hiçbir zaman esirgemeyen aileme en içten teşekkürlerimi sunarım.

Zeynep ÇETİNKAYA

Nisan 2007

İZMİR

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
Önsöz.....	i
İçindekiler.....	iii
Tablolar Listesi.....	viii
Özet.....	xii
Abstract.....	xiv
 I. BÖLÜM	 1
GİRİŞ.....	1
1.1. Problem Durumu.....	1
1.2. Amaç ve Önem.....	1
1.3. Problem Cümlesi.....	2
1.4. Alt Problemler.....	2
1.5. Sayıtlılar.....	4
1.6. Sınırlılıklar.....	4
1.7. Tanımlar.....	4
1.8. Kısaltmalar.....	5
 II. BÖLÜM	 6
İLGİLİ YAYIN VE ARAŞTIRMALAR.....	6
2.1. Kuramsal Çerçeve.....	6
2.1.1. Masalın Tanımı.....	6
2.1.2. Masalların Kaynakları.....	9
2.1.3. Masal Türleri.....	11
2.1.4. Masalların Bölümleri.....	20
2.1.5. Masalların Genel Özellikleri.....	25
2.1.6. Masalların Eğitimdeki Yeri	31
2.1.7. Çocuklar İçin Seçilen Masallarda Bulunması Gereken Özellikler.....	35
2.1.7.1. Biçimsel Özellikler.....	36
2.1.7.2. İçerik Özellikleri.....	39

2.1.8. Masalların Türkçe Öğretiminde Kullanımı.....	42
2.1.8.1. Genel Özellikleriyle Türkçe Öğretimi.....	42
2.1.8.2. Masallarla Türkçe Öğretimi.....	53
2.2. Masallarla İlgili Yayın ve Araştırmalar.....	59
III. BÖLÜM	70
YÖNTEM.....	70
3.1. Araştırma Modeli.....	70
3.2. Evren ve Örneklem.....	70
3.3. Veri Toplama Araçları.....	79
3.3.1. Geçerlik ve Güvenirlik Çalışmaları.....	79
3.3.2. Ölçme Aracının Uygulanması.....	85
3.4. Veri Çözümleme Teknikleri.....	85
IV. BÖLÜM.....	87
BULGULAR VE YORUMLAR.....	87
4. 1. Öğretmen Görüşlerine İlişkin Bulgular ve Yorumlar.....	87
4.1.1. Birinci Alt Problemle İlgili Bulgular ve Yorumlar.....	87
4.1.1.1. Öğretmenlerin Türkçe Ders Kitaplarındaki Masal Metinlerine İlişkin Görüşleriyle İlgili Bulgular ve Yorumlar	88
4.1.1.2. Öğretmenlerin Türkçe Ders Kitaplarındaki Masal Metinlerine İlişkin Görüşlerinin Değişkenlere Göre Durumuyla İlgili Bulgular ve Yorumlar.....	90
4.1.1.2.1. Yaş Değişkenine İlişkin Bulgular ve Yorumlar.....	90
4.1.1.2.2. Cinsiyet Değişkenine İlişkin Bulgular ve Yorumlar.....	92
4.1.1.2.3. Mezun Olunan Okul Değişkenine İlişkin Bulgular ve Yorumlar.....	92
4.1.1.2.4. Kıdem Değişkenine İlişkin Bulgular ve Yorumlar.....	94
4.1.1.2.5. Sosyoekonomik Seviye Değişkenine İlişkin Bulgular ve Yorumlar.....	95
4.1.1.2.6. Sınıf Değişkenine İlişkin Bulgular ve Yorumlar.....	96
4.1.2. İkinci Alt Problemle İlgili Bulgular ve Yorumlar.....	97

4.1.2.1. Öğretmenlerin Masal Kitapları Seçimine İlişkin Görüşleriyle İlgili Bulgular ve Yorumlar.....	97
4.1.2.2. Öğretmenlerin Masal Kitapları Seçimine İlişkin Görüşlerinin Değişkenlere Göre Durumuyla İlgili Bulgular ve Yorumlar.....	100
4.1.2.2.1. Yaş Değişkenine İlişkin Bulgular ve Yorumlar.....	100
4.1.2.2.2. Cinsiyet Değişkenine İlişkin Bulgular ve Yorumlar.....	102
4.1.2.2.3. Mezun Olunan Okul Değişkenine İlişkin Bulgular ve Yorumlar.....	102
4.1.2.2.4. Kıdem Değişkenine İlişkin Bulgular ve Yorumlar.....	104
4.1.2.2.5. Sosyoekonomik Seviye Değişkenine İlişkin Bulgular ve Yorumlar.....	105
4.1.2.2.6. Sınıf Değişkenine İlişkin Bulgular ve Yorumlar.....	107
4.1.3. Üçüncü Alt Problemle İlgili Bulgular ve Yorumlar.....	108
4.1.3.1. Öğretmenlerin Masalların Türkçe Derslerinde Kullanımına İlişkin Görüşleriyle İlgili Bulgular ve Yorumlar.....	108
4.1.3.2. Öğretmenlerin Masalların Türkçe Derslerinde Kullanımına İlişkin Görüşlerinin Değişkenlere Göre Durumuyla İlgili Bulgular ve Yorumlar.....	111
4.1.3.2.1. Yaş Değişkenine İlişkin Bulgular ve Yorumlar.....	111
4.1.3.2.2. Cinsiyet Değişkenine İlişkin Bulgular ve Yorumlar.....	112
4.1.3.2.3. Mezun Olunan Okul Değişkenine İlişkin Bulgular ve Yorumlar.....	113
4.1.3.2.4. Kıdem Değişkenine İlişkin Bulgular ve Yorumlar.....	114
4.1.3.2.5. Sosyoekonomik Seviye Değişkenine İlişkin Bulgular ve Yorumlar.....	115
4.1.3.2.6. Sınıf Değişkenine İlişkin Bulgular ve Yorumlar.....	116
4.2. Masal Metinlerine İlişkin Bulgular ve Yorumlar.....	117
4.2.1. Dördüncü Alt Problemle İlgili Bulgular ve Yorumlar.....	118
4.2.1.1. Türkçe Ders Kitaplarındaki Masal Metinleri ile Masal Kitaplarının Dil Özelliklerine İlişkin Bulgular ve Yorumlar.....	118
4.2.1.1.1. Metinlerin Anlaşılabilirlik Özellikleri.....	118
4.2.1.1.2. Metinlerdeki Tekerlemeler.....	135
4.2.1.1.3. Metinlerdeki İkilemeler.....	140

4.2.1.1.4. Metinlerdeki Pekiştirme Sözcükler.....	151
4.2.1.1.5. Metinlerdeki Yansıma Sözcükler.....	153
4.2.1.1.6. Metinlerdeki Dil Yanlılıkları.....	154
4.2.1.2. Türkçe Ders Kitaplarındaki Masal Metinleri ile Masal Kitaplarının İçerik Özelliklerine İlişkin Bulgular ve Yorumlar.....	168
4.2.1.3. Türkçe Ders Kitaplarındaki Masal Metinleri ile Masal Kitaplarının Basım/Biçim Özelliklerine İlişkin Bulgular ve Yorumlar.....	188
V. BÖLÜM	198
SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER.....	198
5.1. Sonuç ve Tartışma.....	198
5.1.1. Türkçe Ders Kitaplarındaki Masal Metinlerine İlişkin Görüşlerle İlgili Sonuç ve Tartışmalar.....	198
5.1.2. Masal Kitapları Seçimine İlişkin Görüşlerle İlgili Sonuç ve Tartışmalar.....	200
5.1.3. Masalların Türkçe Derslerinde Kullanımına İlişkin Görüşlerle İlgili Sonuç ve Tartışmalar.....	202
5.1.4. Masal Metinlerine İlişkin Sonuç ve Tartışmalar.....	204
5.1.5. Masal Metinlerinin Dil Özelliklerine İlişkin Sonuç ve Tartışmalar.....	205
5.1.6. Masal Metinlerinin İçerik Özelliklerine İlişkin Sonuç ve Tartışmalar.....	207
5.1.7. Masal Metinlerinin Basım/Biçim Özelliklerine İlişkin Sonuç ve Tartışmalar.....	209
5.2. Öneriler.....	211
5.2.1. Araştırma Sonuçlarına İlişkin Öneriler.....	211
5.2.2. Genel Öneriler.....	215
KAYNAKÇA.....	216
EKLER.....	226
Ek 1. İzmir Valiliği İl Millî Eğitim Müdürlüğü Araştırma İzni Belgesi.....	226
Ek 2. Öğretmenlerin Masallara ve Bunların Türkçe Öğretiminde Kullanımına İlişkin Görüşleri Ölçeği.....	227

Ek 3. Araştırmada İncelenen Metinlerin Kaynakçası.....	233
Ek 4. Türkçe Ders Kitaplarındaki Masal Metinleri.....	240
Ek 5. Dil, İçerik ve Basım/Biçim Özelliklerini Yansıtan Üç Masal Kitabı Örneği.....	248

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo No	Sayfa
1. Tablo: Örneklem Kapsamına Alınan İlköğretim Okullarındaki Öğretmen Sayıları.....	71
2. Tablo: Öğretmenlerin Yaşa Göre Dağılımları.....	72
3. Tablo: Öğretmenlerin Cinsiyete Göre Dağılımları.....	72
4. Tablo: Öğretmenlerin Mezun Oldukları Okula Göre Dağılımları.....	73
5. Tablo: Öğretmenlerin Kıdeme Göre Dağılımları.....	73
6. Tablo: Öğretmenlerin Sosyoekonomik Seviyeye Göre Dağılımları.....	74
7. Tablo: Öğretmenlerin Sınıflara Göre Dağılımları.....	74
8. Tablo: Öğretmenlerin Masallara ve Bunların Türkçe Öğretiminde Kullanımına İlişkin Görüşleri Ölçeğinin Madde Analizi Sonuçları.....	81
9. Tablo: Öğretmenlerin Masallara ve Bunların Türkçe Öğretiminde Kullanımına İlişkin Görüşleri Ölçeğinin Güvenirlik Çalışması Sonucu.....	82
10. Tablo: Öğretmenlerin Masallara ve Bunların Türkçe Öğretiminde Kullanımına İlişkin Görüşleri Ölçeğinin Faktör Analizi Sonuçları.....	83
11. Tablo: Öğretmenlerin Masallara ve Bunların Türkçe Öğretiminde Kullanımına İlişkin Görüşleri Ölçeğinin Her Bir Faktör İçin Güvenirlik Analizi Sonuçları.....	85
12. Tablo: Öğretmenlerin “Türkçe Ders Kitaplarındaki Masal Metinlerine” İlişkin Görüşlerinin Frekans, Yüzde, Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri.....	88
13. Tablo: Öğretmenlerin “Türkçe Ders Kitaplarındaki Masal Metinlerine” İlişkin Görüşlerinin Yaşa Göre Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Dağılımları.....	91
14. Tablo: Öğretmenlerin “Türkçe Ders Kitaplarındaki Masal Metinlerine” İlişkin Görüşlerinin Yaşa Göre F Testi Sonuçları.....	91
15. Tablo: Öğretmenlerin “Türkçe Ders Kitaplarındaki Masal Metinlerine” İlişkin Görüşlerinin Cinsiyete Göre T Testi Sonuçları.....	92

16. Tablo: Öğretmenlerin “Türkçe Ders Kitaplarındaki Masal Metinlerine” İlişkin Görüşlerinin Mezun Oldukları Okula Göre Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Dağılımları.....	93
17. Tablo: Öğretmenlerin “Türkçe Ders Kitaplarındaki Masal Metinlerine” İlişkin Görüşlerinin Mezun Oldukları Okula Göre F Testi Sonuçları.....	93
18. Tablo: Öğretmenlerin “Türkçe Ders Kitaplarındaki Masal Metinlerine” İlişkin Görüşlerinin Kıdemlere Göre Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Dağılımları.....	94
19. Tablo: Öğretmenlerin “Türkçe Ders Kitaplarındaki Masal Metinlerine” İlişkin Görüşlerinin Kıdemlere Göre F Testi Sonuçları.....	94
20. Tablo: Öğretmenlerin “Türkçe Ders Kitaplarındaki Masal Metinlerine” İlişkin Görüşlerinin Sosyoekonomik Seviyeye Göre Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Dağılımları.....	95
21. Tablo: Öğretmenlerin “Türkçe Ders Kitaplarındaki Masal Metinlerine” İlişkin Görüşlerinin Sosyoekonomik Seviyeye Göre F Testi Sonuçları.....	95
22. Tablo: Öğretmenlerin “Türkçe Ders Kitaplarındaki Masal Metinlerine” İlişkin Görüşlerinin Sınıf Düzeyine Göre Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Dağılımları.....	96
23. Tablo: Öğretmenlerin “Türkçe Ders Kitaplarındaki Masal Metinlerine” İlişkin Görüşlerinin Sınıf Düzeyine Göre F Testi Sonuçları.....	97
24. Tablo: Öğretmenlerin “Masal Kitapları Seçimine” İlişkin Görüşlerinin Frekans, Yüzde, Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri.....	98
25. Tablo: Öğretmenlerin “Masal Kitapları Seçimine” İlişkin Görüşlerinin Yaşa Göre Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Dağılımları.....	100
26. Tablo: Öğretmenlerin “Masal Kitapları Seçimine” İlişkin Görüşlerinin Yaşa Göre F Testi Sonuçları.....	101
27. Tablo: Öğretmenlerin “Masal Kitapları Seçimine” İlişkin Görüşlerinin Yaş Ortalamalarına Göre LSD Testi Sonuçları.....	101
28. Tablo: Öğretmenlerin “Masal Kitapları Seçimine” İlişkin Görüşlerinin Cinsiyete Göre T Testi Sonuçları.....	102

29. Tablo: Öğretmenlerin “Masal Kitapları Seçimine” İlişkin Görüşlerinin Mezun Oldukları Okula Göre Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Dağılımları.....	103
30. Tablo: Öğretmenlerin “Masal Kitapları Seçimine” İlişkin Görüşlerinin Mezun Oldukları Okula Göre F Testi Sonuçları.....	103
31. Tablo: Öğretmenlerin “Masal Kitapları Seçimine” İlişkin Görüşlerinin Kıdemlere Göre Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Dağılımları.....	104
32. Tablo: Öğretmenlerin “Masal Kitapları Seçimine” İlişkin Görüşlerinin Kıdemlere Göre F Testi Sonuçları.....	104
33. Tablo: Öğretmenlerin “Masal Kitapları Seçimine” İlişkin Görüşlerinin Kıdem Ortalamalarına Göre LSD Testi Sonuçları.....	105
34. Tablo: Öğretmenlerin “Masal Kitapları Seçimine” İlişkin Görüşlerinin Sosyoekonomik Seviyeye Göre Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Dağılımları.....	106
35. Tablo: Öğretmenlerin “Masal Kitapları Seçimine” İlişkin Görüşlerinin Sosyoekonomik Seviyeye Göre F Testi Sonuçları.....	106
36. Tablo: Öğretmenlerin “Masal Kitapları Seçimine” İlişkin Görüşlerinin Sınıf Düzeyine Göre Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Dağılımları.....	107
37. Tablo: Öğretmenlerin “Masal Kitapları Seçimine” İlişkin Görüşlerinin Sınıf Düzeyine Göre F Testi Sonuçları.....	107
38. Tablo: Öğretmenlerin “Masalların Türkçe Derslerinde Kullanımına” İlişkin Görüşlerinin Frekans, Yüzde, Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri.....	109
39. Tablo: Öğretmenlerin “Masalların Türkçe Derslerinde Kullanımına” İlişkin Görüşlerinin Yaşa Göre Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Dağılımları.....	111
40. Tablo: Öğretmenlerin “Masalların Türkçe Derslerinde Kullanımına” İlişkin Görüşlerinin Yaşa Göre F Testi Sonuçları.....	112
41. Tablo: Öğretmenlerin “Masalların Türkçe Derslerinde Kullanımına” İlişkin Görüşlerinin Cinsiyete Göre T Testi Sonuçları.....	112

42. Tablo: Öğretmenlerin “Masalların Türkçe Derslerinde Kullanımına” İlişkin Görüşlerinin Mezun Oldukları Okula Göre Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Dağılımları.....	113
43. Tablo: Öğretmenlerin “Masalların Türkçe Derslerinde Kullanımına” İlişkin Görüşlerinin Mezun Oldukları Okula Göre F Testi Sonuçları.....	114
44. Tablo: Öğretmenlerin “Masalların Türkçe Derslerinde Kullanımına” İlişkin Görüşlerinin Kıdemlere Göre Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Dağılımları.....	114
45. Tablo: Öğretmenlerin “Masalların Türkçe Derslerinde Kullanımına” İlişkin Görüşlerinin Kıdemlere Göre F Testi Sonuçları.....	115
46. Tablo: Öğretmenlerin “Masalların Türkçe Derslerinde Kullanımına” İlişkin Görüşlerinin Sosyoekonomik Seviyeye Göre Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Dağılımları.....	115
47. Tablo: Öğretmenlerin “Masalların Türkçe Derslerinde Kullanımına” İlişkin Görüşlerinin Sosyoekonomik Seviyeye Göre F Testi Sonuçları.....	116
48. Tablo: Öğretmenlerin “Masalların Türkçe Derslerinde Kullanımına” İlişkin Görüşlerinin Sınıf Düzeyine Göre Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Dağılımları.....	116
49. Tablo: Öğretmenlerin “Masalların Türkçe Derslerinde Kullanımına” İlişkin Görüşlerinin Sınıf Düzeyine Göre F Testi Sonuçları.....	117
50. Tablo: Sönmez’e Göre Metin Anlaşılabilirlik Oranları ve Anlaşılabilirlik Düzeyleri.....	120
51. Tablo: Türkçe Ders Kitaplarındaki Masal Metinlerinin Anlaşılabilirlik Oranları.....	121
52. Tablo: Masal Kitaplarının Anlaşılabilirlik Oranları.....	132
53. Tablo: Türkçe Ders Kitaplarındaki Masal Metinlerinin İçerik Özelliklerine Göre Dağılımları.....	170
54. Tablo: Masal Kitaplarının İçerik Özelliklerine Göre Dağılımları.....	171
55. Tablo: Türkçe Ders Kitaplarının Basım/Biçim Özellikleri.....	189
56. Tablo: Masal Kitaplarının Basım/Biçim Özelliklerini Değerlendirme Tablosu.....	190
57. Tablo: Masal Kitaplarının Basım/Biçim Özelliklerine Göre Dağılımları....	195

ÖZET

Araştırmanın Adı: Masalların Türkçe Öğretimindeki Yeri ve Önemi.

Bu araştırma, Türkçe ders kitaplarındaki masallara, masal kitaplarının seçimine, masalların Türkçe öğretiminde kullanımına ilişkin öğretmen görüşlerini ve masalların dil, içerik, basım/biçim özelliklerini belirlemek amacıyla yapılmıştır.

Öğretmen görüşleri için “Öğretmenlerin Masallara ve Bunların Türkçe Öğretiminde Kullanımına İlişkin Görüşleri Ölçeği” hazırlanmıştır. Bu ölçek, 2005-2006 öğretim yılında, İzmir ili Buca ilçesindeki 48 ilköğretim okulunda çalışan 1., 2. ve 3. sınıf öğretmenlerine uygulanmıştır. 365 öğretmenden elde edilen veriler frekans, yüzde, aritmetik ortalama, standart sapma, t-testi, F testi, LSD testi ile çözümlenmiştir. Türkçe ders kitaplarındaki masal metinleri ile 100 masal kitabından elde edilen verilerde de anlaşılabilirlik oranı, frekans ve yüzde hesaplamaları kullanılmıştır.

Araştırma sonuçlarına göre öğretmenlerin, masallara ve bunların Türkçe öğretiminde kullanımına ilişkin görüşleri genel olarak olumlu bulunmuştur. “Yaş, cinsiyet, mezun olunan okul, kıdem, çalışılan okulun sosyoekonomik seviyesi ve okutulan sınıfın düzeyi” gibi değişkenler açısından farklı sonuçlar elde edilmiştir. “Türkçe ders kitaplarındaki masal metinleri, masal kitapları seçimi ve masalların Türkçe derslerinde kullanımı” alt boyutlarına ilişkin görüşler, öğretmenlerin cinsiyetlerine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir ($p<0.05$). Kadın öğretmenler, erkek öğretmenlere göre daha olumlu görüş bildirmişlerdir. Masal kitaplarının seçimine ilişkin görüşlerde, öğretmenlerin yaşlarına ve kıdemlerine göre de anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($p<0.05$). 31-38 yaş arası öğretmenler ve 11-15 yıl ile 16-20 yıl kıdeme sahip öğretmenler, diğer gruptakilere göre daha olumlu yanıtlar vermişlerdir. Öğretmen görüşleri, diğer değişkenlerde ise anlamlı bir farklılık göstermemiştir.

İncelenen masalların anlaşılabilirlik düzeyleri yüksek bulunmuştur. Metinlerdeki tekerlemeler, ikilemeler, pekiştirmeler, yansıma sözcükler ve dil yanlışları belirlenmiştir. İçerik açısından sırasıyla en çok etik, sosyal, duygusal, bilişsel, devinışsel ve dinî inançla ilgili özelliklere yer verilmiştir. Basım/biçim yönünden genel olarak kitapların olumlu özellikler taşıdığı belirlenmiştir.

Anahtar Sözcükler: Türkçe ders kitaplarındaki masallar, masal kitapları, öğretmen görüşleri, ilköğretim öğretmenleri, ölçek.

ABSTRACT

Name of the Research: The place and the significance of tales in Turkish language teaching.

The main purpose of this study is to identify the Teachers' perspectives on teaching tales, their choice, and the language, content, and their form and styles in Turkish language teaching.

To perform the aim of the study a scale indicating to teachers' opinions on tales and their usage in Turkish language were administered to 365 primary school teachers of 1st, 2nd and 3rd classes in 48 schools located in Buca, İzmir. The research was carried out during 2005-2006 academic year in fall term. In data analysis frequencies, percentages, arithmetic means, standard deviation, t-test, F test and LSD test were capitalized on. A hundred tales in Turkish course books were analyzed in terms of intelligibility and the proportion of clarity, frequency and percentages were employed for analyzing the data.

Findings indicate that teachers have positive opinions about the usage of tales in Turkish language education. Variables such as age, graduated school, years of teaching experience, and socio-economic level of school and the class level showed significant differences in terms of usage of tales in Turkish language education. Teachers' opinions of story texts in the Turkish course books, choice of the stories and their usage in Turkish language courses vary in terms gender ($p<0.05$). Female teachers affirmed more favorable opinions than males. A significant difference between years of teaching experience and teachers' opinions in terms of their choice of story was reported. The teachers whose ages are between 31-38 and also have a years of teaching experience between 11-15 or 16-20, revealed much more positive opinions than the other groups ($p<0.05$). Teachers' opinions did not vary in terms of other variables mentioned below.

The analyzed stories were found to be highly comprehensible. The words such as tongue twister, repetitious and onomatopoeic words and language errors were

identified in the texts. Ethical, social, motor, affective, cognitive, characteristics and religious motifs were highly determined in the stories' contents, and generally the stories have positive attributions in terms of typography.

Key words: Tales in Turkish course books, tale books, teachers' opinions, primary school teachers, scale.

I. BÖLÜM

GİRİŞ

Bu bölümde araştırmanın problem durumu, amacı, önemi, problem ve alt problemleri, sayıtları, sınırlılıkları, tanımları ve kısaltmaları yer almaktadır.

1.1. Problem Durumu

Masallar, çocukların edebî zevk ve gereksinimlerini karşılayan ilk türdür. Masal çağı olarak da adlandırılan 5-9 yaş arası çocukluk döneminde, bu türe karşı yoğun bir ilgi görülür. Bu ilgi sayesinde masallar, çocukların duygu dünyalarının, hayal güçlerinin, sözcük dağarcıklarının ve en önemlisi de dil becerilerinin geliştirilmesinde etkili olmaktadır. Başlangıçta çocukların dinleme ve konuşma, ilköğretimin ilk yıllarında da okuma ve yazma becerilerinin gelişmesini sağlamaktadır. Bilindiği gibi ileriki yaşlara yönelik becerilerin temelini atıldığı dönem, ilköğretimin ilk yıllarıdır. Bu dönemde öğretmenler, çocukların anlama ve anlatma becerilerini geliştirmede önemli bir görev üstlenmektedirler. Çünkü ders araçlarını belirlemeden sınıf içi etkinlikleri düzenlemeye kadar her şey onların denetimi altındadır. Çocukların eğitiminde böylesine önemli bir yere sahip olan öğretmenlerin, Türkçe ders kitaplarındaki masallara ilişkin görüşlerini, masal seçiminde nelere dikkat ettiklerini, Türkçe derslerinde bu türden nasıl yararlandıklarını ve çocuklar için seçilen masalların özelliklerinin neler olduğunu belirleyen bir çalışma yoktur. Var olan durumun ortaya konması ve daha somut önerilerde bulunulması gerekmektedir. Bu nedenle araştırmada, öğretmenlerin masallara ve bunların Türkçe öğretiminde kullanımına ilişkin görüşleri belirlenmiştir. Ayrıca çocuklara önerilen masalların özellikleri incelenmiştir.

1.2. Amaç ve Önem

Öğretmenlerin masallar konusundaki görüşleri ve bunları uygulama etkinlikleri, anlama ve anlatma becerilerinin geliştirilmesinde etkili olmaktadır. Çocuklar için

kullanılan masalların niteliği de göz ardı edilmemesi gereken önemli bir konudur. Öğretmen görüşleri ve masal incelemelerini temel alan bu çalışmada da var olan durumu belirleme amaçlanmıştır. Çalışmanın ayrıntılı amaçları ise şunlardır:

1. Öğretmenlerin, Türkçe ders kitaplarındaki masal metinlerine ilişkin görüşlerini,
2. Öğretmenlerin, masal kitaplarına ilişkin görüşlerini,
3. Öğretmenlerin, Türkçe öğrenme alanları (dinleme, okuma, konuşma, yazma) açısından masalları nasıl kullandıklarına ilişkin görüşlerini,
4. Türkçe ders kitaplarındaki masal metnlerinin dil, içerik ve basım/biçim yönünden özelliklerinin neler olduğunu,
5. Öğretmenlerin, öğrenciler için seçtikleri masal kitaplarının dil, içerik ve basım/biçim özelliklerinin neler olduğunu belirlemektir.

Araştırmanın konusu, güncelliği ve yeniliği bakımından önemlidir. Hem öğretmen görüşü hem de metin temelli olan bu çalışmayla, sadece masalarla ilgili durumu ortaya koyma değil, diğer çocuk edebiyatı türlerinin durumunun ortaya konmasında bir örnek oluşturma da amaçlanmaktadır.

1.3. Problem Cümlesi

1. İlköğretim 1., 2. ve 3.sınıf öğretmenlerinin masallara ve bunların Türkçe derslerinde kullanımına ilişkin görüşleri nelerdir ve bu görüşler onların kişisel ve mesleki özelliklerine göre farklılık göstermekte midir?

2. Türkçe ders kitaplarındaki masal metinleri ile öğretmenlerin öğrenciler için seçtikleri masal kitaplarının dil, içerik ve basım/biçim özellikleri nelerdir?

1.4. Alt Problemler

1. Öğretmenlerin, Türkçe ders kitaplarındaki masal metinlerine ilişkin görüşleri nelerdir? Bu görüşleri onların;

- a. yaşlarına,
- b. cinsiyetlerine,
- c. mezun oldukları okullara,
- ç. kıdemlerine,
- d. çalıştıkları okulun sosyoekonomik seviyelerine,
- e. okuttukları sınıf düzeylerine göre farklılık göstermekte midir?

2. Öğretmenlerin, masal kitaplarına ilişkin görüşleri nelerdir? Bu görüşleri onların;

- a. yaşlarına,
- b. cinsiyetlerine,
- c. mezun oldukları okullara,
- ç. kıdemlerine,
- d. çalıştıkları okulun sosyoekonomik seviyelerine,
- e. okuttukları sınıf düzeylerine göre farklılık göstermekte midir?

3. Öğretmenlerin, masalların Türkçe derslerinde kullanımına ilişkin görüşleri nelerdir? Bu görüşleri onların;

- a. yaşlarına,
- b. cinsiyetlerine,
- c. mezun oldukları okullara,
- ç. kıdemlerine,
- d. çalıştıkları okulun sosyoekonomik seviyelerine,
- e. okuttukları sınıf düzeylerine göre farklılık göstermekte midir?

4. Örnekleme alınan okullarda okutulan Türkçe ders kitaplarındaki masal metinleri ile öğretmenlerin öğrenciler için seçtikleri masal kitaplarının

- a. dil,
- b. içerik
- c. basım/biçim özellikleri nelerdir?

1.5. Sayıtlar

1. Örnekleme oluşturan öğretmenlerin, evreni temsil ettiği varsayılmıştır.
2. Örneklem grubuna uygulanan ölçeğin, araştırma sonuçlarına ulaşmada uygun ölçme aracı olduğu varsayılmıştır.
3. Örneklem grubunun, ölçeği içtenlikle yanıtladıkları varsayılmıştır.

1.6. Sınırlılıklar

1. Araştırma, küme örneklemeyle seçilen Buca ilçesine bağlı resmî ilköğretim okullarının 1., 2. ve 3. sınıf öğretmenleriyle sınırlıdır.
2. Ölçek uygulaması, 2005-2006 öğretim yılıyla sınırlıdır.
3. Öğretmen görüşleri, Türkçe ders kitaplarındaki masal metinleri, masal kitaplarını seçme ölçütleri, masalları Türkçe derslerinde kullanma etkinlikleri ile sınırlıdır.
4. İncelenecek metinler, örnekleme giren okullarda okutulan Türkçe ders kitabındaki masal metinleri ve öğretmenlerin, öğrenciler için seçtikleri masal kitaplarıyla sınırlıdır.

1.7. Tanımlar

İçerik Analizi: Verileri açıklayabilecek kavram ve ilişkilere ulaşmak amacıyla verilerin kodlanması, kavramsallaştırılması ve temaların saptanması (Yıldırım ve Şimşek, 2004: 175).

Öğretmen: İlköğretim okullarında görev yapan eğitimci.

Ölçek: Ölçme aracı ya da ölçme sonuçlarının formal nitelikleri (Köklü, 2002: 105).

1.8. Kısaltmalar

Çev.: Çeviren.

Der.: Derleyen.

Ed.: Editör.

Haz.: Hazırlayan.

HK: Hiç katılmıyorum.

K: Katılıyorum.

KM: Katılmıyorum.

KS: Kısmen katılıyorum.

MEB: Millî Eğitim Bakanlığı.

ÖMBTÖKİGÖ: Öğretmenlerin Masallara ve Bunların Türkçe Öğretiminde Kullanımına İlişkin Görüşleri Ölçeği.

s.: Sayfa.

SPSS: Statistical Package for Social Sciences.

TDK: Türk Dil Kurumu.

TK: Tamamen katılıyorum.

vb.: Ve benzeri.

ve diğer.: Ve diğer yazarlar.

II. BÖLÜM

İLGİLİ YAYIN VE ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde, masallar ve bunların Türkçe öğretiminde kullanımı hakkında kuramsal bilgiler verilmekte, konuyla ilgili yayın ve araştırmalar tanıtılmaktadır.

2.1. Kuramsal Çerçeve

Kuramsal çerçeve bölümünde masalın tanımı, kaynağı, türleri, bölümleri, özellikleri, eğitsel yönü, Türkçe öğretiminde kullanımı üzerinde durulmaktadır.

2.1.1. Masalın Tanımı

“Masal” sözcüğünün, Arapça bir sözcük olan “mesel”den türediği belirtilmektedir. Bu sözcük, “halk dilinde meşhur olan, âdap ve öğütleri anlatan söz” anlamına gelmektedir (Tezel, 1987: 134). Aslında “mesel” sözcüğü de 19. yüzyılın başlarından itibaren görülür. Daha önceleri bu tür için “kıssa, dâstân, hikâye” gibi sözcükler kullanılmaktadır. Değişik yörelerde de “hikâye, hekâye, hekiya, hekat, mesel, mesele, metel, matal, nağıl, oranlama, ozanlama” sözcükleri geçmektedir (Sakaoğlu, 2002: 6, 7). Bazı Türk boylarında da bu sözcük yerine “hallap, ertek, ertegi, çorçek, çocak” gibi ifadelerin kullanımı yaygındır (Elçin, 1981: 368).

Değişik adlarla anılan masal türü için çeşitli sözlük ve ansiklopedilerde şu tanımlar yapılmaktadır:

“Daha çok çocuklara anlatılan, olağan veya olağanüstü, hemen hemen tamâmen hayâlî olaylara ve kahramanlara yer veren hikâye.” (Millî Eğitim Bakanlığı [MEB], 1996: 1908).

“Genellikle halkın yarattığı, ağızdan ağıza, kuşaktan kuşağa sürüp gelen, doğa dışı varlıklara yer verip çoğunlukla insanların belli olmayan bir zamanda ve yerde

başından geçen, olağan dışı olayları aktaran bir anlatı türü.” (Türk Dil Kurumu [TDK], 1994: 514).

“Terbiye ve ahlâka faydalı, yararlı olan hikâye.” (Develioğlu, 1962: 747).

“Olağanüstü olaylarla süslenmiş ilgi çekici öykü.”(Demiray, 1988: 557).

“Olağanüstü olaylarla süslü, olağan üstü kişilerin başından geçen, zaman ve yer kavramları belirli olamayan ilgi çekici hikaye.”(Karaalioğlu, 1962: 93)

“Fevkalâde olay, macera ve kahramanlara yer verilen, hayâlî, sözle nakledilen ve daha çok çocuklara anlatılan hikâye.” (Doğan, 2003: 882).

“Genellikle olağanüstü kahramanlara ve maceralara yer verilen, konusu hayalî, kulaktan kulağa anlatılarak geçen halk hikâyesi.” (Meydan Larousse, 1972: 425).

“Olağanüstü öge, kahraman ve olaylara yer veren öykü.”(Ana Britannica, 1989: 402).

Birbirlerinden farklı biçimlerde ifade edilseler de yukarıdaki tanımların hepsinde bulunan ortak nokta, masalların olağanüstü bir özellik taşıdığı gerçeğidir. Bu tanımlara genel olarak bakıldığında da “halk tarafından yaratılan ve daha çok çocuklara anlatılan bir tür” olduğu da görülmektedir.

Sözlük ve ansiklopedilerin yanı sıra masalla ilgili olarak pek çok araştırmacı tarafından da çeşitli tanımlar yapılmıştır. Bu tanımlardan bir kısmı şöyledir:

Boratav (1995: 75)’a göre masal, “nesirle söylenmiş, dinlik ve büyüklük inanışlardan ve törelerden bağımsız, tamamiyle hayâl ürünü, gerçeğe ilgisiz, ve anlattıklarına inandırmak iddiası olmayan kısa bir anlatı”dır. Bu tanımda masalın hayal ürünü olduğu vurgulanmakla beraber, nesir tarzında olduğu da belirtilmektedir.

Sakaoğlu (1999: 134) ise masalı, “kahramanlarından bazıları hayvanlar ve tabiatüstü varlıklar olan, olayları masal ülkesinde cereyan eden, hayal mahsulü olduğu halde dinleyenleri inandırabilen bir sözlü anlatım türü” biçiminde tanımlamaktadır. Yine bu tanımda masalların hayalî unsurlar taşıdığı belirtilmektedir. Bu türün hayalî de olsa dinleyenlere anlattıklarını inandırabildiği de ifade edilmektedir. Burada ayrıca masal kahramanları üzerinde de durulmaktadır. Bu kahramanlar, hayvanlardan ve doğaüstü varlıklardan oluşmaktadır.

Tezel (1997: X), masal için “olaylarının geçtiği yer ve zamanı belli olmayan, peri, dev, cin, ejderha, arap bacı vb. gibi kahramanları, belirli kişileri temsil etmeyen hikâyesidir.” tanımını yapmaktadır. Bu tanımda, masallardaki yer ve zaman kavramının belirsiz olduğu, kahramanların da genel adlarla anıldığı belirtilmektedir. Masallardaki olağanüstü özellik, bu tanımda açıkça söylenmese de peri, dev, cin gibi olağanüstü özellikler taşıyan kahramanların olduğu ifade edilmektedir.

Elçin (1981: 368) ise bu türü, “bilinmeyen bir yerde, bilinmeyen şahıslara ve varlıklara ait hâdiselerin mâcerâsı, hikâyesi” olarak tanımlamaktadır. Yine bu tanımda, yer ve kahramanlardaki bilinmezlik özelliği üzerinde durulmaktadır.

Alptekin (2002: XI)’e göre de masal, “büyük ölçüde nesirle anlatılmış ve dinleyicileri inandırmak gibi bir iddiası bulunmayan, hayal ürünü olan nesir şeklinde anlatımlardır”dır. Bu tanımda, masalın sadece düzyazıyla değil, genellikle düzyazıyla anlatıldığı vurgulanmaktadır. Yine, masallarda inandırma amacı güdülmeyeceği ve masalların hayal ürünü olduğu belirtilmektedir.

Şimşek (2001: 3) de masalı “genellikle özel kişiler tarafından, kendine mahsus (olağanüstü) zaman, mekân ve şahıs kadrosu içerisinde, yaşanan hayat ile hayal edilen hayatın sistemli bir şekilde ifade edildiği; klişe sözlerle başlayıp, yine klişe sözlerle biten hayal mahsulü sözlü anlatım türü” biçiminde tarif etmektedir. Bu tanımda, diğer tanımlardan farklı olarak “özel kişiler” ifadesiyle “masal analarından” ve bu türe özgü kalıplaşmış ifadelerden söz edilmektedir. Yine yer, zaman ve kahramanların olağanüstü özellikler taşıdıkları dile getirilmektedir.

Bütün bu tarifler sonucunda masalın tanımını şu şekilde yapılabilir:

Masal; genellikle nesir halinde anlatılan, içlerinde nadiren de olsa manzum kısımlara yer verilen; başında, ortasında ve sonunda kendine özgü kalıplaşmış ifadeler bulunan; kahramanları insan, hayvan ve olağanüstü varlıklar olabilen, içinde olağanüstü olaylara yer veren, kahramanların yaşadıkları olayları “masal dünyası” adı verilen belirsiz bir mekân ve zamanda gerçekleşen; büyükler tarafından küçüklere, kadın ve erkek yetişkinler tarafından yetişkinlere ve çocuklara, genellikle akşamları ve ev ortamında anlatılan; bireyleri eğlendirmek, eğitmek, öğüt vermek, belli olguları ve olayları kavratmak için çoğunlukla sözlü olarak yaratılmış, sözlü olanların bir kısmı yazıya aktarılmış, bir kısmı ise yazılı olarak yaratılmış olan edebî bir türdür.

2.1.2. Masalların Kaynakları

Masalların nerede ve ne zaman ortaya çıktığı konusunda çeşitli görüşler ileri sürülmüştür. Masalın kaynağı ve yayılışı ile ilgili ilk görüşlerden biri Wilhelm Grimm’e aittir. Ona göre masallar, Hint-Avrupa milletlerine ait mitolojilerin zamanla zayıflamasıyla ortaya çıkmıştır (Seyidoğlu, 1987: 125). Grimm’in, masalların kaynağıyla ilgili diğer bir görüşüne göre de masallar, eski mitlerin parçalanmasından oluşmuştur. Onun bu görüşleri, “Hint-Avrupa Görüşü” ve “Parçalanmış Mitler Görüşü” olarak adlandırılmış ve masalların kaynağıyla ilgili ortaya atılan görüşlerde de etkili olmuştur (Sakaoğlu, 1999: 6).

Grimm’in etkisiyle oluşan masal teorilerinde, başlıca şu üç görüş egemendir (Seyidoğlu, 1975: XXX):

1. Mitolojik görüş.
2. Hindoloji görüşü.
3. Antropolojik görüş.

Mitolojik görüşün temsilcileri Max Müler, Angelo de Gubertnatis, John Fiske ve Sir George Cox'dur. Bunlara göre masallar ve mitler, Hint-Avrupa medeniyetinin mirasıdır (Günay, 1975: 17). Masalların kökeni, Hint mitolojisinde yani "Veda"larda aranmaktadır. Hint-Avrupa dillerinin Sanskritçe ile olan akrabalıkları, bu görüşün ortaya çıkmasında etkili olmuştur. Bu okulun temsilcilerinden olan Max Müler, masalla mitoloji arasındaki benzerlikten dolayı masalların, mitolojiden çıktığını ileri sürmüş, kaynak olarak da Hindistan'ı göstermiştir (Sakaoğlu, 1999: 5).

Sir George Cox'a göre, "masalla mitoloji karakterleri bakımından farklılık gösterse de elementleri birbirine çok yakındır. Hint-Avrupa dil ailesine dahil olan milletlerin masallarındaki benzerlik Aryan kabilesinin dağılmadan önce zengin bir mitoloji hazinesine sahip olduğunu ispatlar." (Günay, 1975: 17). Yine bu görüşün temsilcileri tarafından, masallarda güneşe, gün ağarmasına, bulutlara ve yağmurlara ilişkin mitler bulunduğu belirtilmektedir (Tezel, 1987: 135).

Hindoloji görüşünde de masalların kaynağı olarak Hindistan gösterilmektedir. Ancak masallar, tarihî devirlerde ortaya çıkmıştır. Bu görüşte, masalların kaynağının "Veda" yerine "Paçatantra" olduğu belirtilmiştir (Sakaoğlu, 1999: 7).

Bu görüşün temsilcilerinden Theodor Benfey, Aesop (Ezop) masallarını hariç tutarak masalların Hindistan'dan batıya geçişinin üç yolla olduğunu ileri sürmüştür (Seyidoğlu, 1975: XXXI):

1. Masalların bir kısmı, 10. yüzyıldan önce sözlü gelenek yoluyla yayılmıştır.
2. Bazı masallar, 10. yüzyıldan sonra Bizans, İtalya ve İspanya'ya yazılı kaynak yoluyla geçmiştir.
3. Budizme ait malzemeler, Çin ve Tibet yoluyla Moğollara, oradan da Avrupa'ya geçmiştir. İranlıların Tutiname'si, Arap ve İsrail yazmaları, Avrupa'yı etkilemiştir. İslav masallarında, sözlü geleneğin etkileri görülmüştür.

Antropolojik görüşe göre de masallar, içindeki ilkel düşüncelerden dolayı çok eski zamanlarda oluşmuştur (Yardımcı, 1996: 9). Bu görüşün temsilcileri, Edward

Taylor ve Andrew Lang'dir. Bunlara göre masallar, farklı yerlerde birbirine benzer biçimde ortaya çıkmıştır. Kùltürlerin birbirlerine benzer biçimde gelişmeleriyle farklı uluslarda benzer masallar oluşmuştur (Günay, 1975: 18).

James Frazer ve Mac Culloch, Avrupa ve Asya masallarındaki masal motifleri ile ilkel toplumlardaki motiflerin benzer olduğunu ileri sürmüşlerdir. Topladıkları malzemeler sonucunda bunların Amerikan Kızılderilileri, Avustralya ve Güney Amerika kabileleri arasında aynı olduğunu görmüşlerdir. Arnold Von Gennep de totem devri yaşayan kabileler üzerinde yaptığı incelemelerde hayvan masallarına önem verildiğini görmüştür. Totem hayvanlarının ve merasimlerinin önemli olduğu bu kabilelerde, merasim sırasında mutlaka mitler ve efsaneler okunmaktadır. Ona göre bu mitler ve efsaneler, masalları meydana getirmiştir (Seyidoğlu, 1975: XXXIII).

Masalların ne zaman, nasıl ve nerede oluştuğunu ortaya koymayı amaçlayan bu teoriler, Batılı araştırmacıların ortaya koydukları teorilerdir. Masallar, bir ulusun kùltürünün en önemli unsurlarından olduğu için araştırmacılar, ulusal bir çaba ile masalların kaynağını Batıyla bağdaştırmakta, Türk masallarının yeri tam olarak ortaya konmamaktadır. Bu nedenle masalların kaynağı ile ilgili kesin bir yargıya varmak mümkün olmamakla birlikte Türk masallarının, Türk kùltürünün ve onların ilişkide bulunduğu kùltürlerden aldıklarıyla birlikte oluştuğunu ve geliştiğini söylemek mümkündür.

2.1.3. Masal Türleri

Masal, içinde barındırdığı zengin unsurlar nedeniyle çeşitli türlere ayrılmaktadır. Türler konusunda, bazı araştırmacılar tarafından sınıflandırmalar yapılmıştır.

Masallar üzerine derli toplu ilk çalışma Antti Aarne tarafından ortaya konmuştur. Onun oluşturduğu katalogda, tiplerin yarısından fazlası tek motifli masallara aittir. Ayrıca birden fazla motifli masalları sınıflandırırken de duruma göre

önemli kahramanı, olayı ya da zemini esas almıştır. Aarne masalları, 1999 sayılık üç bölüme ayırmıştır (Sakaoğlu, 1999: 11):

1. Hayvan Masalları (1-299)
2. Asıl Halk Masalları (300-1199)
 - 2.1. Sihir Masalları
 - 2.2. Efsane Tarzındaki Masallar
 - 2.3. Kısa Hikaye Tarzındaki Masallar
 - 2.4. Aptal Dev Masalları
3. Fıkralar (1200-1999)

Sınıflandırma konusunda ikinci önemli çalışmayı, Stith Thompson yapmıştır. Thompson, Aarne'nin tasnifini geliştirmiş ve masalları beş başlıkta toplamıştır (Alptekin, 1987: 27):

1. Hayvan Masalları (1-299)
2. Asıl Halk Masalları (300-1199)
3. Fıkralar (1200-1999)
4. Formülle Başlayan Masallar (2000-2399)
5. Sınıflamaya Girmeyen Masallar (2400-2499).

Türk masallarının tip kataloğunu ise Eberhard ve Boratav hazırlamışlardır. Araştırmacılar, 2500 Türk masalını inceleyerek 378 tip tespit etmişlerdir. Eberhard-Boratav sınıflandırması şöyledir (Alptekin, 2002: 57, 58):

1. Hayvan Masalları (1-22)
2. Hayvan-İnsan (22-33)
3. Hayvan veya Bir Ruh İnsan Yardım Eder (34-82)
4. Tabiatüstü Bir Ruh veya Hayvanla Evlenme (83-109)
5. İyi Ruh veya Evliyalarla Yaşama (110-122)
6. Kaderin Hakimiyeti (123-142)
7. Rüya (143-145)

8. Kötü Ruhlarla Yaşama (146-168)
9. Sihirbazlar (169-184)
10. Biz Kız Sevgili Bulur (185-196)
11. Bir Erkek Sevgili Bulur (197-222)
12. Fakir Kız Zenginle Evlenir (223-238)
13. Kıskançlık ve İftira (239-255)
14. Hor Görülen Koca Kahraman (256-258)
15. Zina ve Baştan Çıkarma (259-280)
16. Acayip İcraat ve Olaylar (281-289)
17. Acayip Davalar (290-301)
18. Realist Masallar (302-310)
19. Acayip Tesadüfler (311-316)
20. Komik Hikayeleri (317-322)
21. Aptal Tembel Erkekler ve Kadınlar (323-338)
22. Hırsız ve Dedektif (339-349)
23. Akıllı Hilekar veya Cimri Erkek veya Kadınlar (350-378)

Warren S. Walker ve Ahmet Uysal da masalları, yedi bölüme ayırmışlardır (Günay, 1975: 21, 22):

1. Tabiatüstü Masallar
2. Şaşırtıcı ve Hünerli Neticele Sahip Olan Masallar
3. Mizahi Masallar
4. Ahlaki Masallar
5. Köroğlu
6. Din Görevlilerinin Hatalarını Konu Olarak İşleyen Masallar
7. Fıkralar

Yukarıda belirtilen masal sınıflandırmalarına bakıldığında birden fazla sınıflandırmanın olduğu görülmektedir. Bu çalışmada, masal türleri hakkında daha sağlıklı ve düzenli bilgi vermek için Yardımcı (2004: 241) tarafından yapılan sınıflama dikkate alınacaktır. Buna göre masallar, şu türlere ayrılmaktadır:

1. Halk Masalları
 - 1.1. Hayvan Masalları
 - 1.2. Asıl Masallar
 - 1.2.1. Olağanüstü Masallar
 - 1.2.2. Gerçekçi Masallar
 - 1.3. Yalanlamalı Masallar
 - 1.4. Zincirlemeli Masallar
2. Edebî Masallar
 - 2.1. İşlenmiş Masallar
 - 2.2. Yapma Masallar

Halk masalları, anonim ürünlerdir. Bu masallar, başlangıçta biri tarafından yaratılsa da zamanla ağızdan ağza geçerek, her seferinde yeni özellikler eklenerek gelişmiştir. Bu nedenle söyleyeni belli değildir. Bu masallarda halkın yaşamından izler, sevinçler, özlemler, umutlar, acılar görülür. “Bu kategoriye giren masallar önce halk arasında anlatılmaya başlamış, zamanla gelişmiş ve sonradan bir kısım meraklı araştırmacılar veya masal yazarlarınca yazılı hale getirilmiş olan masallardır.” (Oğuzkan, 2001: 19).

Halk masallarından en yaygın olanı, hayvan masallarıdır. Hayvan masallarının en belirgin özelliği, “ders verme” amacını gütmesidir. Bu masallar aracılığıyla “hükümdarlara, krallara, derebeylere söz söylenilemediği çağlarda insanlar, onların hayvanlar dünyasındaki benzerleri olan güçlü hayvanlara eğilmişler, onları tenkit etmişlerdir.” (Sakaoğlu, 1999: 153). Diğer bir deyişle masallar, halkın dile gelen duyguları, hayvanlar da bu duyguların temsilcileri olmuştur. Bu nedenle “hayvan masallarında hayvanlar, çokluk kendilerine özgü niteliklerini yitirmiş, kılık değiştirmiş insanlar değerini almışlardır.” (Boratav, 1995: 79).

Bu masallarda hayvanlar, sadece insanları değil, insanlara ait özellikleri de üzerinde taşımaktadırlar. Bilindiği gibi “tilki kurnazlığı, aslan kuvveti ve otoriteyi, çakal fırsatçılığı, eşek aptallığı temsil eder.” (Bilkan, 2001: 86). Böylece her türlü

duygu ve düşünce, bu hayvanlara yüklenerek masallar aracılığıyla insanlar tarafından -belki de dolaylı yoldan- diğer insanlara aktarılmış olur.

Doğal olarak hayvan masallarında tek amaç, “ders verme, insanları eğitme” değildir. Bu masalların eğlendirici özellikleri de ağır basmaktadır. Hayvanlardaki o insan tavrı ve ifadeleri, insanları eğlendirmekte, eğlendirirken de düşündürmektedir. Hayvan masallarının özellikleri bunlarla sınırlı değildir. Alptekin (2002: 38), bu özellikleri, şu şekilde sıralamaktadır:

1. Hayvan masalları, diğer masallara göre daha kısadır.
2. Masallara özgü olan kalıp ifadelere, hayvan masallarında rastlanmaz.
3. Olaylar, şahıslar ve hayvanlar arasında geçtiği gibi, bazen de sadece hayvanlar arasında geçer.
4. Hayvan masalları, birden fazla olay üzerine kurulur.
5. Bu masallarda genellikle dev, cadı, cin gibi olağanüstü kahramanlar yoktur.
6. Olaylarda bir bütünlük vardır.
7. Bu tür masallar, genellikle kısadır.
8. Hayvan masallarının gerçekle ilgileri yoktur.
9. Bu masallarda hayvanlar sembolize edilerek insanlara ders verilir.

Hayvan masalları, fabl ile benzerlik gösterdiği için fabla da hayvan masalı denmektedir. Aisopos, Beydeba, La Fontaine bu türde önemli ürünler vermişlerdir.

Halk masallarının ikinci türü, olağanüstü ve gerçekçi masallardan oluşmaktadır. Olağanüstü masallar, masalların tüm özelliklerini bünyesinde toplar. Masal tanımlarında da belirtildiği gibi masalların başat özelliği, olağanüstü öğeler içermesidir. Kişiler, olaylar, yer ve zamanda olağanüstülük egemendir. Bu tür için kısaca, “okul çağı çocuklarına hitap eden ve olağanüstülükleri abartılı olmayan, sıradan konuların işlendiği masallardır” biçiminde bir tanım yapılabilir (Yardımcı ve Tuncer, 2002: 83).

Olağanüstü masalların en önemli özelliği, olayların ve kahramanların hayalî özellikler taşımasıdır. Dev, cin, cadı, peri, ejderha gibi olağanüstü özelliklere sahip kahramanlar vardır. Bu masallarda, “güçlü ve korkunç canavarlar karşısında zavallı, çaresiz insanlar ve onları tehlikeden kurtaran kahramanlar ana tema olarak kendisini gösterir.” (Yalçın ve Aytaş, 2003: 67). Çaresiz insanlar da yine olağanüstü özelliklere sahip araçlar ya da yardımcı kişiler vasıtasıyla bu olağanüstü yaratıkları yenerler.

Bu tür masallardaki olağanüstülüğü sağlayan bir başka öge de kılık değiştirmedir. “Olay kahramanları ya da masaldaki kişiler kedi, kuş, balık vb. kılığına girer.” (Yardımcı, 2004: 244). Yapılan bir büyü ya da büyülü bir araç ile kahramanlar kılık değiştirirler.

Olağanüstü masallar, diğer masallara göre daha uzundur. İç içe geçmiş birden fazla olay yer almaktadır. Hem kişi bakımından hem de serüven bakımından zengin bir türdür. “Bu tür masallar formel yönünden zengindir.” (Alptekin, 2002: 38). Masalların en belirgin özelliği olan tekerlemelere en çok burada rastlanır. Masala uzun bir giriş tekerlemesiyle başlanır, daha sonra masal içinde gerekli yerlere anlatıcı tarafından masal tekerlemeleri serpiştirilir ve masalın sonu dua niteliğinde olan bir tekerleme ile bitirilir. Tekerlemelerin yanı sıra masala özgü kalıp ifadeler de sıkça rastlanmaktadır.

Asıl masalların bir diğer türü de gerçekçi masallardır. Bu masallarda, gerçeklik ağır basmaktadır. Daha doğrusu padişah, vezir, tüccar gibi gerçek hayatta yer alan kişilerin başlarından geçen olaylar anlatılmaktadır. Bu masal türünü anlatmak için kısaca “yaşanılan hayatın olay ve kişilerine benzeyen” masallardır, denilebilir (Tezel, 1987: 139).

Halk, belki de en çok bu türde yaşanılan hayatla ilgili sorunlarını ve özlemlerini dile getirebilmiştir. Masallarda padişahlar, yeri geldiğinde cezalandırılmış, yeri geldiğinde yoksul olmuş, yeri geldiğinde de yoksul ve âciz insanlara yardımda

bulunmuştur. Bu bakımdan masallar, halkın konuşan dili olmuştur. Sadece padişahlar değil, vezirler de kadılar da hocalar da bunlardan kendilerine düşen payı almışlardır.

Gerçekçi masalların en belirgin kahramanları Keloğlan ve Köse tipleridir. Keloğlan, “çoğu kez, fakir bir dul kadının oğludur; çevresinde küçümsenir, itilir, kakılır; tembelcedir, ama zekidir, beceriklidir, kurnazdır.” (Boratav, 1995: 83). Keloğlan’ın yoksul bir kadının oğlu olması, daha doğrusu yoksul olması da dikkat çekici bir konudur. Halk, yoksul ve biraz da tembel olan bir insanın zekâsı aracılığıyla sorunların üstesinden nasıl gelineceğini anlatma yolunu seçmiştir. Keloğlan’ın en önemli özelliği, kötülerle mücadele etmesi, onları beyin gücü ile yenmesi, kötülerini kendi oyunlarına düşürerek cezalandırmasıdır.

Keloğlan’ın bu hünerlerini sergilemesi için halk, zaman zaman karşısına Köse gibi bir tip çıkarmıştır. Köse, başlangıçta Keloğlan’ı oyuna getirir de sonunda kendi oyuna gelir ve cezasını bulur. Köse’nin bu olumsuz özelliğinin yanı sıra bazı masallarda “kötüleri ve kötülükleri yenip iyilere yardım eden bir görünüm sergiler.” (Yardımcı, 2004: 248).

Boratav (1995: 85), gerçekçi masalların Keloğlan ve Köse’nin serüvenlerinden başka çeşitleri olduğunu da belirterek bu masalları, maddeler halinde şu şekilde dile getirmiştir:

1. Deli-kişilerin masalları.
2. Hırsız, yankesici, haydut masalları.
3. Düzenbaz erkek ya da kadınların masalları.
4. Fakir halli erkek, kadın ya da genç kızları, varlıklı ve güçlü kişilerle karşılaştıran ve birincilerin zekâları ve sağduyuları ile üstün çıkmalarını anlatan masallar.

Görüldüğü gibi yine bu masal türlerinde de günlük hayatta karşılaşılabilecek kişiler ve olaylar yer almaktadır. Delilik, hırsızlık, yankesicilik, düzenbazlık,

yoksulluk vb. insanlık tarihinin en eski sosyal olgularıdır. Bunlar da masallarda kendi yerlerini almışlardır.

Halk masallarından biri de yalanlamalı masallardır. Bu masallarda, bir kişinin övünme huyları, alaya alınarak anlatılmaktadır. Hacim açısından diğer masallara göre daha kısadır (Yardımcı, 2004: 252). Yalanlamalı masallar, üçüncü şahısla anlatılsa da bunların birinci şahısla anlatılan türleri de yaygındır. Masalcı, olayları kendi başından geçmiş gibi anlatır. Girişte anlatılan bu birinci şahıslı anlatım bir tür tekerleme işlevi görür. Akla sığmayan pek çok olay, masalcının başından geçmiş gibi anlatılır (Boratav, 1995: 94).

Zincirlemeli masallarda “kahramanların hemen tamamı hayvanlardan oluşmaktadır. Zincirleme masallar, küçük ve önemsiz olayların ardarda dizilerek halkalar halinde meydana getirdiği masallardan ibarettir.” (Bilkan, 2001: 19). Bu masallar önce küçük bir olayla başlar, daha sonra bu olaylar, araya başka başka kahramanların girmesiyle tıpkı bir zincirin halkaları gibi büyür. Sonunda da zincir tersine işleyerek başlangıçtaki küçük olaya geri döner.

Zincirlemeli masalların kahramanları hayvan olmasına rağmen, bu masallar hayvan masallarından farklıdır. Daha önce de belirtildiği gibi hayvan masallarında ders verme amacı ön plandadır. Oysa bu türde amaç, gülünç olayları sıralayarak dinleyicileri eğlendirmek ve şaşırtmaktır (Yardımcı, 2004: 253).

Yukarıdaki sınıflandırmada yer vermesek de bazı araştırmacılar tarafından bir masal çeşidi kabul edilen bir tür vardır ki buna “güldürücü masallar” ya da “fıkralar” denmektedir. Bunlar, “Nasrettin Hoca, İncili Çavuş fıkraları gibi küçük hikâyelerdir. Bunlarda bir hayat problemi, bir olay karşısında mizahi bir görüş vardır.” (Baymur ve Demiray, 1961: 14). Bu türde, nükteli söyleyiş esastır. Kısa ve yoğun bir anlatımla veciz ifadelerle yer verilmektedir (Bilkan, 2001: 18). Aslında fıkraların, masal türü olarak değerlendirilmesine Aarne ve Thompson’un sınıflandırması neden olmaktadır. Metin Ekici (2004: 94), Aarne ve Thompson’un bu sınıflandırmayı ellerindeki metinlere göre yaptıklarını, fıkraların masal türü olarak ele alınmasının tartışmalı

olduğunu belirtmekte, Türk masalları ve fıkraları konusunda ciddi bir çalışmaya gereksinim duyulduğunu vurgulamaktadır.

Halk masallarının dışında bir de edebî masallar bulunmaktadır. Bu masallar da kendi içinde “işlenmiş ve yapma masallar” olmak üzere ikiye ayrılmaktadır.

İşlenmiş masallar, “geleneksel biçimi koruyarak masalcının anlatımındaki özellikleri yitirmeden işlenmiş halk masallarıdır. Bunda amaç halk masallarını yazılı edebiyata mal etmek, kalıcı duruma getirmektir.” (Yardımcı, 2004: 253). Bu masal türünün halk masallarının içinde yer almamasının nedeni, kaynağı halk olan bu masallara yazarın kendinin de bir şeyler katmasıdır. Bu nedenle işlenmiş masalları, edebî masallar içerisinde almak daha doğru olmaktadır. Boratav (1988: 37)’a göre bu masallar, folklorcuların işine pek yaramamaktadır. Çünkü bu masallarda, çocuk okuyucuların özellikleri dikkate alınarak bazı düzenlemeler, düzeltmeler yapılmaktadır.

Yapma masalların ise kaynağı yine halk masalları olmakla beraber, bu masal türünde yazarların kendi duyguları, düşünceleri, görüşleri ve en önemlisi de hayalleri ağır basmaktadır. Halk masallarıyla beslenen yazarlar kendi ürünlerini ortaya koyarlar. Bunu yaparken de sanat kaygısı ön planda yer almaktadır. Bunun yanı sıra yazarlar, “birtakım ahlâki amaçlar güderler veya bir düşüncenin telkinine çalışırlar; kimi hallerde de toplumun gülünç yönlerini ele alırlar.” (Oğuzkan, 2001: 21). Böylece düşünce ve sanat iç içe geçmiş olur.

Hans Christian Andersen, Charles Perrault, Jacob ve Wilhelm Grimm, bu masal türünün en önemli ve ünlü temsilcileridirler. Ülkemizde de başta Ziya Gökalp olmak üzere “İbrahim Zeki Burdurlu, Cahit Uçuk, Oğuz Tansel, Gülten Dayıoğlu, Hasan Lâtif Sarı Yüce gibi yazarlar bu alanda güzel eserler vermişlerdir.” (Yardımcı, 2004: 254).

2.1.4. Masalların Bölümleri

Masallar, genel olarak üç bölümden oluşmaktadır:

1. Tekerleme bölümü.
2. Asıl masal bölümü.
3. Son bölüm.

Masalın girişi olan tekerleme bölümü için “döşeme” sözcüğü de kullanılmaktadır. Masala öncelikle tekerleme ile başlanmaktadır. Ancak hemen belirtmek gerekir ki “Türk masallarındaki tekerlemeleri yabancı masalarda bulmak mümkün değildir. Bu farkları oluşturan neden, masalların anlatıldığı ve kuşaktan kuşağa aktarıldığı toplumların veya kültürlerin ortam, düşünce ve duygu yönünden değişik özellikler taşımalarıdır.” (Oğuzkan, 2001: 19). Bizim masallarımızda ise sadece masalın başında değil, çeşitli bölümlerinde de tekerlemelere bolca yer verilmektedir.

Tekerleme, “ses ve sözcük benzerliğinden yararlanılarak oluşturulan yarı anlamlı, yarı anlamsız, hoş söyleyişli cümlecikler ya da sözler”dir (Yardımcı ve Tuncer, 2002: 63). Burada geçen ses tekrarları, söz oyunları ve ahenkli söyleyiş, dinleyicilerin hem hoşuna gitmekte hem de dinlenilecek olan masala ilgisini çekmektedir. Ayrıca tekerlemeler, “birbirine aykırı düşünceleri, olmayacak durumları bir araya getirip, mantık dışı birtakım sonuçlara varmakla şaşırtıcı bir etki yaratır.” (Duymaz 2002: 24). Böylece masalın doğasındaki olağanüstülük tekerlemeler vasıtasıyla açıkça dile getirilir.

Masallarda üç çeşit tekerleme vardır:

1. Giriş tekerlemeleri.
2. Masal içi tekerlemeleri.
3. Masal sonu tekerlemeleri.

Bu tekerlemelerin masalın içinde ayrı ayrı işlevleri bulunmaktadır. Masal başı tekerlemeleri, masala başlamadan önce söylenen giriş tekerlemeleridir. Burada amaç,

masalın yalan dünyasına dinleyiciyi alıştırmaktır. Başlangıç tekerlemelerinde masalın “eğlendirmek, ders vermek amacıyla uydurulduğu konusunda, dinleyenleri uyarma” işlevi vardır (Yavuz, 1997: 77).

Bilindiği gibi masallara en yaygın giriş, “Bir varmış, bir yokmuş.” tekerlemesiyle yapılır. Böylece daha masalın başında “yoklukla varlığın sınırları kalkar, yok derken var, var derken yok anlatılır. Hayatın alışılmış, yeknesak kuralları ve yaşama tarzı dışında gerçeküstü bir âlemde problemler, alaya alınır.” (Günay, 1987: 130). Bir bakıma dinleyici, masalın gerçeküstü doğasına hazırlanmış olur. Bazen de masalcı, “Sineğe vurdum palanı, dinlettim mi sana bu koca yalanı.” diyerek niyetini açıkça belli eder (Boratav, 1958: 33). Masal anlatan kişi bu niyetini ister gizlesin ister açıkça söylesin dinleyici daha ilk cümleden ne tür bir anlatıyla karşı karşıya kalacağını bilir ve kendini buna göre hazırlar.

Masalların uydurma olduğunun en belirgin işareti olan tekerlemeler, bazı temalar içerir. Tekerlemelerin değişik biçimlerde olsa da hemen hemen aynı şeyleri ifade ettiğini belirten Boratav (1958: 34), Türk tekerlemelerindeki temaları şu başlıklar altında toplamıştır:

1. Mantıksal düzeni altüst olmuş bir dünya hayali.

1.1. Zaman ve yer ilkeleri geçersizdir. Kişi, babasının beşiğini sallayabilmekte, altı ay bir güz yürüse de bir arpa boyu yol gidebilmektedir.

1.2. Varlıklar, biçimsel ölçülerini ve niteliklerini yitirmiştir. Karpuzun içinde şehirler bulunabilmekte, bir yaprak üzerinde tarlalar olabilmektedir.

1.3. Yoklukla varlığın arasındaki sınır kalkmıştır. Kör, uzakları görebilmekte, çakmaksız tüfekte dogmamış tavşan vurulabilmektedir.

2. Düşler.

2.1. Tekerlemelerde yoksul insanların büyük servetlere ulaştığını hayal eden “özlem düşleri” yer alır.

2.2. Hırsızların, arı kovanı içinde bulunan adamı sırtlayıp götürmeleri gibi “korkulu düşler”in anlatıldığı tekerlemeler de bulunmaktadır.

3. Toplum düzeninin ve günlük hayatın alay konusu olması.

3.1. Kadı-mahkeme; derebeyi, ağa; destan kahramanları; şeyh, derviş ve tekkeler; hocalar, papazlar gibi çeşitli kurulların, insan münasebetlerinin alaylı görünüşü verilmektedir.

3.2. Günlük hayatın türlü sıkıntıları anlatılmaktadır.

3.3. Tembelin, bir işte tutunamayan kararsız kişinin serüvenlerine yer verilmektedir.

3.4. İyi niyetli olan ama yerine göre ne söylemesi gerektiğini bilmeyenlerin başına gelenler dile getirilmektedir.

Kaya (1996: 146)'ya göre, masallarda şu tekerleme çeşitlerine de rastlamak mümkündür:

1. Tuhaf olayları içeren ve şiirsel bir ifade taşıyan tekerlemeler: Bunlar; sivrisinek, sıçan, pire, çift süren çizme ve topal arı gibi güldürü özellikleri olan ve tuhaf konuları içeren tekerlemelerdir.

2. Bağımsız bir masal olabilecek türden olan hacimli tekerlemeler: Bunlar; üç arkadaş, kovan içindeki adam, kırk yılan ve bıldırcın gibi genellikle yalanlama ve zincirleme masal tipinde olan tekerlemelerdir.

Masalların giriş bölümünde kullanılan tekerlemeler için aşağıdaki şu örnekler verilebilir:

Bir varmış, bir yokmuş. Zaman zaman içinde, kalbur saman içinde. Deve tellâl iken, horoz imam iken, manda berber iken, annem kaşıktay, babam beşikte iken... Ben babamın beşiğini tıngır mıngır sallay iken, babam düştü beşikten, alnını yardı eşikten... Annem kaptı maşayı babam kaptı küreği, gösterdiler bana kapı arasındaki köşeyi... O öfke ile Tophane minaresini cebime sokmayayım mı borudur diye... O öfke ile Tophane güllesini cebime doldurmayayım mı darıdır diye... Orada buldum iki çift bir kayık. Çek kayıkçı Eyüb'e... Eyüb'ün kızları haşarı... Bir tokat vurdular enseme, gözlerim fırladı dışarı... Orada gördüm bir kız... Adı Emine, girdim koynuna... Bir tarafı tozluk dumanlık, bir tarafı cayıp çimenlik, bir tarafı sazlık samanlık... Bir tarafta boyacılar boya boyuyor renk ile... Bir tarafta demirciler demir dövüyor denk ile... Bir tarafta Mehmet Ali Paşa cenk ediyor şevk ile... Anan yahşi, baban yahşi, kurtuldum ellerinden... (Tezel, 1997: XII).

Evvel zaman içinde, kalbur saman içinde... Eşek dellâl iken, deve berber iken... Bir varmış, bir yokmuş Allah'ın kulu darıdan çokmuş... Çok demesi günahmış.

Var varanın, sür sürenin... Destursuz bağa girenin sopa yemesi çokmuş.

Zamanında, ben üç yüz bir yaşında iken iki arkadaşım vardı: biri kör, biri çıplak. Çakmaksız, namlısız, kundaksız tüfekle bitmedik çalı dibinde doğmadık tavşan avına gittik. Çıktık tepenin başına, seyrettik toprağına taşına. Gördük bir göl, ördekler yüzüyor. Çakmaksız, namlısız, kundaksız tüfekle 'gel ha!' eyledik. Ördekler zombala devrildi. Kör aradı buldu, çıplak koynuna koydu. Sapsız, namtısız, ceciksiz pıçakla kanırdık, boğazladık. Ördekleri pişirip yemek için bir kazan aradık. Bir cadı karısı rasgeldi: lildirim likli, burnu ilikli, kazan başlı, kurbağa dişli, ölü kurbağa gözlü, dağarcık yüzlü, küp karınlı, patlıcan burunlu, şipirdiğini takıştırmış, könçeciğini çekiştirmiş, pabucundan boşanan kıyraklar, haniya o bizim çakmaksız, namlısız, kundaksız tüfeğin saçması mı? vızıldayıp geliyor... (Boratav, 1969: 17).

Bir de masal anlatıcısının, masala başlamadan önce dinleyicileri hazırlamak için kullandığı, karşılıklı konuşma biçiminde geçen tekerlemeli söyleyişler vardır. Bu hazırlama aşamasını, Artun (2004: 110)'un verdiği şu örnekte de görmek mümkündür:

Masal anlatıcısı:

— Ya varmış ya yokmuş. Bir padişah varmış. Allah'ın emriyle kimin günahı varsa estağfurullah diyecek.

Dinleyiciler hep bir ağızdan:

— Estağfurullah!

Masal anlatıcısı:

— En büyük ağaç hangi ağaç?

Dinleyiciler:

— Çınar.

Masal anlatıcısı:

— Padişahın anası çeker, babası çeker bu da Allah'ın emri dermiş.

Dinleyiciler:

— İyi ki biz padişah değiliz.

Masal anlatıcısı:

— Susun! Şimdi anlatacak mı dinletek mi?

Dinleyiciler:

— Anlat.

Masal anlatıcısı: Eğer dinleyecekseniz, oturun, kulaklarınızı dikin. Yatacaksanız yün döşek açın da içine yatın.

Giriş tekerlemelerinin bir çeşidi de birinci şahıs ağızdan anlatılan uzun maceralardır. Bu tekerlemelerde masalcı, olağanüstü olayları kendi başından geçmiş gibi anlatır (Duymaz 2002: 261).

Giriş tekerlemelerinden sonra, bağlama niteliğinde olan “Bir varmış, bir yokmuş. Günlerden bir gün...” ifadeleriyle masalın asıl bölümüne geçilir. Bu bölüm, masaldaki olayların geliştiği ana bölümdür. Kahramanların, ayrıntıların, problemlerin anlatıldığı bu bölüm, masalın en uzun kısmıdır.

Masalın ana gövdesini oluşturan asıl masal bölümünde, masal içi tekerlemeleri kullanılır. Bu tekerlemelerin en önemli özellikleri, “hâdiseleri birbirlerine bağlamak ve dağılan alâkayı tâzelemek” tir (Elçin, 1981: 369). Başlangıç tekerlemelerinde olduğu gibi bu tekerlemelerde de söz oyunları aracılığıyla anlatıcı hünerlerini sergiler. Masallardaki “*Az gitmiş uz gitmiş, dere tepe düz gitmiş, altı ay bir güz gitmiş, bir de arkasına dönüp bakmış ki, bir arpa boyu yol gitmiş*’, ‘*uzatmıyalım hikâyeti kopartmıyalım kıyameti*’, ‘*masalda zamanlar çabuk geçermiş...*’, ‘*masal bu ya...*’ gibi çıkışlar” hep hüner göstermek için kullanılmıştır (Boratav, 1987: 123).

Bu tekerlemelerin bir diğer önemli işlevi de masallarda geçen uzun zamanı “Az gitmiş uz gitmiş, dere tepe düz gitmiş.” gibi birkaç cümleyle kısaca anlatmaktır. Bu tekerlemeye, “Bir de arkasına dönüp bakmış ki bir arpa boyu yol gitmiş.” ifadesi eklendiğinde de “masalın gerçek-dışı niteliğini belirtme kaygısı belirir.” (Boratav, 1995: 77).

Masalın son bölümüne “dilek” ya da “üç elma” bölümü de denir. Bu bölüm de bir tekerleme ile bitirilir. Bu bölümde yer alan tekerlemelerin çeşitli işlevleri vardır. Bu işlevler, maddeler halinde şu şekilde gösterilebilir:

1. Masalda anlatılan olaylara gerçekmiş gibi bir hava vermek için “Kırık gün kırk gece düğün yapmışlar.” gibi gerçekçi bir ifadeyle tekerleme söylemek (Tezel, 1987: 130).

2. Bir çeşit dua niteliğinde olan tekerlemelerle masalı bitirmek.

3. “Onlar ermiş muradına, biz çıkalım kerevetine.” gibi ifadelerle, iyi dileklerde bulunmak.

4. “Şimdi öyle yaşayıp durur. Dün buradan geçti, cümleye selam etti.”, “Onlar yediler, içtiler, o yana gittiler, biz de yedik, içtik, bu yana geldik.” gibi ifadelerle masalın geçmiş zamanını, anlatımın şimdiki zamanına uzatmak (Yücel, 1999: 76).

5. “Gökten üç elma düşmüş: Birisi masal kahramanlarının başına, birisi anlatanın başına, birisi de dinleyenlerin başına.” tekerlemesiyle dinleyenleri masal dünyasının içine katmak.

2.1.5. Masalların Genel Özellikleri

İlk bölümde çeşitli araştırmacıların masal tanımları üzerinde durulurken aslında masalların ana özellikleri de belirtilmiştir. Bu bölümde, ana özellikleri maddeler halinde detaylandırmak yerinde olacaktır.

* Masalların en önemli özelliği, anonim olmalarıdır. Başlangıçta belli bir kişi tarafından yaratılan masallar, yıllar içinde halkın izlerini taşımış, bünyesine farklı unsurlar almış, değişmiş, değişirken de gelişmiştir. Böylece kimin yarattığı belli olmayan anonim bir ürün haline gelmiştir.

* Halkın yarattığı bir ürün olan masallarda dil, doğal olarak sadedir. Masal dili, farklı yörelerde farklı ağızları bünyesinde barındırır.

* Masal dili, oldukça hareketlidir. Bu nedenle anlatımda betimlemelerden çok, eylemlere ağırlık verilir. Sıfatlara göre eylemlerin daha fazla kullanılması, masallarda hareketi sağlamaktadır (Yavuz, 1999: 81).

* Masalların başında, ortasında ve sonunda belli amaçlarla kullanılmış tekerlemeler yer alır. Aynı zamanda bu türe özgü “Bir zamanlar... Çok eski zamanlarda... Gel zaman, git zaman... Günlerden bir gün...” gibi kalıp ifadeler bulunmaktadır. Bu kalıplar, dinleyiciyi masal dünyasına sokmaktadır.

* “Deve tellâl iken pire berber iken ben anamın beşiğini tıngır mıngır salları iken...” gibi ifadelerden de anlaşıldığı gibi masallarda kullanılan dil, mizahi özellikler taşımaktadır.

* Masallarda geçen kalıp sözlerin yanı sıra –mİş’in kullanımı da masal söyleminde etkili olan bir unsurdur. Bu ek, masal dünyasının gerçek dünyadan uzaklığını göstermede yardımcı olmaktadır (Zeyrek, 1990: 83).

–mİş ekinin bir diğer işlevi de anlatıcının, masalın yaratıcısı olmadığını belirtmektir. Bu ek sayesinde anlatıcı, masalı bilmeyen dinleyicilere “aktarma” görevini yerine getirmektedir (Baştürk, 2004: 70).

Masallarda sadece –mİş’lı geçmiş zaman kullanılmaz. Yer yer –dİ’lı geçmiş zamana, geniş, gelecek ve şimdiki zamana da yer verilir. Bu zaman değişimi, genellikle karşılıklı konuşmalarda geçmektedir. Bu durum da masal içinde biçimbilimsel farklılıklar yaratmaktadır (Duman, 2001: 134).

* Masallarda zengin bir söz varlığı bulunmaktadır. Anonim olan bu üründe deyim, atasözü, ikileme, yenileme ve pekiştirme sözcüklerinden bolca yararlanılmaktadır. Aynı masalda bir durum için kullanılan ifadelerde bile bir zenginlik görülmektedir. Örneğin pek çok masalda sadece “yola çıkmak” yerine “yol almak, yola koyulmak, yolunu tutmak, yollara düşmek...” gibi ifadeler de kullanılmaktadır.

* Masalları anlatan özel kişilere “masal anası”, “masal ninesi” gibi adlar verilir. “Her anlatıcı, bilinen bir masalı kendine mahsus bir üslûp ile anlatır ve her anlatışta masal, yeni bir şekil kazanır.” (Şimşek, 2002: 111). Anlatıcı masalın sadece dilini, anlatım özelliklerini etkilemekle kalmaz, masalın ideolojisine ve işlevine de yön verir. Bu nedenle masalların bünyesinde masal anlatıcısının izlerini de bulmak mümkündür (Başgöz, 1988: 29).

* Masallar genellikle nesir şeklindedir. Bazı masallarda kahramanların ağzından aktarılan manzum parçalara da rastlanmaktadır (Aça ve Ercan 2004: 126).

* Masallardaki tezatlıklar, ona estetik bir yapı özelliği kazandırmaktadır. Bu tezatlık, daha masalın başındaki “Bir varmış, bir yokmuş.” cümlesiyle başlamaktadır. Tekerlemelerdeki iç uyak, bu zıtlıkların ahengini daha da belirginleştirmektedir. Masallarda tekerlemelerin yanı sıra iyilik-kötülük gibi konulardaki zıtlıklar da estetik yapıya katkıda bulunmaktadır (Bilkan, 2001: 38, 39).

* Masalların içinde dua, beddua, fıkra, efsane gibi halk edebiyatının diğer türlerinden örneklere yer verilebilir (Şimşek, 2001: 4).

* Masallar, olağanüstü özelliklere sahiptir. Masalın kahramanından tekerlemesine, olayın geçtiği yerden zamana kadar her unsurunda bir olağanüstülük göze çarpmaktadır.

* Masallarda her şeyi görmek mümkündür. İmkânsızlıklara yer yoktur. Olması mümkün olan ya da olmayan her şeyi içinde barındırır (Yardımcı ve Tuncer, 2002: 73). Burada insanların hayvanlarla, hayvanların insanlarla ya da hayvanların kendi aralarında konuşabilmeleri oldukça doğal karşılanmaktadır.

* Masallarda hayalî unsurlar ağır basmakla beraber masallar, gerçek hayatın izlerini de taşır. Bu yüzden yeri geldiğinde masalcılar “*Masal deyip geçmeyin; kökleri vardır geçmişte, dayanır durur, dağ gibi... Dalları vardır üstümüzde, yeşerir gider, bağ gibi*” derler (Güney, 1987: 165). Aslında masallardaki hayalî unsurlar ortadan kaldırıldığında hayatın kendisini açıkça görmek mümkündür.

* Masallarda neden-sonuç ilişkisi aranmaz. Olayların neden böyle geliştiği hem belirtilmez hem de dinleyici böyle bir beklenti içine girmez. Daha “Bir varmış bir yokmuş.” ifadesiyle dinleyici, “sağduyunun ötesine giden bir öyküyü kabul etmeye hazır” hale gelir (Eco, 1996: 16).

* Masallarda genellikle bir eğiticilik, bir ders verme özelliği vardır (Şimşek, 2001: 5). Masallarda bu açıkça söylenmese de dinleyici, anlatılan olaylardan kendine düşen payı alır, bir ders çıkarır.

* Masallarda zaman ve yer kavramı pek belirgin değildir. Olayların ne zaman ve nerede geçtiği tam olarak bilinmemektedir. Daha başlangıç tekerlemesinde “annenin beşiğini sallamak, zaman ve mekana bağlılığı ortadan kaldırmaktadır.” (Karaköse, 2003: 95).

Zaman belirtilirken “günlerden bir gün, evvel zamanda, bir zamanlar, gel zaman git zaman” gibi belirsiz, genel ifadeler kullanılmaktadır.

Masal kahramanları da zaman boyutundan yoksundur. Yaşlanmakta olan insanlar yoktur. Kahramanlar âdeta sonsuz bir gençliğe sahiptirler. Kat edilen zorluklar, evden uzakta geçen uzun yolculuklar, kahramanların gençliğini hiçbir biçimde yıpratamaz (Lüthi, 1996a: 87, 88).

Masal, “dünyanın dışında, etrafı çevrili ve dokunulmaz bir yerde durur, bu yerden masal [dünyası]nın dışına pek bakılmaz. Ne bir ismin, ne yerin, ne de belirli bir memleketin mevcudiyetinden haberi vardır. Toprakları kimsenin özel mülkü değildir, herkese aittir.” (Grimm, 2005: 150). Olaylar her yerde geçebilir.

Bazen masallarda olayların geçtiği yerler belirtilir. Ancak bu yerlerin olaylarla gerçek bir bağı yoktur. Yemen, Çin, Mısır, İstanbul, Halep gibi yerler genel bir ifade için kullanılır (Boratav, 1958: 14).

* Masal kahramanları padişah, tüccar, oduncu, keloğlan, arap gibi kişilerden; arslan, tilki, at, güvercin, papağan gibi hayvanlardan; ağaç, çiçek gibi bitkilerden; dağ, taş, mağara, kuyu, su, sofrası, seccade, değirmen, ayna, çalgı gibi maddî unsurlardan; dev, cin, peri gibi hayalî yaratıklardan oluşmaktadır (Elçin, 1981: 369).

* Olayların geçtiği yerlerdeki belirsizlik, masal kişilerinde de görülmektedir. “Masalın kişileri, belli bir tarih ânında, belli bir yerde yaşamış olan bir topluluğun

belli fertleri değil de, bir padişah, bir tüccar, bir kocakarı... gibi, yersiz, adsız kişilerdir” (Boratav, 1958: 14).

* Masallarda yer alan tipler bazı karakteristik özellikleri temsil ederler. Örneğin Keloğlan akıllılığı ve kurnazlığı; Köse ikiyüzlülüğü; üvey anne kötülüğü; üvey kız kardeş kıskançlığı; küçük kardeş de akıllılığı, doğruluğu ve sadakati sembolize eder (Şimşek, 2001: 5-6).

* Masal kahramanları, fiziksel ve ruhsal derinlikten yoksundur. Örneğin masal kahramanının neden hastalandığı, hastalığının ne olduğu belirtilmez. Yine kahramanların iç dünyaları, psikolojik durumları ve duyguları tasvir edilmez (Lüthi, 1996a: 82-84).

* Masallarda yer alan gizemli olaylar, masal kişilerini ne şaşırtır ne de korkutur. Doğaüstü özelliklere sahip cadılar, ejderhalar, cinler, periler vb. yaratıklar, masal kahramanını bir dolandırıcıdan daha fazla korkutamaz (Lüthi, 1996b: 148, 149).

* Masallarda genellikle üstün özellikler güzel, iyi ve güçlüde bulunurken kusurlar çirkinde, kötü ve zayıf olanda bulunur (Tezel, 1987: 136). Böylece olumlu özellikler bir tarafta, olumsuz özellikler de diğer tarafta toplanır. İki farklı kişilik, keskin bir çizgiyle ayrılmış olur. Genel bir ifadeyle, sadece siyah ve beyaz vardır, grinin ise bu dünyada yeri yoktur.

* Üç, yedi ve kırk sayıları masallarda sıkça kullanılan önemli motiflerdir. “Padişahın üç oğlu, üç kız kardeş, üç elma, üç şart, yedi cüce, yedi başlı dev, kırk harami, kırk katır, kırk satır” gibi kullanımlar, kültürel arka planları olan sembolik sayılardır (Bilkan, 2001: 58-60).

* Masallarda kahramanlar, nesneler, çevre vb. değişse de işlevler sabit kalmaktadır. 100 masal üzerinde yapısal bir inceleme yapan Propp (2001: 45-89)’un belirlediği, değişmeyen 31 işlev şunlardır:

1. Aileden biri evden uzaklaşır.
2. Kahraman bir yasakla karşılaşır.
3. Yasak çiğnenir.
4. Saldırgan bilgi edinmeye çalışır.
5. Saldırgan kurbanıyla ilgili bilgi toplar.
6. Saldırgan kurbanının ya da servetini ele geçirmek için onu aldatmayı dener.
7. Kurban aldanır ve böylece istemeyerek düşmanına yardım etmiş olur.
8. Saldırgan aileden birine zarar verir.
9. Kötülüğün ya da eksikliğin haberi yayılır, bir dilek ya da bir buyrukla kahraman başvurur, kahraman gönderilir ya da gitmesine izin verilir.
10. Arayıcı kahraman eyleme geçmeyi kabul eder ya da eyleme geçmeye karar verir.
11. Kahraman evinden ayrılır.
12. Kahraman büyü bir nesneyi ya da yardımcıyı edinmesini sağlayan bir sinama, sorgulama, saldırı, vb. ile karşılaşır.
13. Kahraman ileride kendisine başışta bulunacak kişinin (başıışının) eylemlerine tepki gösterir.
14. Büyü nesne kahramana verilir.
15. Kahraman, aradığı nesnenin bulunduğı yere ulaştırılır, kendisine kılavuzluk edilir ya da yol gösterilir.
16. Kahraman ve saldırgan, bir çatışmada karşı karşıya gelir.
17. Kahraman özel bir işaret edinir.
18. Saldırgan yenik düşer.
19. Başlangıçtaki kötülük giderilir ya da eksiklik karşılanır.
20. Kahraman geri döner.
21. Kahraman izlenir.
22. Kahramanın yardımına koşulur.
23. Kahraman kimliğini gizleyerek kendi evine döner ya da bir başka ülkeye döner.
24. Düzmece bir kahraman asılsız savlar ileri sürer.
25. Kahraman güç bir iş önerilir.
26. Güç iş yerine getirilir.

27. Kahraman tanınır.

28. Düzmece kahramanın saldırganın ya da kötünün gerçek kimliği ortaya çıkar.

29. Kahraman yeni bir görünüm kazanır.

30. Düzmece kahraman ya da saldırgan cezalandırılır.

31. Kahraman evlenir ve tahta çıkar.

* Dostluk, arkadaşlık, iyilik, yardımlaşma, dayanışma, paylaşma, birlik olma, özveride bulunma, aile ilişkileri gibi evrensel nitelik taşıyan durumlara hemen hemen bütün masallarda rastlanır.

* Adalet düşüncesi, halk masallarında baskın bir düşüncedir. Bu masallarda sınıf farklılıkları yoktur. Yoksul bir adam zengin olabiliyorken zengin bir adam da yoksul olabilir (Tezel, 1987: 138).

* Masallar genellikle mutlu sonla biter. Kahramanın başından türlü olaylar, uğursuzluklar geçtikten, pek çok engel aşıldıktan sonra mutlu sona ulaşılır. Bu mutluluk kimi zaman “kırk gün kırk gece düğün” ile kutlanır. Tabii ki iyiler ödüllendirilirken kötüler de “kırk katır ya da kırk satır” ile cezalandırılır.

2.1.6. Masalların Eğitimdeki Yeri

Bilindiği gibi masallar, başlangıçta büyükler için yaratılmış, onların konuşan dili; dertlerini, tasalarını, ümitlerini, mutluluklarını anlattıkları bir araç olmuştur. Zamanla içindeki olağanüstülükler, hayal zenginliği, dilindeki ahenk ve sadelik nedeniyle bu türe çocuklar sahip çıkmıştır.

Masalların, çocuklar tarafından benimsenmesi, “Masallar, çocuklar için zararlı mı yararlı mı?” sorusunun doğmasına sebep olmuştur. Böylece iki zıt görüş ortaya atılmıştır.

Masalın çocuklar için zararlı olduğunu iddia edenlere göre masallar, çocukları gerçek hayattan uzaklaştırır, mantıklı düşüncelerini engeller. Böyle düşünenlerin

başında **J. J. Rousseau** gelmektedir. Ona göre masallardaki derin anlamı, çocuklar anlayamazlar. Onlara her şey, diğer bir deyişle “gerçekler” net bir şekilde verilmelidir. Çocuklar, kinayelerin altındaki gizli gerçekleri göremedikleri için onların masaldan beklenen sonucu değil de olumsuz sonucu anlayıp anlayamayacakları garanti edilemez. Bu nedenle masallar, çocukların ahlaki eğitimleri için zararlıdır. Örneğin “Karga ile Tilki” masalında, tilki ve karganın konuşması mantığa aykırıdır. Tilkinin yalan söylemesi üzerine çocuklar da yalan söylemeyi tercih edebilirler ve tilkinin yapmacık iyiliğini anlayamayabilirler. Rousseau, bu nedenle Emil’e masal okumayı yasaklar (Rousseau, 1961: 73-76).

Rousseau’nun bu düşüncesinde, yaşadığı dönemin büyük bir etkisi vardır. Rasyonalist bakış açısının yoğun olduğu bu dönemde benimsenen anlayışa göre, “dünyada gerçek ve değerli olan şeyleri tâyin etmekte son kararı akıl vermelidir.” (Kanad, 1948: 322). Bu gerçeklik anlayışı, dönemin eğitimcileri üzerinde de etkili olmuştur.

Eflatun da masalın gerçeklikten uzak olduğunu belirterek çocuklara masal yerine sadece gerçekleri yansıtan hikâyelerin anlatılması gerektiğini savunmuştur (Oktürk, 1982: 7). Bazı eğitimciler için de masal, “çocuğa en az uyarlanabilen bir edebiyattır. Bütün pedagoji tarihi boyunca çocuğun ihtiyaçlarından haberdar olan yetişkin insan, peri masallarına karşı daima bir güvensizlik duymuştur.” (Jan, 1997: 88). Çünkü peri masallarının, gerçek hayattan uzak, uydurma hikâyeler olduğu düşünülmüştür. Onlara göre çocuklar, hiçbir zaman karşılaşmayacakları bu dev, cin, peri gibi yaratıklarla korkutulmamalıdır (Yüce, 1991: 706).

Rousseau gibi düşünenlerin karşısında, masalın çocuklar için yararlı olduğunu düşünen Anatole France ve Andre Maurois gibi kişiler de vardır. Bunlara göre “hayal”, insanlara üstünlük sağlayan bir özelliktir. Çocukların, olağanüstü özellikler taşıyan bu masallara gereksinimleri vardır. Çünkü çocuklar, kendilerine masal verilme bile yaşları gereği masala benzer özellikleri hayal edebilecek yaratılıştadırlar (Yardımcı ve Tuncer, 2002: 73). Hayallerle yüklü olan masal, hayal gücünü de geliştirir. Zira insanlar masallarda oluşturdukları hayalleri, gerçek

yaşamda da kurabilmişlerdir. Uçan halının yerini uçak, sihirli aynanın yerini televizyon ve internet almıştır (Akkaya, 1999: 245).

Masalın çocuklar için yararlı olduğu görüşü, günümüzde daha ağır basmaktadır. Hatta çocukluk dönemi içinde, 5-9 yaş arası “masal çağı” olarak adlandırılmaya başlanmıştır. Gerçekten de masaldaki hayal unsurları ile çocuklardaki hayal dünyası birbirleriyle örtüşmektedir. “Masal formu, masalın sembolleri, tipleri, imajları ile çocuk dünyasının soyut anlamı benzerlik gösterir.” (Şirin, 1998: 115). Aslında günlük hayatta kullanılan pek çok söz ve deyimde masal unsurlarına rastlamak mümkündür. “Aslan gibi adam, deniz derya ayağının altında, taş kesildim, dondum, ceylan gözlü” vb. ifadelerde mantık ölçüsünün dışına çıkılıp olağanüstülüklerin yansıtıldığı görülmektedir (Gökşen, 1955: 548). Bu durumda çocukların zaten olağanüstülüklerle çevrili olduklarını söylemek yanlış olmaz.

Masallardaki hayal dünyası, çocuğu gerçeklikten koparmadığı gibi onun gerçek dünyaya ilişkin bilgiler edinmesini sağlar. “Masalın tabiatı gerçek dışı fanteziden doğmaz, daha çok için için gerçekle bağlantılıdır. Fakat gerçek, oyunsu bir tarzda ortadan kaldırılır.” (Buch, 1992: 12). Masallara dikkat edildiğinde gerçek yaşama dair bütün izler görülür. Yoksulluk, dolandırıcılık, aldatma, kandırma, paylaşma, yardımlaşma, dayanışma insanların günlük hayatı içinde sıkça karşı karşıya kaldığı durumlardır. Bir bakıma masal, “gelişen bireyi; değerlendiren, eleştiren ve üreten bir düşünce tarzına yönelterek onun sosyalleşmesine yardımcı olur.” (Yaman, 1995: 82). Bu açıdan masalların, gerçek yaşamla bağlantılı, sosyalleşmeyi sağlayan bir anlatı türü olduğu da söylenebilir.

Çocuklar, masallardan edinilen deneyimler aracılığıyla yaşama dair durumları, insan ilişkilerini gözler, yaşama dair ipuçları edinir, kendini tanır ve davranışlarına yön verirler. Onlara kazandırılmak istenen davranışlar, değerler, iletiler, bilgiler masallardaki olaylar aracılığıyla somut hale getirilir. Bu da sanatsal bir kurguyla ortaya konur.

Dilidüzgün (2003a: 10), masal çağı çocukları ile masal türü arasındaki koşutluklara ilişkin şu noktalara değinmektedir:

1. Masalların kurgusundaki düşsel boyut ile çocukların düş dünyası koşutluk gösterir.
2. Masallardaki abartı ve karşıtlıklar, çocuğun merakını sürekli olarak canlı tutar ve bu sayede onların sıkılmasını önler.
3. Dünyayı sonuçları bakımından algılayan çocuğun dünyasında “nedensellik” eksiktir. Masallarda da olup biten olaylara ilişkin nedenselliğe dayalı bir gerekçe yoktur.
4. Masalların sonuçlarına bakıldığında olumlu bir dünya yansıttıkları görülür. Masallar öğreticidir ve yaşama ilişkin erdem dersleri sunar.

Gerçekten de masallarda kalıcı olan unsur, erdemdir. “Her ne kadar masallarda şiddet olsa da, erdemin karşısında güçsüz bir ayrıntı olarak kalır. Bu anlamda erdem amaçtır. Masal bittikten sonra çocuklar şiddeti unuturlar.” (Önal, 2000: 362). Aslında masallardaki şiddet unsuruna başka açıdan da bakmak mümkündür. Çocukların “masallarda sergilenen saldırganlıklar yardımıyla hayalî saldırganlıkta bulunabilecekleri ve bu yolla saldırganlık dürtülerinde azalma meydana gelebileceği de gözden uzak tutulmamalıdır.” (Dökmen, 1985: 207). Bu durumda masallarda şiddetin dozu ayarlanmalı, sunuluş biçimine dikkat edilmeli, çocuğun özellikleri dikkate alınmalı ve ona göre masal metinleri seçilmelidir.

Piaget’e göre 6-12 yaş arası dönem, “dışsal kurallara bağlılık dönemi”dir. Bu dönemde “çocuk kuralların değişmezliğine inanmaktadır, kuralları uymayanların otomatik olarak cezalandırılması gerektiğini düşünür.” (Senemoğlu, 2003: 69). Bu özellik, masallardaki yapıya uygun düşmektedir, zira masalların sonunda etik kurallara uymayanlar mutlaka cezalandırılmaktadır.

Masalların reddedilmesinin bir nedeni de “aşırı ders verici” özelliğinin olmasıdır. Gerçekten de masallarda yaşama ilişkin önemli dersler verilir. Masallar, yüzyıllardır içinde yaşadığı toplumun değerlerini içinde barındırdığı için bu durum, doğal karşılanmalıdır. Öğreticilik ve ders verme, masalın kendi bütünlüğü içinde var olan, kendine özgü koşullarla oluşan bir yöndür (Dilidüzgün, 2004: 28). Önemli olan

bu öğretileri kuru kuruya değil, sanatsal bir bütünlük içinde, çocuğun zevk alabileceği bir biçimde vermektir.

Masal, çocukların hayatında önemli bir yere sahiptir. Günümüzde masalın, çocuğun eğitiminde, hayal gücünün geliştirilmesinde, yaratıcılığın artırılmasında ve anadili öğretiminde büyük bir payı olduğu görüşü, eğitimciler tarafından daha çok benimsenmektedir. Masalların yararları ve önemi üzerinde ısrarla durulmaktadır.

2.1.7. Çocuklar İçin Seçilen Masallarda Bulunması Gereken Özellikler

Çocuklarda masal sevgisi okula başlamadan önce ortaya çıkar ve bu sevgi, ilköğretimin ilk yıllarında da devam eder. Bu dönemde masallar, okuma zevkinin oluşumunda eşsiz bir kaynak niteliğindedir. Çocuklar, masallardan etkilenmekte, olaylardan ders çıkarmakta, masal kahramanlarını kendilerine örnek almaktadırlar. Bu nedenle kendi gerçekliğini masallarda bulan çocuk için bu türü okumak zor olmamakta, zevkli hale gelmektedir. Burada önemli olan çocuğun gelişimine uygun olan eserlerle çocuğun kitaba karşı olan ilgi ve sevgisini artırmaktır.

Başta masal kitapları olmak üzere diğer türlerde yazılan çocuk kitaplarını seçerken dikkatli davranmak gerekir. Seçilen kitaplar gerek kapak, cilt, ağırlık, büyüklük, punto, sayfa aralığı, resim gerekse dil, konu, eğitim ve estetik özellikleriyle çocukların gereksinmelerine uygun olmalıdır. Bu özelliklere dikkat edilmezse çocukların okumaya karşı önyargı oluşturmalarına neden olunabilir. Kitaplar sadece okuma edinimi değil, dinleme, konuşma ve yazma ediniminin gelişimini de olumlu ya da olumsuz etkileyebilmektedir.

Çocuklarda doğal olarak var olan masal sevgisinin beslenmesi, temel dil becerilerinin geliştirilmesinde etkin bir biçimde kullanılabilmesi için masal kitaplarının biçim ve içerik açısından birtakım özelliklere sahip olması gerekir. Bu bölümde, başta masallar olmak üzere diğer çocuk kitaplarında da bulunması gereken özellikler üzerinde durulmuştur.

2.1.7.1. Biçimsel Özellikler

Masal kitaplarının biçimsel yapısı, çocukların ilgisini çeken ilk unsurdur. Kitaplar, bilgi ve beceri kazandırmanın yanı sıra estetik beğeni oluşturmada da etkili olan temel bir kaynaktır. Bu nedenle çocuklara masal kitapları seçerken şu biçimsel özellikleri göz önünde bulundurmak gerekir:

1. Bir kitapta kapak, dikkati çeken başat öğedir. Bu nedenle kapakta kullanılan yazılardan resimlere, seçilen renklerden bunların yerleştiriliş şekillerine kadar pek çok özelliğe dikkat etmek gerekir. Kapak düzenlemesinde “yazar kimdir, kitabın adı ve konusu nedir, yayınevi hangisidir, kolaylıkla görülmelidir. Yayınevinin amblemi en uygun yerde kendini belli etmelidir. Kapak, yalnız ‘üst kapak’ olmadığından arka kapak ve kitabın sırtı da ustaca değerlendirilmelidir.” (Düz, 2001: 27).

2. Kapakta albeni sağlayan tek unsur, kompozisyonun güzelliği değildir. Renklerin canlılığı, diğer deyişle kapağın parlaklığı da çocukların beğenisini kitabın üzerine çekmektedir. Bu nedenle kapakların sefona kaplanmış olmasına da dikkat etmek gerekir. Sefonlu kapak, aynı zamanda dayanıklılığı da sağlar. Üzerindeki madde nedeniyle kapağın çabuk yırtılmasını önler. Kapaktaki sağlamlık ve dayanıklılık uzun süre kullanımı sağlar. Kalın karton üzerine sefon kap, hem albeniyi hem de dayanıklılığı artırır.

3. Sağlamlıkta kitabın ciltlenme biçimi de etkili olmaktadır. Dikişli kitapların kullanım ömrü daha uzundur. Ancak günümüzde artık dikişli kitaplar pek bulunmamaktadır. Genellikle yapıştırma baskı, özellikle masal kitaplarında zımba tel kullanılmaktadır. Bu da kitabı dayanıksız hale getirmektedir.

4. Masal dönemi çocuklarının kasları tam olarak gelişmediğinden onlar için seçilen kitapların ağırlığına dikkat etmek gerekir. Kitaplar, onların rahatça taşıyabilecekleri türde olmalıdır.

5. Çocuklar, büyük boy ve çok kullanışlı küçük boy kitaplardan hoşlanmaktadırlar (Kantarcıoğlu, 1991: 45). Önemli olan sayfaların, onların rahatça çevirebilecekleri büyüklükte olmasıdır.

6. Masal kitaplarında kullanılan kâğıt, birinci hamurdan ve kaliteli olmalıdır. “Eğer seçilen kâğıt ucuz, kalitesiz ve gramajı düşükse üzerine uygulanacak baskıyı kaldıramaz. Renkler birbirine karışır, kâğıt yıpranır.” (Düz, 2001: 110). Bu da kitabın kalitesini düşürür, çocuğun gözünü yorar. Ayrıca ince gramajlı kâğıt seçimi, bir sayfadaki resimlerin ve yazıların diğer sayfalara geçmesine neden olacaktır. Bu durum, çocuğu belki de o kitabı okumaktan vazgeçirecek önemli bir unsurdur. Bu nedenle masal kitabı seçerken gramaja dikkat etmek gerekir.

7. Masal kitaplarındaki kâğıt parlak olmamalı, mat olmalıdır. Çünkü parlak kâğıt, ışığı yansıtır. Bu durumda satırları okumak güçleşir. Mat kâğıtta ise yazıları düzgün bir biçimde okumak mümkündür.

8. Harf büyüklüğü, çocukların bir metni okumalarında etkili olan başka bir etmendir. Onlardan okuyamadıkları metinleri anlamalarını beklemek yanlış olur. Bu nedenle yaşa göre uygun harf büyüklüğüne dikkat etmek gerekir. Harf büyüklüğüyle ilgili kesin bir rakam vermek zordur. Örneğin Oğuzkan (2001: 364) “Metinde kullanılan harflerin boyu özellikle birinci, ikinci ve üçüncü sınıf öğrencileri için 12 puntodan küçük olmamalıdır.” derken Yardımcı ve Tuncer (2002: 30) ilk üç sınıf için okutulacak metinlerde harf büyüklüğünün 24 ile 16 punto arasında olması gerektiğini belirtmektedir. Aydın (2000: 430)’a göre de “6-7 yaş için 24 punto, 7-8 yaş için 18 punto, 8-9 yaş için 12 punto” kullanılmalıdır. Verilen rakamlardan ortak bir yargıya varılacak olursa, çocuklar için seçilen kitapların puntoları önce büyük olmalı, sonra yaş ilerledikçe bu puntolar küçülmelidir.

9. Kitaplarda kullanılan sözcüklerin ve satırların arası normal aralıkta olmalı, sayfa kenarlarında geniş boşluklar bırakılmalıdır (Kantarcıoğlu, 1991: 45). Bu boşluklar, hem okumayı kolaylaştırmakta hem de gerekirse yazının yanlarına notlar tutabilmelerini sağlamaktadır.

10. Resim-yazı ilişkisi, dikkat edilmesi gereken başka bir noktadır. “Kitapla karşılaşma önce sadece resimle olmakta, daha sonra resim-sözcük, resim-cümle, resim-cümleler, resim-öykü, az resim-çok metin ve resimsiz metinlere doğru bir sıra izlemektedir.” (Turan, 1998: 305). Masal kitaplarında da yaş grubu yükseldikçe sırasıyla “çok resim-az yazı”, “resim-yazı oranı eşit” ve “az resim-çok yazı” anlayışı benimsenmelidir.

11. Çocuk kitaplarındaki resimler, çocuğun sanat eğitiminin ilk örnekleridir. Çocuklar bu kitaplardaki resimlere bakarken çizgi, şekil, renk uyumu ve kompozisyon öğelerini içeren estetik değer yargılarını da dolaylı yoldan edinmektedirler (Ural, 1989: 68). Bu nedenle estetik anlayışla resimlendirilen masal kitaplarının seçilmesine özen gösterilmelidir. Resimlerin renkli ve canlı olmasına dikkat edilmelidir. Bu tarz resimlemeler, çocuğun kitaba karşı olan ilgisini artırır.

12. Estetik özelliğin yanı sıra “çocuk, kendi duygu ve düşüncelerini anlatacak, resim ve metinlere büyük ilgi duymaktadır.” (Aral ve Gürsoy, 2000: 323). Hayal gücünün yoğun olduğu masal çağı dönemi için hazırlanan kitaplarda bu özelliğe dikkat etmek gerekir.

13. Resimler, metnin okurunu, okuma eylemine alıştıran bir etkidir (Le Men, 1992: 17). Bir resmin bin sözcük değerinde olduğu göz önünde bulundurularak kitaplardaki resimlerin metnin anlaşılmasını sağlayacak türde olmasına özen gösterilmelidir.

14. Masal kitaplarında kullanılan resimlerin, metinde anlatılanlarla uygun olması hem anlatımı hem de anlamayı güçlendirir. Bu kitaplarda “işlevselliği olmayan, aşırı süsleme vb. elemanların çıkartılması, algılanırlığı kolay, yalın bir görüntü oluşturacaktır.” (Koyuncu ve Kaptan, 2005: 261). Böylece anlatım çekici, açık ve anlaşılır bir hale bürünecektir.

2.1.7.2. İçerik Özellikleri

Çocuğun kitaplarla olan ilişkisini başlatma ve bu ilişkiyi sürekli hale getirmede, kitapların biçimsel özellikleri kadar içerik özellikleri de önemli bir etki yaratmaktadır. Dili düzgün olmayan, anlatımı bozuk olan, estetik zevk taşımayan, konusu yaş grubunun ilgi ve seviyesine uygun olmayan masal kitapları, çocukların kitapla ilişkisini olumsuz etkileyecek, belki de okuma güdüsünün kaybolmasına neden olacaktır. Bu nedenle çocuklar için masal kitapları seçerken çok dikkatli olmak gerekir.

Çocukların yaş, ilgi, ihtiyaç ve gelişim düzeylerini dikkate alarak seçilen masal kitaplarında şu içeriksel özellikler bulunmalıdır:

1. Temel dil becerilerinin geliştirilmesinde, seçilen masallarda kullanılan dil etkili olmaktadır. Öncelikle masalların dili sade olmalı, anlatımda duruluğa ve akıcılığa dikkat edilmelidir.
2. Masallarda kullanılan cümle yapılarının kısa olmasına özen gösterilmelidir (Yardımcı ve Tuncer, 2002: 49). İlköğretimin ilk yıllarında karışık cümle yapıları, anlamayı güçleştirmektedir. Bu nedenle cümleler genellikle basit olmalıdır.
3. Masallarda kullanılan sözcüklerin ve deyimlerin, yaş grubuna uygun olmasına dikkat edilmelidir. “Soyut kelimeler yerine çocuğa tarif edilebilecek somut kelimeler” kullanmakta fayda vardır (Sınar, 1995: 41). Çünkü bu dönem çocuğu, soyut sözcükleri anlamlandırmada güçlük çekmektedir.
4. Çocuğun dil becerilerinin gelişiminde tekerlemelerin etkisi yadsınamaz. Tekerlemelerdeki ahenkli söyleyiş, söz oyunları, kurgusundaki olağanüstülük daima çocukların ilgisini çekmiştir. Bu nedenle kitap seçiminde tekerlemelerin uzun ve bol olmasına dikkat edilmelidir.

5. Masallar, yansımali sözcükler ve yinelemeler bakımından da oldukça uygun bir zemine sahiptir. Bu nedenle masal seçiminde bu tür kullanımların çokluğu da göz önünde bulundurulmalıdır.

6. “Çocuk, masalda hareket ister. Bunun için daima kısa, hareket kompozisyonu fazla olan cümlelerin kullanılması yararlı olur. Aksi halde çocuğun dikkati azalır, anlaması zorlaşır, sabrı da taşar.” (Oktürk, 1982: 12). Masallarda hareketi sağlayan en önemli unsur da eylemlerdir. Bu nedenle eylemlere ağırlık verilmeli, özellikle de etken çatılı eylemlerin kullanımına özen gösterilmelidir.

7. Masallar, dilin kurallarının sezdirilmesinde etkili bir araçtır. Bu yüzden çocuklara önerilen masal kitaplarında dilbilgisi bakımından yanlışların bulunmamasına, yazım ve noktalama kurallarına uyulmasına dikkat edilmelidir.

8. Bir eserde sürekli olarak belirtilmeye çalışılan temel düşünce ve görüşlere, “tema” denir. Teması belirsiz olan eserler, çocukları kararsızlıklara ya da yanlış anlamalara sürükler (Oğuzkan, 2001: 366, 367). Bu nedenle masallarda ele alınan tema, hem açık bir biçimde verilmeli hem de çocuğun düzeyine uygun olmalıdır.

9. Masallarda ana fikrin de tek olmasına özen gösterilmelidir. Masalın eğitsel yönünden yararlanabilmek için ana fikir ile konu arasındaki bağlantı güçlü olmalıdır.

10. Çocuklar için seçilen masallarda temalar, evrensel değerleri kazandıracak, onların kişilik ve kimliklerini geliştirecek özelliklere sahip olmalıdır (Yalçın ve Aytaş, 2003: 46). Doğa, hayvan ve insan sevgisini aşlamak ana amaç olarak benimsenmelidir.

11. Masal döneminde çocuklar, soyut kavramları kullansalar da bunların gerçek anlamlarını pek kavrayamazlar. Böyle bir dönemde masallar, çocukların arkadaşlık, sevgi, barış, mutluluk, özveri, paylaşım gibi soyut kavramları anlamalarında etkili olmaktadır. Çünkü burada somut olaylarla yapılan açıklamalar soyut ilişkileri, duyguları anlamlandırmada kolaylık sağlamaktadır.

12. Seçilen masallar, daima mutlu sonla bitirilmelidir. İyiiler ödüllendirilmeli, kötüler cezalandırılmalıdır. Böylece masallar, “insana güvenli bir ortamda yaşadığı, kötülüğün, felâketin geçici olduğunu telkin eder ve böylece onu hayat karşısında güçlendirir.” (Enginün, 1998: 197).

13. Masallardaki plan, karışık ve uzun değil, çocuğun anlayabileceği biçimde basit olmalıdır. Ancak olaylar, çocuğun ilgisini dağıtmayacak ve yüksek tutacak düzeyde işlenmelidir.

14. “Çocukların kendi yaşlarındaki kimselerin başlarından geçenleri dinlemekten ve okumaktan da zevk aldıklarını unutmamak gerekir.” (Sınar, 1995: 41). Bu nedenle kahramanı çocuk olan masallara öncelik verilmelidir. Hayvanlar da çocukların ilgisini çok çektiği için kahramanı hayvan olan masalları seçmeye de özen gösterilmelidir.

15. “Çocuklar, yaşamı ve insanı tanımalarını katkı sağlayacak, deneyimlerini zenginleştirecek edebiyat yapıtları okumaya yönlendirilmelidir.” (Sever, 2003: 59). Dolayısıyla masallar, çocukların kendi çevresine uygun yaşantılar içermeli, konular günümüzle ilişkilendirilerek verilmelidir.

16. Çocuklar, sadece ahlak dersi vermeyi amaçlayan masallarla karşı karşıya getirilirse masala eğlendirici bir sanat eseri gözüyle değil de can sıkıcı bir ders aracı olarak bakarlar (Emre, 2000: 37). Bu nedenle masallarda, kuru ahlak bilgisinden çok sanatsal bir yaklaşımla örtük bir biçimde ders verme yolu izlenmelidir.

17. Masallarda, “çocukları uyuşukluğa, boş inançlara ve yazgıcılığa (kaderciliğe) yöneltten telkinler bulunmamalıdır.” (Oğuzkan, 2001: 26). Unutulmamalıdır ki masallar, etkili bir telkin aracıdır. Bu aracı kullanırken “kendi güçleriyle sorunların üstesinden gelebilen bireylerin” vurgulanmasına özen gösterilmelidir.

18. Çocuklar için seçilen masallarda cin, cadı, ejderha gibi korku unsuru taşıyan kahramanların bulunmamasına dikkat edilmelidir (Yardımcı ve Tuncer, 2002: 49). Çocukları korkutacak konu ve kahramanlardan özellikle kaçınılmalıdır.

Masal kitapları, çocuklara başkalarının tecrübelerinden yararlanmada, yeni bilgiler öğrenmede ve deneyimler kazanmada eşsiz bir kaynaktır. Temel dil becerilerinin geliştirilmesinde de çocuklar için en uygun kitapların seçilmesi etkili olmaktadır.

2.1.8. Masalların Türkçe Öğretiminde Kullanımı

Masalların Türkçe öğretiminde ne tür etkinliklerde kullanılabileceğine değinmeden önce Türkçe öğretimi, amaçları, kazanımları ve temel dil becerileri üzerinde durmakta yarar vardır.

2.1.8.1. Genel Özellikleriyle Türkçe Öğretimi

İnsan hayatında dilin vazgeçilmez bir yeri vardır. Genel olarak dil, “düşünce, duygu ve isteklerin, bir toplumda ses ve anlam yönünden ortak olan öğeler ve kurallardan yararlanılarak başkalarına aktarılmasını sağlayan, çok yönlü, çok gelişmiş bir dizge” biçiminde tanımlanabilir (Aksan, 2000: 55). Dilin aktarma işlevinin yanı sıra anlamayı sağlama işlevi de vardır. İnsanlar, dil sayesinde hem duygularını, düşüncelerini, hayallerini ve deneyimlerini sözlü ya da yazılı olarak anlatabilmekte hem de dinlediklerini ve okuduklarını anlayabilmektedir.

Anlama ve anlatmayı, tam ve doğru olarak gerçekleştirmenin yolu anadilinin geliştirilmesinden geçer. Anadili, “insanın içinde doğup büyüdüğü aile ya da toplum çevresinde öğrendiği ilk dil”dir (Vardar, 1998: 20). Başlangıçta aileden ve çevreden edinilen bu dil, ilköğretim döneminde sistemli ve programlı bir biçimde öğretilen bir dil konumuna gelir.

Dil öğretiminde temel amaç, “kişilerin düşünme ve temel iletişim becerilerini geliştirmektir. Bundan dolayı, bütün ülkelerin eğitim sistemlerinde dil öğretimine,

özellikle anadili eğitimine büyük önem verilmektedir.” (Kavcar, 1999: 142). Okullarımızda da Türkçe’nin anadili olarak doğru ve etkili kullanımını sağlama amaçlanmaktadır.

Okullarda sistemli hale getirilen Türkçe öğretimi, ilköğretim “1-5. sınıflar” ve “6-8. sınıflar” biçiminde bir programa sokulmuştur. İlköğretimin ilk dönemi için hazırlanan programda yapılandırmacı yaklaşım, çoklu zekâ kuramı ve öğrenci merkezli eğitim anlayışı benimsenmiştir. Bu anlayışa göre Türkçe öğretiminde sadece dinleme, konuşma, okuma, yazma, görsel okuma ve görsel sunu becerilerini geliştirme değil, sıralama, sınıflama, ilişki kurma, analiz-sentez yapma gibi zihinsel becerileri geliştirme de esas alınmıştır (MEB, 2005: 13). İlköğretim 6-8. sınıflar için hazırlanan programda da dinleme, konuşma, okuma, yazmadan oluşan temel dil becerileri ile dilbilgisi temel alınmıştır. Bunun yanı sıra öğrencilerin eleştirel ve yaratıcı düşüncelerini, sorumluluk üstlenmelerini, girişimci olmalarını, çevreleriyle uyum içinde olmalarını, estetik zevk kazanmalarını ve ulusal değerlere duyarlı olmalarını sağlamak amaçlanmıştır (MEB, 2006: 3).

Bu görüşler çerçevesinde Türkçe dersi için öngörülen amaçların neler olduğunu sınıflara göre ayrı ayrı belirtmekte yarar vardır. İlköğretim Türkçe dersi öğretim programının 1-5. sınıflara yönelik genel amaçları şu şekilde belirlenmiştir (MEB, 2005: 16):

Öğrencilerin;

1. Dinleme, konuşma, okuma, yazma, görsel okuma ve görsel sunudan oluşan dil becerilerini geliştirmek,
2. Türkçeyi hem sevmelerini hem de doğru ve etkili kullanmalarını sağlamak,
3. Anlama, sıralama, sınıflama, sorgulama, ilişki kurma, eleştirme, analiz-sentez yapma ve değerlendirme gibi zihinsel becerilerini geliştirmek,
4. Söz varlığını zenginleştirmek,
5. Bilimsel, yapıcı, eleştirel ve yaratıcı düşünme; iletişim kurma, iş birliği yapma, problem çözme ve girişimcilik gibi temel becerilerini geliştirmek,

6. Araştırma, keşfetme, yorumlama ve zihinde yapılandırma becerilerini geliştirmek,
7. Bilgiye ulaşma, bilgiyi kullanma ve üretme becerilerini geliştirmek,
8. Bilgi teknolojilerini kullanarak okuma, metinler arası anlam kurma becerilerini geliştirmek,
9. Kitle iletişim araçlarıyla iletilen mesajları sorgulayabilme becerilerini geliştirmek,
10. Bireysel, sosyal, kültürel, ekonomik ve politik yönlerden gelişmelerini sağlamak,
11. Ulusal, etik, tarihî, kültürel, sosyal, ve sanatsal değerlere önem vermelerini sağlamak;
12. Yazılı ve sözlü ürünler aracılığıyla Türk ve dünya kültürünü tanımalarını sağlamak,
13. Okuma ve yazma sevgisini kazanmalarını ve bunları alışkanlığa dönüştürmelerini sağlamaktır.

İlköğretim 6-8. sınıf Türkçe dersinin amaçları da programda şu şekilde ifade edilmektedir (MEB, 2006: 4):

Öğrencilerin;

1. Ulusal birlik ve bütünlüğümüzde dilin temel bir unsur olduğunu benimsemelerini,
2. Duygularını, düşüncelerini ve hayallerini, hem sözlü hem de yazılı olarak etkili ve anlaşılır biçimde ifade etmelerini,
3. Konuşma ve yazma kurallarına uyarak Türkçe'yi bilinçli, doğru ve özenli kullanmalarını,
4. Anlama, sıralama, ilişki kurma, sınıflama, sorgulama, eleştirme, tahmin etme, analiz-sentez yapma, yorumlama ve değerlendirme gibi zihinsel becerilerini geliştirmelerini,
5. Seviyelerine uygun eserleri okumalarını; bilim, kültür ve sanat etkinliklerini seçme, dinleme, izleme alışkanlığı ve zevki kazanmalarını,

6. Söz varlıklarını zenginleştirerek dil zevki ve bilincine ulaşmalarını; duygu, düşünce ve hayallerini geliştirmelerini,
7. Yapıcı, yaratıcı, akılcı, eleştirel ve doğru düşünme yollarını öğrenmelerini,
8. Kitle iletişim araçlarından bilgi edinmelerini ve iletilen mesajlara karşı eleştirel bakış açısı kazanmalarını,
9. Türk ve dünya eserleri aracılığıyla ulusal ve evrensel değerleri tanımalarını,
10. Hoşgörülü, insan haklarına saygılı, yurt ve dünya sorunlarına duyarlı olarak çözümler üretmelerini,
11. Ulusal, manevi ve etik değerlere yönelik duygu ve düşüncelerini güçlendirmelerini sağlamaktır.

Yukarıdaki her iki programın amaçları incelendiğinde öğrencilerin, Türkçe öğretimiyle temel dil becerilerinin, dil bilgilerinin, dil zevk ve alışkanlıklarının, ulusal ve evrensel değerlerinin, eleştirel bakış açılarının, zihinsel becerilerinin geliştirilmesinin amaçlandığı görülmektedir. Böylece programlar, sadece dil temelli bir bakış açısından değil çok yönlü bir amaçla ele alınmaktadır.

Türkçe programlarında, belirlenen amaçlara yönelik öğrencilerden beklenen kazanımlar üzerinde de durulmaktadır. İlköğretim 1-5. sınıf programında Türkçe öğretimi, “dinleme, konuşma, okuma, yazma, görsel okuma ve görsel sunu” olmak üzere beş öğrenme alanı üzerine oturtulmuş, etkinlikler de bu kazanımlara göre belirlenmiştir. İlk kademede yer alan bu kazanımlar, öğrenme alanlarına göre şu şekilde gösterilebilir (MEB, 2005: 27):

Dinlemeyle ilgili kazanımlar;

1. Dinleme kurallarını uygulama.
2. Dinlediğini anlama.
3. Tür, yöntem ve tekniklere uygun dinleme.

Konuşmayla ilgili kazanımlar;

1. Konuşma kurallarını uygulama.
2. Kendini sözlü olarak ifade etme.
3. Tür, yöntem ve tekniklere uygun konuşma.

Okumayla ilgili kazanımlar;

1. Okuma kurallarını uygulama.
2. Okuduğunu anlama.
3. Anlam kurma.
4. Söz varlığını geliştirme.
5. Tür, yöntem ve tekniklere uygun okuma.

Yazmayla ilgili kazanımlar;

1. Yazma kurallarını uygulama.
2. Kendini yazılı olarak ifade etme.
3. Tür, yöntem ve tekniklere uygun yazma.

Görsel okuma ve görsel sunuyla ilgili kazanımlar;

- 1.Görsel okuma.
- 2.Görsel sunu.

İlköğretim ikinci kademede ise bu öğrenme alanları, “dinleme/izleme, konuşma, okuma, yazma” temel dil becerileri olarak ele alınmıştır. İlk programda dilbilgisi, ayrı bir öğrenme alanı olarak değerlendirilmeyip diğer öğrenme alanları içinde verilirken bu programda dilbilgisi kazanımları da belirtilmiştir. Programda yer alan kazanımlar şunlardır (MEB, 2006: 12-47):

Dinlemeyle ilgili kazanımlar;

1. Dinleme/izleme kurallarını uygulama.
2. Dinleneni/izleneni anlama ve çözümleme.
3. Dinlediklerini/izlediklerini değerlendirme.
4. Söz varlığını zenginleştirme.

5. Etkili dinleme/izleme alışkanlığı kazanma.

Konuşmayla ilgili kazanımlar;

1. Konuşma kurallarını uygulama.
2. Sesini ve beden dilini etkili kullanma.
3. Hazırlıklı konuşmalar yapma.
4. Kendi konuşmasını değerlendirme.
5. Kendini sözlü olarak ifade etme alışkanlığı kazanma.

Okumayla ilgili kazanımlar;

1. Okuma kurallarını uygulama.
2. Okuduğu metni anlama ve çözümleme.
3. Okuduğu metni değerlendirme.
4. Söz varlığını zenginleştirme.
5. Okuma alışkanlığı kazanma.

Yazmayla ilgili kazanımlar;

1. Yazma kurallarını uygulama.
2. Planlı yazma.
3. Farklı türlerde metinler yazma.
4. Kendi yazdıklarını değerlendirme.
5. Kendini yazılı olarak ifade etme alışkanlığı kazanma.
6. Yazım ve noktalama kurallarını uygulama.

Dilbilgisiyle ilgili kazanımlar;

1. Kelimenin yapı özellikleriyle ilgili bilgi ve kuralları kavrama ve uygulama. (6.sınıf)
2. Kelime türleriyle ilgili bilgi ve kuralları kavrama ve uygulama. (6. sınıf)
3. Kelime türleriyle ilgili bilgi ve kuralları kavrama ve uygulama. (7. sınıf)
4. Fiillerin yapı özellikleriyle ilgili bilgi ve kuralları kavrama ve uygulama. (7. sınıf)

5. Fiil kiplerinde zaman ve anlam kaymasıyla ilgili bilgi ve kuralları kavrama ve uygulama. (7. sınıf)
6. Ek fiille ilgili bilgi ve kuralları kavrama ve uygulama. (7. sınıf)
7. Zaman ve kip çekimlerindeki birleşik yapıların özellikleriyle ilgili bilgi ve kuralları kavrama ve uygulama. (7. sınıf)
8. Fiilimsiler ile ilgili bilgi ve kuralları kavrama ve uygulama. (8. sınıf)
9. Cümleyle ilgili bilgi ve kuralları kavrama ve uygulama. (8. sınıf)
10. Anlatım bozukluklarını belirleme ve düzeltme. (8. sınıf)

Yukarıdaki maddelerden de anlaşılacağı gibi ilk kademedeki temelleri atılan kazanımlar, ikinci kademedeki daha da detaylandırılmaktadır. Temel kazanımların üzerine, yeni kazanımlar eklenerek öğrencilerin dil becerilerini geliştirme amaçlanmaktadır.

Türkçe öğretimi, temelde anlama ve anlatma becerilerinin geliştirilmesine dayanır. Amaç, tam ve doğru anlama, doğru ve etkili bir biçimde anlatmadır. Tam anlama, “anlatılanları kesintiye uğramadan anlama”; doğru anlama ise “anlatılanları bir yanlışlığa yol açmadan, bütün boyutları ile kavrama” demektir (Kavcar, Oğuzkan ve Sever, 1995: 4). Anlatımda da söylenenlerin ya da yazılanların açık, net ve etkili bir biçimde aktarılması esastır.

Anlamanın alt alanları, “dinleme ve okuma”, anlatmanın ise “konuşma ve yazma”dır. Dinleme ve okuma, konuşma ve yazmayla sonuçlanmazsa pek bir anlam ifade etmez. Yine, konuşma ve yazma da dinleme ve okumayla beslenmezse gelişmez. Dolayısıyla hepsi bir bütünün parçaları gibi birbirlerini destekler.

Dinleme; “konuşan kişinin vermek istediği mesajı pürüzsüz olarak anlayabilme ve söz konusu uyarana karşı tepkide bulunabilme etkinliğidir.” (Demirel, 1999: 33). Çocuğun ilk edindiği becerilerden biri dinleme becerisidir. Başlangıçta çocuk, bilgilerin büyük bir kısmını dinleme yoluyla öğrenir. Bu nedenle dinleme eğitimi önem verilmelidir.

Dinleme eğitiminde dikkat edilmesi gereken en önemli husus, “duymak” ile “dinlemek” arasındaki farkı kavramaktır. “*Duymak*, ‘ses dalgalarının kulak zarına çarpması’; *dinlemek* ise, ‘işittiğimizi anlamak ve saklamak’, biçiminde tanımlanabilir. İşitilen hatırlanmazsa, dinleme işlemi gerçekleşmiş sayılamaz.” (Kantemir, 1997: 12). İşitmede sadece kulağa gelen sesleri algılama vardır. Dinlemede ise, işitilenlerin anlamlandırılması, değerlendirilmesi ve kavranması esastır. Dolayısıyla işitmeden daha fazla bir işlevi vardır. Ancak unutmamak gerekir ki “işitsel algı, dinleme becerisini artırır.” (Dönmez, Abidoğlu, Dinçer, Erdemir ve Gümüşçü, 2000: 4). Bu nedenle okullarda öğrencilerin hem işitsel algılarını hem de dinleme yetilerini geliştirmeye yönelik çalışmalar yapmak gerekir.

Okullarda verilen Türkçe eğitiminin amaçlarından biri, öğrencilerin iyi bir dinleyici olmalarını sağlayarak anlama becerilerini geliştirmektir. Anlamayı sağlayan bir başka etmen de okumadır. Okuma, “yazıdaki duygu ve düşüncelerin kavranması, çözümlenmesi ve değerlendirilmesi gibi fizyolojik, zihinsel ve ruhsal yönleri bulunan karmaşık bir süreçtir.” (Yıldız, 2003: 84).

Okuma eylemi, öncelikle “göz” ile başlar. Bilindiği gibi “göz, değişik hareketleri ile okumayı sağlamaktadır. Bu, önce satırlar üzerinde sıçramalar yaparak kayma ve belirli bir bölümü tanımak için durma şeklinde devam etmekte ve bu durma anında anlama gerçekleşmektedir.” (Cemiloğlu, 1995: 112). Diğer bir deyişle okuma sırasında, görme yoluyla gelen bilgiler, zihinsel işlemlerden geçmektedir. Okumada, görsel algının yanı sıra düşünsel bir çaba da söz konusudur. Bu nedenle okuma, beyin işlevleriyle yakından ilgilidir. “**Görmesi zayıflamış**, ancak **anlama** ve **belleği gelişmiş** yetişkin okumada güçlük çekmektedir. Gözleri iyi gören, ancak anlama ve belleme yeteneğini geliştirememiş çocuk veya genç de okumada sıkıntılar yaşamaktadır.” (Güneş, 2004: 53). Okumanın istenen sonucu verebilmesi için bu iki unsurun birlikte çalışması gerekmektedir.

Sadece görme organı ile beyin arasındaki işlem sonucunda gerçekleşen okumaya “sessiz okuma” denir. Burada amaç, okuduğunu anlamaktır. Bir de “sesli okuma” vardır ki bu aşamada konuşma organları devreye girer. “Sesli okuma gözle algılanıp zihinle kavranan sözcük ya da sözcük kümelerinin konuşma organlarının

yardımları ile söylenmesidir. Sesli okumada başlıca amaç, yazının doğru ve konuşma dilinin özelliklerini yansıtacak biçimde seslendirilmesidir.” (Demirel, 1999: 53). Doğal olarak burada da anlama söz konusudur; ancak aktarma özelliği daha baskındır. İlköğretim okullarında okuma öğretimi, önce sesli okumayla başlamaktadır. Sınıflarda yapılan bu okuma çalışmalarıyla, öğrencilerin “okuma ediniminde karşılaştığı sorunların belirlenmesi; vurgu, sesletim ve noktalama işaretleri ile ilgili olası yanlışlıkların giderilmesi” sağlanmaktadır (Baştürk, 2004: 124). Zamanla sesli okuma çalışmalarının yanı sıra sessiz okumaya da yer verilir. “Anlama becerisini geliştirmede sessiz okuma, sesli okumadan daha etkilidir. Sessiz okuma etkinliği, sesli okumaya göre bireyin daha çabuk ve daha doğru anlamasına imkân verir. Ayrıca, sessiz okuma etkinliğinin kullanım alanı daha geniştir.” (Özbay, 2005: 53).

Sessiz okuma becerisi, öğrencilerin hayatları boyunca kullanacakları önemli bir beceridir. Okuma eğitiminin “öğrencilere gerçek bir okuma becerisi kazandırabilmek, okumanın yalnızca ders için değil, bir yaşam olduğunu öğretebilmek” gibi amaçları vardır (Dilidüzgün, 2003b: 11). Önemli olan öğrencilerin okumaya karşı ilgilerini arttırarak onlarda okuma alışkanlığı kazandırmak ve böylece bağımsız bir okur olmalarını sağlamaktır. Çünkü bilgi girdilerinin bir kısmı dinlemeyle gerçekleştirilirken büyük bir kısmı da okumayla gerçekleştirilmektedir.

Dinleme ve okuma yoluyla elde edilen birikim, konuşma becerisini de etkilemektedir. Konuşma “bir konunun zihinde tasarlandıktan sonra karşımızdakilere sözle iletilmesi işidir.” (Sever, 2000: 19). İşte insanlar, zihinlerinde oluşturdukları bu tasarım sırasında, daha önce elde ettikleri bilgi girdilerinden yararlanmaktadırlar. Duygu, düşünce, hayal ve istekler zihinde bir düzene sokulduktan sonra sesle dışarıya yansıtılmaktadır. Bu nedenle konuşmanın “anlıksal(zihinsel) ve fizyolojik bir yeti” olduğu söylenebilir (Karadağ, 2001: 76). Konuşma sırasında “dudaklar, dişler, damak, dil, ağız, gırtlak, ses telleri, nefes borusu, akciğerler ve beyin görev almaktadır.” (Yaman, 2001: 8). Konuşma eğitiminde bu fizyolojik yetilerin yanı sıra ses tonu, vurgu ve tonlamayı iyi ayarlama, jest ve mimikleri düzgün ve yerinde kullanma yetileri de işleme sokulmaktadır.

Aile ve yakın çevresinden öğrendiği konuşma becerisiyle okula yeni başlayan çocuklarda “çekingenlik, yerel ağızla, konuşmak, sesi ayarlayamamak, kısa ve yetersiz konuşmak, gereksiz şeyler söylemek, dağınık konuşmak, sözcük dağarcığının fakirliği, konuşurken gereksiz el kol, gövde hareketleri yapmak” gibi yetersizlikler görülmektedir (Demirel, 1999: 45-47). Okul çağında bu eksiklikler giderilerek çocukların doğru ve düzgün konuşma becerisi kazanmaları sağlanmaktadır.

Konuşma eyleminde iletişim kurma esastır. Konuşmanın önemli bir özelliği, “anında ve refleksif olmasıdır. Diğer becerilerden farklı olarak mutlaka karşınızda ikinci bir kişinin bulunması gereklidir. Karşınızda bulunan kişinin sözlerini dinledikten sonra ona anında, doğru karşılık vermeniz gerekmektedir.” (Yalçın, 2002: 98). Dolayısıyla konuşma ile dinleme arasında çok yakın bir ilişki vardır. Dinleyici olmadan konuşma işlemi de gerçekleşemez. İşte konuşma eğitiminde çocukların duygu, düşünce ve tasarılarını, etkili ve düzgün bir telaffuzla aktarmalarını sağlamanın yanı sıra bir de dinleyicinin tutumuna göre söylediklerine yön verebilme becerisini geliştirme gibi bir amaç da vardır.

Yazma da konuşma gibi bir anlatım yoludur. Bu anlatım şeklinin kendine has özellikleri vardır. En basit özelliğiyle yazma, “herhangi bir konuda duygu, düşünce ve izlenimlerin o konuyla ilgili görüşlerin belli kurallara uygun olarak yazıya aktarılması”dır (Yardımcı, 2005: 109). Bunun yanı sıra yazmanın konuşmaya göre farklı olan şu tür özellikleri bulunmaktadır (Göğüş, 1978: 235, 236):

1. Konuşmada giriş yapma, düşünceleri sıralama, sözcükleri seçme işlemleri vardır; ama yazmada bunlar daha çok önem kazanmaktadır.
2. Konuşmadaki ses, vurgu, jest ve mimikler, yazmada yoktur.
3. Konuşmada bazı yanlışlar fark edilmez, fark edilse bile ses tonu, vurgu, el-kol hareketlerinden konuşmacının ne demek istediği anlaşılır. Ancak yazıda anlatımın açık, doğru ve düzgün olması gerekir.
4. Konuşma, anında yapılmaktadır. Yazmada ise zaman daha fazladır. Yazılacak konu üzerinde düşünülür ve gerekirse araştırma yapılır.

5. Yazmada konuşmadan farklı olarak başlık, paragraf, bölüm ve düşünce bütünlüğüne daha çok önem verilmektedir. Ayrıca noktalama ve yazım kuralları gibi bilgileri de içermektedir.

Yukarıdaki özelliklerde de görüldüğü gibi yazma becerisi, daha kurallı bir beceridir. Burada sözün yazıya aktarılması söz konusudur. Bu da öğrenciler açısından pek kolay olmamaktadır. Bu nedenle öğretmenlerin, yazma becerisini geliştirirken şu noktalara dikkat etmeleri gerekir (Tekışık, 1994: 26-29):

1. Sözün yazılı hale getirilmesi öğrenciler için kolay değildir.
2. Öğrencilerin yazılı anlatımda, sözcükleri doğru yazmaları üzerinde durulmalıdır.
3. Öğrencilerin yazım ve sözdizimi kurallarına, yazı ilkelerine uymaları sağlanmalıdır.
4. Düzgün yazmada, doğru ve güzel yazılmış yazıları okuyup incelemenin de etkisi olduğu unutulmamalıdır.
5. Serbest yazma ödevleri, öğrencilerin yazımdaki başarılarını ortaya koyan yazım denetimini kolaylaştıran başlıca yollardan biridir.
6. Öğretmen yazmada doğal birtakım fırsatlar kullanmalıdır.
7. Yazma ödevleri için öğretmen tarafından öğrencilerin serbest yazmalarını sınırlayacak planlar verilmemelidir.
8. Öğretmen öğrencileri görmedikleri, yaşamadıkları, incelemedikleri konuları yazmaya zorlamamalıdır.

Bilindiği gibi diğer beceriler gibi yazma becerisi de yaptırmakla, daha doğrusu yazdırmakla geliştirilir. Bu açıdan, derste uygun fırsatlar yaratılarak sık sık yazma çalışmaları yaptırılmalıdır. Böylece öğrencilerin hem kendi duygularını, düşüncelerini, hayallerini aktarma olanağı sağlanır hem de dinleme ve okuma yoluyla elde ettikleri bilgiler, bir anlam ve değer kazanır. Ayrıca “yazma becerisi öğrenciye kendi ana dilinin kurallarını, kelimelerin kullanım alanlarını, atasözlerini, deyimlerini kısaca ana dilini tüm zenginliğiyle öğrenmenin kapılarını da açacaktır.” (Öner, 1996: 45). Onlar da ana dillerini etkili ve işlek bir şekilde kullanmaya fırsat bulacaklardır.

Duygu ve düşünceleri doğru ve düzgün anlama, tam ve açık olarak anlatma, “doğuştan getirilen bir yetenek değil, doğrudan doğruya eğitimle elde edilen bir beceridir. Bu beceri, elverişli ortamda, uygulama ve denemelerle, özen ve çaba ile kazanılır.” (Kavcar, 1999: 129). Bu nedenle Türkçe derslerinde sınıf içi yapılan etkinlikler, dil becerisi kazanımında oldukça etkili olmaktadır.

2.1.8.2. Masallarla Türkçe Öğretimi

Türkçe öğrenme alanlarından olan dinleme, okuma, konuşma ve yazma becerilerinin oluşumunda ve gelişiminde masalların önemli bir yeri vardır. “Çocuğa ana dilinin, bir işçi elindeki âlet gibi nasıl kullanıldığını ilk öğreten, ona bu dilin türlü hünerlerini: kıvraklığını, zenginliğini, inceliğini ilk gösteren” tür masallardır (Boratav, 1958: 15). Bu tür, çocukta dinleme alışkanlığını kazandırmada önemli bir işleve sahiptir. Başlangıçta çocuğun masala karşı yoğun bir ilgisi vardır. Bu ilgi, ilköğretimin ilk yıllarında da devam eder ve böylece dinlemenin yanı sıra okuma eğitimi için de masallar önemli bir kaynak olma rolünü devam ettirir. Masalları dinleme ve okuma yoluyla elde edilen girdiler, zamanla konuşma ve yazma yoluyla da aktarılır.

Masallar, hem dil etkinlikleri hem de yaratıcı çalışmalar için önemli bir üründür. Bünyesindeki kurgu, hayal, derinlik ve dil zenginliği nedeniyle masalların, sınıf içi yapılacak çalışmalarda önemli bir araç olduğu söylenebilir. Bilindiği gibi Türkçe öğretiminde beceri kazandırma esastır. Unutulmamalıdır ki “öğretmenin öğrencileri ile birlikte sınıf içinde veya dışında amaçlara doğru yapacağı çalışmalar, eğitim oluşumuna etki yapan en önemli faktörlerdir.” (Öz, 2001: 29). Öğrenciler, yaptıklarını ve yaşadıklarını içselleştirmede daha başarılı olmaktadır. Bu nedenle, temel dil becerilerini, yaratıcı ve üretken bir biçimde geliştirebilmek için sınıf içinde türlü etkinliklere yer vermek gerekir.

Masallar, başta ilköğretimin ilk yıllarında olmak üzere kademeli olarak diğer yıllarda da Türkçe derslerindeki dil etkinliklerinde kullanabilecek eşsiz bir kaynaktır. Burada önerilen dil etkinlikleri, masal türü merkez alınarak anlatılacaktır. Aynı

alışmalar, diğ er türlerde de yapılabilir. Ayrıca anlama için yapılan bir etkinlik aynı zamanda anlatma çalışmaları içinde geçerli olabilir. Bu da bu becerilerin birbirini tamamlayan bir bütün olmasından kaynaklanmaktadır.

Türkçe derslerinde sınırsız bir çalışma olanağı sağlayan masallar aracılığıyla anlama ve anlatma becerilerini geliştirmek için şu tür etkinliklere yer verilebilir:

* Masalın başlığını vererek içeriğı hakkında öğrencilerin tahminde bulunmalarını sağlamak, dinlenecek ya da okunacak masala hazırlanmalarını sağlar. Aynı alışma, masal kitabının kapağını göstererek adını ya da konusunu tahmin ettirme biçiminde de yapılabilir. Bu çalışmada daha sonra masalın adı ile kapaktaki resim birbirleriyle ilişkilendirilir.

* “ ğretmen,  ğretim etkinliklerini ilginç ve heyecan verici şekilde sunarsa çocuklar da sunulan bu  ğretim içeriğini ilginç ve heyecan verici bulur.” (Yavuzer, 2004: 103). Dinlenen ya da okunan masalla ilgili resimler, herkesin g rebileceğı bir yere konarak konu canlandırılabilir. Bu da masala canlılık kazandırır. Resimler, birer anlatma aracı olarak da kullanılabilir. Öğretmen, resimlerle ilgili sorular sorarak hem masalın daha iyi anlaşılmasını hem de öğrencilerin konuşmasını sağlar.

* Masal resimleriyle ilgili yapılabilecek bir başka çalışma da figürler üzerinedir. Öğrenciler, “resimlerdeki farklı yüz ifadeleri üzerinde konuşturulmalı; ifadelerdeki duyguyu tanımaları için gerekirse ipuçları verilmelidir. Bu çalışmalardaki temel amaç, çocuğı başkalarının duygu ve isteklerine karşı duyarlı olmaya yöneltmek”tir (Sever, 2003: 56). İfadeler üzerinde çalışma çocukların kendilerini masal kahramanlarının yerine koyarak olaylara farklı açılardan bakabilmelerini sağlayacaktır.

* Masallarla yapılan etkinlikler sırasında resimlerin yanı sıra farklı araç-gereçlerden de yararlanılabilir. “Bir  ğretme (ve öğrenme) etkinliğı ne kadar çok duyu organına hitap ederse öğrenme olayı da o kadar iyi ve kalıcı izli olmakta, unutma da o kadar geç olmaktadır. Öğretimde görsel ve işitsel araçlar kullanıldığında öğrenmeler hem daha çabuk hem de daha kalıcı izli olur.” (Demirel, Seferoğlu, ve

Yağcı, 2003: 79). Bu nedenle uygun fırsatlar yaratılarak masal metinlerini işlerken teyp, bilgisayar, tepegöz, DVD vb. araçlardan yararlanma çalışmalarına gidilmelidir. Örneğin vurgu ve tonlamalara dikkat edilmiş bir masalı teypten dinletmek, hem dersi renklendirecek hem de öğrencilerin işitme organlarını kullanmalarını sağlayacaktır. Dinleme sırasında bunların görüntülenmesi de görme organlarını devreye sokacaktır. Böylece teknolojik araçlarla dinleme etkinliği, zengin ve çeşitli bir hale getirilmiş olacaktır.

* Masallar, dinlemenin yanı sıra telaffuz açısından da değerli bir araçtır. Doğru seslendirme, söyleyiş kolaylığı sağlamak için masalarda geçen tekerlemelerden yararlanılabilir. Ses tekrarları, sözcük oyunları ve ahenk gibi özellikler, çocukların tekerlemeleri kolay ezberlemesini sağlar. Tekerlemeler, özellikle de sesleri çıkarmada zorluk çeken öğrenciler için uygun bir alıştırma ortamı sağlar. Ayrıca “tekerlemedeki ses uyumu, söyleyiş kıvraklığı çocuğun aynı zamanda oyun gereksinimine de yanıt verir. Sözcük dağarcığı sınırlı, dil ile ilgili gelişimini tamamlayamayan çocuk her şeyde oyun tadı arar. Bu arayış masal tekerlemeleri ile son bulur.” (Akkaya, 2000: 606). Böylece tekerlemeler yoluyla öğrencilere eğlenerek ses ve sözcükleri doğru söyleme çalışmaları yaptırılmış olunur.

* Masallar, dil açısından oldukça zengin ve eşsiz bir kaynaktır. Sesleri ve sözcükleri doğru ve düzgün bir biçimde çıkarmada tekerlemeler kadar masalarda yer alan yansıma sözcükler, ikilemeler, pekiştirmeler de etkili olmaktadır. Bu sözcüklere öğrencilerin dikkatlerini çekerek hem zengin söz varlığını göstermek hem de ahenkli söyleyişle seslendirme çalışmaları yapmak mümkündür. Özellikle de yansıma sözcükler aracılığıyla doğadaki sesleri taklit etmek, çocukların çok hoşuna gidecektir.

* “Söyleyiş ilkelerine uygun olarak okunan metinlerin çocuklar tarafından dinlenilmesi, onlara, ses ve sözcüklerin doğru boğumlandırılmasına yönelik bir deneyim kazandırır.” (Sever, 2003: 61). Bu noktada devreye öğretmen girer. Öğretmen, öğrencilerin kendini model aldığı daima göz önünde bulundurmalı, masalları okurken söyleyiş kurallarına uymaya dikkat etmelidir. Masalları kitaptan okumak, anlatmak kadar özen gerektiren bir iştir. Ses tonunu iyi ayarlama, uygun

yerlerde vurgu yapma, gerekirse jest ve mimikleri de kullanma dikkat edilmesi gereken noktalardır. Öğretmen, masalı okuma değil de doğrudan anlatma yoluna da gidebilir. Bu durumda anlatma tarzını, kullanacağı jest ve mimikleri önceden belirlemesi gerekir. “Anlatan, hikâyeyi gereğince bilmiyorsa, anlatımına istediği canlılığı, doğallığı, heyecanı veremez. Çok defa düşünmeye, bazı yönleri tekrar etmeye, gereksiz açıklama yapmaya mecbur kalır.” (Emre, 2000: 33). Bu nedenle öğretmen, bir ön hazırlık yapmalıdır.

* Masallardan sesli okumanın dışında sessiz okuma çalışmalarında da yararlanılabilir. Ders saatleri içerisinde çocuklara masal kitapları okuyabilmeleri için özel bir zaman yaratmak yerinde olur. Serbest okuma çalışması sırasında örnek olmak amacıyla öğretmenler de kitap okumalıdır. Türkçe derslerinde okuma etkinlikleri için kaynak sağlamak amacıyla sınıf kitaplığı oluşturulmalıdır. Ayrıca öğrencilerin okudukları masal kitaplarının özetini çıkartarak sınıfta tanıtmaları, birbirleriyle paylaşmaları için de ortam yaratılmalıdır.

* Anlama çalışmaları için yapılabilecek bir başka etkinlik de masallardaki olayların akışıyla ilgilidir. Öğrencilerden, karışık olarak verilen olayları doğru sıraya koymaları istenebilir. Böylece masaldaki içeriğin iyice yerleşmesi sağlanır. Aynı çalışma, masalda yer alan bir paragrafın cümlelerinin yerleri değiştirilerek de yapılabilir. Böylece paragrafta anlam bütünlüğü sağlama çalışması da yapılmış olur.

* “Dinleyen ya da okuyan kişinin okuduğu metnin yerini, zamanını, olayda adı geçen kahramanların adlarını özelliklerini, okunan, dinlenen metnin ana düşüncesini, yardımcı düşüncesini söylemesi, okuma etkinliğinin anlamıyla sonuçlandırığının göstergesidir.” (Güleryüz, 2002: 17). Bu nedenle dinlenen ya da okunan masalla ilgili “ne, nerede, ne zaman, nasıl, niçin ve kim” soruları aracılığıyla soru-cevap tekniğini sınıfta uygulamak, öğrencilerin doğrudan katılımını sağlayacaktır.

* Anlama çalışmalarıyla ilgili olarak doğru-yanlış çalışmaları yapmak da mümkündür. Okunan masalla ilgili bazı ifadeler belirlenir ve öğrencilerden bunların doğru ya da yanlış olduğunu belirtmeleri istenebilir. Bu durumda öğrencinin masalı dikkatli dinlemeleri, masalı doğru anlamaya çalışmaları sağlanmış olunur.

* Masallar, dil açısından iyi bir kaynaktır. Masallarda deyim ve atasözlerine, sembolik anlatımlara çokça yer verilir. Bu anlatımlara öğrencilerin dikkatleri çekilerek gerekli açıklamalar yapıldıktan sonra kompozisyon yazdırma çalışmaları yapılabilir.

* Bilindiği gibi masal deyince tekerlemeler, tekerleme deyince de masallar akla gelir. Tekerlemeler, sadece telaffuz çalışmalarında değil, masal kalıplarını öğretmek için de kullanılabilir. Örneğin masala “Bir varmış, bir yokmuş. Evvel zaman içinde kalbur zaman içinde, pireler berber iken ben anamın beşiğini tıngır mıngır salları iken...” gibi tekerlemelerle başlama, ara yerde “Az gitmiş, uz gitmiş. Dere tepe düz gitmiş. Bir de dönmüş, arkaya bakmış, bir arpa boyu yol gitmiş.” gibi ifadeler ve sonunda da “Onlar ermiş muradına biz çıkalım kerevetine” gibi kullanımlara dikkat çekilebilir. Bu tekerlemeler, öğrencilerin kendi masallarında kullanabilmeleri için ezberletilebilir.

* Masallar, anlatı kurgusunu yansıtan önemli bir türdür. Masallardaki yapı, çocukların anlatı türlerini anlamalarını kolaylaştırmaktadır. Masallardaki eylem örnekleri ve karakter ilişkileri, çocukların dili bir anlatı olarak tanımalarını sağlamaktadır (Huck, Hepler ve Hickman, 1989: 308). Bu nedenle masalların temel yapısını sezdirmeye yönelik çalışmalar yapılabilir. Kahramanlar, yer, zaman, eylem ve motiflere öğrencilerin dikkatleri çekilebilir. Türün “genel yapılarını keşfetmek onlarda imgelem, düşün ve yaratma arzularını da sürükleyecektir.” (Gülmez, 1992: 172). Bu sayede türe özgü kalıpların rehberliğinde kendi masallarını yaratmada kolaylık sağlanabilecektir.

* Masallardan yaratıcı okuma çalışmalarında da yararlanılabilir. Bilindiği gibi yaratıcı okuma, üst düzey zihinsel işlemlerle gerçekleşir. Bu tarz okumada beyin fırtınası tekniği kullanılabilir. Öğrencilere okunan ya da dinlenen masallardaki çağrışımları kullanarak yeni bir masal anlatma denemesi yaptırılabilir (Güleryüz, 2003: 136). Çağrışım tekniğinde önce “bir konu belirlenir. Bu konu, boş, beyaz bir kağıdın ortasına yazılır. Çağrışım yoluyla bilinç altında olan konuyla ilgili her

düşünce bilinç üstüne çıkarılır. Bilinç altından çıkan kelimeler sıralanır ve sonra kelimeler arasında ilgi kurulur.” (Ünalın, 2001: 134). Böylece aynı masaldan her öğrenciye özgü, farklı bir bakış açısıyla oluşturulmuş yeni masallar ortaya çıkar.

* Sözcük öğretimi için pek çok etkinlik yapmak mümkündür. Örneğin, “okunan bir öykü ya da masalın sınıfça belirlenen sözcüklerinden yararlanarak bulmaca hazırlanır. Bulmacada, özellikle bu sözcüklerin eş ya da karşıt anlamlılarını tanıtan, tanımlayan, sezdiren sözcükler de kullanılabilir.” (Sever, Kaya ve Aslan, 2006: 71). Okunan masalda geçen ve karışık olarak verilen birbirleriyle ilişkili sözcükleri birleştirmeleri istenebilir. Masalda yer alan anahtar sözcükler çıkarılarak dinleme sırasında öğrencilerden bu boşlukları doldurmaları istenebilir. Bu da dikkatli dinlemeyi geliştirir. Bu tarz etkinlikler, daha da çoğaltılabilir. Önemli olan aynı amaca ulaşmak için farklı teknikleri kullanmak, öğrenmeyi çeşitlendirmektir.

* Yaratıcı yazma çalışmalarında kullanılan en yaygın etkinlik, yarım bırakılmış metni tamamlamaktır. Kurgu dünyası geniş olan masallar, bu etkinlik için oldukça elverişlidir. Masal en heyecanlı yerinde kesilerek öğrencilerden masalı tamamlamaları istenebilir. Burada hem anlatma becerisini geliştirme hem de düş güclerini çalıştırma olanağı sağlanır.

* Düş gücünü çalıştıran bir başka etkinlik de olasılıklarla ilgilidir. Öğrenciler, masaldaki kişilerin verdikleri kararlar ve önemli olaylarla ilgili olasılıklar üzerinde konuşturulabilir (Aşıcı, 2005: 98, 99). Örneğin; “Çizmeli Kedi, masalında en küçük kardeş, kediye satsa ne olurdu? Kedinin ve küçük kardeşin başına neler gelirdi?” gibi sorularla çocukların olasılıklar üzerinde düşünmeleri sağlanabilir. Yine kendilerini, masaldaki farklı kahramanların yerine koyarak olaylara değişik açılardan bakma çalışmaları yapılabilir. Örneğin; “Uyuyan Güzel” masalındaki kutlamaya davet edilmeyen yaşlı peri gözünden olaylar anlatılabilir.

* Masallar, karşılıklı konuşma çalışmaları için de elverişlidir. Öğrencilere, masal kahramanı olan iki ana figür arasında geçen bir konuşma yazdırılabilir (Feyzioğlu, 1999: 153). Bu konuşma, aynı masaldaki kahramanlar arasında geçebileceği gibi farklı masalların kahramanları arasında da geçebilir. Bu etkinlik,

yaratıcılık açısından geniş bir bakış açısı sağlar. Örneğin; Pinokyo ile Keloğlan arkadaş olabilir, Kül Kedisinin üvey kardeşleriyle Pamuk Prensesin üvey annesi işbirliği yapabilir, Pamuk Prensesin iyilik perisi, kibritçi kıza yardım edebilir. Okunan ya da dinlenen bir masal, oyunlaştırma çalışmalarında da kullanılabilir. Bu çalışma biçimi, “yalnızca bu oyunları oynamada başarıyı değil aynı zamanda okulda başarıyı, okuma yeteneklerinin, dil kullanımının gelişmesini ve yaratıcı düşüncelerin oluşmasını sağlar.” (Singer ve Singer, 1998: 185). Dil becerilerinin ve yaratıcılığın gelişimi için elverişli olan böyle bir etkinliğe ilköğretimin ilk yıllarından itibaren başlamak gerekir. Ayrıca masallarda geçen “**tekerlemeler** dramatizasyonda, teatral okumanın en önemli ögesi ve yardımcısıdır. **Tekerlemeleri** ezberleyip topluluk karşısında söyleyen çocuk, sahne alışkanlığına daha küçük yaşta başlamış olur.” (Dürder, 1981: 69).

Yukarıda önerilen etkinlikleri daha da çoğaltmak mümkündür. Etkinlikler, hem okunanların ve dinlenenlerin daha iyi anlaşılmasına hem de bunların en etkili ve yaratıcı bir biçimde aktarılmasına ortam sağlar. Masallar da bu çalışmalar için elverişli bir araçtır. Sınıf içinde yapılan çalışmalarda önemli olan öğrencilerin düzeyleri, yetenekleri ve yeterliliklerine göre etkinlikleri ayarlamak ve uygulamaktır. Burada da en büyük görev öğretmenlere düşmektedir.

2.2. Masallarla İlgili Yayın ve Araştırmalar

Masallar, öyle zengin bir yapıya sahiptir ki halkbilimden dilbilime, psikolojiden sosyolojiye, antropolojiden eğitimbilime kadar pek çok alana araştırma konusu olmuştur.

Sözlü geleneğin en önemli temsilcisi olan masallarda düş gücünü, dil zenginliğini, toplumsal yapıyı, kültürel ve evrensel değerleri bulmak mümkündür. Böylesine değerli ve zengin bir üründen, gelecek kuşakların da yararlanabilmesi için halkbilimciler, masalları derleme çalışmalarına girişmişlerdir. Ülkemizde de bu çalışmalara oldukça önem verilmiştir.

Türk masallarıyla ilgili ilk derleme örneği, 1912’de K.D. (1991) imzasıyla yayınlanan “Türk Masalları” adlı eserdir. K.D. bu kitabında, severek dinlenen masalların yok olup gitmemesini amaçladığını, bu nedenle masal derlemelerine önem verilmesi gerektiğini belirtmektedir. Kitapta 13 masal yer almaktadır. Ziya Gökalp (1976) de masalların önemi üzerinde durarak “Altın Işık” adlı kitabında derlediği 12 masala yer vermiştir. Bu masalların bazıları mensur, bazıları da manzum biçimde kaleme alınmıştır. Bu iki önemli eser, masallarla ilgili yapılan ilk derleme çalışmaları olmaları bakımından oldukça değerlidir. Bir de Kunos (1987) tarafından Türk masallarını derleme çalışmaları yapılmıştır. “Türk Masalları” adlı kitapta 44 tane Türk masalına yer verilmektedir.

Halk masallarını, bilimsel yollarla derleme ve inceleme çalışmalarına 1970 yıllarından sonra ağırlık verilmiştir. Derleme çalışmalarıyla bu türün devamını sağlayan kişilerden biri Pertev Naili Boratav’dır. Boratav (1958), “Zaman Zaman İçinde” adlı kitabında, derlemiş olduğu 22 masal ve 21 tekerlemeye yer vermiştir. Boratav (1969)’ın masallarla ilgili bir başka çalışması da “Az Gittik Uz Gittik” adlı kitabıdır. Bu kitapta, 48 masal ve 19 Karatepeli hikâyesi yayımlanmıştır. Kitabın sonuna “Türk Masalı Üzerine” başlıklı bir yazı eklemiş, bu yazıda masalın yeri, diğer türlerle ilişkisi ve yazarların bu türden nasıl yararlandığı hakkında bilgiler vermiştir.

Araştırmacılar, derleme yoluyla belirledikleri halk masallarını, bilimsel açıdan incelemek için genellikle Antti Aarne-Stith Thompson’un tip sınıflandırmasını, Stith Thompson’un motif dizinini ve Proop’un yapısal incelemesini kullanmışlardır.

Bilge Seyidoğlu (1975), Erzurum’daki halk masallarını belirleyerek bilimsel açıdan incelemiştir. İncelediği 60 masalı kendisi, 12 masalı da başkaları derlemiştir. Bu 72 masal, Antti Aarne-Stith Thompson sınıflandırmasına göre değerlendirilmiştir. İnceleme sonucunda 61 tane asıl halk masalı, 10 tane şaka ve anekdot belirlenmiştir. Derlenen masalların içinde Aa-Th’un sınıflandırmasında birinci grubu oluşturan hayvan masallarına rastlanmamıştır.

Saim Sakaoğlu (2002) da Gümüşhane'den derlediği 70 masalı incelerken Antti Aarne-Stith Thompson sınıflandırmasını kullanmıştır. Buna göre 64 tane asıl halk masalı, 3 tane hayvan masalı, 2 tane fıkra, 1 tane de zincirlemeli masal belirlemiştir.

Mehmet Yardımcı (1996), Malatya masalları üzerine çalışmıştır. Kendisinin de derlediği 50 masalı, Antti Aarne'ye göre sınıflandırarak 1 tane hayvan masalı, 26 tane olağanüstü masal ve 23 tane de realist masal belirlemiştir. 50 masalı ayrıca Stith Thompson'un "Motif Index of Literature"ine göre de incelemiştir. Bu çalışmayla 661 motifin 81'inin sihirle, 80'inin toplum ve mesleklerle, 60'ının anlatmalarla, 58'inin de olağanüstülüklerle ilgili olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Metin Karadağ ve Mehmet Akkaya (1997), Balıkesir ilinin Edremit Körfezi'ne bakan kısımlarındaki Kaz Dağları yöresinden 37 masal derlemişler ve bunları Antti Aarne-Stith Thompson sınıflandırmasına göre numaralandırmışlardır. Buna göre 1 tane hayvan masalı, 12 tane harikulade masal, 21 tane realist masal, 3 tane de şaka ve anekdota ait masal belirlemişlerdir. Derlenen masalları, Stith Thompson'un motif sınıflandırmasına göre de incelemişlerdir. Araştırmada mitolojik motifler, geleceğin tayini, din, karakter özellikleri, nükte, esir etme ve serbest bırakma hariç diğer tüm motiflere rastlamışlardır.

Ali Berat Alptekin (2002), Anamur, Bozyazı, Aydıncık, Gülnar, Mut, Ermenek, Silifke, Erdemli ilçelerinin içinde bulunduğu Taşeli Platosu'ndan 200 masal derlemiş, bunların 70'ini Antti Aarne-Stith Thompson sınıflandırmasının en son şekline göre araştırmıştır. Çalışma sonunda 5 tane hayvan masalı, 61 tane asıl halk masalı, 2 tane fıkra ve 2 tane de zincirlemeli masal belirlemiştir. Aynı masallar, Stith Thompson'un motif sınıflandırmasına göre de ele alınmış, incelenen masallarda daha çok hayvan ve sihir motiflerinin bulunduğu, mitolojik, hayatın karakteri ve mizah motiflerinin ise bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Esmâ Şimşek (2001), Kadirli, Ceyhan, Kozan ve Osmaniye'nin bağlı bulunduğu Yukarıçukurova bölgesinden derlediği 70 masalın motiflerini çıkarmıştır. Aarne-Thompson'a göre 70 masalı, 5 tane hayvan masalı, 61 tane asıl halk masalı, 2

tane fıkra ve 2 tane de zincirlemeli masal biçiminde sınıflandırmıştır. Şimşek, Yukarıçukurova'dan derlediği masallardan yola çıkarak masalların değişen özellikleri üzerinde durmuştur. Artık, masalların daha kısa ve formellerin az olduğunu, olayların geçtiği yerin ülke yerine il, ilçe, bucak, köy şeklinde verildiğini, günlük hayattaki olayların da masala dâhil edildiğini ve teknolojiye de yer verildiğini belirlemiştir.

Umay Günay (1975), Elazığ'dan derlediği 70 masalı Propp yöntemini esas alarak incelemiştir. Bu yöntemle göre yeryüzündeki bütün masallar aynı yapıya sahiptir ve masalarda 31 fonksiyon bulunmaktadır. Günay, Propp yöntemine göre Elazığ masalları üzerine yaptığı değerlendirmede, 70 masalın da 31 fonksiyon ile sınırlı olduğunu belirlemiştir. Sadece 31 ana fonksiyonun yan dallarına hainlik, ihanet, iftira, Tanrı gibi yeni sınıflar eklemiştir.

Yukarıdaki bu araştırmacılar, derlenen masalları bilimsel açıdan inceleyebilmek için ellerinden geldiğince masalların asıllarına sadık kalmışlardır. Bunların yanı sıra bir de derlenen masalları, dil, üslup ve konu açısından değiştirerek işleyen çalışmalar yapılmıştır. Eflatun Cem Güney, Tahir Alangu, Hasan Latif Sarıyüce ve Naki Tezel gibi kişiler, derledikleri masalları sanatsal bir biçimde ele alarak yayınlamışlardır. Güney, bu anlayışla yazdığı 23 masalı “Masallar” (1997), 13 masalı “Bir Varmış Bir Yokmuş” (1956) ve 5 masalı da “Gökten Üç Elma Düştü” (1960) adlı kitaplarında toplamıştır. Alangu da “Billûr Köşk Masalları” (1961) adlı kitabında 14 masala, “Keloğlan Masalları” (1967) adlı kitabında da 18 masala yer vermiştir. Sarıyüce (1993) Sorgun, Kırklareli ve Ankara'dan derlediği masallar üzerinde bazı değişiklikler yaparak “Anadolu Masalları 1-2” adlı kitabında yayınlamıştır. Tezel (1997) de aynı görüş çerçevesinde değerlendirdiği 23 masalı, “Türk Masalları 1-2” adlı kitabında sunmuştur. Bu masalcılarda ana amaç, bilimsel derleme ve çalışmalardan çok, masalları okuma kültürüne kazandırmaktır.

Masallara psikolojik ve sosyolojik açıdan değinen çalışmalar da yapılmıştır. Masal ve çocuk ilişkisine psikolojik yönden yaklaşan en önemli araştırmacılardan birisi, Bruno Bettelheim'dir. Bettelheim (1977), masalların, çocukların bazı

gereksinimlerini karşılamada etkili olduğunu belirtmiştir. Ona göre çocukların dünyaya ilişkin deneyimleri karışıktır. Çocuklar, bu karışıklığı bir düzene sokabilmek için her şeyi karşıtlıklara göre birbirinden ayırmaktadırlar. Masallar da çocukların iç dünyalarındaki karışıklığın üstesinden gelmelerini sağlamaktadır. Çünkü masallarda kahramanlar, birbirlerine zıt özellikler taşımaktadırlar. İyiler hep iyi, kötüler de hep kötüdür. Masallarda baskın olan bu kutuplaşma, aslında çocuğun zihninde de baskındır. Masallardaki ikilik, kısa ve anlamlı bir biçimde ifade edilmektedir. Böylece basit ve net olan kurgu ve karakterler, çocuğun problemi kolayca kavramasını sağlamaktadır.

Üstün Dökmen (1994), masal kahramanlarındaki bu ikiliği, farklı bir açıdan değerlendirmekte ve Türk halk masallarının temelindeki bilişsel yapının aslında iki farklı insan tipini tanımladığını ileri sürmektedir. Birinci tipi “iyi-yiğit kahraman tipi” olarak adlandırmakta ve bunların fiziksel olarak güçlü, iyi niyetli, otoriteye bağımlı, kendi aklını kullanmak yerine otoritenin sözüne güvenen iyi insanlar olduklarını belirtmektedir. İkinci tipi de “kötü-kurnaz kahraman tipi” olarak ele almaktadır. Bunlar fiziksel olarak zayıf, ama akıllı, bencil, otoritenin sözlerine göre değil kendi aklına göre davranan bağımsız, bireyselleşmiş kötü insanlardır. Dökmen’e göre birinciler otoriteye bağımlıyken ikinciler daha bağımsız hareket edebilmektedirler.

Masallardaki “otorite karşıtı” yaklaşıma değinen bir başka çalışma da Jack Zipes’e aittir. Zipes (1982), masallardaki kurgu, karakter ve motiflerin, sosyal durumları ve ilişkileri yansıtmak için elverişli bir ortam yarattığını belirtmektedir. Ona göre çağdaş masal yazarları, bu özelliklerden yararlanarak “otorite karşıtı” ve “cinsel ayrımcılık” bakış açısıyla eserler meydana getirmektedirler. Zipes, bunun için “Rapunzel” masalının bir benzeri olan ve çocuklar için yazılan “Orman Prensesi” (The Forest Princess) masalını örnek göstermektedir. Bu masalda prenses, ormandaki bir kulede yaşarken bir gün gemi kazasından kurtulan bir prensi kulesine alır. Önceleri prenses, prensle aralarında cinsiyet farkı olduğunu anlamaz. Birlikte yaşarken birbirlerine kendi yeteneklerini öğretirler. Bir gün beraber prensin ailesinin yaşadığı ülkeye giderler ve prenses çok farklı bir durumla karşılaşır. Bu kulede süslü

elbiseler giymek, makyaj yapmak ve ülkedeki diğer kadınlar gibi belli kurallar çerçevesinde hareket etmek zorundadır. Ancak prenses, bu kurallara karşın gizlice okumayı ve ata binmeyi öğrenir. Bir gün atıyla bir gösteri yaparak herkesi şaşırtır. Kral da onun bir dileğini yerine getirerek ödüllendirmek ister. Prens, ülkedeki tüm kadınların, erkeklerle beraber okumasını ve ata binmesini istediğini söyler, ama kral bu dileği kabul etmez. Prens de ülkeden ayrılır. Bu masalda, erkek egemenliği ve cinsiyet rolleri konusu ele alınmakta, otorite ve baskıya karşı gelme konusu üzerinde durulmaktadır.

Ilena Elkad Lehman (2005) da, Zarchi'nin "Sigi ve İpleri" (Sigi & Threads) adlı çocuk masalında feminist bakış açısının saklı olduğunu belirtmektedir. Masala genel olarak bakıldığında içerik, karakterler, yapı ve dil bakımından, çocuk masalı özelliği gösterdiğini, ancak metnin alt yapısının, görüldüğünden daha karmaşık olduğunu ifade etmektedir. Masal, bir örümcek ile bir prenses hakkındadır. Örümcek, harika balo elbiseleri dokumak istediği için bir butik açar. İşinde başarılı olur, her türlü zorluğun üstesinden gelir. Prens Tamari, düğün elbisesini Sigi'ye diktirmeye karar verir. Sigi, bir şaheser yaratmak için çok çalışır. Elbise için uğraştıkça günden güne zayıf düşer. Sigi yemeden kesilerek bütün ipi, elbise için harcar. Prens elbiseyi almaya geldiğinde çok güzel bir elbiseyle karşılaşır; ama ortada terzi yoktur. Çünkü Sigi, elbiseyi dikerken kendini de kullanmıştır. Bu nedenle gelinlik, sihirli bir elbiseye dönüşür. Lehman, bu masaldaki örümceğin, yaratıcı bir kadını temsil ettiğini belirtmektedir. Çünkü örümcek ağı değersizken, sihirli bir düğün elbisesine dönüşür. Geleneksel masalarda prensesler evliliğe bağlıyken Zarchi'nin masalındaki prenses kendi kendini idare edebilen bir kadındır. Elbise, kadınların toplum içindeki kısıtlanmış rollerini temsil etmektedir. Yazara göre bu masalın alt yapısında semboller aracılığıyla, kadınların kendi kararlarını, yine kendilerinin vermelerinin gerektiği iletilmektedir.

Linda T. Parsons (2004), feminist bakış açısıyla yeniden düzenlenen masalların, çocuklara cinsiyet rollerine ilişkin yeni alternatifler sunduğunu belirtmektedir. Ona göre çocuklar için hazırlanan bu masallar, kadın kahramanların özelliklerini bir dengeye oturtmada oldukça önemlidir.

Vanessa Joosen (2005) da geleneksel masalları, çocuklar için yeniden kaleme alan yazarların bu masalların kurgu formlarına feminist düşüncelerini kattıklarını belirtmektedir. Buna örnek olarak da Jane Yolen'in çocuklara yönelik hazırladığı, okullarda da kullanılan "Uyuyan Çirkin" (Sleeping Ugly) masalını göstermektedir. Bu masal, "Kurbağalar ve Elmaslar, Üç Dilek ve Uyuyan Güzel" masallarının yeni bir versiyonudur. Asıl masalda prenses güzel ve zengin, prens de güçlü ve varlıklı iken bu masalda prens yakışıklı ama yoksul, prensin seçtiği prenses de çirkin ve yoksuldur. Prens, güzel olan prensesi kötü olduğu için kabul etmemektedir. Çirkin prenses de oldukça iyi kalplidir. Geleneksel masallardaki güzellik/iyilik ve çirkinlik/kötülük ikiliği, bu masalda yer değiştirmiş, güzellik/kötülük, çirkinlik/iyilik olarak ele alınmıştır. Masalda güzelliğin dışta değil, içte olduğu vurgulanmıştır. Joosen çalışmasında, bu masalın sadece feminist ideolojiyi öğretmeyi sağlamadığını, aynı zamanda okuma metinlerine eleştirel bakabilmeyi de öğrettiğini ifade etmektedir. Çocukların erken yaşlarda edindikleri "Uyuyan Güzel" masalına ait bilgileri, Yolen'in masalını anlamalarını etkileyerek metni "sorgulayarak okuma" yetilerini sağlamaktadır. Bu tarz masalların, okuma etkinliği bakımından elverişli olduğunu belirtmektedir.

Günümüzde masalların, çocuklar için önemli olduğu görüşü ağır bastığı için eğitim alanında da pek çok araştırmacı tarafından çocuk ve masal ilişkisini ele alan değerlendirmeler yapılmaktadır.

Hicks ve Austin (1994), ilköğretim öğrencileri için yaşlarına ve ilgilerine göre seçilen çocuk masallarındaki stereotiplerin, yerel ve evrensel toplum olaylarını algılamada etkili olacağını ileri sürülmektedirler. Çocuk masallarını yargılama etkinliği ile "sorgulama tekniğini keşfetme, tanıkların bakış açısını saptama, karakterleri analiz etme ve yasal şartları öğrenme" gibi hukuksal problemleri öğrenmenin daha kolay olacağını belirtmektedirler. İlköğretim öğrencileri için sınıf içi yapılacak etkinliklerde, birinci ve ikinci dereceden cinayet için "Üç Küçük Domuz"; öldürmeye teşebbüs suçu için "Pamuk Prens"; birinci, ikinci ve üçüncü dereceden saldırı için "Kırmızı Başlıklı Kız"; birinci ve ikinci dereceden adam kaçırmaya için "Kül Kedisi, Hansel ve Gretel, Rapunzel" masallarını kullanmayı

önermektedirler. Bu tür bir etkinlikle mantıklı ve pozitif bir öğrenme sağlayarak okul ve toplum arasında bir bağ kurulacağını vurgulamaktadırlar.

Robert Wexelblatt (2001) da çocuk eğitiminde masalların pek çok kullanım alanı olduğunu belirtmekte, zaman açısından masallardan nasıl yararlanılacağını “Uyuyan Güzel” masalını örnek alarak anlatmaktadır. Bilindiği gibi bu masalda prenses, 15. yaş gününde eline bir iğ batmasıyla uyur ve kalede tüm hayat durur. Hiçbir hareket yoktur. Et bozulmaz, saçlar uzamaz, kon dolaşımı olmaz. Prens, kaleye geldiğinde 115 yaşında uyuyan birini değil, 15 yaşında uyuyan bir güzeli öperek uyandırır. Wexelblatt’a göre bu masalda iki türlü zaman vardır: kalenin içinde geçen zaman ve kalenin dışında geçen zaman. Kalenin içinde geçen zaman, prensesin eline iğ batmasıyla herkesin uyanması arasında geçen zamandır. Hemen hemen hiçbir zaman farkı yok gibidir. Kalenin dışında geçen zaman ise yine aynı olaylar arasında geçen zamandır; ama akıp giden zaman, tam olarak yüz yıldır. Bu noktada yazar, zamanla ilgili olarak öne sürülen görüşlerin bu masalla nasıl açıklanabileceğini göstermektedir. Örneğin Aristo’ya göre zaman, hareketle bağlantılıdır. Öğretmen bu görüşün kesin olmadığını göstermek için “Uyuyan Güzel” masalını örnek gösterebilir. Kalede hiçbir hareket olmadığı halde yüz yıl geçmektedir. Bu masal, zamanla ilgili yeni bilimsel yaklaşımları çocuklara tanıtmak için de kullanılabilir. Örneğin bu masaldaki iki türlü zaman kavramı, Einstien’in izafiyet teorisini öğrencilere tanıtmak için kullanılabilir.

Hicks, Austin ve Wexelblatt’ın çalışmalarında görüldüğü gibi çocuğun eğitiminde masallardan, çok farklı alanlarda ve çok farklı amaçlarda yararlanılabilmektedir.

Ülkemizde çocuk eğitiminde masalın önemli bir işlevi olduğunu belirten eserlerin başında “Çocuk Edebiyatı” ile ilgili olan kitaplar gelmektedir (Baymur ve Demiray, 1961; Ciravoğlu, 1997; Demiray, 1977; Dilidüzgün, 2004; Güleriyüz, 2003; Oğuzkan, 2001; Yalçın ve Aytaş, 2003; Yardımcı ve Tuncer, 2002). Bu kitaplarda masallar, birer çocuk edebiyatı ürünü olarak kabul edilmektedir. Kitaplarda masalların türleri, bölümleri, kaynakları vb. hakkında genel bir bilgi verildikten sonra

masalların çocukluk dönemindeki önemi çeşitli yönleriyle ele alınmaktadır. Masalın çocuğun eğitimindeki yeri, dil ve yazın öğretimindeki etkisi üzerinde durulmaktadır.

Çocuk edebiyatı kitaplarının dışında, sadece masal türünün eğitsel özellikleri üzerinde duran kitaplar da vardır. Selçuk Kantarcıoğlu (1991), “Eğitimde Masalın Yeri” adlı kitabında masalın çocuk eğitimindeki yeri üzerinde durarak masal anlatma ve okuma tekniklerinin neler olduğunu belirtmiştir. Memnune Yaman (1995) da “Çocuk Yazını Olarak Masal” adlı eserinde masal kavramına, masalların eğitimdeki yerine, masalların alınılması konusundaki farklı görüşlere, bazı Grimm masallarının Anadolu masalları ile kıyaslanarak analizlerine yer vermiş, eğitimde masallardan nasıl yararlanılabileceğine ilişkin örnekler üzerinde durmuştur.

Masalların eğitsel özellikleriyle ilgili olan bir çalışma da Osman Alkan’a aittir. Alkan (2002), öncelikle Aksaray ilinden 48 masal derlemiş, sonra bunları çocuk eğitimi açısından ayrı ayrı incelemiştir. Çalışmada, bu masallardaki iletilerle çocuklara nasıl bir eğitim verilebileceği üzerinde durmuş ve masalları ders aracı olarak kullanmanın önemine dikkat çekmiştir.

Türkçe öğretimiyle ilgili olan kitaplarda genel olarak temel dil becerilerinin öğretimi esas alınsa da bu becerilerin kazandırılmasında farklı türlerden, ders aracı olarak yararlanılması gerektiği vurgulanmaktadır. Ders etkinlikleri için önerilen türlerden biri de masallardır (Cemiloğlu, 1995; Demirel, 1999; Göğüş, 1978; Güleriyüz, 2002; Kavcar ve diğer., 1995; Öz, 2001; Ünal, 2001). Bir de etkinliklere ağırlık veren Türkçe öğretimi kitapları bulunmaktadır. Bu kitaplarda kuramsal bilgilerin yanı sıra Türkçe öğrenme alanları ve kazanımlarına uygun olarak hazırlanmış etkinlikler yer almaktadır. Öğrenci merkezli etkinliklerle zenginleştirilen bu kitaplarda masallarla ilgili çalışmalara da yer verilmektedir (Aşıcı, 2005; Karatekin, Durmuş ve Işılak, 2005; Sever ve diğer., 2006; Yıldız, 2003).

Muhsine Helimoğlu Yavuz (1999), tamamıyla derleme ürünü olan 90 masaldan 517 ileti dizini belirlemiştir. Bu iletileri, “etik, psikolojik, sosyolojik, ekonomik ve öteki iletiler” olmak üzere beş ana başlıkta toplamıştır. Etik iletileri yalan, dürüstlük, namus; psikolojik iletileri sabır, kararlılık, umut, şans, kıskançlık, şantaj, korku,

evham, merak, özeleştir, iyilik-kötülük, haklılık-haksızlık, zekâ, sağduyu, dikkat, paylaşım, bağışlayıcılık, incelik, dostluk, özveri, saygı; sosyolojik iletileri aile, hukuk, adalet, yönetim, yönetici, öteki insan ilişkileri; ekonomik iletileri de paranın gücü ve ekonomik dayanışma olarak alt başlıklara ayırmıştır. Çalışmasında ayrıca masalların dil ve anlatım özelliklerine değinerek dil öğretimi açısından önemi üzerinde durmuştur.

Alparslan Okur (2003), hayvan masallarının dil açısından oldukça zengin olduğunu ifade etmiş, ikilemelerin, yansıma sözcüklerin, benzetmelerin, aktarmaların, deyimlerin, atasözlerinin ve zıt kavramların bu masallarda bolca kullanıldığını belirtmiştir. Ayrıca hayvan masallarının anadili öğretimindeki yeri ve önemine değinerek bu türün, dil gelişimine ve anadili öğretimine katkısı olduğunu belirtmiştir.

Serdar Derman (2002) da Türkçe öğretiminde masal metnlerinin nasıl kullanılabileceği üzerinde durmuştur. Bunun için okulöncesi ve ilkokul birinci devrede masalların kullanımıyla ilgili “sunuş yoluyla öğretme, buluş yoluyla öğretme, ELVES” gibi teknikleri ve örnek ders planlarını sunmuştur.

Emine Özdemir (2004), Türkçe ders kitaplarındaki masal metnlerinin işlenişini ele almıştır. Bunun için ilköğretim birinci ve ikinci kademedeki 62 Türkçe ders kitabındaki 90 masal metnini değerlendirmiştir. Türkçe ders kitaplarında verilen “hazırlık çalışmaları, sözcük çalışmaları, metni anlama soruları, dinleme, okuma, anlama ve anlatım çalışmaları” çerçevesinde masalların işleniş şekillerini belirlemiştir. Bu çalışmaların çoğunlukla bilgi, ezber ve kavrama sorularından oluştuğu sonucuna varmıştır.

Ali Fuat Arıcı (2001) da Türkçe ders kitaplarındaki masal metinleriyle ilgili bir çalışma yapmıştır. Araştırmada, ilköğretim 3. sınıf Türkçe ders kitabındaki üç masal metniyle ilgili öğretmen ve öğrenci görüşlerini belirlemiştir. Araştırmanın örneklemini, ilköğretim üçüncü sınıfları okutan 28 öğretmen ve 150 üçüncü sınıf öğrencisi oluşturmaktadır. Veriler, anket yoluyla belirlenmiş ve değerlendirmeler

yüzdelik dilime göre yapılmıştır. Araştırmada öğretmen anketleri temel alınmış, öğrencilerin görüşleri ise öğretmen görüşlerini denetlemek amacıyla kullanılmıştır. Bulgular sonucunda öğretmen ve öğrencilerin çoğu, ilköğretim 3. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan masal metinlerinin niteliği ve Türkçe derslerinin amaçlarının gerçekleşmesine katkısı bakımından yeterli bulmuşlardır.

III. BÖLÜM

YÖNTEM

Bu bölümde araştırma modeli, evren, örneklem, veri toplama araçları ve veri çözümleme tekniklerine yer verilmektedir.

3.1. Araştırma Modeli

Araştırmada var olan bir durumu ortaya koyma amaçlanmıştır. Bu nedenle betimsel-tarama modeli kullanılmıştır. “Tarama modelleri, geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımlarıdır. Araştırmaya konu olan olay, birey ya da nesne kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır.” (Karasar, 2004: 77). Bu yönetime bağlı olarak öğretmenlerin masallara ilişkin görüşleri belirlenmiştir. Türkçe ders kitabındaki masallar ile öğretmenler tarafından öğrenciler için seçilen masal kitapları ise dil, basım/biçim ve içerik çözümlemeleri yapılarak incelenmiştir.

3.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evreni, İzmir ili Balçova, Bornova, Buca, Gazimir, Güzelbahçe, Karşıyaka ve Konak metropol ilçelerindeki Millî Eğitim Müdürlüğüne bağlı olan 350 resmî ilköğretim okulundaki 1., 2. ve 3. sınıf öğretmenlerini kapsamaktadır. Bu okullar, küme kabul edilmiştir. Diğer ilçelerdeki üç farklı sosyoekonomik seviyedeki okulları da temsil edebileceği kabul edilen Buca ilçesinin sınırları içindeki toplam 48 ilköğretim okulundaki 520 öğretmen, araştırmanın örneklem grubunu oluşturmuştur. Araştırmacının da görev yaptığı ilçede oluşturulan bu örneklem seçimiyle maliyet ve zaman açısından daha verimli çalışma olanaklarının sağlanacağı düşünülmüştür. 1. tabloda örneklemdeki okulların sınıflara göre öğretmen sayıları verilmiştir.

1. Tablo

Örneklem Kapsamına Alınan İlköğretim Okullarındaki Öğretmen Sayıları

	OKULUN ADI	1.Sınıf	2.Sınıf	3.Sınıf
1.	Ahmet Kutsi Tecer İlköğretim Okulu	2	2	2
2.	Akıncılar İlköğretim Okulu	6	6	6
3.	Akşemsettin İlköğretim Okulu	4	3	3
4.	Ali Kuşçu İlköğretim Okulu	3	4	4
5.	Ali Rıza Efendi İlköğretim Okulu	4	4	5
6.	Atatürk İlköğretim Okulu	7	8	6
7.	Belenbaşı İlköğretim Okulu	1	1	1
8.	80. Yıl Betontaş İlköğretim Okulu	1	1	1
9.	Buca İlköğretim Okulu	6	8	7
10.	Burhan Özfatura İlköğretim Okulu	1	1	1
11.	Çakabey İlköğretim Okulu	4	3	3
12.	Çamlık İlköğretim Okulu	4	4	4
13.	Çamlıkule İlköğretim Okulu	5	5	5
14.	Dirayet Süren İlköğretim Okulu	4	4	4
15.	Gazi İlköğretim Okulu	6	7	6
16.	Ege İhracatçıları Birliği İlköğretim Okulu	3	3	4
17.	Şerif Tikveşli İlköğretim Okulu	3	3	3
18.	Hasan Ali Yücel İlköğretim Okulu	2	2	2
19.	Hüseyin Avni Ateşoğlu İlköğretim Okulu	5	5	5
20.	İrfan Nadir İlköğretim Okulu	3	3	3
21.	İsmail Şekip Uyal İlköğretim Okulu	5	5	5
22.	İsmet Yorgancılar İlköğretim Okulu	3	3	3
23.	Karaağaç Türk Kadınlar Konseyi İlköğretim Okulu	1	1	1
24.	Kaynaklar Zeki Püskülcü İlköğretim Okulu	1	1	1
25.	Kaynaklar İlköğretim Okulu	2	3	2
26.	Kıbrıs Şh. Yzb. Cengiz Topel İlköğretim Okulu	2	2	2
27.	Kırıklar İlköğretim Okulu	1	1	1
28.	Kozağaç İlköğretim Okulu	3	3	3
29.	Müşerref Mahmut Tınas İlköğretim Okulu	4	4	6
30.	Mehmet Emin Yurdakul İlköğretim Okulu	3	3	3
31.	Meşkure Şamlı İlköğretim Okulu	4	5	5
32.	Mimar Kemalettin İlköğretim Okulu	3	4	4
33.	Necip Fazıl Kısakürek İlköğretim Okulu	2	3	3
34.	Otuz Ağustos İlköğretim Okulu	5	5	5
35.	Ötüken İlköğretim Okulu	2	2	2
36.	Recep Ersayın İlköğretim Okulu	6	6	5
37.	Saadet Emir İlköğretim Okulu	5	7	5
38.	Sabri Kolçak İlköğretim Okulu	4	3	3
39.	Süleyman Bilgen İlköğretim Okulu	4	4	4
40.	Şh. Üsteğmen Konuralp Özcan İlköğretim Okulu	3	3	2
41.	Tuğsavul İlköğretim Okulu	5	5	5
42.	Tütün İhracatçıları Birliği İlköğretim Okulu	2	2	2
43.	Makbule Süleyman Alkan İlköğretim Okulu	4	4	4
44.	Zeki Püskülcü Ky. B. S. İlköğretim Okulu	1	1	1
45.	Ufuk İlköğretim Okulu	4	4	3
46.	Vali Rahmi Bey İlköğretim Okulu	6	6	7
47.	Yirmi Üç Nisan İlköğretim Okulu	5	5	4
48.	Şh. Ast. Ümit Başaran İlköğretim Okulu	6	6	6
TOPLAM		171	178	171
GENEL TOPLAM		520		

Ölçek, araştırmacı tarafından örneklem grubundaki tüm öğretmenlere uygulanmıştır. Öğretmenlerin bir kısmı ölçeği hiç doldurmamış bir kısmı da eksik işaretleme yapmıştır. Boş ya da en az 3 eksik madde olan ölçekler, değerlendirme dışı bırakılmıştır. Dolayısıyla araştırmanın verileri, sağlıklı olarak ölçeği tamamlayan 365 öğretmenden elde edilmiştir.

Araştırmaya katılan 365 öğretmenin yaş, cinsiyet, mezun oldukları okul, kıdem, çalıştıkları okulların sosyoekonomik seviyesi, okuttukları sınıf düzeylerine göre durumlarını gösteren frekans ve yüzde dağılımları tablolar halinde verilmiştir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin yaşa göre dağılımları, 2. tabloda gösterilmektedir.

2. Tablo
Öğretmenlerin Yaşa Göre Dağılımları

Yaş	N	%
23-30 yaş	42	11,5
31-38 yaş	144	39,5
39-46 yaş	122	33,4
47 yaş ve üstü	57	15,6
TOPLAM	365	100,0

Yukarıdaki tabloda görüldüğü gibi araştırmaya katılan öğretmenlerin %11,5'i 23-30 yaş arası, %39,5'i 31-38 yaş arası, %33,4'ü 39-46 yaş arası, %15,6'sı da 47 yaş ve üstü öğretmenlerden oluşmaktadır.

Öğretmenlerin cinsiyete göre dağılımları 3. tabloda verilmektedir.

3. Tablo
Öğretmenlerin Cinsiyete Göre Dağılımları

Cinsiyet	N	%
Kadın	265	72,6
Erkek	100	27,4
TOPLAM	365	100,0

Bu tablodaki verilere göre araştırmaya katılan öğretmenlerin %72,6'sı kadın, %27,4'ü de erkektir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin mezun oldukları okullara göre dağılımları, 4. tabloda sunulmaktadır.

4. Tablo

Öğretmenlerin Mezun Oldukları Okula Göre Dağılımları

Mezun Oldukları Okullar	N	%
Öğretmen Okulu	4	1,1
Eğitim Enstitüsü	44	12,1
Eğitim Yüksek Okulu	61	16,7
Eğitim Fakültesi	116	31,8
Eğitim Ön Lisans	18	4,9
Diğer	122	33,4
TOPLAM	365	100,0

4. tabloya göre öğretmenlerin %1,1'i Öğretmen Okulu, %12,1'i Eğitim Enstitüsü, %16,7'si Eğitim Yüksek Okulu, %31,8'i Eğitim Fakültesi, %4,9'u Eğitim Ön Lisans, %33,4'ü de diğer okullardan mezundur.

Öğretmenlerin kıdeme göre dağılımları 5. tabloda verilmektedir.

5. Tablo

Öğretmenlerin Kıdeme Göre Dağılımları

Kıdem	N	%
0-5 yıl	24	6,6
6-10 yıl	126	34,5
11-15 yıl	67	18,4
16-20 yıl	72	19,7
21-25 yıl	23	6,3
26 yıl ve üstü	53	14,5
TOPLAM	365	100,0

Bu tablodaki veriler incelendiğinde araştırmaya katılan öğretmenlerin %6,6'sının 0-5 yıl, %34,5'inin 6-10 yıl, %18,4'ünün 11-15 yıl, %19,7'sinin 16-20 yıl, %6,3'ünün 21-25 yıl, %14,5'inin de 26 yıl ve üstü kıdeme sahip olduğu görülmektedir.

6. tabloda araştırmaya katılan öğretmenlerin çalıştıkları okulların sosyoekonomik seviyeleriyle ilgili dağılımlar gösterilmektedir.

6. Tablo

Öğretmenlerin Sosyoekonomik Seviyeye Göre Dağılımları

Sosyoekonomik Seviye	N	%
Alt Ekonomik Seviye	111	30,4
Orta Ekonomik Seviye	163	44,7
Üst Ekonomik Seviye	91	24,9
TOPLAM	365	100,0

6. tabloya göre öğretmenlerin %30,4'ü alt ekonomik seviyeli, %44,7'si orta ekonomik seviyeli, %24,9'u da üst ekonomik seviyeli okullarda çalışmaktadır.

Öğretmenlerin okuttukları sınıflara göre dağılımları da 7. tabloda verilmektedir.

7. Tablo

Öğretmenlerin Sınıflara Göre Dağılımları

Sınıflar	N	%
1. Sınıf	115	31,5
2. Sınıf	132	36,2
3. Sınıf	118	32,3
TOPLAM	365	100,0

Yukarıdaki verilere göre öğretmenlerin %31,5'i birinci sınıf öğrencilerini, %36,2'si ikinci sınıf öğrencilerini, %32,3'ü de üçüncü sınıf öğrencilerini okutmaktadır.

Araştırmanın temelini, öğretmen görüşleri oluşturmakla birlikte metin incelemeleri de yapılmıştır. İncelenen masal metinleri, örneklem grubundaki okullarda okutulan 1., 2. ve 3. sınıf Türkçe ders kitapları ile araştırma kapsamında bulunan öğretmenlerin, öğrenciler için seçtikleri masallara göre oluşturulmuştur.

Çalışma için öncelikle 2005-2006 öğretim yılında MEB tarafından İzmir ili Buca ilçesine bağlı ilköğretim okullarında okutulan 1., 2. ve 3. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki masal metinleri belirlenmiştir. Değerlendirmeye alınan masallar şunlardır:

1. Bilmeceli Masal, H. Lâtif Sarıyüce (İlköğretim Türkçe Ders Kitabı 3)
2. Çevreci Ayı, Sema Maraşlı (İlköğretim Türkçe Ders Kitabı 3)
3. Güneş Uykuda, Ş. Güler Karacan (İlköğretim Türkçe 1 Ders Kitabı)
4. Kelaynak Kuşu, Gülçin Alpöge (İlköğretim Türkçe 2 Ders Kitabı)
5. Komşu Kunduzlar, Bestami Yazgan (İlköğretim Türkçe 2 Ders Kitabı)
6. Top Tavşan, Serpil Ural (İlköğretim Türkçe 1 Ders Kitabı)

Yukarıda görüldüğü gibi Türkçe ders kitaplarında birinci, ikinci ve üçüncü sınıfta ikişer tane olmak üzere toplam altı tane masal metni belirlenmiştir. Masalların hepsi de yerli yazarların yazdıkları masallardır. Üçüncü ve altıncı metin, tam olarak masal niteliği taşımasa da ders kitabında masal türü olarak ele alındığı için bu metinler de araştırmaya dâhil edilmiştir.

Masal kitaplarıyla ilgili verileri toplamak için ölçekte “Öğrencilere önerdiğiniz masal kitaplarından en az üç tanesini yazar mısınız?” sorusu sorulmuştur. Böylece öğretmenlerin önerdikleri 100 masal kitabı örneklem olarak belirlenmiştir. Bu soruya karşılık olarak fabl adları da yazıldığı görülmüş, masallara yakın bir tür olduğu için fabllar da incelemeye alınmıştır. Değerlendirmeye alınan kitaplar şunlardır:

1. Ağustos Böceği ile Karınca, La Fontaine.
2. Ah Masalı, Samed Behrengi.
3. Akıllı Keloğlan, Haz. Mevlüt Kaplan.
4. Akıllı Minik ve Arkadaşları, La Fontaine.

5. Algöl ile Akgöl, Jacob-Wilhelm Grimm.
6. Altın Balık, H. C. Andersen.
7. Altın Kuş, Jacob-Wilhelm Grimm.
8. Altın Saçlı Kız, Jacob-Wilhelm Grimm.
9. Altın Yumurtlayan Tavuk, La Fontaine.
10. Aslan Kılığına Giren Eşek, La Fontaine.
11. Aslan Kral ile Minik Fare, La Fontaine.
12. Aslanın Kuyusunu Kazan Tilki, La Fontaine.
13. Aslan, Tilki ve Eşek, La Fontaine.
14. Baba Nasihatı, Jacob-Wilhelm Grimm.
15. Beyinsiz Geyik, Ezop.
16. Birlikten Kuvvet Doğar, Ezop.
17. Bremen Mızıkacıları, Jacob-Wilhelm Grimm.
18. Cesur Terzi, Jacob-Wilhelm Grimm.
19. Cüceler ve Armağanlar, Jacob-Wilhelm Grimm.
20. Çengel Sakallı Kral, Jacob-Wilhelm Grimm.
21. Çıkrıkçı Kız, Jacob-Wilhelm Grimm.
22. Çilli Tavukla Alı Tavuk, Gülsüm Cengiz.
23. Çirkin Ördek Yavrusu, H. C. Andersen.
24. Çivi, Jacob-Wilhelm Grimm.
25. Çizmeli Kedi, Jacob-Wilhelm Grimm.
26. Değirmenci, Oğlu ve Eşek, La Fontaine.
27. Dostluğun Değeri, Beydeba.
28. Eskici ile Zengin, Jacob-Wilhelm Grimm.
29. Eşek ile Köpek, La Fontaine.
30. Fareli Köyün Kavalcısı, Jacob-Wilhelm Grimm.
31. Gizli Hazine, Ezop.
32. Güvercin ile Karınca, La Fontaine.
33. Güzel ve Çirkin, Madame de Beaumont.
34. Hain Kurt, Jacob-Wilhelm Grimm.
35. Hamarat Kız, Jacob-Wilhelm Grimm.
36. Hansel ve Gretel, Jacob-Wilhelm Grimm.

37. Hazineleler Sultanı, Haz. Münire Daniş.
38. Horoz ile İnci, La Fontaine.
39. Horoz, Köpek ve Tilki, Ezop.
40. İhtiyar Balıkçı, H. C. Andersen.
41. İki İnatçı Keçi, La Fontaine.
42. İyilik Eden İyilik Bulur, Jacob-Wilhelm Grimm.
43. Kaplumbağa ve Dostu Fare, La Fontaine.
44. Kara Buğday, H. C. Andersen.
45. Karga ile Tilki, La Fontaine.
46. Karlar Kraliçesi, H. C. Andersen.
47. Kaz Çobanı, Jacob-Wilhelm Grimm.
48. Kedi ile Fareler, La Fontaine.
49. Keloğlan'ın Ali Cengiz Oyunu, Haz. Münire Daniş.
50. Keloğlan ile Cambazlar, Anonim.
51. Keloğlan ile Değirmenci, Anonim.
52. Keloğlan ile Devler, Haz. Mevlüt Kaplan.
53. Keloğlan ile Padişahın Kızı, Haz. Yüksel Akman.
54. Keloğlan ile Talihsiz Şehzade, Haz. Münire Daniş.
55. Keloğlan ve Sihirli Değnek, Haz. Mehmet Azim.
56. Kendini Beğenmiş Çiçek, Özlem Aytek.
57. Kent Faresi ile Köy Faresi, La Fontaine.
58. Kırmızı Başlıklı Kız, Perrault.
59. Korkak Tavşan, La Fontaine.
60. Kötü Yönetilen Ülke, Engin Özatalay.
61. Kralın Yeni Elbiseleri, H. C. Andersen.
62. Kurabiye Çocuk, Ronne Randall.
63. Kurbağa Prens, Jacob-Wilhelm Grimm.
64. Kurbağanın Düğünü, Jacob-Wilhelm Grimm.
65. Kurşun Asker, H. C. Andersen.
66. Kurt Doktor Olunca, Ezop.
67. Kurt ile Köpek, Ezop.
68. Kurt ile Leylek, La Fontaine.

69. Kurt ve Yedi Keçi Yavrusu, Jacob-Wilhelm Grimm.
70. Küçük Deniz Kızı, H. C. Andersen.
71. Kül Kedisi Sindirella, Jacob-Wilhelm Grimm.
72. Leylekler, H. C. Andersen.
73. Maymunla Kaplumbağa, La Fontaine.
74. Mutlu Prens, Oscar Wilde.
75. Nehrin Ortasındaki Ağaç, Çiğdem Gündeş.
76. Oduncu ile Kurt, Jacob-Wilhelm Grimm.
77. Ormanımı Terk Edin, Beydeba.
78. Pamuk Prenses, Jacob-Wilhelm Grimm.
79. Papatya, H. C. Andersen.
80. Parmak Kız, H. C. Andersen.
81. Pinokyo, Carlo Collodi.
82. Prenseslerin Dansı, Jacob-Wilhelm Grimm.
83. Sihirli Ayakkabılar, Jacob-Wilhelm Grimm.
84. Sihirli Ülke, Lyman Frank Baum.
85. Tarla Kuşu ile Yavruları, Ezop.
86. Tavşan ile Kaplumbağa, La Fontaine.
87. Terzinin Çocukları, Jacob-Wilhelm Grimm.
88. Tilki Hiç Altta Kalır Mı?, La Fontaine.
89. Tilki, Horoz ve Karga, La Fontaine.
90. Tülü Deve, Mevlüt Kaplan.
91. Üç Balık, Beydeba.
92. Üç Tavşan, H. C. Andersen.
93. Ülkenin Renkleri, Nursel Bayram.
94. Yarasa ile Gelincikler, La Fontaine.
95. Yasak Orman, Tuncel Altınköprü.
96. Yedi Kargalar, Jacob-Wilhelm Grimm.
97. Yengeç Kardeşler, Nurefşan Çağlaroğlu.
98. Yeşil Elbiseli Kız, Jacob-Wilhelm Grimm.
99. Yoksul Kızın Kısmeti, Adnan Özyalçiner.
100. Zengin ile Yoksul, La Fontaine.

Örnekleme alınan 100 masal kitabının 29'u Grimm kardeşlere, 24'ü La Fontaine'e, 12'si Andersen'e, 7'si Ezop'a, 3'ü de Beydeba'ya aittir. 9 tane Keloğlan masalı vardır. Madame de Beaumont, Perrault, Ronne Randall, Oscar Wilde, Carlo Collodi, Lyman Frank Baum, Samed Behrengi, Gülsüm Cengiz, Özlem Aytek, Engin Özatalay, Çiğdem Gündeş, Mevlüt Kaplan, Nursel Bayram, Tuncel Altinköprü, Nurefşan Çağlaroğlu, Adnan Özyalçiner'in de birer tane masal kitapları bulunmaktadır. Görüldüğü gibi önerilen kitapların yarısından fazlasını klasik dünya masalları oluşturmaktadır. Günümüz yazarlarının masallarına ve geleneksel halk masallarımıza daha az yer verilmektedir.

3.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmada veri toplama amacıyla “Öğretmenlerin Masallara ve Bunların Türkçe Öğretiminde Kullanımına İlişkin Görüşleri Ölçeği” (ÖMBTÖKİGÖ) adıyla araştırmacı tarafından geliştirilen bir ölçek kullanılmıştır.

Ölçek, iki bölümden oluşmaktadır. İlk bölüm, kişisel ve mesleki bilgilere ilişkin soruları içermektedir. İkinci bölümde ise masallara ilişkin görüşler yer almaktadır. Bu bölüm, Türkçe ders kitaplarındaki masal metinlerine, masal kitaplarına ve bu türün Türkçe derslerinde kullanımına ilişkin öğretmen görüşleri olmak üzere üç alt boyuttan oluşmaktadır.

Ölçek, 75 maddeden oluşan beş dereceli Likert tipi bir ölçektir. Ölçekte olumsuz ifadeler yerine olumlu ifadeler kullanılmıştır. Olumlu durum ifadelerine verilen olumsuz yanıtlardan görüşleri belirleme yoluna gidilmiştir. Ölçekteki maddeler, “Tamamen katılıyorum=5”, “Katılıyorum=4”, “Kısmen katılıyorum=3”, “Katılmıyorum=2” ve “Hiç katılmıyorum=1” şeklinde puanlanmıştır.

3.3.1. Geçerlik ve Güvenirlik Çalışmaları

Ölçme aracını geliştirmek için öncelikle tezin konusuyla ilgili alanyazın taraması yapılmıştır. Kaynaklardan yola çıkarak eksikliklerin neler olduğu, hangi

konular üzerinde durulması gerektiği belirlenmiştir. Daha sonra örneklemin %5'i esas alınarak 25 öğretmenden, araştırmanın konusunu içeren aşağıdaki sorularla ilgili kompozisyon yazmaları istenmiştir:

1. Türkçe ders kitaplarındaki masal metinlerini dil, içerik, biçim, resim vb. açısından nasıl değerlendiriyorsunuz?
2. Sizce Türkçe ders kitaplarındaki masalların çocuğun gelişimine katkıları nelerdir?
3. Türkçe ders kitaplarındaki masallar dışında çocuklara masal kitapları öneriyor musunuz? Bu kitapları seçerken nelere dikkat ediyorsunuz?
4. Türkçe derslerinde masalları dinleme, okuma, görsel okuma, konuşma ve yazma becerilerini geliştirmek için nasıl kullanıyorsunuz? Ne tür etkinlikler yapıyorsunuz?
5. Bunların dışında çocuk ve masalla ilgili farklı etkinlikleriniz var mı? Kısaca belirtiniz.

Bu soruları yanıtlayan öğretmenlerin görüşlerinden yararlanarak madde havuzu oluşturulmuştur. Maddeler için öncelikle görünüş geçerliğine bakılmıştır. Bu geçerlik türünde “konu uzmanların görüşlerine başvurularak ölçme aracının kullanılacağı amaç için uygun olup olmadığına, gerekli veriyi toplayacak durumda olup olmadığına ilişkin görüş alınır.” (Tavşancıl, 2002: 38). Hazırlanan 99 maddenin görünüş geçerliği için de Buca Eğitim Fakültesi Türkçe Eğitimi Bölümünden iki Yardımcı Doçent Doktor, Eğitim Bilimleri Bölümünden bir Yardımcı Doçent Doktorun uzman görüşleri alınmıştır. Ön değerlendirmeden sonra madde sayısı 95’e düşürülerek beş dereceli Likert tipi bir ölçek hazırlanmıştır.

Hazırlanan ölçek, deneme amacıyla 150 öğretmene uygulanmıştır. Elde edilen veriler, SPSS 11.0 programıyla çözümlenmiş, güvenilirlik için madde-toplam test korelasyonlarına bakılmıştır. Güvenirlik, “bireylerin test maddelerine verdikleri cevaplar arasındaki tutarlılık” tır (Büyüköztürk, 2004: 163). Analiz sonucunda güvenilirliği 0,30’dan düşük olan 2, 3, 5, 6, 35, 37, 43, 47, 48, 55, 56, 57, 61, 62, 63,

64, 86, 89, 90 ve 95. maddeler elenerek 95 madde olan ölçek 75 maddeye indirilmiştir. Ölçeğin madde analizi sonuçları 8. tabloda gösterilmiştir.

8. Tablo

Öğretmenlerin Masallara ve Bunların Türkçe Öğretiminde Kullanımına İlişkin Görüşleri Ölçeğinin Madde Analizi Sonuçları

Maddeler	r	Maddeler	r	Maddeler	r
1. Madde	,3208	30. Madde	,4743	67. Madde	,5135
4. Madde	,3362	31. Madde	,4913	68. Madde	,3707
7. Madde	,4411	32. Madde	,5079	69. Madde	,4704
8. Madde	,4286	33. Madde	,5428	70. Madde	,5497
9. Madde	,4660	34. Madde	,4311	71. Madde	,5629
10. Madde	,4954	36. Madde	,5689	72. Madde	,5470
11. Madde	,4887	38. Madde	,5375	73. Madde	,4850
12. Madde	,5466	39. Madde	,4028	74. Madde	,4961
13. Madde	,5059	40. Madde	,6169	75. Madde	,4809
14. Madde	,4337	41. Madde	,5466	76. Madde	,5089
15. Madde	,4383	42. Madde	,5674	77. Madde	,3947
16. Madde	,5397	44. Madde	,4415	78. Madde	,5310
17. Madde	,5645	45. Madde	,4640	79. Madde	,5375
18. Madde	,3933	46. Madde	,4689	80. Madde	,3008
19. Madde	,5361	49. Madde	,4242	81. Madde	,5129
20. Madde	,4545	50. Madde	,5405	82. Madde	,5087
21. Madde	,4369	51. Madde	,6084	83. Madde	,5639
22. Madde	,4239	52. Madde	,6093	84. Madde	,3725
23. Madde	,3361	53. Madde	,4360	85. Madde	,5007
24. Madde	,4342	54. Madde	,4870	87. Madde	,3923
25. Madde	,4108	58. Madde	,3444	88. Madde	,4901
26. Madde	,4399	59. Madde	,3395	91. Madde	,4275
27. Madde	,4960	60. Madde	,4643	92. Madde	,5361
28. Madde	,5084	65. Madde	,4688	93. Madde	,5121
29. Madde	,3926	66. Madde	,5316	94. Madde	,4482

Ölçeğe verilen yanıtlar, beş seçenekli olduğu için testin 75 maddeyle ilgili güvenilirlik kat sayısını belirlemede Cronbach tarafından geliştirilen alfa (α) kat sayısı kullanılmıştır. Sonuçlar, 9. tabloda verilmiştir.

9. Tablo

Öğretmenlerin Masallara ve Bunların Türkçe Öğretiminde Kullanımına İlişkin Görüşleri Ölçeğinin Güvenirlik Çalışması Sonucu

Denek Sayısı	150
Madde Sayısı	75
Alfa (α)	,9566

150 öğretmenin verdikleri yanıtların 75 maddeye göre güvenilirlik kat sayısı $\alpha=,9566$ 'dır.

Veriler, SPSS 11.0 paket programında değerlendirilirken KMO ve Barlett testi seçilerek uygulama yapılan örneklemin yeterliliğine bakılmıştır. “KMO’nun .60’dan yüksek, Barlett testinin anlamlı çıkması, verilerin faktör analizi için uygun olduğunu gösterir.” (Büyüköztürk, 2004: 120). Bu araştırma için yapılan analiz sonucunda da KMO: ,841; Barlett’s Test: ,000’de bulunmuştur. Dolayısıyla bu çalışma için uygulama yapılan örneklem sayısının yeterli olduğu bilgisine ulaşılmıştır.

Öğretmenlerin masallara ilişkin görüşlerini belirlemek için hazırlanan bu ölçek, üç alt boyuttan oluşmuştur. Boyutlar; Türkçe ders kitaplarındaki masal metinlerine, masal kitapları seçimine ve bu türün Türkçe derslerinde kullanımına ilişkin öğretmen görüşlerini ölçmeye yöneliktir. Bu nedenle ölçeğin yapı geçerliğine bakılmıştır. Yapı geçerliği, “testin ölçülmek istenen davranış bağlamında soyut bir kavramı (faktörü) doğru bir şekilde ölçebilme derecesini gösterir.” (Büyüköztürk, 2004: 162). Yapı geçerliğini ölçmek için kullanılan tekniklerden biri de faktör analizidir. Bu analiz için “ortak boyutlar saptanarak, boyut indirgeme ve bağımlılık yapısının yok edilmesi yöntemidir denilebilir.” (Tavşancıl, 2002: 46). Hazırlanan 75 maddelik ölçeğin bu üç yapıyı ölçüp ölçmediğini belirlemek için yapılan faktör analizi sonucunda da ölçeğin aşağıdaki maddeleri kapsayan üç faktörü olduğu belirlenmiştir:

1. Faktör: Türkçe ders kitaplarındaki masallar (1-26. maddeler)
2. Faktör: Masal kitapları seçimi (27-52. maddeler)
3. Faktör: Masalların Türkçe derslerinde kullanımı (53-75. maddeler)

Faktör analizi sonucunda elde edilen ölçeğe ait yük değerleri 10. tabloda sunulmuştur.

10. Tablo
Öğretmenlerin Masallara ve Bunların Türkçe Öğretiminde Kullanımına İlişkin
Görüşleri Ölçeğinin Faktör Analizi Sonuçları

Maddeler	Ortak Faktör Varyansı	Döndürülmüş faktörler için Yük Değerleri		
		1. Faktör	2. Faktör	3. Faktör
17. Madde	,838	,776		
22. Madde	,729	,772		
19. Madde	,779	,756		
25. Madde	,687	,756		
28. Madde	,726	,751		
11. Madde	,699	,733		
8. Madde	,745	,720		
12. Madde	,736	,718		
21. Madde	,705	,702		
13. Madde	,668	,699		
16. Madde	,864	,695		
27. Madde	,718	,689		
30. Madde	,663	,682		
24. Madde	,730	,677		
9. Madde	,740	,671		
10. Madde	,722	,662		
14. Madde	,681	,655		
15. Madde	,834	,649		
7. Madde	,689	,648		
29. Madde	,740	,647		
20. Madde	,712	,621		
26. Madde	,738	,613		
18. Madde	,700	,611		
4. Madde	,524	,536		
1. Madde	,687	,494		
23. Madde	,718	,463		
41. Madde	,776		,760	
42. Madde	,744		,751	
51. Madde	,801		,692	,367
40. Madde	,651		,691	
33. Madde	,767		,684	
38. Madde	,718		,654	
50. Madde	,706		,653	
36. Madde	,661		,648	

52. Madde	,702		,640	,401
32. Madde	,797		,610	
31. Madde	,602		,607	
34. Madde	,705		,599	
54. Madde	,690		,577	
66. Madde	,755		,568	,416
46. Madde	,715		,566	
44. Madde	,670		,541	
45. Madde	,704		,535	,320
39. Madde	,700		,528	
65. Madde	,751		,525	,409
53. Madde	,693		,504	
60. Madde	,719		,498	
67. Madde	,731		,470	,469
59. Madde	,750		,458	
49. Madde	,683		,453	
58. Madde	,731		,369	
68. Madde	,640		,330	
78. Madde	,672			,706
71. Madde	,899			,705
70. Madde	,815			,674
81. Madde	,614			,670
77. Madde	,668			,655
76. Madde	,774			,653
72. Madde	,799		,339	,642
75. Madde	,803			,636
79. Madde	,694		,302	,632
93. Madde	,709			,624
73. Madde	,687			,613
85. Madde	,619			,606
91. Madde	,699			,591
83. Madde	,711		,337	,583
82. Madde	,564			,571
92. Madde	,639		,325	,571
94. Madde	,728			,567
88. Madde	,555			,539
74. Madde	,710		,372	,525
84. Madde	,658			,524
80. Madde	,586			,517
69. Madde	,708			,489
87. Madde	,691			,485

11. tabloda ise “Öğretmenlerin Masallara ve Bunların Türkçe Öğretiminde Kullanımına İlişkin Görüşleri Ölçeği”ne ait her bir faktör için güvenirlik analizi sonuçları verilmiştir.

11. Tablo
Öğretmenlerin Masallara ve Bunların Türkçe Öğretiminde Kullanımına İlişkin
Görüşleri Ölçeğinin Her Bir Faktör İçin Güvenirlik Analizi Sonuçları

Faktörler	Öz değerler	Varyans açıklama oranı (%)	Toplamlı varyans açıklama oranı (%)	Güvenirliği (Cronbach α)
1	19,125	25,500	25,500	,9514
2	10,584	14,112	39,613	,9333
3	3,450	4,600	44,213	,9376

11. tablo incelendiğinde ölçeğe ait faktörlerin güvenilirlik değerlerinin ,93 ile ,95 arasında değiştiği görülmektedir. Bu da ölçeğin kabul edilebilir olduğunu göstermektedir.

3.3.2. Ölçme Aracının Uygulanması

Ölçme aracı için gerekli izin alındıktan sonra 2005-2006 öğretim yılında ölçeği uygulama çalışmaları yapılmıştır. Çoğaltılan ölçekler, örneklem grubundaki okullara elden dağıtılmış ve geri dönüşü arttırmak amacıyla araştırmacı tarafından toplanmıştır.

3.4. Veri Çözümleme Teknikleri

Ölçekteki veriler, SPSS 11.0 paket programıyla çözümlenmiştir. Ölçeğe katılan öğretmenlerin kişisel ve mesleki bilgilerine ait frekans ve yüzde dağılımları belirlenmiştir. Her bir alt boyut için deneklerin maddelere verdikleri yanıtlarının frekans, yüzde, aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri hesaplanmıştır. Ayrıca her alt boyuta göre cinsiyet değişkeni için t-testi, yaş, mezun olunan okul, kıdem, sosyoekonomik seviye ve sınıf düzeyi için F testi ve hangi gruplar arasında anlamlı farklılık olduğunu belirlemek için de LSD testi yapılmıştır. Veri analizinde 0,05 anlamlılık düzeyi benimsenmiştir. Çözümleme sonuçları, tablolar halinde sunulmuştur.

Masallar, araştırmacı tarafından incelenerek değerlendirilmiştir. Bunun için öncelikle ocuk kitaplarıyla ilgili çeşitli kitap ve makalelerden yola çıkarak masal kitaplarına yönelik dil, içerik ve basım/biçim bakımından birtakım ölçütler oluşturulmuştur.

Masalların zorluk derecesini belirlemek için Sönmez (2003: 29)'in geliştirdiği anlaşılrlık formülü kullanılmıştır. Dil yönünden öğrenciye söyleyiş kolaylığı sağlayan, onların işitsel algılarını geliştiren tekerlemeler, ikilemeler, pekiştirmeli sözcükler belirlenmiştir. Yazar ile okur arasındaki iletişimi olumsuz etkileyeceği için metinlerdeki dil yanlışları da belirlenmiştir.

Metinler üzerinde içerik analizi yapılmıştır. Analizden önce alanyazın taranarak kod listesi çıkarılmıştır. Verilerden ıkarılan yeni kodlar da listeye eklenmiştir. Kodlar bir araya getirilerek temalar oluşturulmuştur. Daha sonra bunların frekans ve yüzdeleri bulunmuştur.

Masal kitaplarının basım/biçim yönünden boyut, kapak, kâğıt, gramaj, ciltleme, harf büyüklüğü ve resim gibi özellikleriyle ilgili tablolar oluşturularak frekans ve yüzdeleri hesaplanmıştır.

IV. BÖLÜM

BULGULAR ve YORUMLAR

Bu bölümde, öğretmen görüşlerinin belirlendiği “Öğretmenlerin Masallara ve Bunların Türkçe Öğretiminde Kullanımına İlişkin Görüşleri Ölçeği”nin verileri ile metin incelemelerine yer verilmiştir.

4.1. Öğretmen Görüşlerine İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Bu bölümde, istatistiksel çözümleme teknikleriyle analiz edilen öğretmen görüşlerine ilişkin alt problemlerin bulguları ve yorumları üzerinde durulmuştur.

Öğretmenlerin masallara ve bunların Türkçe öğretiminde kullanımına ilişkin görüşlerini belirlemek amacıyla hazırlanan ölçek, üç alt boyuttan oluşmaktadır. Boyutlar, Türkçe ders kitaplarındaki masal metinlerinin niteliklerine, masal kitaplarının seçimine ve masalların Türkçe derslerine kullanımına ilişkin öğretmen görüşlerini ölçmeye yöneliktir. Dolayısıyla bu boyutlara sırasıyla “Türkçe Ders Kitaplarındaki Masal Metinleri” alt boyutu, “Masal Kitapları Seçimi” alt boyutu ve “Masalların Türkçe Derslerinde Kullanımı” alt boyutu adları verilmiştir. İncelemelerde de bu boyut adları kullanılmıştır.

4.1.1. Birinci Alt Problemle İlgili Bulgular ve Yorumlar

Araştırmanın birinci problemi aşağıdaki gibidir:

Öğretmenlerin, Türkçe ders kitaplarındaki masal metinlerine ilişkin görüşleri nelerdir? Bu görüşleri onların;

- a. yaşlarına,
- b. cinsiyetlerine,
- c. mezun oldukları okullara,
- ç. kıdemlerine,

- d. çalıştıkları okulun sosyoekonomik seviyelerine,
e. okuttukları sınıf düzeylerine göre farklılık göstermekte midir?

4.1.1.1. Öğretmenlerin Türkçe Ders Kitaplarındaki Masal Metinlerine İlişkin Görüşleriyle İlgili Bulgular ve Yorumlar

“Öğretmenlerin, Türkçe ders kitaplarındaki masal metinlerine ilişkin görüşleri nelerdir?” sorusuyla ilgili maddelere ait frekans, yüzde, aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri 12. tabloda verilmiştir.

12. Tablo

Öğretmenlerin “Türkçe Ders Kitaplarındaki Masal Metinlerine” İlişkin Görüşlerinin Frekans, Yüzde, Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

Maddeler	TK		K		KS		KM		HK		X	S
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%		
1.Madde	25	6,8	186	51,0	133	36,4	20	5,5	1	,3	3,58	,71
2.Madde	18	4,9	173	47,4	146	40,0	25	6,8	3	,8	3,48	,73
3.Madde	26	7,1	156	42,7	146	40,0	30	8,2	7	1,9	3,44	,81
4.Madde	24	6,6	156	42,7	146	40,0	38	10,4	1	,3	3,44	,77
5.Madde	20	5,5	162	44,4	144	39,5	38	10,4	1	,3	3,44	,76
6.Madde	41	11,2	190	52,1	118	32,3	16	4,4	-	-	3,70	,72
7.Madde	29	7,9	154	42,2	158	43,3	22	6,0	2	,5	3,50	,75
8.Madde	46	12,6	185	50,7	118	32,3	15	4,1	1	,3	3,71	,74
9.Madde	20	5,5	118	32,3	173	47,4	50	13,7	4	1,1	3,27	,80
10.Madde	24	6,6	162	44,4	142	38,9	32	8,8	5	1,4	3,46	,79
11.Madde	39	10,7	155	42,5	106	29,0	55	15,1	10	2,7	3,43	,96
12.Madde	40	11,0	154	42,2	131	35,9	36	9,9	4	1,1	3,52	,85
13.Madde	32	8,8	129	35,3	146	40,0	52	14,2	6	1,6	3,35	,88
14.Madde	18	4,9	97	26,6	146	40,0	96	26,3	8	2,2	3,05	,90
15.Madde	20	5,5	154	42,2	155	42,5	35	9,6	1	,3	3,43	,75
16.Madde	30	8,2	198	54,2	108	29,6	26	7,1	3	,8	3,61	,77
17.Madde	29	7,9	179	49,0	129	35,3	26	7,1	2	,5	3,56	,76
18.Madde	32	8,8	170	46,6	130	35,6	31	8,5	2	,5	3,54	,79
19.Madde	15	4,1	117	32,1	113	31,0	94	25,8	26	7,1	3,00	1,01
20.Madde	27	7,4	188	51,5	136	37,3	14	3,8	-	-	3,62	,67
21.Madde	21	5,8	142	38,9	177	48,5	22	6,0	3	,8	3,42	,72
22.Madde	21	5,8	114	31,2	161	44,1	62	17,0	7	1,9	3,21	,86
23.Madde	18	4,9	149	40,8	156	42,7	39	10,7	3	,8	3,38	,77
24.Madde	18	4,9	165	45,2	145	39,7	36	9,9	1	,3	3,44	,74
25.Madde	21	5,8	158	43,3	137	37,5	47	12,9	2	,5	3,40	,80
26.Madde	16	4,4	138	37,8	157	43,0	49	13,4	5	1,4	3,30	,80

12. tabloya göre “Türkçe Ders Kitaplarındaki Masal Metinleri” alt boyutundaki maddelerle ilgili ortalamalar, birbirlerine yakındır. En düşük ortalama ise 19. madde olan “Türkçe ders kitabındaki masalların sayısı yeterlidir.” ($X=3,00$) maddesindedir. Ancak bu maddeyle ilgili görüşlerini bildiren öğretmenlerin %7,1’i “Hiç katılmıyorum.” yanıtıyla diğer maddelere oranla bu maddeye en alt düzeyde katıldıklarını ifade etmişlerdir. Genel olarak değerlendirildiğinde ise öğretmenlerin bu alt boyuttaki maddelerle ilgili olumlu görüş bildirdikleri söylenebilir.

Dilin dört temel becerisiyle ilgili olan 3., 10., 17. ve 22. maddelere bakıldığında ise en yüksek ortalamanın okumayla ilgili olan 17. maddeye ($X=3,56$) ait olduğu görülmektedir. Öğretmenler, Türkçe ders kitabındaki masallarla ilgili etkinliklerin, çocuğun okuma becerisini geliştirmede daha etkili olduğu görüşünü belirtmişlerdir. Daha sonra sırasıyla konuşma, dinleme ve yazma becerileri gelmektedir. Yine 26. maddede yer alan “Türkçe ders kitabındaki masallar, öğrencileri masal kitapları okumaya özendirici türdendir.” cümlesine, öğretmenlerin %4,4’ü “Tamamen katılıyorum.”, %37,8’i “Katılıyorum.” şeklinde olumlu görüş bildirirken %13,4’ü “Katılmıyorum.”, %1,4’ü de “Hiç katılmıyorum.” şeklinde olumsuz görüş bildirmişlerdir. Yüzdelik dilime bakıldığında öğretmenlerin, Türkçe ders kitaplarındaki masalların okuma becerisine etkisiyle ilgili olumlu görüş içerisinde oldukları görülmektedir.

Birinci alt boyutta yer alan 1., 2. ve 15. maddeler, dille ilgili maddelerdir. Öğretmenlerin, 1. madde olan “Türkçe ders kitabındaki masallarda yalnız bir dil vardır.” maddesine %3’ü, 2. madde olan “Türkçe ders kitabındaki masallar, öğrencilerin sözcük dağarcığını genişletecek türdendir.” maddesine %8’i, 15. madde olan “Türkçe ders kitabındaki masallar, öğrencilerin dil ve düşünce gelişimine uygundur.” maddesine %3’ü “Hiç katılmıyorum.” şeklinde görüş bildirmişlerdir. Bu sonuçlara bağlı olarak öğretmenlerin Türkçe ders kitaplarındaki masalların diliyle ilgili olumlu görüşlere sahip oldukları söylenebilir.

Türkçe ders kitabındaki masallarla ilgili resimlere ilişkin cümleler 11., 12., 13., 14. ve 23. maddelerde yer almaktadır. Bu maddelerle ilgili öğretmen görüşleri

ağırlıklı olarak “Katılıyorum.” ve “Kısmen katılıyorum.” seçeneklerinde yoğunlaşmıştır. “Hiç katılmıyorum.” seçeneğinin oranı ise oldukça azdır. Bu da ders kitaplarındaki resimlemeye olumlu bakıldığını göstermektedir.

Bu alt boyutta geriye kalan maddeler de Türkçe ders kitabındaki masalların içerikleriyle ilgili maddelerdir. Masalların öğrencilerde insanı, doğayı, hayvanları sevmeyi sağlayacak nitelikte olduğunu belirten 6. madde (X=3,70) ile 8. madde (X=3,71) ortalamalarının, diğerlerine göre daha yüksek olduğu görülmektedir. İçerik açısından ortalaması en düşük olan madde ise 9. madde olan “Türkçe ders kitabındaki masallar, içerik açısından zengindir.” (X=3,27) maddesidir. Bu maddeye öğretmenlerin %13,7’si “Katılmıyorum.”, %1,1’i “Hiç katılmıyorum.” şeklinde görüş bildirmişlerdir. Bu maddeye, öğretmenlerin %47,4’ünün kısmen katılması da ders kitabındaki masalların içerik çeşidi açısından yetersiz bulunduğunu göstermektedir.

4.1.1.2. Öğretmenlerin Türkçe Ders Kitaplarındaki Masal Metinlerine İlişkin Görüşlerinin Değişkenlere Göre Durumuyla İlgili Bulgular ve Yorumlar

Bu bölümde, öğretmenlerin Türkçe ders kitaplarındaki masal metinleriyle ilgili görüşleri ile yaşları, cinsiyetleri, mezun oldukları okulları, kıdemleri, çalıştıkları okulların sosyoekonomik seviyeleri, okuttukları sınıf düzeyleri gibi değişkenleri arasındaki ilişkilere ait bulgulara ve yorumlara yer verilmiştir.

Bilgisayar ortamında SPSS 11.0 programı ile çözümlenen veriler t-testi, F testi ve LSD testinden yararlanılarak yorumlanmıştır. Anlamlılık düzeyi ise 0,05 olarak alınmıştır.

4.1.1.2.1. Yaş Değişkenine İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Yaş değişkeniyle ilgili “Türkçe Ders Kitaplarındaki Masal Metinleri” alt boyutuna ilişkin öğretmen görüşlerinin ortalamalarının dağılımları 13. tabloda

gösterilmiş, görüşler arasında yaş gruplarına göre anlamlı bir fark olup olmadığı “F testi” ile kontrol edilmiş ve sonuçlar 14. tabloda gösterilmiştir.

13. Tablo

**Öğretmenlerin “Türkçe Ders Kitaplarındaki Masal Metinlerine” İlişkin
Görüşlerinin Yaşa Göre Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Dağılımları**

Gruplar	n	x	S
23-30 yaş arası	42	91,57	12,69
31-38 yaş arası	144	88,02	14,11
39-46 yaş arası	122	89,90	14,01
47 yaş ve üstü	57	90,29	13,69
Toplam	365	89,41	13,86

13. tabloda 23-30 yaş arası öğretmenlerin ortalamasının en yüksek ($X=91,57$), 31-38 yaş arası öğretmenlerin ise en düşük ($X=88,02$) olduğu görülmektedir. Ancak genel olarak bakıldığında ortalamalar birbirine yakındır.

14. Tablo

**Öğretmenlerin “Türkçe Ders Kitaplarındaki Masal Metinlerine” İlişkin
Görüşlerinin Yaşa Göre F Testi Sonuçları**

D. Kaynağı	sd	KT	KO	F	p
Gruplar Arası	3	549,540	183,180	,953	,415
Gruplar İçi	361	69375,161	192,175		
Toplam	364	69924,701			
p>0,05 Fark Anlamsız					

14. tablo incelendiğinde ise yapılan F testi sonucunda bu alt boyutta bulunan maddelere ilişkin öğretmen görüşleri arasında yaşa göre anlamlı bir fark bulunmamıştır ($p>0,05$). Öğretmenlerin, Türkçe ders kitaplarındaki masallara ilişkin görüşleri, yaş gruplarına göre değişmemektedir.

4.1.1.2.2. Cinsiyet Değişkenine İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Cinsiyet değişkeni ile “Türkçe Ders Kitaplarındaki Masal Metinleri” alt boyutuna ilişkin öğretmen görüşleri arasında anlamlı bir fark olup olmadığı “t-testi” ile kontrol edilmiş ve sonuçlar aşağıda verilmiştir.

15. Tablo

Öğretmenlerin “Türkçe Ders Kitaplarındaki Masal Metinlerine” İlişkin Görüşlerinin Cinsiyete Göre T Testi Sonuçları

Gruplar	n	X	S	sd	t	p
Kadın	265	90,30	14,01	363	2,00	,046
Erkek	100	87,06	13,22			
p<0,05 Fark Anlamlı						

15. tabloya bakıldığında kadın öğretmenlerin puan ortalamasının 90,30, erkek öğretmenlerin puan ortalamasının 87,06 olduğu görülmektedir. Yapılan t-testi sonucuna göre ortalamalar arasındaki fark, anlamlı bulunmuştur ($p<0,05$). Bu sonuca göre kadın öğretmenlerin Türkçe ders kitaplarındaki masal metinlerine ilişkin görüşleri, erkek öğretmenlere göre daha olumludur.

4.1.1.2.3. Mezun Olunan Okul Değişkenine İlişkin Bulgular ve Yorumlar

“Türkçe Ders Kitaplarındaki Masal Metinleri” alt boyutuna ilişkin öğretmen görüşlerinin, mezun olunan okullara göre ortalamalarının dağılımları ve F testi sonuçları aşağıdaki tablolarda verilmiştir.

16. Tablo

**Öğretmenlerin “Türkçe Ders Kitaplarındaki Masal Metinlerine” İlişkin
Görüşlerinin Mezun Oldukları Okula Göre Aritmetik Ortalama ve Standart
Sapma Dağılımları**

Gruplar	n	x	S
Öğretmen Okulu	4	93,50	12,26
Eğitim Enstitüsü	44	87,52	13,98
Eğitim Yüksek Okulu	61	90,14	14,65
Eğitim Fakültesi	116	89,12	13,93
Eğitim Ön Lisans	18	93,94	16,96
Diğer	122	89,21	12,96
Toplam	365	89,41	13,86

16. tablo incelendiğinde en düşük ortalamanın Eğitim Enstitüsü mezunu olan öğretmen grubuna ($X=87,52$), en yüksek ortalamanın ise Eğitim Ön Lisans mezunu olan öğretmen grubuna ($X=93,94$) ait olduğu görülmektedir.

17. Tablo

**Öğretmenlerin “Türkçe Ders Kitaplarındaki Masal Metinlerine” İlişkin
Görüşlerinin Mezun Oldukları Okula Göre F Testi Sonuçları**

D. Kaynağı	sd	KT	KO	F	p
Gruplar Arası	5	641,338	128,268	,665	,651
Gruplar İçi	359	69283,363	192,990		
Toplam	364	69924,701			
$p>0,05$ Fark Anlamsız					

17. tablodaki F testi sonuçlarına göre bu alt boyuta ilişkin öğretmen görüşleri arasında mezun olunan okula göre anlamlı bir fark bulunamamıştır ($p>0,05$). Başka bir deyişle, öğretmenlerin Türkçe ders kitaplarındaki masal metinlerine ilişkin görüşleri, mezun olunan okula bağlı olarak anlamlı şekilde değişmemektedir.

4.1.1.2.4. Kıdem Değişkenine İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Kıdem değişkeniyle ilgili olarak “Türkçe Ders Kitaplarındaki Masal Metinleri” alt boyutuna ilişkin öğretmen görüşlerinin ortalamalarının dağılımları 18. tabloda, görüşler arasında kıdem gruplarına göre anlamlı fark olup olmadığını belirleyen F testi sonuçları 19. tabloda sunulmuştur.

18. Tablo
Öğretmenlerin “Türkçe Ders Kitaplarındaki Masal Metinlerine” İlişkin
Görüşlerinin Kıdemlere Göre Aritmetik Ortalama ve
Standart Sapma Dağılımları

Gruplar	n	x	S
0-5 yıl	24	91,37	12,63
6-10 yıl	126	87,88	13,07
11-15 yıl	67	89,40	13,21
16-20 yıl	72	90,58	15,45
21-25 yıl	23	91,47	11,71
26 yıl ve üstü	53	89,71	15,68
Toplam	365	89,41	13,86

18. tabloya göre en düşük ortalama puan, 6-10 yıl kıdeme sahip öğretmenlerin ($X=87,88$), en yüksek ortalama ise 21-25 yıl kıdeme sahip öğretmenlerindir ($X=91,47$). Ancak kıdemlere göre ortalamalar birbirine yakındır.

19. Tablo
Öğretmenlerin “Türkçe Ders Kitaplarındaki Masal Metinlerine” İlişkin
Görüşlerinin Kıdemlere Göre F Testi Sonuçları

D. Kaynağı	sd	KT	KO	F	p
Gruplar Arası	5	589,749	117,950	,611	,692
Gruplar İçi	359	69334,953	193,134		
Toplam	364	69924,701			
$p>0,05$ Fark Anlamsız					

Elde edilen F testi sonuçları, bu alt boyuttaki maddelere ilişkin öğretmen görüşleri arasında kıdeme göre anlamlı bir fark olmadığını göstermektedir ($p>0,05$). Bu alt boyutla ilgili öğretmen görüşleri, meslekteki kıdeme göre bir farklılık oluşturmamaktadır.

4.1.1.2.5. Sosyoekonomik Seviye Değişkenine İlişkin Bulgular ve Yorumlar

“Türkçe Ders Kitaplarındaki Masal Metinleri” alt boyutuna ilişkin öğretmen görüşlerinin, sosyoekonomik seviyeye göre ortalamalarının dağılımları ve F testi sonuçları aşağıdaki tablolarda yer almaktadır.

20. Tablo
Öğretmenlerin “Türkçe Ders Kitaplarındaki Masal Metinlerine” İlişkin
Görüşlerinin Sosyoekonomik Seviyeye Göre Aritmetik Ortalama ve
Standart Sapma Dağılımları

Gruplar	n	x	S
Alt Ekonomik Seviye	111	87,14	13,57
Orta Ekonomik Seviye	163	89,88	13,05
Üst Ekonomik Seviye	91	91,34	15,30
Toplam	365	89,41	13,86

Yukarıdaki tabloda görüldüğü üzere ortalamalar birbirlerine yakındır. En yüksek ortalama üst ekonomik seviyedeki okullarda çalışan öğretmenlere aitken ($X=91,34$), en düşük ortalama alt ekonomik seviyedeki okulların öğretmenlere aittir ($X=87,14$).

21. Tablo
Öğretmenlerin “Türkçe Ders Kitaplarındaki Masal Metinlerine” İlişkin
Görüşlerinin Sosyoekonomik Seviyeye Göre F Testi Sonuçları

D. Kaynağı	sd	KT	KO	F	p
Gruplar Arası	2	946,556	473,278	2,484	,085
Gruplar İçi	362	68978,146	190,547		
Toplam	364	69924,701			
$p>0,05$ Fark Anlamsız					

Yukarıdaki analiz sonuçları, bu alt boyuttaki maddelere ilişkin öğretmen görüşleri arasında çalıştıkları okulun sosyoekonomik seviyesine göre anlamlı bir fark olmadığını göstermektedir ($p>0,05$). Okullardaki ekonomik seviye farklılığı, öğretmen görüşlerini etkilememektedir.

4.1.1.2.6. Sınıf Değişkenine İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Sınıf değişkeniyle ilgili Türkçe ders kitaplarındaki masal metinlerine ilişkin öğretmen görüşlerinin ortalamalarının dağılımları 22. tabloda, görüşler arasında sınıf düzeyine göre anlamlı bir fark olup olmadığını gösteren F testi sonuçları 23. tabloda bulunmaktadır.

22. Tablo

**Öğretmenlerin “Türkçe Ders Kitaplarındaki Masal Metinlerine” İlişkin
Görüşlerinin Sınıf Düzeyine Göre Aritmetik Ortalama ve
Standart Sapma Dağılımları**

Gruplar	n	x	S
1. Sınıf	115	86,96	14,31
2. Sınıf	132	90,06	12,74
3. Sınıf	118	91,08	14,39
Toplam	365	89,41	13,86

22. tablodaki verilere göre öğretmen görüşlerinin en yüksek ortalamasının 3. sınıf öğretmenlerine ($X=91,08$), en düşüğünün ise 1. sınıf öğretmenlerine ($X=86,96$) ait olduğu görülmektedir.

23. Tablo
Öğretmenlerin “Türkçe Ders Kitaplarındaki Masal Metinlerine” İlişkin
Görüşlerinin Sınıf Düzeyine Göre F Testi Sonuçları

D. Kaynağı	sd	KT	KO	F	p
Gruplar Arası	2	1074,173	537,086	2,824	,061
Gruplar İçi	362	68850,529	190,195		
Toplam	364	69924,701			
P>0,05 Fark Anlamsız					

23. tablodaki verilerden de gruplar arasında anlamlı bir fark olmadığı anlaşılmaktadır ($p>0,05$). Bu alt boyuta ait öğretmen görüşleri, okutulan sınıf düzeyine göre değişmemektedir.

4.1.2. İkinci Alt Problemle İlgili Bulgular ve Yorumlar

Araştırmanın ikinci alt problemi, şu şekildedir:

Öğretmenlerin, masal kitaplarına ilişkin görüşleri nelerdir? Bu görüşleri onların;

- a. yaşlarına,
- b. cinsiyetlerine,
- c. mezun oldukları okullara,
- ç. kıdemlerine,
- d. çalıştıkları okulun sosyoekonomik seviyelerine,
- e. okuttıkları sınıf düzeylerine göre farklılık göstermekte midir?

4.1.2.1. Öğretmenlerin Masal Kitapları Seçimine İlişkin Görüşleriyle İlgili Bulgular ve Yorumlar

“Öğretmenlerin, masal kitaplarına ilişkin görüşleri nelerdir?” sorusuyla ilgili maddelere ait frekans, yüzde, aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri 24. tabloda verilmektedir.

24. Tablo
Öğretmenlerin “Masal Kitapları Seçimine” İlişkin Görüşlerinin
Frekans, Yüzde, Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

Maddeler	TK		K		KS		KM		HK		X	S
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%		
27.Madde	94	25,8	217	59,5	52	14,2	2	,5	-	-	4,10	,64
28.Madde	158	43,3	189	51,8	15	4,1	3	,8	-	-	4,37	,60
29.Madde	177	48,5	171	46,8	15	4,1	2	,5	-	-	4,43	,60
30.Madde	163	44,7	174	47,7	24	6,6	4	1,1	-	-	4,35	,65
31.Madde	156	42,7	184	50,4	22	6,0	3	,8	-	-	4,35	,65
32.Madde	154	42,2	173	47,4	32	8,8	6	1,6	-	-	4,30	,69
33.Madde	111	30,4	182	49,9	64	17,5	8	2,2	-	-	4,08	,74
34.Madde	191	52,3	156	42,7	15	4,1	3	,8	-	-	4,46	,61
35.Madde	207	56,7	142	38,9	13	3,6	3	,8	-	-	4,51	,60
36.Madde	208	57,0	145	39,7	6	1,6	6	1,6	-	-	4,52	,61
37.Madde	160	43,8	184	50,4	17	4,7	4	1,1	-	-	4,36	,62
38.Madde	165	45,2	177	48,5	20	5,5	3	,8	-	-	4,38	,62
39.Madde	152	41,6	162	44,4	39	10,7	11	3,0	1	,3	4,24	,78
40.Madde	158	43,3	161	44,1	38	10,4	7	1,9	1	,3	4,28	,74
41.Madde	152	41,6	181	49,6	28	7,7	3	,8	1	,3	4,31	,67
42.Madde	183	50,1	167	45,8	12	3,3	3	,8	-	-	4,45	,60
43.Madde	190	52,1	156	42,7	18	4,9	1	,3	-	-	4,46	,60
44.Madde	124	34,0	179	49,0	44	12,1	17	4,7	1	,3	4,11	,81
45.Madde	178	48,8	167	45,8	14	3,8	5	1,4	1	,3	4,41	,65
46.Madde	94	25,8	186	51,0	74	20,3	11	3,0	-	-	3,99	,76
47.Madde	133	36,4	190	52,1	39	10,7	3	,8	-	-	4,24	,66
48.Madde	145	39,7	184	50,4	33	9,0	3	,8	-	-	4,29	,66
49.Madde	184	50,4	172	47,1	7	1,9	2	,5	-	-	4,47	,56
50.Madde	168	46,0	187	51,2	8	2,2	2	,5	-	-	4,42	,56
51.Madde	149	40,8	184	50,4	27	7,4	5	1,4	-	-	4,30	,66
52.Madde	65	17,8	152	41,6	125	34,2	22	6,0	1	,3	3,70	,83

Bu alt problemde, öğretmenlerin masal kitapları seçerken nelere önem verdiklerini belirten cümleler yer almaktadır. Yanıtlara genel olarak bakıldığında “Tamamen katılıyorum.” ve “Katılıyorum.” seçeneklerinde bir yoğunlaşma olduğu görülmektedir. “Hiç katılmıyorum.” seçeneği ise oldukça azdır. Öğretmenler, ilk boyuttaki maddelere göre masal kitaplarının seçiminde daha olumlu yanıtlar vermişlerdir.

“Masal Kitapları Seçimi” alt boyutunun 52. maddesi olan “Kahramanları çocuk olan masal kitapları öneririm.” (X=3,70) maddesi, en düşük puanı almıştır. Buradan kitap seçiminde kahramanın çocuk olmasına daha az önem verildiği anlaşılmaktadır.

Masal kitaplarının diliyle ilgili görüşleri belirten 27., 28., 29., 30. ve 31. maddelere bakıldığında, öğretmenlerin hiçbirisinin en olumsuz ifade olan “Hiç katılmıyorum.” seçeneğini işaretlemedikleri görülmektedir. “Katılmıyorum.” seçeneğinin oranı ise %1,1’in altındadır. Öğretmenler, kitap seçiminde metinlerin dil özelliklerine önem vermektedirler.

Bu alt boyuttaki maddelere ait öğretmen görüşleri, “Masal kitaplarının, çocukların rahatlıkla tutabilecekleri büyüklükte olmasına dikkat ederim.” (X=4,24), “Masal kitabındaki kapağın, çocukları okumaya isteklendirecek şekilde albenili olmasına dikkat ederim.” (X=4,28), “Masal kitaplarındaki resimlerin, renkli ve canlı olmasına dikkat ederim.” (X=4,24), “Masal kitaplarındaki resimlerin, o sayfada anlatılanlarla ilgili olmasına dikkat ederim.” (X=4,29) maddelerinde “Katılıyorum.” seçeneklerinde toplanmıştır. Diğer bir deyişle öğretmenler, masal kitaplarını seçerken basım/biçim özelliklerine dikkat etmektedirler.

Masal kitaplarının içerik özellikleriyle ilgili olan maddelere bakıldığında yine yanıtların “Tamamen katılıyorum.” ve “Katılıyorum.” seçeneklerinde yoğunlaştığı görülmektedir. Özellikle de 35. madde olan “Çocukları yaratıcı düşünmeye sevk edecek masal kitapları seçerim.” (X=4,51) maddesi ile 36. madde olan “Masal kitaplarında ele alınan konunun, çocuğun düzeyine uygun olmasına dikkat ederim.” (X=4,52) maddesinde en olumlu yanıtlar seçilmiştir. “Yaratıcılık” ve “çocuğa

görelilik” özelliklerinin, kitap seçiminde öğretmenlerin en çok önem verdikleri özellikler olduğu anlaşılmaktadır.

4.1.2.2. Öğretmenlerin Masal Kitapları Seçimine İlişkin Görüşlerinin Değişkenlere Göre Durumuyla İlgili Bulgular ve Yorumlar

Bu bölümde, öğretmenlerin masal kitapları seçimine ilişkin görüşleri ile yaşları, cinsiyetleri, mezun oldukları okulları, kıdemleri, çalıştıkları okulların sosyoekonomik seviyeleri, okuttukları sınıf düzeyleri gibi değişkenleri arasındaki ilişkilere ait bulgular ve yorumlara yer verilmiştir.

4.1.2.2.1. Yaş Değişkenine İlişkin Bulgular ve Yorumlar

“Masal Kitapları Seçimi” alt boyutuna ilişkin öğretmen görüşlerinin, yaş değişkenine göre ortalamalarının dağılımları aşağıdaki tabloda verilmiştir.

25. Tablo
Öğretmenlerin “Masal Kitapları Seçimine” İlişkin Görüşlerinin Yaşa Göre Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Dağılımları

Gruplar	n	x	S
23-30 yaş arası	42	111,30	11,52
31-38 yaş arası	144	113,95	10,48
39-46 yaş arası	122	110,89	12,27
47 yaş ve üstü	57	109,85	10,88
Toplam	365	111,98	11,36

25. tablodaki verilere göre 31-38 yaş arası öğretmenlerin ortalaması en yüksek ($X=113,95$), 47 yaş ve üstünün ise en düşüktür ($X=109,85$). İkinci en düşük puan ise 39-46 yaş arasına aittir ($X=110,89$). Gruplar arasındaki farkın anlamlı olup olmadığını belirlemek için F testi yapılmış ve sonuçlar 26. tabloda verilmiştir.

26. Tablo
Öğretmenlerin “Masal Kitapları Seçimine” İlişkin Görüşlerinin Yaşa Göre
F Testi Sonuçları

D. Kaynağı	sd	KT	KO	F	p
Gruplar Arası	3	982,738	327,579	2,568	,054
Gruplar İçi	361	46043,218	127,544		
Toplam	364	47025,956			
p<0,05 Fark Anlamlı					

26. tablo incelendiğinde yapılan F testi sonucunda bu boyuta ait öğretmen görüşleri arasında yaş gruplarına göre anlamlı bir fark bulunmuştur ($p<0,05$). Bu farklılığın kaynağını bulmak için LSD testi yapılmıştır.

27. Tablo
Öğretmenlerin “Masal Kitapları Seçimine” İlişkin Görüşlerinin
Yaş Ortalamalarına Göre LSD Testi Sonuçları

Gruplar	23-30 yaş arası	31-38 yaş arası	39-46 yaş arası	47 yaş ve üstü
23-30 yaş arası				
31-38 yaş arası			3,06*	4,09*
39-46 yaş arası		3,06*		
47 yaş ve üstü		4,09*		

LSD testi sonuçlarını gösteren 27. tablo incelendiğinde 31-38 yaş arası öğretmenlerle 39-46 yaş arası öğretmenler arasında, yine 31-38 yaş arası öğretmenlerle 47 yaş ve üstü öğretmenler arasında yaşa göre anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir. Bu verilere göre 31-38 yaş arası öğretmenlerin, bu alt boyutla ilgili görüşleri, diğer gruptakilere göre daha olumludur.

4.1.2.2.2. Cinsiyet Değişkenine İlişkin Bulgular ve Yorumlar

“Masal Kitapları Seçimi” alt boyutuna ilişkin öğretmen görüşleri ile cinsiyet değişkeni arasında anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemek için “t-testi” yapılmış ve sonuçlar aşağıda verilmiştir.

28. Tablo
Öğretmenlerin “Masal Kitapları Seçimine” İlişkin Görüşlerinin Cinsiyete Göre T Testi Sonuçları

Gruplar	n	X	S	sd	t	p
Kadın	265	112,98	11,02	363	2,76	,006
Erkek	100	109,34	11,87			
p<0,05 Fark Anlamlı						

28. tabloya göre ölçeğin ikinci alt boyutuyla kadın ve erkek öğretmenler arasında yapılan t-testi sonucunda anlamlı bir fark bulunmuştur ($p<0,05$). Kadın öğretmenlerin masal kitaplarına ilişkin görüşlerinin ($X=112,98$), erkek öğretmenlere göre ($X=109,34$) daha yüksek olduğu görülmektedir. Diğer bir deyişle kadın öğretmenler, erkek öğretmenlere göre daha olumlu görüş bildirmişlerdir.

4.1.2.2.3. Mezun Olunan Okul Değişkenine İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Mezun olunan okul değişkeniyle ilgili “Masal Kitapları Seçimi” alt boyutuna ilişkin öğretmen görüşlerinin ortalamalarının dağılımları 29. tabloda, görüşler arasında mezun olunan okul değişkenine göre anlamlı fark olup olmadığını belirleyen “F testi” sonuçları 30. tabloda gösterilmiştir.

29. Tablo

Öğretmenlerin “Masal Kitapları Seçimine” İlişkin Görüşlerinin Mezun Oldukları Okula Göre Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Dağılımları

Gruplar	n	x	S
Öğretmen Okulu	4	106,25	12,01
Eğitim Enstitüsü	44	108,65	14,13
Eğitim Yüksek Okulu	61	114,75	9,98
Eğitim Fakültesi	116	111,49	11,28
Eğitim Ön Lisans	18	110,94	9,72
Diğer	122	112,62	10,97
Toplam	365	111,98	11,36

29. tabloda en yüksek ortalamanın Eğitim Yüksek Okulu mezunu öğretmenlerde ($X=114,75$), en düşük ortalamanın ise Öğretmen Okulu mezunu öğretmenlerde ($X=106,25$) olduğu görülmektedir.

30. Tablo

Öğretmenlerin “Masal Kitapları Seçimine” İlişkin Görüşlerinin Mezun Oldukları Okula Göre F Testi Sonuçları

D. Kaynağı	sd	KT	KO	F	p
Gruplar Arası	5	1183,417	236,683	1,854	,102
Gruplar İçi	359	45842,539	127,695		
Toplam	364	47025,956			
$p>0,05$ Fark Anlamsız					

30. tablo incelendiğinde ise yapılan F testi sonucunda bu alt boyutta bulunan maddelere ilişkin öğretmen görüşleri arasında mezun olunan okula göre anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($p>0,05$). Öğretmenlerin masal kitaplarına ilişkin görüşlerinde, mezun olunan okul türleri etkili olmamaktadır.

4.1.2.2.4. Kıdem Değişkenine İlişkin Bulgular ve Yorumlar

“Masal Kitapları Seçimi” alt boyutuna ilişkin öğretmen görüşlerinin, kıdem değişkenine göre ortalamalarının dağılımları aşağıdaki tabloda verilmiştir.

31. Tablo
Öğretmenlerin “Masal Kitapları Seçimine” İlişkin Görüşlerinin
Kıdemlere Göre Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Dağılımları

Gruplar	n	x	S
0-5 yıl	24	113,54	10,32
6-10 yıl	126	110,33	11,19
11-15 yıl	67	114,35	10,29
16-20 yıl	72	113,95	11,42
21-25 yıl	23	112,43	10,32
26 yıl ve üstü	53	109,35	13,05
Toplam	365	111,98	11,36

31. tablodaki verilere göre 11-15 yıl kıdeme sahip öğretmenlerin ortalamasının ($X=114,35$) en yüksek olduğu, ikinci sırada da 16-20 yıl kıdeme sahip öğretmenlerin olduğu ($X=113,95$) görülmektedir. En düşük ortalamalar ise 26 yıl ve üstü kıdeme sahip öğretmenler ($X=109,35$) ile 6-10 yıl kıdeme sahip öğretmenlerdedir ($X=110,33$). Gruplar arasındaki farkın anlamlı olup olmadığı aşağıdaki tablodan anlaşılmaktadır.

32. Tablo
Öğretmenlerin “Masal Kitapları Seçimine” İlişkin Görüşlerinin Kıdemlere
Göre F Testi Sonuçları

D. Kaynağı	sd	KT	KO	F	P
Gruplar Arası	5	1429,879	285,976	2,252	,049
Gruplar İçi	359	45596,077	127,009		
Toplam	364	47025,956			
p<0,05 Fark Anlamlı					

Elde edilen F testi sonuçları, öğretmenlerin ikinci alt boyuta ait görüşlerinin kıdeme göre anlamlı olarak farklı olduğunu göstermektedir ($p<0,05$). Kıdemler arasındaki farkın hangi gruplar arasında olduğunu bulmak amacıyla yapılan LSD testi aşağıda verilmektedir.

33. Tablo
Öğretmenlerin “Masal Kitapları Seçimine” İlişkin Görüşlerinin
Kıdem Ortalamalarına Göre LSD Testi Sonuçları

Gruplar	0-5 yıl	6-10 yıl	11-15 yıl	16-20 yıl	21-25 yıl	26 yıl ve üstü
0-5 yıl						
6-10 yıl			4,02*	3,62*		
11-15 yıl		4,02*				4,99*
16-20 yıl		3,62*				4,59*
21-25 yıl						
26 yıl ve üstü			4,99*	4,59*		

33. tablo incelendiğinde 11-15 yıl ve 16-20 yıl kıdeme sahip öğretmenlerle 6-10 yıl, 26 yıl ve üstü öğretmenler arasında anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir. Bu verilere göre 11-15 yıl ile 16-20 yıllık kıdeme sahip öğretmenler, diğer gruptaki öğretmenlere göre bu alt boyuta ilişkin daha olumlu görüş bildirmişlerdir.

4.1.2.2.5. Sosyoekonomik Seviye Değişkenine İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Sosyoekonomik seviye değişkeniyle ilgili “Masal Kitapları Seçimi” alt boyutuna ilişkin öğretmen görüşlerinin ortalamalarının dağılımları ile görüşler arasında sosyoekonomik seviyeye göre anlamlı bir fark olup olmadığını belirleyen F testi sonuçları 34. ve 35. tablolarda gösterilmiştir.

34. Tablo
Öğretmenlerin “Masal Kitapları Seçimine” İlişkin Görüşlerinin Sosyoekonomik Seviyeye Göre Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Dağılımları

Gruplar	n	x	S
Alt Ekonomik Seviye	111	111,47	11,23
Orta Ekonomik Seviye	163	111,34	11,20
Üst Ekonomik Seviye	91	113,76	11,74
Toplam	365	111,98	11,36

34. tabloda görüldüğü gibi en yüksek ortalama, üst ekonomik seviyedeki okullarda çalışan öğretmenlere ($X=113,76$) aittir. Ancak genel olarak bakıldığında, grup ortalamalarının birbirine yakın olduğu görülmektedir.

35. Tablo
Öğretmenlerin “Masal Kitapları Seçimine” İlişkin Görüşlerinin Sosyoekonomik Seviyeye Göre F Testi Sonuçları

D. Kaynağı	sd	KT	KO	F	p
Gruplar Arası	2	385,348	192,674	1,495	,226
Gruplar İçi	362	46640,608	128,841		
Toplam	364	47025,956			
p>0,05 Fark Anlamsız					

35. tablodaki F testi sonuçlarına göre de bu alt boyuttaki öğretmen görüşleri arasında, çalışılan okulun sosyoekonomik seviyesine göre anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($p>0,05$). Masal kitapları seçimindeki öğretmen görüşlerinde sosyoekonomik seviye farklılığı etkili olmamaktadır.

4.1.2.2.6. Sınıf Değişkenine İlişkin Bulgular ve Yorumlar

“Masal Kitapları Seçimi” alt boyutuna ilişkin öğretmen görüşlerinin okutulan sınıf düzeyine göre ortalamalarının dağılımları ve F testi sonuçları aşağıdaki tablolarda yer almaktadır.

36. Tablo

Öğretmenlerin “Masal Kitapları Seçimine” İlişkin Görüşlerinin Sınıf Düzeyine Göre Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Dağılımları

Gruplar	n	x	S
1. Sınıf	115	111,49	12,32
2. Sınıf	132	112,40	10,41
3. Sınıf	118	112,00	11,49
Toplam	365	111,98	11,36

36. tablodaki verilere göre en yüksek ortalama 2. sınıfları okutan öğretmenlere (X=112,40) aittir. Ancak gerek 3. sınıf (X=112,00) gerekse 1. sınıf öğretmenlerin ortalamaları (X=111,49), diğer gruba çok yakındır.

37. Tablo

Öğretmenlerin “Masal Kitapları Seçimine” İlişkin Görüşlerinin Sınıf Düzeyine Göre F Testi Sonuçları

D. Kaynağı	sd	KT	KO	F	p
Gruplar Arası	2	51,299	25,650	,198	,821
Gruplar İçi	362	46974,657	129,764		
Toplam	364	47025,956			
p>0,05 Fark Anlamsız					

37. tablodaki F testi sonuçları incelendiğinde de bu alt boyuta ait öğretmen görüşleri arasında okutulan sınıfa göre anlamlı bir farklılık olmadığı anlaşılmaktadır ($p>0,05$). Sınıf düzeyinin farklı olması, öğretmenlerin masal kitapları seçimiyle ilgili görüşlerinde etkili olmamaktadır.

4.1.3. Üçüncü Alt Problemle İlgili Bulgular ve Yorumlar

Araştırmanın üçüncü alt problemi, aşağıdaki gibidir:

Öğretmenlerin, masalların Türkçe derslerinde kullanımına ilişkin görüşleri nelerdir? Bu görüşleri onların;

- a. yaşlarına,
- b. cinsiyetlerine,
- c. mezun oldukları okullara,
- ç. kıdemlerine,
- d. çalıştıkları okulun sosyoekonomik seviyelerine,
- e. okuttıkları sınıf düzeylerine göre farklılık göstermekte midir?

4.1.3.1. Öğretmenlerin Masalların Türkçe Derslerinde Kullanımına İlişkin Görüşleriyle İlgili Bulgular ve Yorumlar

“Öğretmenlerin, masalların Türkçe derslerinde kullanımına ilişkin görüşleri nelerdir?” sorusuyla ilgili maddelere ait frekans, yüzde, aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri, 38. tabloda verilmektedir.

38. Tablo
Öğretmenlerin “Masalların Türkçe Derslerinde Kullanımına” İlişkin
Görüşlerinin Frekans, Yüzde, Aritmetik Ortalama ve
Standart Sapma Değerleri

Maddeler	TK		K		KS		KM		HK		X	S
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%		
53.Madde	120	32,9	170	46,6	69	18,9	6	1,6	-	-	4,10	,75
54.Madde	134	36,7	176	48,2	48	13,2	7	1,9	-	-	4,19	,73
55.Madde	139	38,1	178	48,8	44	12,1	4	1,1	-	-	4,23	,69
56.Madde	130	35,6	184	50,4	48	13,2	3	,8	-	-	4,20	,69
57.Madde	155	42,5	169	46,3	39	10,7	2	,5	-	-	4,30	,67
58.Madde	177	48,5	166	45,5	18	4,9	4	1,1	-	-	4,41	,63
59.Madde	157	43,0	172	47,1	32	8,8	3	,8	1	,3	4,31	,68
60.Madde	157	43,0	176	48,2	28	7,7	4	1,1	-	-	4,33	,66
61.Madde	116	31,8	196	53,7	51	14,0	2	,5	-	-	4,16	,67
62.Madde	150	41,1	177	48,5	35	9,6	3	,8	-	-	4,29	,67
63.Madde	167	45,8	161	44,1	33	9,0	4	1,1	-	-	4,34	,68
64.Madde	71	19,5	125	34,2	130	35,6	35	9,6	4	1,1	3,61	,94
65.Madde	117	32,1	198	54,2	45	12,3	4	1,1	1	,3	4,16	,69
66.Madde	103	28,2	182	49,9	69	18,9	10	2,7	1	,3	4,03	,77
67.Madde	182	49,9	152	41,6	28	7,7	3	,8	-	-	4,40	,66
68.Madde	69	18,9	143	39,2	130	35,6	20	5,5	3	,8	3,69	,86
69.Madde	162	44,4	164	44,9	31	8,5	7	1,9	1	,3	4,31	,73
70.Madde	82	22,5	158	43,3	106	29,0	16	4,4	3	,8	3,82	,85
71.Madde	134	36,7	178	48,8	48	13,2	5	1,4	-	-	4,20	,71
72.Madde	96	26,3	165	45,2	82	22,5	20	5,5	2	,5	3,91	,86
73.Madde	117	32,1	200	54,8	43	11,8	4	1,1	1	,3	4,17	,69
74.Madde	134	36,7	198	54,2	30	8,2	3	,8	-	-	4,26	,64
75.Madde	123	33,7	191	52,3	44	12,1	7	1,9	-	-	4,17	,70

38. tablodan “Masalların Türkçe Derslerinde Kullanımı” alt boyutuna ait tüm maddelerin ortalaması incelendiğinde genel olarak öğretmen görüşlerinin “Tamamen katılıyorum.” ve “Katılıyorum.” seçeneklerinde yoğunlaştığı görülmektedir. Bu sonuçlara göre öğretmenlerin bu boyutla ilgili olumlu görüşte oldukları anlaşılmaktadır.

Öğretmenler, 64. madde olan “Teyp ya da kasetçalardan masal dinletirim.” (X=3,61) maddesine en düşük puanı vermişlerdir. Bunun nedeni, okullarda bu materyalin yeterli sayıda bulunmaması olabilir. Bu boyutta bir diğer düşük puanlı madde, 68. madde olan “Dinlenen/okunan masala benzer yeni bir masal yazdırırım.” (X=3,69) maddesidir. Öğretmenlerin %6,3’ü aynı masala benzer yeni bir masal yazdırmayı gerekli görmemektedir. Ancak %58,1 gibi büyük bir çoğunluk, bu maddeyi olumlu yanıtlamışlardır.

58. madde olan “Masalları, vurgu ve tonlamalara dikkat ederek okuma çalışmaları yaptırırım.” (X=4,41) maddesine, öğretmenler tarafından en yüksek puan verilmiştir. Bu maddeyle ilgili olarak öğretmenlerin toplam %94’ü “Tamamen katılıyorum.” ve “Katılıyorum.” şeklinde görüş bildirmişlerdir. Bu da öğretmenlerin, okuma kurallarını uygulamaya önem verdiklerini göstermektedir.

Öğretmenlerin %89,3’ü, 69. madde olan “Öğrencilerin bireysel olarak masal kitapları okumaları için zaman ayırırım.” maddesine katıldıklarını belirtmişlerdir. Buradan da, okuma alışkanlığı kazandırmak için çalışmalar yapıldığı anlaşılmaktadır.

Gerek dinlediğini ve okuduğunu anlamayla ilgili olan 54., 55., 56., 59., 60., 62., 65. ve 67. maddelere gerekse kendini ifade etme, anlatmayla ilgili olan 57., 61., 63., 66., 68., 70., 72., 73., 74. ve 75. maddelere bakıldığında genel olarak anlama ve anlatma çalışmalarına olumlu yaklaşıldığı görülmektedir.

4.1.3.2. Öğretmenlerin Masalların Türkçe Derslerinde Kullanımına İlişkin Görüşlerinin Değişkenlere Göre Durumuyla İlgili Bulgular ve Yorumlar

Bu bölümde, öğretmenlerin masalların Türkçe derslerinde kullanımına ilişkin görüşleri ile yaşları, cinsiyetleri, mezun oldukları okulları, kıdemleri, çalıştıkları okulların sosyoekonomik seviyeleri, okuttukları sınıf düzeyleri gibi değişkenleri arasındaki ilişkilere ait bulgulara ve yorumlara yer verilmiştir.

4.1.3.2.1. Yaş Değişkenine İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Yaş değişkeniyle ilgili olarak “Masalların Türkçe Derslerinde Kullanımı” alt boyutuna ilişkin öğretmen görüşlerinin ortalamalarının dağılımları, görüşler arasında yaş gruplarına göre anlamlı bir fark olup olmadığını belirleyen F testi sonuçları aşağıdaki tablolarda verilmiştir.

39. Tablo

Öğretmenlerin “Masalların Türkçe Derslerinde Kullanımına” İlişkin Görüşlerinin Yaşa Göre Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Dağılımları

Gruplar	n	x	S
23-30 yaş arası	42	96,38	10,46
31-38 yaş arası	144	97,04	11,17
39-46 yaş arası	122	94,86	12,21
47 yaş ve üstü	57	93,70	9,96
Toplam	365	95,72	11,30

39. tabloda en yüksek ortalamanın 31-38 yaş arası öğretmen gruplarında ($X=97,04$), en düşük ortalamanın ise 47 yaş ve üstü öğretmen gruplarında ($X=93,70$) olduğu görülmektedir. Genel olarak bakıldığında ise grup ortalamalarının birbirlerine yakın olduğu anlaşılmaktadır.

40. Tablo
Öğretmenlerin “Masalların Türkçe Derslerinde Kullanımına” İlişkin
Görüşlerinin Yaşa Göre F Testi Sonuçları

D. Kaynağı	sd	KT	KO	F	p
Gruplar Arası	3	593,100	197,700	1,554	,200
Gruplar İçi	361	45934,396	127,242		
Toplam	364	46527,496			
p>0,05 Fark Anlamsız					

Yukarıdaki F testi sonuçlarına göre de bu alt boyuttaki maddelere ilişkin öğretmen görüşleri arasında yaşa göre anlamlı bir fark bulunmamıştır (p>0,05). Yaş gruplarına göre öğretmenler, birbirlerine yakın görüşler bildirmişlerdir.

4.1.3.2.2. Cinsiyet Değişkenine İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Cinsiyet değişkeni ile “Masalların Türkçe Derslerinde Kullanımı” alt boyutuna ilişkin öğretmen görüşleri arasında anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemek için yapılan t-testi sonuçları aşağıda verilmektedir.

41. Tablo
Öğretmenlerin “Masalların Türkçe Derslerinde Kullanımına” İlişkin
Görüşlerinin Cinsiyete Göre T Testi Sonuçları

Gruplar	n	X	S	sd	t	p
Kadın	265	96,91	11,35	363	3,326	,001
Erkek	100	92,56	10,58			
p>0,05 Fark Anlamlı						

41. tabloya göre kadın öğretmenlerin ortalama puanları 96,91, erkek öğretmenlerin ise 92,56'dır. İki grup arasında 4,35'lik bir fark vardır. Yapılan t-testi

sonucuna göre de bu farkın anlamlı olduğu anlaşılmaktadır ($p<0,05$). Bu boyutla ilgili maddelerde de kadın öğretmenler, erkek öğretmenlere göre daha olumlu görüş bildirmişlerdir.

4.1.3.2.3. Mezun Olunan Okul Değişkenine İlişkin Bulgular ve Yorumlar

“Masalların Türkçe Derslerinde Kullanımı” alt boyutuna ilişkin öğretmen görüşlerinin mezun oldukları okullara göre ortalamalarının dağılımları ve F testi sonuçları aşağıdaki tablolarda verilmiştir.

42. Tablo
Öğretmenlerin “Masalların Türkçe Derslerinde Kullanımına” İlişkin
Görüşlerinin Mezun Oldukları Okula Göre Aritmetik Ortalama ve
Standart Sapma Dağılımları

Gruplar	n	x	S
Öğretmen Okulu	4	89,25	2,75
Eğitim Enstitüsü	44	93,22	12,40
Eğitim Yüksek Okulu	61	97,81	11,49
Eğitim Fakültesi	116	94,97	11,16
Eğitim Ön Lisans	18	96,50	10,36
Diğer	122	96,37	11,11
Toplam	365	95,72	11,30

42. tablodaki verilere göre Eğitim Yüksek Okulu mezunu öğretmenlerin ortalaması en yüksek ($X=97,81$), Öğretmen Okulu mezunu öğretmenlerin ise en düşüktür ($X=89,25$). Ortalamalara genel olarak bakıldığında, öğretmen görüşlerinin birbirlerine yakın olduğu görülmektedir.

43. Tablo
Öğretmenlerin “Masalların Türkçe Derslerinde Kullanımına” İlişkin
Görüşlerinin Mezun Oldukları Okula Göre F Testi Sonuçları

D. Kaynağı	sd	KT	KO	F	p
Gruplar Arası	5	837,924	167,585	1,317	,256
Gruplar İçi	359	45689,572	127,269		
Toplam	364	46527,496			
p>0,05 Fark Anlamsız					

43. tablo incelendiğinde de yapılan F testi sonucunda, bu alt boyutta bulunan maddelere ilişkin öğretmen görüşleri arasında mezun olunan okula göre anlamlı bir fark bulunmamıştır ($p>0,05$). Öğretmenlerin masalların Türkçe derslerinde kullanımına ilişkin görüşleri, mezun olunan okula göre değişmemektedir.

4.1.3.2.4. Kıdem Değişkenine İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Kıdem değişkeniyle ilgili olarak “Masalların Türkçe Derslerinde Kullanımı” alt boyutuna ilişkin öğretmen görüşlerinin ortalamalarının dağılımları 44. tabloda, görüşler arasında kıdem gruplarına göre anlamlı fark olup olmadığını belirleyen “F testi” sonuçları 45. tabloda gösterilmiştir.

44. Tablo
Öğretmenlerin “Masalların Türkçe Derslerinde Kullanımına” İlişkin
Görüşlerinin Kıdemlere Göre Aritmetik Ortalama ve
Standart Sapma Dağılımları

Gruplar	n	x	S
0-5 yıl	24	95,75	10,91
6-10 yıl	126	94,91	10,88
11-15 yıl	67	97,85	11,65
16-20 yıl	72	96,84	11,52
21-25 yıl	23	95,86	10,97
26 yıl ve üstü	53	93,33	11,71
Toplam	365	95,72	11,30

44. tabloya göre en yüksek ortalama puan 11-15 yıl kıdeme sahip öğretmenlerin ($X=97,85$), en düşük puan ise 26 yıl ve üstü kıdeme sahip öğretmenlerindir ($X=93,33$). Gruplar arası ortalama puanlar birbirine yakındır.

45. Tablo

**Öğretmenlerin “Masalların Türkçe Derslerinde Kullanımına” İlişkin
Görüşlerinin Kıdemlere Göre F Testi Sonuçları**

D. Kaynağı	sd	KT	KO	F	p
Gruplar Arası	5	778,634	155,727	1,222	,298
Gruplar İçi	359	45748,862	127,434		
Toplam	364	46527,496			
p>0,05 Fark Anlamsız					

45. tablodaki F testi sonuçlarına bağlı olarak bu alt boyuttaki maddelere ilişkin öğretmen görüşleri arasında kıdeme göre anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($p>0,05$). Öğretmenler, kıdeme göre birbirlerine yakın görüşe sahiptirler.

4.1.3.2.5. Sosyoekonomik Seviye Değişkenine İlişkin Bulgular ve Yorumlar

“Masalların Türkçe Derslerinde Kullanımı” alt boyutuna ilişkin öğretmen görüşlerinin çalışılan okulun sosyoekonomik seviyesine göre ortalamalarının dağılımları ve F testi sonuçları aşağıdaki tablolarda yer almaktadır.

46. Tablo

**Öğretmenlerin “Masalların Türkçe Derslerinde Kullanımına” İlişkin
Görüşlerinin Sosyoekonomik Seviyeye Göre Aritmetik Ortalama ve
Standart Sapma Dağılımları**

Gruplar	n	x	S
Alt Ekonomik Seviye	111	95,79	11,73
Orta Ekonomik Seviye	163	95,17	11,30
Üst Ekonomik Seviye	91	96,61	10,83
Toplam	365	95,72	11,30

46. tablodan en yüksek ortalamanın üst sosyoekonomik seviyedeki okullarda çalışan öğretmenlere ($X=96,61$) ait olduğu anlaşılmaktadır. Ama ortalamalara genel olarak bakıldığında gruplar arasında pek bir fark yoktur.

47. Tablo

Öğretmenlerin “Masalların Türkçe Derslerinde Kullanımına” İlişkin Görüşlerinin Sosyoekonomik Seviyeye Göre F Testi Sonuçları

D. Kaynağı	sd	KT	KO	F	p
Gruplar Arası	2	122,533	61,267	,478	,620
Gruplar İçi	362	46404,963	128,191		
Toplam	364	46527,496			
p>0,05 Fark Anlamsız					

Yukarıdaki F testi sonuçlarına göre de bu alt boyuttaki maddelere ilişkin öğretmen görüşleri arasında sosyoekonomik seviyeye göre anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($p>0,05$). Sosyoekonomik seviyeye göre bu alt boyutla ilgili öğretmen görüşleri değişmemektedir.

4.1.3.2.6. Sınıf Değişkenine İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Sınıf değişkeniyle ilgili “Masalların Türkçe Derslerinde Kullanımı” alt boyutuna ilişkin öğretmen görüşlerinin ortalamalarının dağılımları ile görüşler arasında sınıf düzeyine göre anlamlı bir fark olup olmadığını belirleyen F testi sonuçları sırasıyla 48. tablo ve 49. tabloda verilmektedir.

48. Tablo

Öğretmenlerin “Masalların Türkçe Derslerinde Kullanımına” İlişkin Görüşlerinin Sınıf Düzeyine Göre Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Dağılımları

Gruplar	n	X	S
1. Sınıf	115	95,53	11,65
2. Sınıf	132	96,35	10,61
3. Sınıf	118	95,18	11,76
Toplam	365	95,72	11,30

48. tabloya göre en yüksek ortalama 2. sınıfları okutan öğretmenlere aittir ($X=96,35$). Ancak üç grubun da ortalaması birbirlerine çok yakındır.

49. Tablo

Öğretmenlerin “Masalların Türkçe Derslerinde Kullanımına” İlişkin Görüşlerinin Sınıf Düzeyine Göre F Testi Sonuçları

D. Kaynağı	sd	KT	KO	F	p
Gruplar Arası	2	90,759	45,379	,354	,702
Gruplar İçi	362	46436,737	128,278		
Toplam	364	46527,496			
p>0,05 Fark Anlamsız					

49. tablodaki F testi sonuçlarına bakıldığında da masalların Türkçe derslerinde kullanımına ilişkin öğretmen görüşleri arasında okutulan sınıfa göre anlamlı bir farklılık olmadığı görülmektedir ($p>0,05$). Okutulan sınıflara göre öğretmen görüşleri birbirine yakındır.

Öğretmenlerin masallara ve bunların Türkçe derslerinde kullanımına ilişkin görüşlerine genel olarak bakıldığında olumlu olduğu söylenebilir. Cinsiyet değişkeni bu görüşlerde etkili olmuştur. Masal kitapları seçimi alt boyutunda da yaş ve kıdem değişkenlerinde anlamlı farklılıklar vardır.

4. 2. Masal Metinlerine İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Bu bölümde, örneklem grubundaki okullarda okutulan Türkçe ders kitaplarındaki masal metinleri ile öğretmenlerin, öğrenciler için seçtikleri masal kitapları incelenmektedir. Metinler dil, içerik ve basım/biçim açısından ele alınmaktadır.

4.2.1. Dördüncü Alt Problemle İlgili Bulgular ve Yorumlar

Araştırmanın dördüncü alt problemi aşağıdaki gibidir:

Örnekleme alınan okullarda okutulan Türkçe ders kitaplarındaki masal metinleri ile öğretmenlerin öğrenciler için seçtikleri masal kitaplarının

- a. dil,
- b. içerik,
- c. basım/biçim özellikleri nelerdir?

4.2.1.1. Türkçe Ders Kitaplarındaki Masal Metinleri ile Masal Kitaplarının Dil Özelliklerine İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Dil özellikleri bakımından metinlerin önce anlaşılabilirlik düzeyleri belirlenmiş, daha sonra da metinlerde geçen tekerlemeler, ikilemeler, pekiştirme sözcükler, yansıma sözcükler ve dil yanlışları üzerinde durulmuştur.

4.2.1.1.1. Metinlerin Anlaşılabilirlik Özellikleri

Bir metnin kolay ya da zor olması, o metnin anlaşılmasını olumlu ya da olumsuz yönde etkilemektedir. Bu nedenle öğrenciler için metin seçerken metnin o yaş grubu için okunabilir düzeyde olmasına dikkat etmek gerekir.

Bir metnin öğrencinin seviyesine göre zor ya da kolay olduğunu kesin yargılarla ifade etmek zordur. Ancak araştırmacılar, metinlerin güçlüğünü saptamada daha nesnel olmak için bazı formüller geliştirmişlerdir. Bunlardan en yaygın olanı, Gunning formülüdür. Bu formüle göre ilk aşamada metnin ilk yüz sözcüğü ele alınmakta, bunların içindeki üç ve daha fazla heceli sözcükler, geriye kalan sözcüklerin sayısına bölünmekte ve 100 ile çarpılmaktadır. İkinci aşamada sözcük sayısı, cümle sayısına bölünmektedir. İlk aşamada elde edilen sayı ile ikincisinde elde edilen sayı toplanarak 0,4 sayısı ile çarpılmaktadır. Çıkan rakam, 8-10 arasında olursa metin kolay, 11 ve daha fazla ise metin zor olarak değerlendirilmektedir (Güneş, 2004: 237-238).

Sönmez (2003: 27-31), Gunning formülünü, Türkçe yazılan farklı alanlardaki metinlere uygulamış, ancak tutarlı sonuçlar elde edememiştir. Bunun üzerine kendisi yeni bir formül bulmaya çalışmıştır. Araştırmasında, 100 sözcükten oluşan Türkçe bir metin ve bu metnin anlaşılıp anlaşılmadığını ölçmek için 10 soru hazırlamıştır. 200 öğrenci üzerinde uygulama yapmış, Türkçe metni şifreleyerek öğrencilere vermiştir. Metni önce %100 şifrelemiştir. Öğrenciler metni anlayamamışlardır. Şifre yüzdesini aşama aşama azaltmış, en son %1 oranında bir şifreleme yapmış, öğrencilerin tam anlama sınırına yaklaştıklarını belirlemiştir. Yaptığı bu deneyin bulgularından yola çıkarak aşağıdaki formülü bulmuştur:

1. Sözcük oranı: $\frac{\text{Metindeki sözcük sayısı}}{\text{Metindeki cümle sayısı}}$

Metindeki cümle sayısı

Metindeki yabancı sözcük, deyim, terim, kavram, mecaz,

2. Güçlük oranı: $\frac{\text{benzetme, sembol, formül sayısı}}{\text{Metindeki sözcük sayısı}}$

Metindeki sözcük sayısı

Metindeki yabancı sözcük, deyim, terim, kavram, mecaz,

3. Anlam oranı: $\frac{\text{benzetme, sembol, formül sayısı}}{\text{Metindeki cümle sayısı}}$

Metindeki cümle sayısı

4. Anlaşılabilirlik oranı: $\frac{\text{Anlam oranı}}{\text{Sözcük oranı}} \times \text{Güçlük oranı}$

Sözcük oranı

Sönmez (2003: 31), bu formül sonucunda elde ettiği rakamı değerlendirmek için “anlaşılabilirlik düzeyi” oluşturmuştur. Oluşturduğu tablo aşağıda verilmektedir.

50. Tablo
Sönmez’e Göre Metin Anlaşılrlık Oranları ve Anlaşılrlık Düzeyleri

Anlaşılrlık Oranı	Anlaşılrlık Düzeyi
1.00 - .99	Metin tümüyle anlamsız
.98 - .26	Metin anlamsız
.25- .16	Metin bulanık
.15 - .09	Metin zor anlaşılır
.08 - .04	Metin yardım alınarak anlaşılabilir
.03 - .001	Metin anlaşılabilir
.00099 - .0001	Metin açık ve anlaşılır
000001 - 0	Tam iletişim sağlanır

Yukarıdaki tabloya göre metin anlaşılrlık oranı, 0-1 rakamları ile sınırlandırılmış, puanlar derecelendirilerek her puan için bir değerlendirme cümlesi verilmiştir.

Sönmez formülünün, Gunning formülünden farkı, anlamı bilinmeyen öğeleri de değerlendirmeye katmasıdır. Budak (2005: 79-84) da anlamı bilinmeyen öğelerin, anlaşılrlık düzeyini etkilediği görüşünü benimseyerek 100 sözcük içeren Fransızca bir metinle 92 denek üzerinde bir uygulama yapmıştır. Metni %100’den %0’a kadar şifrelemiş ve metinle ilgili 10 soruluk bir test hazırlamıştır. Çalışmasında, anlamı bilinmeyen öğelerin sayısı arttıkça uygulanan test ortalamasının düştüğünü, anlamı bilinmeyen öğelerin sayısı azaldıkça ortalamanın arttığını belirlemiştir. Metinde anlamı bilinmeyen öğeleri temel alan anlaşılrlık oranlarının daha güvenilir olduğu sonucuna varmıştır.

Yukarıdaki araştırmalardan yola çıkarak bu çalışmada incelenen metinlerin değerlendirilmesinde, anlamı bilinmeyen öğeler üzerinde de duran Sönmez formülü kullanılmıştır. Öncelikle Türkçe ders kitaplarındaki masal metinlerinde, öğrencilerin bilemeyecekleri tahmin edilen sözcükler, deyimler, terimler, soyut kavramlar, mecazlar belirlenmiştir.

Bilmeceli Masal: Poyraz (s.96), kurna (s.97), dulda(x2) (s.97), yekinmek (s.97), özüme (s.97), uz (s.96), güz (s.96), pınar (s.97), kulağına küpe etmek (s.97), kul (s.97), sırrolmak (s.97), başında duman tütme (s.97), yanıp tutuşmak (s.98), işleri tıklarında gitmek (s.98), iki gözü iki çeşme (s.98).

Çevreci Ayı: Kalbur (s.88), söylenmek(x2) (s.89), itiraz etmek (s.89).

Güneş Uykuda: Başının çaresine bakmak (s.74), yan gelip yatmak (s.75), cılız bir ses(x2) (s.75, 76), aksatmak (s.76).

Kelaynak Kuşu: Aylak(x12) (s.60, 61, 62).

Komşu Kunduzlar: Baraj(x2) (s.11, 12), verip veriştirmek (s.11), zamanın su gibi akması (s.11), saatlerin kanat açması (s.11), içermek (s.11), ağzını açıp gözünü yummak (s.12), çıkışmak (s.12).

Top Tavşan: Kovuk (s.14), tünemek (s.15).

Yukarıdaki anlamı bilinmeyen öğelerin sayısına ek olarak her metinde bulunan sözcük ve cümle sayıları da belirlenerek her bir metnin anlaşılabilirlik oranları hesaplanmış, sonuçlar 51. tabloda sunulmuştur:

51. Tablo

Türkçe Ders Kitaplarındaki Masal Metinlerinin Anlaşılabilirlik Oranları

Metnin Adı	Sözcük Sayısı	Cümle Sayısı	Yab. Sözcük, Deyim...	Sözcük Oranı	Güçlük Oranı	Anlam Oranı	Anlaşılabilirlik Oranı
Bilmeceli Masal (3. Sınıf)	256	70	16	3,65	0,06	0,22	0,0036
Çevreci Ayı (3. Sınıf)	278	49	4	5,79	0,01	0,08	0,0001
Güneş Uykuda (1. Sınıf)	270	50	5	5,40	0,01	0,10	0,0001
Kelaynak Kuşu (2. Sınıf)	367	71	12	5,16	0,03	0,16	0,0009
Komşu Kunduzlar (2. Sınıf)	327	61	8	5,36	0,02	0,13	0,0004
Top Tavşan (1. Sınıf)	310	59	2	5,25	0,00	0,03	0

51. tablodaki anlaşılabilirlik oranları, anlaşılabilirlik düzeylerine göre değerlendirildiğinde bir metinle tam iletişim sağlanabileceği, diğer beş metnin de açık ve anlaşılır olduğu görülmektedir.

Aynı formülü, öğretmenlerin öğrenciler için seçtikleri masal kitaplarında da uygulamak için öncelikle bu masallardaki anlamı bilinmeyen öğeler belirlenmiştir. Her bir masala ait bu öğeler aşağıda sunulmuştur.

Ağustos Böceği ile Karınca: Ayı telden çalmak (s.4), sığınmak (s.8), yüzüstü (s.14), barınmak (s.16), bedelini ağır ödemek (s.16).

Ah Masalı: Atın terkisi (s.6), içinden geçirmek (s.6), kendinden geçmek (s.11), gizem (s.10), yiğit (s.10), sır (s.11), yas(x2) (s.12).

Akıllı Keloğlan: Cascavlak (s.3), hırslı (s.3), sümdüklük (s.3), mülk (s.3), bir şeyde gözü olmamak (s.3), tok gönüllü(x3) (s.3, 21), hoşgörülü (s.4), onurlu (s.4), gurur (s.4), ders vermek (s.4), başa çıkmak (s.4), aş(x4) (s.4, 5, 6, 22), bir şeye göz dikmek (s.4), aylak (s.4), kınamak (s.4), kendini devaynasında görmek (s.4), kimseye yük olmamak (s.5), gül gibi geçinmek (s.5), gözleri yükseklerde olmak (s.5), kan tükürüp kızılık şerbeti içmek (s.5), adı çıkmış dokuza inmez sekize (s.5) armut piş ağzıma düş (s.5), yavan (s.5), başında kavak yelleri esmek (s.5), metelik (s.6), ele güne karışmak (s.6), dillere destan olmak (s.6), armut kakı (s.6), yoktan yonga bitmek (s.6), yüreği burkulmak (s.7), bir konu üzerine düşmemek (s.7), orali olmamak (s.7), yüreğine inmek (s.7), gün yüzüne çıkamamak (s.7), akran (s.7), posta koymak (s.7), ivcenlik (s.8), saçını süpürge etmek (s.9), bucak(x2) (s.9, 16), oynamaya yer büp demeye dudak gerek (s.9), içine atmak (s.10), maz(x2) (s.10), kısmet (s.10), gelenek görenek (s.11), ağısını içine akıtmak (s.11), alınmak (s.11), eski köye yeni adet getirmek (s.11), bir çuval inciri berbat etmek (s.11), ağı (s.11), gönül koymak (s.11), virane (s.11), ilenmek (s.11), bağrına basmak (s.12), diyar(x2) (s.12), uz(x2) (s.13, 14), gözüne kestirememek (s.14), oluk (s.14), güz (s.14), dizlerinin bağı çözülmek (s.14), azık (s.14), armudun sapı üzümün çöpü (s.15), pozu olmak (s.15), gururlanmak (s.17), faka basmak (s.18), yiğit(x5) (s.18, 19, 20, 21), böbürlenmek (s.19), beyninden vurulmuş dönmek (s.20), yüreği hoplamak (s.22),

başgöz etmek (s.22), bir film şeridi gibi gözünün önünden geçmek (s.23), külçe (s.23), palas pandıras (s.26), kerevet (s.28), gökte ararken yerde bulmak (s.28).

Akıllı Minik ve Arkadaşları: Gözüne ilişmek (s.3), dil dökmek (s.9), baş etmek (s.15).

Algül ile Akgül: Tadını çıkarmak (s.4), açıkta kalmak (s.6), kapıların yüzüne kapanması (s.6), içi rahatlamak (s.6), söylenmek(x2) (s.10), murada ermek (s.16).

Altın Balık: Gözlerine inanmamak(x2) (s.3, 9), dile gelmek (s.3), evini geçindirmek (s.3), ağzı bir karış açık kalmak (s.7), sır (s.11), pişman olmak (s.15), yüzüne şans gülmek (s.15), pay etmek (s.16).

Altın Kuş: Han(x13) (s.4, 5, 6, 7), akıl vermek(x2) (s.4, 5), tez elden (s.5), kulak asmamak (s.5), öğüt(x7) (s.5, 6, 9, 10, 12), görkem (s.8), birisinin huzuruna götürmek (s.9), hayatını bağışlamak (s.10), umutsuzluğa düşmek (s.11), dil dökmek (s.14).

Altın Saçlı Kız: Seyrine doyum olmamak (s.3), bedel (s.7), hain (s.8), sözü ikiletmemek (s.9), ay parçası gibi (s.9), hasret (s.15).

Altın Yumurtlayan Tavuk: İyi huyluluğun para etmemesi (s.2), sermaye (s.3), sabahı zor etmek (s.4), boynu bükük dönmek (s.5), soluğu bir yerde almak (s.5), yılmamak (s.7), keder (s.10), kulak asmamak (s.13), har vurup harman savurmak (s.13), savurganlık (s.15).

Aslan Kılığına Giren Eşek: Caka satmak (s.4), foyası meydana çıkmak (s.6), gerçek kimlik (s.6).

Aslan Kral ile Minik Fare: Kendine güvenmek (s.2), aldırmmak (s.2), küçümsemek (s.16).

Aslanın Kuyusunu Kazan Tilki: Yetinmek (s.3), tedirgin (s.3), endişelenmek (s.5), uğurlamak (s.7), kral bozuntusu (s.13), bildirmek (s.13), akis (s.15), tahammül (s.15).

Aslan, Tilki ve Eşek: Geçinmek (s.3), boynunu bükmek (s.6), kendinden geçmek (s.6), dişi (s.6), pay (s.11).

Baba Nasihati: Bir dediğini iki etmemek (s.1), nasihat(x2) (s.2), idare etmek (s.2), hakkına tecavüz etmek (s.2), azımsamak (s.2), tırpan(x7) (s.2, 5, 6), mahmuz (s.3), hasat (s.6), cirit atmak(x2) (s.7, 10), elçi(x3) (s.8), gözüpek (s.8), buyruk (s.9), öğüt (s.10).

Beyinsiz Geyik: Birkaç güne ya çıkar ya çıkmaz (s.4), gözden geçirmek (s.5), ağzı kulaklarına varmak (s.6), gözden yitmek (s.7), çevik (s.7), kınamak (s.8), utanç içinde olmak (s.8), nankör (s.10), söylenmek (s.10), üste çıkmak (s.11), sır (s.11), üstelemek (s.12).

Birlikten Kuvvet Doğar: Görüp geçirmek (s.1), güçten düşmek(x2) (s.2, 10), öğüt vermek(x2) (s.3, 13), düş kırıklığı (s.5), aldırmmamak (s.9), son gülen iyi güler (s.9), gözü arkada kalmak (s.10), iç rahatlığı (s.11), miras (s.12), birbirine düşmek (s.12), araları açılmak (s.12), kârlı çıkmamak (s.13).

Bremen Mızıkacıları: Bir şey demeye bin tanık istemek (s.11), tünemek (s.13)

Cesur Terzi: Cesur(x2) (s.1), savurmak (s.3), övünmek (s.4), yiğitlik (s.4), yaman (s.4), uz (s.5), un ufak olmak (s.7), kendine güvenmek (s.7), kurnaz (s.7), kin (s.11).

Cüceler ve Armağanlar: Kafadar (s.4), dik dik bakmak (s.6), cascavlak (s.6), gözü doymamak (s.9), hatır (s.11), dünyanın başına yıkılması (s.14), talihsiz (s.15), kasket (s.16).

Çengel Sakallı Kral: Huysuz (s.1), bencil(x3) (s.1, 4, 14), hor görmek (s.1), dük (s.2), kont (s.2), baron (s.2), burun bükme (s.2), kulp takmak (s.2), küplere binmek (s.4), küçümsemek (s.4), yıldırımla vurulmuş gibi olmak (s.5), çakırık (s.8), geçinmek (s.8), kendini beğenmek (s.12), başkalarını küçük görmek (s.12), yerin dibine geçmek (s.13), küçültücü sözler (s.13), cariye (s.14).

Çakırıkçı Kız: Yün eğirmek(x3) (s.3), gurur(x4) (s.3, 15), açgözlü(x2) (s.7), çakırık(x2) (s.3, 5), gözü doymamak (s.7).

Çilli Tavukla Alı Tavuk: Besili (s.4), kibir(x6) (s.4, 5, 6), övünmek (s.6), alçakgönüllü(x2) (s.8, 16), bedeli ne olursa olsun (s.9), övgü (s.14).

Çirkin Ördek Yavrusu: Kuluçkaya yatmak (s.3), (göldeki) sazlık (s.11).

Çivi: Tüccar(x3) (s.3, 6, 14), nalbant (s.9).

Çizmeli Kedi: İltifat etmek (s.4), kralın huzuruna çıkmak (s.4), besili (s.4), zalim (s.8), saygılarını sunmak (s.8), gurur(x2) (s.8, 10), kılığına girmek (s.10).

Değirmenci, Oğlu ve Eşek: Geçinip gitmek (s.3), insaf(x2) (s.5, 11), yular (s.5), kan ter içinde kalmak (s.13).

Dostluğun Değeri: Ökse(x3) (s.3, 4), karşılık beklemek (s.9), hayatına mal olmak (s.9), koynunda yılan beslemek (s.9), çıkarı olmak (s.10), can ciğer dost olmak

(s.12), mücadele (s.12), çekişme (s.12), oyun çevirmek (s.12), şüphecilik (s.13), övmek(x2) (14, 21), koyu bir sohbe dalmak (s.16), elinden çekmediği kalmamak (s.18), derman (s.20), hayır gelmemek (s.20), aciz (s.20), başının çaresine bakmak (s.20), arayanı soranı olmamak(x2) (s.21), ders almak (s.22), onur(x2) (s.22), tahammül etmek (s.24), tecrübe (s.24).

Eskici ile Zengin: Dirhem uyku (s.6), gına gelmek (s.6), konak (s.6), hal hatır sormak (s.7), yıllık kazanç(x3) (s.7, 9), mazur görmek (s.7), bütçe (s.8), filozofça cevap (s.9), bütün hesabın alt üst olması (s.11), saflık (s.12), geleceğini güvence altına almak (s.13), geçinmek(x2) (s.14), bet ses (s.15).

Eşek ile Köpek: Aldırış etmemek (s.7), bir şey yapmak işten bile değil (s.13), tabanları yağılamak (s.15), hamle (s.15), iş işten geçmek (s.16).

Fareli Köyün Kavalcısı: Hırs (s.3), cimri(x6) (s.3, 5, 22, 23, 24, 32), miskin(x4) (s.5, 6), kiler (s.6), farelere gün doğmak (s.7), cirit atmak (s.7), arsız (s.8), burun kıvrırmak (s.9), kara kara düşünmek (s.9), kıyameti koparmak (s.11), soytarı (s.11), akıl etmek (s.21), kıymet bilmemek (s.23), ders vermek (s.24), ağzı bir karış açık kalmak (s.26), cömert(x3) (s.29, 31, 32), ders almak (s.32).

Gizli Hazine: Didinmek(x2) (s.3,9), geçinmek (s.3), sır(x2) (s.7, 9), can kulağıyla dinlemek (s.9), canla başla çalışmak (s.11), kazanç (s.15).

Güvercin ile Karınca: Kıyameti koparmak (s.2), pınar(x2) (s.4), çağlayan(x2) (s.4), pusuya yatmak (s.5), sazlık (s.12), nişan almak (s.12), akli başına gelmek (s.13), iş başa düştü (s.13).

Güzel ve Çirkin: Dillere destan olmak (s.2), tüccar(x6) (s.2, 3, 7) (yemeklere) yumulmak (s.4), değer bilmemek (s.6), esrarengiz (s.8), derinden etkilemek (s.11).

Hain Kurt: (Deredeki) saz(x2) (s.1, 3), hain(x7) (s.5, 6, 8, 9, 11, 12), tasarı (s.8).

Hamarat Kız: Eğirmek(x14) (s.1, 2, 3, 5, 6, 9), ayak direktmek (s.1), sabrı taşmak (s.2), hamarat(x3) (s.3, 7), yılmak (s.3), çıkırcık(x2) (s.3, 9), işin üstesinden gelmek (s.4), çıkar yol (s.4), düztaban(x2) (s.4, 8), öve öve göklere çıkarmak (s.6), yakasını kurtarmak (s.9).

Hansel ve Gretel: Şüphelenmek(x2) (s.7, 13), kapının eşiği (s.11).

Hazineler Sultanı: Kısmet(x2) (s.5, 9), yüreği cız etmek (s.7), kara baht (s.7), merhamet(x2) (s.7, 16), birine bir şey yaptığı için borçlu olmak (s.9), açgözlü (s.11), kan ter içinde kalmak (s.11), çiğ süt emmek (s.11), göz kamaştırmak (s.15), kem küm

etmek (s.15), yiğit(x3) (s.15, 16), bir şeye göz dikmek (s.16), adalet (s.16), ferman (s.16).

Horoz ile İnci: Eşelemek(x2) (s.3), evirmek (s.4), koçan(x2) (s.6), sermaye(x2) (s.7), el yazması (s.8), antikacı(x8) (s.9, 10, 12, 13, 14, 15), kurnaz(x2) (s.10, 12), bilge(x2) (s.11, 16), servet (s.12), antika (s.12), akli yatmamak (s.14), senet (s.15).

Horoz, Köpek ve Tilki: Konaklamak (s.5), yakınmak (s.6), tünemek (s.9), yağ çekmek (s.12), can havli (s.14), tabanları yağlamak (s.11), destek olmak (s.14).

İhtiyar Balıkçı: Yün eğirmek(x2) (s.4), gül gibi geçinmek (s.4), yaşamın durgun bir sudan farksız olması (s.4), kazanç (s.4), özgürlük(x3) (s.5, 6, 8), sözüne uymak (s.9), gururuna yedirememek (s.10), başına kakmak (s.10), açgözlü (s.14), ağzını açıp gözüne yummak (s.14), gözü doymak bilmemek (s.14), soylu(x4) (s.14, 15, 16, 17), anlayış (s.15), başının etini yemek (s.15), dört dönmek (s.16), boynu bükük (s.18), sabrı taşmak (s.18), görkemli (s.21), altüst olmak (s.22), yaka paça çıkarmak (s.22), apar topar (s.22), usanmak (s.24).

İki İnatçı Keçi: Tanık olmak (s.3), köprünün korkuluğu (s.5).

İyilik Eden İyilik Bulur: Kuş dili (s.6), kanı (s.6), can kulağı ile dinlemek (s.7), gözü gibi korumak (s.9), beklenti (s.9), üstelemek (s.9), katıksız (s.14), ferman (s.14), gözleri kamaşmak (s.15), içi geçmek (s.15), (kıza) çarpılmak (s.15), buyurmak(x3) (s.14, 15), azık (s.19), denizaşırı (s.19).

Kaplumbağa ve Dostu Fare: Yurt edinmek (s.3).

Kara Buğday: Gösterişli(x2) (s.3, 9), alçakgönüllü(x2) (s.7), övünmek(x2) (s.7, 9), kibir (s.13).

Karga ile Tilki: Bir şeyin hesabını yapmak (s.9), niyet (s.15), bir şeyden eser kalmamak (s.15), ders vermek (s.16), dalkavuk (s.16), geçinmek (s.16).

Karlar Kraliçesi: Umutlu (s.5), iç çekmek (s.7), düş kurmak (s.11), özgür bırakmak (s.13), övünmek (s.15), günlerini zehir etmek (s.15).

Kaz Çobanı: Binek(x2) (s.1), safkan (s.1), içten(x3) (s.2, 3), kurnaz (s.3), kara kara düşünmek (s.3), birine varmak (s.4), soylu (s.4), gelenek görenek (s.4), buyruk(x3) (s.5, 10, 11), dünyasına küsmek (s.5), dediği dedik öttürdüğü düdüğü (s.5), barınmak(x3) (s.5, 7), bürünmek (s.7), gütmek(x5) (s.7, 8, 9, 10), yansıma (s.8), arınmak(x2) (s.8, 12), elâlem (s.9), göğüs geçirmek (s.9), od (s.9), dağlamak (s.9),

ölüm döşeğine düşmek (s.10), yaman (s.10), onulmak (s.10), gözleri kamaşmak (s.11), yaraşmak (s.11), gözden geçirmek(s.11).

Kedi ile Fareler: Göz açtırmamak (s.2), başa çıkmak (s.6), uyanık (s.12), yakınmak(x3) (s.3, 14), bilge(x13) (s.5, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 15, 16), sefil (s.14), kurnaz (s.15), öğüt (s.16).

Keloğlan'ın Ali Cengiz Oyunu: Bir dediğini iki etmemek (s.3), geçinmek(x2) (s.3), göze almak (s.3), yiğit (s.5), cesur (s.5), huzuruna varmak(x4) (s.5, 11, 13), uz (s.7), kısmet(x2) (s.13), hüküm(x2) (s.5, 15), rahat bir nefes almak (s.15).

Keloğlan ile Cambazlar: Vurgun (s.1), kelepirci düşürmek (s.1), hınç (s.1), kul (s.1), sahtekar (s.1), cambaz(x22) (s.1, 2, 3, 4, 5, 8, 9, 10, 11, 12), dövünmek (s.2), ders vermek(x2) (s.2, 12), öğ(x2) (s.2, 4), yular (s.3), tartaklamak (s.5), telâşa vermemek (s.5), tetik ayaklı(x3) (s.5, 8, 9), naza çekmek (s.6), marifetli (s.7), tasarlamak (s.7), ulak (s.7), işi yokuşa sürmek (s.7), dolandırmak (s.9), nimet (s.11), açgözlü(x2) (s.11), savuşmak (s.11), diyar(x2) (s.10, 11), nam (s.12), gözleri parlamak (s.12), sığ (s.12).

Keloğlan ile Değirmenci: Vasiyet etmek(x3) (s.1, 2, 5), suyun akarı (s.1), köse(x14) (s.1, 2, 3, 4, 5, 6, 8, 10, 11, 12), belirtmek (s.2), onuruna dokunmak (s.3), dürtellemek (s.4), kan ter içinde gelmek (s.4), pineklemek (s.6), uğra(x9) (s.6, 7, 8, 11), oluk (s.7), kertik (s.8), sini (s.8), çuvaldız (s.10), nasihat (s.12).

Keloğlan ile Devler: Can kulağıyla dinlemek (s.5), sapır sapır dökülmek (s.8), kendine güvenmek (s.9), gururlanmak(x2) (s.9), kendi kendine kasılmak (s.11), uz (s.12), çengi(x3) (s.12, 14, 15).

Keloğlan ile Padişahın Kızı: Akın etmek (s.4), avlu(x2) (s.5, 6), layık (s.6), içten içe vurulmak (s.12), işin içinden çıkamamak (s.14), kafasında şimşekler çakmak (s.14), muradına ermek (s.16).

Keloğlan ile Talihsiz Şehzade: Fener alayı (s.3), kısmet (s.3), yel gibi aşmak (s.3), kalbine hasret düşmek (s.3), uz(x2) (s.3, 15), esrarlı (s.7), şehzade(x15) (s.7, 9, 11, 13, 16), huzuruna çıkmak(x2) (s.9), gözlerine inanmamak (s.11), hayat pınarı(x2) (s.16), esirgemek (s.16), helalleşmek (s.16).

Keloğlan ve Sihirli Değnek: Tellal (s.3), açgözlü (s.4), uyanık görünmek (s.5), kıskanç bakış (s.8), sır(x7) (s.8, 10, 14, 15), dürüst(x2) (s.15, 16), öğüt (s.16), cömert (s.16).

Kendini Beğenmiş Çiçek: İçerlemek(x3) (s.5, 9, 13), soylu(x3) (s.5, 9), ders vermek(x2) (s.5, 11), kırgın (s.5), çıkışmak (s.7), kibirlenmek (s.9).

Kent Faresi ile Köy Faresi: Candan ağırlamak (s.3), yavan (s.5), ağzının suyu akmak (s.5), ağzını sulandırmak (s.7), görkemli (s.8), irkilmek (s.13).

Kırmızı Başlıklı Kız: Hain(x9) (s.7, 8, 9, 10, 11, 12, 15), için için gülmek (s.10), hamle (s.11), kör nişancı (s.14), cesur (s.14).

Korkak Tavşan: Kulakları tetikte beklemek (s.8), yiğit (s.14).

Kötü Yönetilen Ülke: Zıyan etmek (s.5), sınırı aşmak (s.6), azıtmak (s.6), yan gelip yatmak (s.7), bilge (s.10), toplantı yerinin ortasına yıldırım gibi düşmek (s.12), çiftenin pek olması (s.14), baş kaldırmak (s.14).

Kralın Yeni Elbiseleri: Düzenbaz(x7) (s.3, 5, 7, 11, 13, 15), heves(s.13), şüphe etmek (s.15), cesaretlenmek (s.15).

Kurabiye Çocuk: Ok gibi fırlamak (s.5), dil dökmek(x2) (s.7, 9), gurur duymak (s.11), kurnaz(x20) (s.11, 12, 13, 14, 15, 16), gururlanmak (s.16), bedel ödemek (s.16).

Kurbağa Prens: Kıyameti koparmak (s.3), eşik(x2) (s.12, 13), pişman olmak (s.19), itiraz etmek (s.21), dillere destan olmak (s.30), ders almak (s.32).

Kurbağanın Düğünü: Bildiri (s.3), direnmek (s.4), hırs (s.16).

Kurşun Asker: Onuruna yedirememek (s.9), bardaktan boşanır gibi yağmak (s.9), akıntıya kapılmak (s.11), oluk (s.11), pasaport (s.11), ağgözlü (s.12).

Kurt Doktor Olunca: Semiz (koyun) (x2) (s.2, 3), açlıktan gözleri kararmak (s.3), hendek (s.9).

Kurt ile Köpek: Bir deri bir kemik kalmak (s.3), besili(x2) (s.5, 7), ağzı sulanmak (s.11), özgür(x2) (s.13, 15).

Kurt ile Leylek: Asilce (s.10), kendini tutmak (s.13).

Kurt ve Yedi Keçi Yavrusu: Hain(x6) (s.5, 6, 9, 12, 13, 15), kurnazlık (s.6), çılgına dönmek (s.13), ders almak (s.14).

Küçük Deniz Kızı: Can kulağı ile dinlemek (s.3), düşlemek (s.3), aklını başından almak (s.4), üstelemek (s.11).

Kül Kedisi Sindirella: Yoldaş (s.2), dul (s.2), huysuzlaşmak (s.4), canından bezmek (s.4), canını dişine takmak (s.5), gönlünü çalmak (s.8), iyimser (s.12), bezenmek (s.14), şaşkınlıktan küçük dilini yutmak (s.30).

Leylekler: Ders vermek(x2) (s.11, 13).

Maymunla Kaplumbağa: Barınak (s.4), ikram etmek (s.4), hiç orali olmamak (s.7), dert yanmak (s.7), içi açılmak (s.10), sabrı taşmak (s.15), gözden çıkarmak (s.16).

Mutlu Prens: Heybet (s.3), bezenmek (s.3), kendini beğenmiş (s.3), kabza(x4) (s.3, 7, 14), yüz tutmak (s.4), sazlık(x7) (s.4), göz alıcı (s.5), köhne (s.7), yardımseverlik (s.8), üretmek (s.9), katkıda bulunmak (s.9), fedâ etmek (s.9), sefalet (s.11), donatmak (s.11), muhtaç (s.11), köşe bucak (s.11), acı gerçek (s.13), kavramak (s.13), yitirmek (s.13), canla başla çalışmak (s.15), söylenti(x2) (s.16).

Nehrin Ortasındaki Ağaç: Diyar (s.3), ulu (s.3), hırslı (s.4), çekişme (s.4), inatçı(x4) (s.4, 5, 7, 16), birbirine girmek (s.6), yerle bir etmek (s.6), çorak (s.7), geniz (s.7), huylu huyundan vazgeçmez (s.7), sözleşmek(x2) (s.10, 15), bir çırpıda anlatmak(x2) (s.12), yer gök inlemek (s.14), çelimsiz (s.14).

Oduncu ile Kurt: Geçim (s.3), kısmeti ayağına gelmek(x5) (s.4, 5, 7, 15), nasip (s.5), derviş (s.6), orali bile olmamak (s.7), erzak (s.8), bitmeye yüz tutmak (s.8), yana yıkıla anlatmak (s.9), ağzından kaçırmak (s.9), ermiş dede (s.9), uyanık (x2) (s.9, 10), açığöz (s.11), kurnaz(x2) (s.11, 12), inatçı (s.15).

Ormanımı Terk Edin: Hain(x2) (s.8, 13), akıl vermek (s.10), yaranmak(x2) (s.11, 16), hörgüç (s.15), idare etmek (s.15), kazdıkları çukura düşmek (s.16).

Pamuk Prenses: Yönetmek (s.3), ikram etmek (s.13).

Papatya: Bezenmek (s.3), haset (s.6), kıskançlık (s.6), iç çekmek (s.6), yaşamı pahasına (s.15), (kurumaya) yüz tutmak (s.16).

Parmak Kız: Talihin yüze gülmesi (s.3).

Pinokyo: Cesaret (s.7), dolandırıcı(x4) (s.9, 11), ders almak (s.11), tökezlemek (s.13).

Prenseslerin Dansı: Uğursuzluk (s.6), teselli etmek (s.6), kavşak (s.9), bunalmak (s.9), göz kamaştırıcı(x2) (s.9, 10), ayak uydurmak (s.10), kanıt(x3) (s.12, 13), kralın huzuruna çıkmak (s.12).

Sihirli Ayakkabılar: Gönlünün kapılarını açmak(x2) (s.6, 16), herkesin kalbinde dolaşmak (s.7), kalbini kimseye açmamak (s.7), soluğu perinin yanında almak (s.9), kendine güvenmek (s.14), kalbini kazanmak (s.15).

Sihirli Ülke: Korkuluk(x17) (s.4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 14, 15), cesaret(x3) (s.9, 15), niyet (s.12), gösteri(x2) (s.13), tutsak (s.14).

Tarla Kuşu ile Yavruları: Gözünü dört açmak (s.5), tembih etmek(x2) (s.6, 13), imece (s.7), orak(x2) (s.7, 15), ekin(x2) (s.7, 10), biçmek(x2) (s.7, 9), aldırmmak (s.12), işe girişmek (s.15).

Tavşan ile Kaplumbağa: Övmek(x4) (s.3, 4, 5, 6), meydan okumak (s.3), atıp tutmak(s.4), böbürlenmek (s.4), küçümsemek(x2) (s.5, 16), aklını kaçırmak(x2) (s.8), kendini beğenmiş (s.9), yan gelip yatmak (s.11), kendinden emin (s.12), marifet (s.13), ok gibi fırlamak (s.14).

Terzinin Çocukları: İkrâm etmek(x2) (s.6, 11), kendisine söz getirmemek (s.6), konaklamak(x3) (s.7, 8, 12), han(x4) (s.8, 12, 14), hüner(x6) (s.8, 9, 12, 13), hancı(x14) (s.8, 12, 14, 15, 16), hilekar(x4) (s.8, 12, 14), baba ocağı (s.11), ağzını yoklamak (s.14), avaz (s.15).

Tilki Hiç Altta Kalır Mı?: İn(x2) (s.4, 8), ikram etmek (s.4).

Tilki, Horoz ve Karga: Kurnaz(x3) (s.2, 13), ders vermek (s.5), tatlı dilli (s.14), iş işten geçmek (s.16).

Tülü Deve: Daylak(x2) (s.3,7), tellal (s.3), harami (s.3), katar (s.3), ive(x2) (s.3), hancı (s.6), külhancı (s.6), ulanmak (s.6), ırılmak (s.6), heves (s.6), bağ (s.7), küfe(x4) (7, 11), dişini sıkmak(x2) (s.8), direnmek(x2) (s.9, 13), yitik (s.11), güdük(x4) (s.11, 17, 18), kadı(x12) (s.14, 15, 17, 18, 19, 20, 22, 23, 24), dona kalmak (s.17), gığalamak(x2) (s.18), gığalak(x2) (s.18), sıra(x2) (s.19, 20), kendine güvenmek (s.21), makam koltuğu (s.22), cümbüş (s.24).

Üç Balık: Erinmek (s.3), tasarlamak (s.5), açmaza götürmek (s.6), kötümserlik (s.6), kurtuluş yolu bulmak(x2) (s.6).

Üç Tavşan: Ata(x3) (s.3, 16), öğütlemek (s.4), hüznlenmek (s.5), tasarlamak(x3) (s.7, 9, 12), kurnaz(x6) (s.9, 10, 16), barınmak (s.5), dertleşmek(x2) (s.8, 13), kurnazlık(x2) (s.9), kurnaz(x4) (s.9, 10, 16), sinsice (s.12), derme çatma(x2) (s.12,16), niyet (s.13), sinsi(x2) (s.13), yanılı (s.16).

Ülkenin Renkleri: Engin(x2) (s.7, 21), kâtip (s.11), mahzen(x2) (s.11), hamak (s.11), keşfetmek (s.14), kâşif(x3) (s.14, 15), koy (s.16), ümit (s.17), söylenmek (s.17), pes etmek (s.17), ürkmek (s.17), zalim (s.19), hırs (s.21), bozuntuya vermemek (s.21).

Yarasa ile Gelincikler: Cesaret etmek(x2) (s.3, 7), savunmak (s.3), anlaşmazlık (s.9).

Yasak Orman: Kaçak (s.4), çevik (s.4), ikram (s.5), kendine gelmek (s.7), pınar (s.7), gizemli (s.9), yerinmek (s.9), dermek (s.10), kaygı (s.10), sır (s.10), sitem (s.11), mahcup(x2) (s.12), içtenlik (s.13), kafa yormak (s.14), el ele vermek (s.14).

Yedi Kargalar: Baş edememek (s.3), yardımsever (s.3), baş belası (s.3), içine atmak (s.3), pişman(x2) (s.5, 15), sinirden deliye dönmek (s.5), felaket (s.7), teselli etmek (s.7), yasa bürünmek (s.7), tedirgin olmak (s.13), avlu (s.15), sevinçten deliye dönmek (s.15).

Yengeç Kardeşler: Mahmurluk (s.3), ziyan olmak (s.6), işin cabası (s.6), tura çıkmak (s.7), kara kara düşünmek (s.7), şehir sakinleri(x2) (s.8, 14), tadı tuzu olmamak (s.10), bitkin düşmek (s.11), usulca (s.11), içinden geçirmek (s.11), özgürlüğün meltemi (s.13), anons etmek (s.14).

Yeşil Elbiseli Kız: Hırs (s.2), kıpkırmızı kesilmek (s.2), (dere)deki saz (s.4), boğaz tokluğuna çalışmak (s.4), (bir şeye) katlanmak (s.4), soylu (s.6), ümidi kesmek (s.10), kolları sıvamak (s.10), ok gibi yerinden fırlamak (s.12), dört bucak (s.12), varlıklı(x2) (s.6,12), yavan (s.13), iç çekmek (s.14).

Yoksul Kızın Kısmeti: Konak(x7) (s.7, 8, 10, 21, 23, 25, 33), çöpçatanlık (s.8), dedikoducu(x3) (s.8, 10), allak bullak olmak (s.10), kazanç (s.10), gül gibi delikanlı (s.10), için için ağlamak (s.11), kısmet(x6) (s.13, 18, 25, 31), gelir (s.14), ayaz (s.15), üstelemek(x3) (s.15, 25, 43), söylenmek (s.18), ne idiği belirsiz (s.18), entari(x3) (s.19, 26), kahya (s.21), gösterişli (s.23), alinyazısı (s.25), iflas etmek (s.25), iki dirhem bir çekirdek (s.29), kargaşa (s.29), ileri gelenler (s.31), kendine güvenmek (s.38), adalet (s.41), buyruk(x2) (s.42, 47), direktmek (s.45), bağlılık (s.45), sınamak (s.46).

Zengin ile Yoksul: Tüccar(x12) (s.3, 4, 5, 6, 7, 9, 12, 13, 15, 16), çat kapı gelmek (s.4), emanet etmek(x2) (s.4, 5), satıp savmak (s.5), kendini temize çıkarmak (s.5), ağzı bir karış açık kalmak (s.6), düzenbaz (s.7), iki gözü iki çeşme (s.9), yer yarılıp yerin dibine girmek (s.10), çaylak(x4) (s.12, 13, 14, 16), bal gibi de olmak (s.14), kafasına dank etmek (s.15), yola gelmek (s.16), kaygılanmak (s.16).

Yukarıdaki masalarda geçen anlamı bilinmeyen ögelerin sayıları belirlenerek her bir masal kitabındaki sözcük ve cümle sayıları da hesaplanmıştır. Elde edilen verilerden yola çıkarak her bir masalın anlaşılabilirlik oranları bulunmuştur. Tüm veriler 52. tabloda sunulmuştur:

52. Tablo
Masal Kitaplarının Anlaşılabilirlik Oranları

Masal Kitabının Adı	Sözcük Sayısı	Cümle Sayısı	Yab. Sözcük, Deyim... Sayısı	Sözcük Oranı	Güçlük Oranı	Anlam Oranı	Anlaşılabilirlik Oranı
Ağustos Böceği ile Karınca	527	105	5	5,01	0,00	0,04	0
Ah Masalı	1084	220	8	4,92	0,00	0,03	0
Akıllı Keloğlan	3054	654	87	4,66	0,02	0,13	0,0004
Akıllı Minik ve Arkadaşları	563	109	3	5,16	0,00	0,02	0
Algül ile Akgül	496	119	7	4,16	0,01	0,05	0,0001
Altın Balık	505	114	9	4,42	0,01	0,07	0,0001
Altın Kuş	1253	214	29	5,85	0,02	0,13	0,0004
Altın Saçlı Kız	504	79	6	6,37	0,01	0,07	0,0001
Altın Yumurtlayan Tavuk	483	83	10	5,81	0,02	0,12	0,0004
Aslan Kılığına Giren Eşek	200	39	3	5,12	0,01	0,07	0,0001
Aslan Kral ile Minik Fare	538	85	3	6,32	0,00	0,03	0
Aslanın Kuyusunu Kazan Tilki	496	88	8	5,63	0,01	0,09	0,0001
Aslan, Tilki ve Eşek	503	135	5	3,72	0,00	0,03	0
Baba Nasihatı	735	113	23	6,50	0,03	0,20	0,0009
Beyinsiz Geyik	621	135	12	4,60	0,01	0,08	0,0001
Birlikten Kuvvet Doğar	392	73	14	5,36	0,03	0,19	0,0009
Bremen Mızıkacıları	449	98	2	4,58	0,00	0,02	0
Cesur Terzi	419	73	11	5,73	0,02	0,15	0,0004
Cüceler ve Armağanlar	590	84	8	7,02	0,01	0,09	0,0001
Çengel Sakallı Kral	1177	187	20	6,29	0,01	0,10	0,0001
Çıkrıkçı Kız	804	187	12	4,29	0,01	0,06	0,0001
Çilli Tavukla Alı Tavuk	703	114	12	6,16	0,01	0,10	0,0001
Çirkin Ördek Yavrusu	636	115	2	5,53	0,00	0,01	0
Çivi	180	36	4	5,00	0,02	0,11	0,0004
Çizmeli Kedi	910	157	8	5,79	0,00	0,05	0
Değirmenci, Oğlu ve Eşek	477	107	5	4,45	0,01	0,04	0,0001
Dostluğun Değeri	1613	329	27	4,90	0,01	0,08	0,0001
Eskici ile Zengin	487	88	16	5,53	0,03	0,18	0,0009

52. Tablonun Devamı
Masal Kitaplarının Anlaşılrlık Oranları

Masal Kitabının Adı	Sözcük Sayısı	Cümle Sayısı	Yab. Sözcük, Deyim... Sayısı	Sözcük Oranı	Güçlük Oranı	Anlam Oranı	Anlaşılrlık Oranı
Eşek ile Köpek	272	47	5	5,78	0,01	0,10	0,0001
Fareli Köyün Kavalcısı	1064	175	27	6,08	0,02	0,15	0,0004
Gizli Hazine	370	75	8	4,93	0,02	0,10	0,0004
Güvercin ile Karınca	630	109	10	5,77	0,01	0,09	0,0001
Güzel ve Çirkin	514	89	11	5,77	0,02	0,12	0,0004
Hain Kurt	329	77	10	4,27	0,03	0,12	0,0009
Hamarat Kız	764	146	28	5,23	0,03	0,19	0,0009
Hansel ve Gretel	550	103	3	5,33	0,00	0,02	0
Hazineler Sultanı	945	199	18	4,74	0,01	0,09	0,0001
Horoz ile İnci	422	103	24	4,09	0,05	0,23	0,0025
Horoz, Köpek ve Tilki	369	77	7	4,79	0,01	0,09	0,0001
İhtiyar Balıkçı	1331	253	28	5,26	0,02	0,11	0,0004
İki İnatçı Keçi	371	84	2	4,41	0,00	0,02	0
İyilik Eden İyilik Bulur	1185	261	16	4,54	0,01	0,06	0,0001
Kaplumbağa ve Dostu Fare	396	76	1	5,21	0,00	0,01	0
Kara Buğday	387	83	7	4,66	0,01	0,08	0,0001
Karga ile Tilki	397	68	6	5,83	0,01	0,08	0,0001
Karlar Kraliçesi	824	180	6	4,57	0,00	0,03	0
Kaz Çobanı	1096	248	38	4,41	0,03	0,15	0,0009
Kedi ile Fareler	400	93	22	4,30	0,05	0,23	0,0025
Keloğlan'ın Ali Cengiz Oyunu	1024	232	16	4,41	0,01	0,06	0,0001
Keloğlan ile Cambazlar	1058	213	53	4,96	0,05	0,24	0,0025
Keloğlan ile Değirmenci	764	169	37	4,52	0,04	0,21	0,0016
Keloğlan ile Devler	618	159	10	3,88	0,01	0,06	0,0001
Keloğlan ile Padişahın Kızı	368	82	8	4,48	0,02	0,09	0,0004
Keloğlan ile Talihsiz Şehzade	1183	242	29	4,88	0,02	0,11	0,0004
Keloğlan ve Sihirli Değnek	1860	443	15	4,19	0,00	0,03	0
Kendini Beğenmiş Çiçek	311	73	11	4,26	0,03	0,15	0,0009
Kent Faresi ile Köy Faresi	278	59	6	4,71	0,02	0,10	0,0004
Kırmızı Başlıklı Kız	560	85	13	6,58	0,02	0,15	0,0004
Korkak Tavşan	291	66	2	4,40	0,00	0,03	0
Kötü Yönetilen Ülke	340	73	8	4,65	0,02	0,10	0,0004
Kralın Yeni Elbiseleri	487	94	10	5,18	0,02	0,10	0,0004
Kurabiye Çocuk	957	171	26	5,59	0,02	0,15	0,0004
Kurbağa Prens	905	174	7	5,20	0,00	0,04	0

52. Tablonun Devamı
Masal Kitaplarının Anlaşılrlık Oranları

Masal Kitabının Adı	Sözcük Sayısı	Cümle Sayısı	Yab. Sözcük, Deyim... Sayısı	Sözcük Oranı	Güçlük Oranı	Anlam Oranı	Anlaşılrlık Oranı
Kurbağanın Düğünü	542	93	3	5,82	0,00	0,03	0
Kurşun Asker	529	100	6	5,29	0,01	0,06	0,0001
Kurt Doktor Olunca	519	94	4	5,52	0,00	0,04	0
Kurt ile Köpek	405	94	6	4,30	0,01	0,06	0,0001
Kurt ile Leylek	371	82	2	4,52	0,00	0,02	0
Kurt ve Yedi Keçi Yavrusu	357	88	9	4,05	0,02	0,10	0,0004
Küçük Deniz Kızı	439	86	4	5,10	0,00	0,04	0
Kül Kedisi Sindirella	994	160	9	6,21	0,00	0,05	0
Leylekler	395	83	2	4,75	0,00	0,02	0
Maymunla Kaplumbağa	695	145	7	4,79	0,01	0,04	0,0001
Mutlu Prens	1249	176	31	7,09	0,02	0,17	0,0004
Nehrin Ortasındaki Ağaç	762	172	19	4,43	0,02	0,11	0,0004
Oduncu ile Kurt	418	76	20	5,50	0,04	0,26	0,0016
Ormanımı Terk Edin	489	101	8	4,84	0,01	0,07	0,0001
Pamuk Prenses	393	67	2	5,86	0,00	0,02	0
Papatya	316	39	6	8,10	0,01	0,15	0,0001
Parmak Kız	517	107	1	4,83	0,00	0,00	0
Pinokyo	640	124	7	5,16	0,01	0,05	0,0001
Prenseslerin Dansı	1285	165	11	7,78	0,00	0,06	0
Sihirli Ayakkabılar	436	67	7	6,50	0,01	0,10	0,0001
Sihirli Ülke	995	199	24	5,00	0,02	0,12	0,0004
Tarla Kuşu ile Yavruları	317	62	12	5,11	0,03	0,19	0,0009
Tavşan ile Kaplumbağa	268	63	16	4,25	0,05	0,25	0,0025
Terzinin Çocukları	1298	209	37	6,21	0,02	0,17	0,0004
Tilki Hiç Altta Kalır Mı?	288	60	3	4,80	0,01	0,05	0,0001
Tilki, Horoz ve Karga	375	87	6	4,31	0,01	0,06	0,0001
Tülü Deve	991	241	48	4,11	0,04	0,19	0,0016
Üç Balık	298	32	6	9,31	0,02	0,18	0,0004
Üç Tavşan	1079	198	30	5,44	0,02	0,15	0,0004
Ülkenin Renkleri	1369	289	18	4,73	0,01	0,06	0,0001
Yarasa ile Gelincikler	338	79	4	4,27	0,01	0,05	0,0001
Yasak Orman	626	127	16	4,92	0,02	0,12	0,0004
Yedi Kargalar	835	138	13	6,05	0,01	0,09	0,0001
Yengeç Kardeşler	793	129	13	6,14	0,01	0,10	0,0001
Yeşil Elbiseli Kız	535	88	14	6,07	0,02	0,15	0,0004
Yoksul Kızın Kısmeti	2168	387	45	5,60	0,02	0,11	0,0004
Zengin ile Yoksul	290	57	29	5,08	0,10	0,50	0,01

52. tablodaki verilere göre masal kitaplarının 24'ü 0, 34'ü 0,0001, 26'sı 0,0004, 8'i 0,0009, 3'ü 0,0016, 4'ü 0,0025, 1'i de 0,01 anlaşılabilirlik oranına sahiptir. Sönmez'in değerlendirme tablosuna göre metinlerin 24'ü ile tam iletişim sağlanabilmektedir. 75'i açık ve anlaşılır, 1'i de anlaşılabilir. Dolayısıyla metinlerin, anlaşılabilirlik açısından bu yaş grubu için uygun olduğu söylenebilir.

4.2.1.1.2. Metinlerdeki Tekerlemeler

Tekerlemeler, “bütünüyle kelime oyunlarından, bir biriyle pek ilgisi olamayan ama dinleyicinin ilgisini masala çekmek için bir araya getirilmiş sözlerden meydana gelir.” (Yardımcı, 1996: 17). Çocukların ilgisini de bu söz oyunları ve olağanüstülük çekmektedir. Tekerlemelerin sürekli olarak masalın gerçek olmadığını hatırlatması, aynı zamanda da hoş söyleyişlerle söz oyunları oluşturması masala zenginlik ve renk katmaktadır. Ancak böyle önemli bir özelliği olan tekerlemelerin incelenen masalarda pek kullanılmadığı görülmektedir.

Daha önce de belirtildiği gibi masal başı, masal içi ve masal sonu olmak üzere üç çeşit tekerleme vardır. İncelemede on altı tane masal başı, yedi tane masal içi, dokuz tane de masal sonu tekerlemesi belirlenmiştir. Tekerlemelerin çocukların dili açısından işlevi düşünüldüğünde bu sayı yetersiz kalmaktadır.

Masallardaki tekerlemeler, sadece sayı açısından değil, çeşitlilik ve hacim açısından da yetersizdir. Belirlenen masal başı tekerlemeleri “Bir varmış, bir yokmuş...”, “Evvel zaman içinde kalbur saman içinde...” şeklinde iki çeşittir. Bu tekerlemeler, pek uzun değildir. Söz oyunlarına da pek rastlanmamaktadır.

“Bir varmış, bir yokmuş. Evvel zaman içinde, kalbur saman içinde şırıl şırıl suların aktığı, yemyeşil ormanın içinde, bir mağara varmış.” (Çevreci Ay1, s.88)

“Bir varmış, bir yokmuş. Şu dünyada iyiler de kötüler de çokmuş.” (Gizli Hazine, s.3)

“Bir varmış, bir yokmuş. Evvel zaman içinde konuşan az, söz dinleyen çokmuş. Güneş yavaş yavaş kararırken, kediler mışıl mışıl uyurken uyuyamayanlar için bir

masal anlatılmış. Masaldır bunun adı, dinlemekle çıkar tadı. (Hazineler Sultanı, s.3)”

“Bir varmış, bir yokmuş. Bir ormanda birçok kuş varmış.” (Kelaynak Kuşu, s.60)

“Bir varmış bir yokmuş. Evvel zaman içinde kalbur saman içinde, avcılar av yaparak, tazılar tavşan avlayarak geçinip giderken bizim Keloğlan da çobanlık yapıyormuş. (Keloğlan’ın Ali Cengiz Oyunu, s.3)”

“Bir varmış, bir yokmuş. Allahın kulu çokmuş.” (Keloğlan ile Cambazlar, s.1)

“Bir varmış, bir yokmuş, evvel zaman içinde, memleketin birinde, bir Keloğlan varmış.” (Keloğlan ile Değirmenci, s.1)

“Bir varmış, bir yokmuş. Evvel zaman içinde ağustosböceği çalgıcı olmuş pirelere, ateşböcekleri fener alayını kurmuş çiçeklere. Masaldır bunun adı, dinlemekle çıkar tadı.” (Keloğlan ile Talihsiz Şehzade, s.3)

“Bir varmış, bir yokmuş. Ağaçların arasında şırıl şırıl akan güzel bir dere varmış.” (Komşu Kunduzlar, s.11)

“Bir varmış, bir yokmuş.” (Kurbağa Prens, s.2)

“Bir varmış, bir yokmuş. Bu masal dün yokmuş, bugün varmış. Kızı istemiş, annesi anlatmış. Kapatın gözlerinizi, dinleyin masalımızı. Siz mışıl mışıl uyurken rüzgârlar söylesin.” (Nehrin Ortasındaki Ağaç, s.3)

“Bir varmış, bir yokmuş. Bir zamanlar küçük bir kasabada, çalışkan bir terzi yaşarmış.” (Terzinin Çocukları, s.3)

“Bir varmış, bir yokmuş. Engin denizleri, yüce dağları, yemyeşil kırları olan bir ülke varmış.” (Ülkenin Renkleri, s.7)

“Evvel zaman içinde kalbur saman içinde, develer tellal iken pireler berber iken Anadolu’da Keloğlan adında bir genç yaşarmış.” (Keloğlan ve Sihirli Değnek, s.3)

“Evvel zaman içinde, kalbur saman içinde; tohum toprak, fidan orman içinde... Belki sizin kentte, belki bizim köyde; ama çok, çok yakınlarda bir yerde, yemyeşil bir orman varmış.” (Yasak Orman, s.1)

Yukarıdaki tekerlemelerin dışında sadece bir masalda manzum şekilde yazılmış hacimli bir masal başı tekerlemesi vardır. Bu tekerlemede hem ses uyumundan yararlanılmış hem de asıl masala başlamadan önce konu açısından bir giriş yapılmıştır.

“Evvel evvel iken

Deve tellal iken

Köpek kasap, kedi berber iken

Ben anamın, babamın beşiğini

Tıngır mıngır sallar iken

Dalda bitmiş bir kabak,

Yemeye gelmez, demeye gelmez,

Haranıya girmez, kazana sığmaz.

Bu kabağı, yer misin yemez misin?

Şuna buna der misin demez misin?

Derken bir katar deve gelmiş,

İve ive gelmiş.

Deveci mola vermiş,

Develer dala ermiş.

Şuradan, buradan, kenardan, köşeden

Isırırken develer, kabak delinmiş aşağıdan.

Deveci uykuya varmış.

Develer başını almış, delikten dalmış.

Uzaklaşmış, kaybolmuş.

Perişan perişan, doğrulmuş Alişan.
 Çıkmış dala, bakmış yola.
 Dalda iz yok, yolda toz yok.
 Sağı aramış, solu taramış.
 Çekine çekine, o da girmiş kabağın içine.

Arar mısın aramaz mısın?
 Sorar mısın soramaz mısın?
 Gezmiş dağ, dere, varmış bir berbere.
 Hancıdan, hamamcıdan,
 Oduncudan, külhancıdan,
 Deve demiş dolanmış,
 Bir derdi bine ulanmış.
 Günlerce yorulmuş, ırılmış.
 Üzüm yüklü deveyi bulamamış.
 O araya dursun devesini,
 Biz çıkaralım, bu masalın hevesini.” (Tülü Deve, s.3-6)

Belirlenen masal içi tekerlemelerinde “Az gitmiş uz gitmiş, dere tepe düz gitmiş. Bir altı ay bir güz gitmiş. Bir de ardına dönüp bakmış ki bir arpa boyu yol gitmiş.” gibi ifadeler kullanılarak hem yer ve zaman değişimlerinde çabukluk anlatılmış hem de yine masalın gerçek olmadığı vurgulanmıştır.

“Az gittim, uz gittim, bir altı ay bir güz gittim. Bir de ardıma dönüp bakacak oldum, ne görsem iyi? Bir arpa boyu yol gitmişim.” (Bilmeceli Masal, s.96)

“Az gitmiş uz gitmiş. Sonunda bir dağın tepesinde başı göğe değen bir dev görmüş.” (Cesur Terzi, s.5)

“Az gitmiş, uz gitmiş sonunda Ali Cengiz’in evine gelmiş.” (Keloğlan’ın Ali Cengiz Oyunu, s.7)

“Az gitmiş, uz gitmiş. Dereleri tepeleri yel gibi aşır bir ülkeye varmış.” (Keloğlan ile Talihsiz Şehzade, s.3)

“Az gitmiş uz gitmiş, dere tepe düz gitmiş.” (Keloğlan ile Talihsiz Şehzade, s.15)

“Az gitmiş, uz gitmiş, dere tepe düz gitmiş.” (Terzinin Çocukları, s.4)

“Aradan günler haftalar, hatta aylar geçti. Keloğlan hâlâ yürüyor, geriye dönüp bakmıyordu. İleriye, daima ileriye gidiyordu. Az, uz, dere tepe düz derken köyünden ve anasından iyice uzaklaştı. Ne durdu ne dinlendi. Kimi zaman vadilere rastladı. Derin derelerden geçti. Kimi zaman çam oluklu çeşmeler gördü, buz gibi sular içti. İnişlerde çiğdem topladı. Çıkışlarda sümbül derledi. Daha sonra da şöyle arkasına dönüp bir baktı ki ne bakar? Anası bıraktığı yerde dikilip durmuyor mu? Az, uz, altı ay bir güz dediği yol meğer bir arpa boyu bile değilmiymiş.” (Akıllı Keloğlan, s.13)

Görüldüğü gibi masal içi tekerlemeleri de sayı ve çeşitlilik bakımından yetersizdir. Masal sonu tekerlemelerinde de aynı durum söz konusudur. Bu bölümde “Gökten üç elma düşmüş. Onlar erdi muradına, biz çıkalım kerevetine. Kırk gün kırk gece süren bir düğün yapmışlar.” şeklinde dua ve dilek niteliğinde olan tekerlemeler kullanılmıştır.

“Gökten üç elma düşmüş: Biri Keloğlan’ın başına, biri İyilik Sultanı’nın başına, diğeri de bu masalı okuyanın başına.” (Hazineler Sultanı, s.16)

“Gökten üç elma düşmüş: Biri Keloğlan’ın başına, biri şehzadenin başına, diğeri de bu masalı okuyanın başına.” (Keloğlan ile Talihsiz Şehzade, s.16)

“Onlar erdi muradına, biz çıkalım kerevetine.” (Akıllı Keloğlan, s.28)

“Onlar ermiş muratlarına, darısı başımıza.” (Keloğlan ile Değirmenci, s.12)

“Sarayda kırk gün kırk gece düğün yapılmış.” (Cesur Terzi, s.16)

“Kırk gün kırk gece süren bir düğün yapmışlar.” (Çengel Sakallı Kral, s.14)

“Kırk gün kırk gece düğünleri yapılmış. Onlara mutluluk, dinleyenlere sağlık... Gökten üç elma düşmüş. Biri Keloğlan’ın kel başına, biri Ali Cengiz’in başına, diğeri de bu masalı okuyanın başına.” (Keloğlan’ın Ali Cengiz Oyunu, s.16)

“Kırk gün kırk gece düğün yapılır, yenilir içilir. Keloğlan’la padişahın kızı muradına ererler ve mutlu bir yaşam sürerler.” (Keloğlan ile Padişahın Kızı, s.16)

“Padişah, kızla evlenerek kırk gün kırk gece düğün yaptı. Kız, annesiyle babasını da saraya alarak hep birlikte mutlu bir yaşam sürdürdüler.” (Yoksul Kızın Kısmeti, s.47)

Yukarıdaki otuz iki tekerlemenin çoğu Keloğlan masalları ile günümüz yazarların masallarında geçmektedir. Tekerlemelerin az olmasının sebebi, masalların genellikle klasik dünya masallarından seçilmesi olabilir. Bilindiği gibi tekerlemeler, geleneksel halk masallarımıza özgü bir unsurdur. Diğer masallarda tekerleme bölümü pek görülmemektedir.

4.2.1.1.3. Metinlerdeki İkilemeler

İkilemeler, anlam yoğunluğu olan sözcüklerdir. Anlamı, “belirtmek, pekiştirmek, güçlendirmek amacıyla yeni bir sözcük yaratır gibi, iki sözcük yan yana getirilir ve bu birlikten ortaklaşa yeni bir anlam, güçlü bir kavram elde edilir.” (Hatipoğlu, 1981: 55). Hem kısa hem de etkili bir anlatım sağlayan ikilemeler, “anlamı kuvvetlendirir; nesne ve harekete çokluk, süreklilik ve beraberlik anlamı kazandırır.” (Karahan, 1997: 27). Örneğin “koyu koyu söyleşmek” sohbetin yoğun olduğunu, “uzun uzun ötmek” ötmenin sürekli olduğunu, “çil çil altınlar” altınların çok olduğunu ifade etmektedir. İşte ikilemelerdeki bu yoğun anlatım, çocuklar için eşsiz bir dil kaynağıdır. İncelenen masal metinlerinde de bu kaynaktan oldukça yararlanılmıştır.

Örnekleme alınan masallarda belirlenen ikileme çeşitlerini, şu başlıklar altında toplamak mümkündür:

1. Aynı sözcüklerin yinelenmesi ile oluşan ikilemeler.
2. Ses benzerliği olan sözcüklerden oluşan ikilemeler.
3. Eş ve yakın anlamlı sözcüklerden oluşan ikilemeler.
4. Karşıt anlamlı sözcüklerden oluşan ikilemeler.
5. Yansıma sözcüklerden oluşan ikilemeler.
6. “m-” ünsüzünün eklenmesiyle oluşan ikilemeler.
7. “mi” soru ekiyle oluşan ikilemeler.

Aynı sözcüklerin yinelenmesi ile oluşan ikilemeler, aynı sesi veren sözcüklerin arka arkaya yinelenmesiyle oluşurlar. İncelenen masal metinlerinde en çok bu tür ikilemelere rastlanmıştır. Belirlenen ikilemeler şunlardır:

- “... terleye terleye taşıdığını...” (Ağustos Böceği ile Karınca, s.16)
- “... tek tek sıralamış.” (Ah Masalı, s.3)
- “... yavaş yavaş sıkılmaya başlamış.” (Ah Masalı, s.7)
- “... renk renk açmış.” (Ah Masalı, s.16)
- “... kara kara düşünüyordu.” (Akıllı Keloğlan, s.6)
- “... üstüne üstüne gidiyordu.” (Akıllı Keloğlan, s.7)
- “... diyar diyar dolaşacak...” (Akıllı Keloğlan, s.12)
- “... diri diri yiyecekti.” (Akıllı Keloğlan, s.18)
- “... yavaş yavaş doğruldu.” (Akıllı Keloğlan, s.23)
- “... teker teker tuzağa düşmüşler.” (Akıllı Minik ve Arkadaşları, s.4)
- “... söylene söylene gözden kaybolmuş.” (Algül ile Akgül, s.10)
- “... bir bir anlatmış.” (Algül ile Akgül, s.15)
- “... koşa koşa girmiş.” (Altın Balık, s.7)
- “... bir bir anlatmış.” (Altın Balık, s.9)
- “... güzel güzel geçiyormuş.” (Altın Balık, s.13)
- “... istemeye istemeye izin vermiş.” (Altın Kuş, s.6)
- “... tıpış tıpış gelecektir.” (Altın Kuş, s.10)
- “... tekrar tekrar bakmaktan...” (Altın Saçlı Kız, s.9)
- “... avaz avaz bağırıyormuş.” (Altın Yumurtlayan Tavuk, s.9)
- “... ağır ağır yürümüş.” (Aslan Kılığına Giren Eşek, s.4)

- “... keyifli keyifli söylüyordu.” (Aslan Kral ile Minik Fare, s.2)
- “... yavaş yavaş gideceğiz.” (Aslanın Kuyusunu Kazan Tilki, s.8)
- “... ağır ağır yol almışlar.” (Aslanın Kuyusunu Kazan Tilki, s.10)
- “... koşa koşa yola koyulmuş.” (Aslanın Kuyusunu Kazan Tilki, s.16)
- “... çeşit çeşit ot...” (Aslan, Tilki ve Eşek, s.6)
- “... tek tek koparır.” (Baba Nasihatı, s.6)
- “... basa basa düştüm yola.” (Bilmeceli Masal, s.96)
- “... teker teker kırmış.” (Birlikten Kuvvet Doğar, s.9)
- “... sık sık geliyor.” (Beyinsiz Geyik, s.1)
- “... lokma lokma yutmaya başladı.” (Beyinsiz Geyik, s.13)
- “... acı acı ötmeye başladı.” (Bremen Mızıkacıları, s.15)
- “... bir bir anlatmış.” (Bremen Mızıkacıları, s.15)
- “... teker teker atmaya başlamış.” (Cesur Terzi, s.12)
- “... mini mini erkek ve kadın...” (Cüceler ve Armağanlar, s.4)
- “... dik dik bakmaya başlamış.” (Cüceler ve Armağanlar, s.6)
- “... bir bir anlatmış.” (Çengel Sakallı Kral, s.9)
- “... söylene söylene oturacak yer aramışlar.” (Çevreci Ayı, s.88)
- “... siyah siyah çiller...” (Çilli Tavukla Allı Tavuk, s.3)
- “... kibirli kibirli dolaşıp dururdu.” (Çilli Tavukla Allı Tavuk, s.4)
- “... uzun uzun öttü.” (Çilli Tavukla Allı Tavuk, s.10)
- “... birer birer çatlamaya başlamış.” (Çirkin Ördek Yavrusu, s.3)
- “... doya doya yüzmüş.” (Çirkin Ördek Yavrusu, s.13)
- “... anlata anlata bitiremiyormuş.” (Çizmeli Kedi, s.4)
- “... uzun uzun sohbet ediyormuş.” (Çizmeli Kedi, s.6)
- “... yürüye yürüye devam etmişler.” (Değirmenci, Oğlu ve Eşek, s.9)
- “... sık sık uğradığı...” (Dostluğun Değeri, s.3)
- “... ayrı ayrı teşekkür etti.” (Dostluğun Değeri, s.8)
- “... kolay kolay bozulmaz.” (Dostluğun Değeri, s.10)
- “... azar azar kullan.” (Eskici ile Zengin, s.13)
- “... bozdur bozdur harca.” (Eskici ile Zengin, s.13)
- “... türlü türlü meyve...” (Fareli Köyün Kavalcısı, s.2)
- “...kara kara düşünen...” (Fareli Köyün Kavalcısı, s.5)

- “... miskin miskin uyuyan kedi...” (Fareli Köyün Kavalcısı, s.5)
- “... uzun uzun süpürgeler...” (Fareli Köyün Kavalcısı, s.6)
- “... kalın kalın sopalar...” (Fareli Köyün Kavalcısı, s.6)
- “... kikir gülmek...” (Fareli Köyün Kavalcısı, s.7)
- “... keyifli keyifli çalmayı...” (Fareli Köyün Kavalcısı, s.17)
- “... bir bir açılmış.” (Fareli Köyün Kavalcısı, s.26)
- “... ağır ağır kapanmış.” (Fareli Köyün Kavalcısı, s.30)
- “... rahat rahat yaşarsınız.” (Gizli Hazine, s.9)
- “... parıl parıl ışıklarında...” (Güneş Uykuda, s.76)
- “... tembel tembel esnedi.” (Güneş Uykuda, s.75)
- “... kıvrıla kıvrıla akan bir derecik...” (Güvercin ile Karınca, s.4)
- “... yavaş yavaş kendine gelmeye başladı.” (Güvercin ile Karınca, s.12)
- “... kana kana su içiyordu.” (Güvercin ile Karınca, s.12)
- “... uzun uzun düşünecek...” (Güvercin ile Karınca, s.13)
- “... rahat rahat suyunu içmeye...” (Güvercin ile Karınca, s.13)
- “... bir bir anlatmış.” (Güzel ve Çirkin, s.7)
- “... yavaş yavaş değiştirmeye başlamış.” (Güzel ve Çirkin, s.9)
- “... bağıra bağıra kaçtı.” (Hain Kurt, s.12)
- “... öve öve bitiremiyormuş.” (Hamarat Kız, s.7)
- “... yavaş yavaş kararırken...” (Hazineler Sultanı, s.3)
- “... seke seke, ağır ağır ilerliyormuş.” (Hazineler Sultanı, s.5)
- “... çil çil altınlar...” (Hazineler Sultanı, s.7)
- “... şaşkın şaşkın seyretmiş.” (Hazineler Sultanı, s.9)
- “... yavaş yavaş artırıyorum.” (Horoz ile İnci, s.7)
- “... acı acı dert yanmışlar.” (Horoz, Köpek ve Tilki, s.6)
- “... dertleşe dertleşe yürümüşler.” (Horoz, Köpek ve Tilki, s.7)
- “... uzun uzun ötmüş.” (Horoz, Köpek ve Tilki, s.10)
- “... hızlı hızlı yürüyerek...” (İhtiyar Balıkçı, s.11)
- “... çiftler çiftler uşaklar...” (İhtiyar Balıkçı, s.16)
- “... çekine çekine yaklaşmış.” (İhtiyar Balıkçı, s.16)
- “... sıkıla sıkıla anlatmış.” (İhtiyar Balıkçı, s.20)
- “... titreye titreye ayağa kalkmış.” (İhtiyar Balıkçı, s.23)

- “... tek tek toplamışlardı.” (İyilik Eden İyilik Bulur, s.18)
- “... sora sora geçti.” (İyilik Eden İyilik Bulur, s.19)
- “... ürkek ürkek bakınırken...” (Kaplumbağa ve Dostu Fare, s.2)
- “... çil çil altınlar...” (Kaplumbağa ve Dostu Fare, s.7)
- “... sık sık gelirler.” (Kara Buğday, s.3)
- “... tadına vara vara yemek istiyordu.” (Karga ile Tilki, s.6)
- “... boncuk boncuk yaşlar...” (Karlar Kraliçesi, s.5)
- “... yürüye yürüye gidecekti.” (Karlar Kraliçesi, s.15)
- “... çil çil altınlar...” (Kaz Çobanı, s.2)
- “... kara kara düşünür dururmuş.” (Kaz Çobanı, s.3)
- “... derin derin göğüs geçirmiş.” (Kaz Çobanı, s.9)
- “... kolay kolay başa çıkamayız.” (Kedi ile Fareler, s.6)
- “... aylak aylak dolaşmış.” (Kelaynak Kuşu, s.60)
- “... korka korka varmış.” (Keloğlan’ın Ali Cengiz Oyunu, s.5)
- “... sallaya sallaya fiyat yükseltmişler.” (Keloğlan ile Cambazlar, s.7)
- “... bir bir saymışlar.” (Keloğlan ile Cambazlar, s.7)
- “... gözleri fıldır fıldır...” (Keloğlan ile Değirmenci, s.4)
- “... sapır sapır yere döküldü.” (Keloğlan ile Devler, s.8)
- “... tek tek saydı.” (Keloğlan ile Devler, s.8)
- “... kıra kıra oynuyordu.” (Keloğlan ile Devler, s.14)
- “... yavaş yavaş geri çekildiler.” (Keloğlan ile Devler, s.16)
- “... şaşkın şaşkın izlerler.” (Keloğlan ile Padişah’ın Kızı, s.15)
- “... gide gide bir saraya gelmişler.” (Keloğlan ile Talihsiz Şehzade, s.5)
- “... şaşkın şaşkın dolaşırken...” (Keloğlan ile Talihsiz Şehzade, s.5)
- “... diye diye ilerlemiş.” (Keloğlan ile Talihsiz Şehzade, s.15)
- “... bir bir anlatmış.” (Keloğlan ile Talihsiz Şehzade, s.16)
- “... türlü türlü şekerler...” (Keloğlan ve Sihirli Değnek, s.6)
- “... teker teker dökmeye başlamış.” (Keloğlan ve Sihirli Değnek, s.11)
- “... kurula kurula yüzüyormuş.” (Kendini Beğenmiş Çiçek, s.9)
- “... korka korka yemek...” (Kent Faresi ile Köy Faresi, s.16)
- “... yavaş yavaş yemek...” (Kent Faresi ile Köy Faresi, s.16)
- “... hızlı hızlı vuruldu.” (Kırmızı Başlıklı Kız, s.4)

- “...için için güldü.” (Kırmızı Başlıklı Kız, s.10)
- “... teker teker teşekkür etti.” (Kırmızı Başlıklı Kız, s.16)
- “... koca koca tezgahlar...” (Kralın Yeni Elbiseleri, s.7)
- “... zaman zaman gelip...” (Kralın Yeni Elbiseleri, s.7)
- “... koca koca odun parçaları...” (Komşu Kunduzlar, s.12)
- “... bol bol yemesini...” (Kötü Yönetilen Ülke, s.9)
- “... istemeye istemeye oturmuş.” (Kurbağa Prens, s.14)
- “... ıslıl ıslıl gözlerle...” (Kurbağa Prens, s.28)
- “... sıçraya sıçraya geldi.” (Kurbağanın Düğünü, s.6)
- “... yavaş yavaş yürüdü.” (Kurt Doktor Olunca, s.7)
- “... uluya uluya kaçtı.” (Kurt Doktor Olunca, s.14)
- “... yiyecek araya araya gitmiş.” (Kurt ile Köpek, s.5)
- “... çeşit çeşit yiyeceklerle...” (Kurt ile Köpek, s.9)
- “... hızlı hızlı çaldı.” (Kurt ve Yedi Keçi Yavrusu, s.5)
- “... birer birer kırdı.” (Kurt ve Yedi Keçi Yavrusu, s.8)
- “... hayran hayran bakıyordu.” (Küçük Deniz Kızı, s.7)
- “... yüze yüze geldi.” (Küçük Deniz Kızı, s.9)
- “... heyecanlı heyecanlı konuşuyorlarmış.” (Kül Kedisi Sindirella, s.26)
- “... tek tek dolaşiyor...” (Kül Kedisi Sindirella, s.27)
- “... tekrar tekrar söyleyip durmuşlar.” (Leylekler, s.5)
- “... sert sert bakmış.” (Leylekler, s.7)
- “... tek tek soruyordu.” (Maymunla Kaplumbağa, s.7)
- “... bile bile yüreğini çıkarıp...” (Maymunla Kaplumbağa, s.9)
- “... yavaş yavaş gidelim.” (Maymunla Kaplumbağa, s.10)
- “... bir bir anlattı.” (Mutlu Prens, s.11)
- “... çeşit çeşit çiçekler...” (Nehrin Ortasındaki Ağaç, s.3)
- “... böyle böyle iş büyümüş.” (Nehrin Ortasındaki Ağaç, s.6)
- “... koyu koyu söyleşiyorlarmış.” (Nehrin Ortasındaki Ağaç, s.11)
- “... tek tek toplamışlar.” (Oduncu ile Kurt, s.12)
- “... ayaklarının ucuna basa basa gidip...” (Oduncu ile Kurt, s.14)
- “... renk renk kelebekler...” (Papatya, s.4)
- “... üzgün üzgün bakmış.” (Parmak Kız, s.16)

- “... gagaaya gagaaya eski haline getirmişler.” (Pinokyo, s.11)
- “... zaman zaman şansını denemiş.” (Prenseslerin Dansı, s.4)
- “... tatlı tatlı kahkahalar...” (Prenseslerin Dansı, s.10)
- “... yeni yeni öğreniyorlarmış.” (Tarla Kuşu ile Yavruları, s.4)
- “... sıkı sıkı sarılarak...” (Terzinin Çocukları, s.8)
- “... uslu uslu çalışmış.” (Terzinin Çocukları, s.11)
- “... çil çil altınlar...” (Terzinin Çocukları, s.12)
- “... ağır ağır geçti.” (Top Tavşan, s.14)
- “... ive ive gelmiş.” (Tülü Deve, s.3)
- “... perişan perişan doğrulmuş.” (Tülü Deve, s.5)
- “... çekine çekine girmiş.” (Tülü Deve, s.5)
- “... sepet sepet üzüm...” (Tülü Deve, s.7)
- “... tartışa tartışa kente girmişler.” (Tülü Deve, s.14)
- “... birer birer anlatmış.” (Tülü Deve, s.14)
- “... göbek ata ata oynayan kadının...” (Tülü Deve, s.23)
- “... ayrı ayrı özellikler...” (Üç Balık, s.3)
- “... sersem sersem yüzerek...” (Üç Balık, s.7)
- “... istemeye istemeye uzaklaşan...” (Üç Tavşan, s.5)
- “... ayrı ayrı yuvalarda...” (Üç Tavşan, s.8)
- “...yavaş yavaş yaklaşıyordu.” (Üç Tavşan, s.12)
- “... bol bol dinleniyordu.” (Üç Tavşan, s.16)
- “... uzun uzun düşünmüş.” (Ülkenin Renkleri, s.8)
- “... soğuk soğuk suları...” (Yasak Orman, s.10)
- “... kana kana içince...” (Yasak Orman, s.7)
- “... sık sık gidiyormuş.” (Yedi Kargalar, s.3)
- “... sıkı sıkı tembih edermiş.” (Yedi Kargalar, s.5)
- “... katıla katıla gülüyormuş.” (Yedi Kargalar, s.5)
- “... iri iri açtı.” (Yengeç Kardeşler, s.6)
- “... kara kara düşünmeye başlamıştı.” (Yengeç Kardeşler, s.7)
- “... buram buram ter döküyordu.” (Yengeç Kardeşler, s.10)
- “... içleri kıpır kıpırdı.” (Yengeç Kardeşler, s.13)
- “... anlata anlata bitiremedi.” (Yoksul Kızın Kısmeti, s.7)

- “... suratı buruş buruş oldu.” (Yoksul Kızın Kismeti, s.13)
- “... korka korka yaklaştı.” (Yoksul Kızın Kismeti, s.33)
- “... hayran hayran bakarken...” (Yoksul Kızın Kismeti, s.35)
- “... kemire kemire yiyip...” (Zengin ile Yoksul, s.6)

Görüldüğü gibi metinlerde aynı sözcüklerin yinelenmesinden bol bol yararlanılmıştır. Bu şekilde hem anlatıma yoğunluk katılmış hem de sözcük yinelenmeleriyle bir ritim duygusu sağlanmıştır.

İkinci tür ikileme, ses benzerliği olan sözcüklerden oluşan ikilemelerdir. İkilemenin en belirgin özelliği, ses benzerliğine, ses uyumuna dayanmasıdır. Bu tür ikilemeler, sesleri birbirine yakın olan sözcüklerle kurulur. Bu benzerlik ya ön seslerde ya da son seslerde görülür (Hatipoğlu, 1981: 13). Metinlerden belirlenen aşağıdaki örneklerde de bu durumu görmek mümkündür.

- “... yalvar yakar eder...” (Akıllı Keloğlan, s.9)
- “... bölük pörçük olan devin...” (Akıllı Keloğlan, s.18)
- “... palas pandıras depoya koştular.” (Akıllı Keloğlan, s.26)
- “... tıka basa doldurmuş.” (Cüceler ve Armağanlar, s.12)
- “... tıka basa doyurmak...” (Dostluğun Değeri, s.16)
- “... sus pus olmuş.” (Fareli Köyün Kavalcısı, s.15)
- “... canla başla çalışmışlar.” (Gizli Hazine, s.9)
- “... kem küm etmiş.” (Hazineler Sultanı, s.15)
- “... apar topar atmışlar.” (İhtiyar Balıkçı, s.22)
- “... yaka paça çıkarmışlar.” (İhtiyar Balıkçı, s.22)
- “... eski püskü giysiler...” (İhtiyar Balıkçı, s.26)
- “... aman Keloğlan yaman Keloğlan...” (Keloğlan ile Talihsiz Şehzade, s.9)
- “... eski püskü kıyafetlerle...” (Kül Kedisi Sindirella, s.12)
- “... ağaç saçak dolaştı.” (Mutlu Prens, s.11)
- “... yana yıkıla anlatmış.” (Oduncu ile Kurt, s.9)
- “... şuna buna der misin?” (Tülü Deve, s.3)
- “... belli belirsiz izler...” (Tülü Deve, s.22)

“... allak bullak oldu.” (Yoksul Kızın Kısmeti, s.5)

Diğer bir ikileme çeşidi de eş ve yakın anlamlı sözcüklerden oluşan ikilemelerdir. Bu tür ikilemeler, aynı anlama gelen ya da çok yakın anlamlı olan iki sözcüğün yan yana gelmesiyle oluşurlar. Metinlerden belirlenen ikilemeler şunlardır:

“... malda mülkte gözü olmayan...” (Akıllı Keloğlan, s.3)

“... ev bark kurdu.” (Akıllı Keloğlan, s.7)

“... çanak çömlek satarsın.” (Çengel Sakallı Kral, s.9)

“... hoplasın zıplasın.” (Dostluğun Değeri, s.18)

“... evsiz barksız bir fare...” (Dostluğun Değeri, s.24)

“... derdi tasası kalmamış.” (Eskici ile Zengin, s.3)

“... doğru dürüst bir uyku...” (Eskici ile Zengin, s.4)

“...dertleri tasaları kazanmak...” (Fareli Köyün Kavalcısı, s.3)

“... düğün dernek kurdurmuş.” (Hamarat Kız, s.7)

“... hoplaya zıplaya gelmiyor mu?” (Hazineler Sultanı, s.5)

“... utana sıkıla seslenmiş.” (İhtiyar Balıkçı, s.10)

“... hoplaya zıplaya koştu.” (Kurabiye Çocuk, s.5)

“... yorgun argın oturarak...” (Kurbağanın Düğünü, s.6)

“... bitmek tükenmek bilmeyen isteklerini...” (Kül Kedisi Sindirella, s.4)

“... dallı budaklı incir ağacı...” (Maymunla Kaplumbağa, s.4)

“... köşe bucak dolaştı.” (Mutlu Prens, s.11)

“... çalı çırpı toplamışlar.” (Oduncunun Çocukları, s.2)

“... delik deşik olmuş.” (Prenseslerin Dansı, s.4)

“... hoplata zıplata oynamaya başlamış.” (Tülü Deve, s.23)

“... çalıdan çırpıdandı.” (Üç Tavşan, s.12)

“... yuvam derme çatma değil...” (Üç Tavşan, s.16)

Karşıt anlamlı sözcüklerden oluşan ikilemelerde, birbirinin karşıtı olan iki sözcük yan yana getirilir. İncelenen metinlerde bu türe özgü sekiz ikileme belirlenmiştir.

- “... bata çıka gitti.” (Ağustos Böceği ile Karınca, s.9)
- “... aygın baygın adımlar...” (Aslanın Kuyusunu Kazan Tilki, s.7)
- “... gece gündüz kazmışlar.” (Gizli Hazine, s.11)
- “... gece gündüz korkarak yaşarmış.” (Korkak Tavşan, s.4)
- “... gelen giden herkese...” (Kralın Yeni Elbiseleri, s.7)
- “... atıp tutmaya başlamış.” (Tavşan ile Kaplumbağa, s.4)
- “... er geç bulur.” (Üç Balık, s.6)
- “... düşe kalka varmışlar...” (Yasak Orman, s.4)

Beşinci ikileme çeşidi, yansıma sözcüklerden oluşan ikilemelerdir. Bu tür ikilemeler, yansıma sözcüklerinin arka arkaya yinelenmesiyle oluşurlar. Yansıma sözcüklerde ses uyumu, hem doğadaki sesleri taklit etmesi hem de aynı sözcüğün yinelenmesi nedeniyle daha etkilidir. İncelenen masallardaki yansıma sözcüklerden oluşan ikilemeler şunlardır:

- “... cır cır öttüm.” (Ağustos Böceği ile Karınca, s.13)
- “... çıtır çıtır kırıldı.” (Bilmeceli Masal, s.96)
- “... şırıl şırıl suların aktığı...” (Çevreci Ayı, s.88)
- “... kıkır kıkır gülüyorlarmış.” (Değirmenci, Oğlu ve Eşek, s.7)
- “... şırıl şırıl bir dere...” (Fareli Köyün Kavalcısı, s.2)
- “... mışıl mışıl uyuyan...” (Fareli Köyün Kavalcısı, s.5)
- “... çıtır çıtır yiyeceğim.” (Hain Kurt, s.6)
- “... mışıl mışıl uyurken...” (Hazineler Sultanı, s.3)
- “...güm güm atıyor.” (Hazineler Sultanı, s.7)
- “... güm güm yumruklayarak...” (Keloğlan ile Cambazlar, s.4)
- “... gak guk dedirtmeden...” (Keloğlan ile Cambazlar, s.10)
- “... gık gık, hık hık diyerek...” (Keloğlan ile Cambazlar, s.12)
- “...hışır hışır bir ses...” (Keloğlan ile Değirmenci, s.5)
- “... çıtır çıtır yiyorlarmış.” (Kendini Beğenmiş Çiçek, s.15)
- “... şırıl şırıl akan güzel bir dere...” (Komşu Kunduzlar, s.11)
- “... lıkır lıkır su yutuyor...” (Komşu Kunduzlar, s.12)
- “... mışıl mışıl uyurken...” (Nehrin Ortasındaki Ağaç, s.3)

“... mışıl mışıl uyumaya başlamış.” (Parmak Kız, s.3)

“... şarıl şarıl akan çeşme...” (Tülü Deve, s.10)

“... şakır şakır oynamışlar.” (Tülü Deve, s.23)

İkileme çeşitlerinden biri de “m-” ünsüzünün eklenmesiyle oluşan ikilemelerdir. Bu çeşit ikilemelerde “m-” ünsüzü, ya ünlü ile başlayan bir sözcüğün başına eklenir ya da ünsüzle başlayan bir sözcüğün ilk ünlüsünün yerini alır (Karahan, 1997: 26). İncelenen masallarda sadece üç cümlede “m-”li ikilemeye rastlanmıştır.

“... eşek meşek zor bulursun.” (Aslan, Tilki ve Eşek, s.10)

“... kaz çobanı maz çobanı...” (Kaz Çobanı, s.12)

“... tıngır mıngır salları iken...” (Tülü Deve, s.3)

Anlamı güçlendirmek için aynı sözcüklerin arasına “mi” eki getirilerek ikileme kurulur. Buna “mi soru ekiyle oluşan ikilemeler” de denir. Bu tür ikilemeler, genellikle anlama çokluk ifadesi katar (Hatipoğlu, 1981: 23). “Akıllı mı akıllı” ifadesi, “çok akıllı” ifadesi yerine kullanılır. Araştırmada bu ifadelere on iki tane ikilemede rastlanmıştır.

“... akıllı mı akıllıydı.” (Akıllı Keloğlan, s.4)

“... fakir mi fakir bir köylü...” (Altın Yumurtlayan Tavuk, s.2)

“... şirin mi şirin bir evmiş.” (Bremen Mızıkacıları, s.7)

“... sevimli mi sevimli bir köy...” (Fareli Köyün Kavalcısı, s.2)

“... başparmağı iri mi iriymiş.” (Hamarat Kız, s.5)

“... kalın mı kalın ağaç...” (Hazineleler Sultanı, s.11)

“... yüksek mi yüksek ağaç...” (Hazineleler Sultanı, s.11)

“... şık mı şık odasına...” (Kurbağa Prens, s.19)

“... süslü mü süslü bir araba...” (Kurbağa Prens, s.30)

“... tatlı mı tatlı bir ses...” (Kül Kedisi Sindirella, s.11)

“... yeşil mi yeşil, güzel mi güzel bir orman...” (Ormanımı Terk Edin, s.2)

“... oyuncu mu oyuncuymuş.” (Yasak Orman, s.2)

İncelenen metinlerdeki ikileme çeşitlerine bakıldığında en çok aynı sözcüklerin yinelenmesiyle oluşan ikilemelere yer verildiği görülmektedir. Ancak masalların ikileme çeşidi açısından da zengin olduğu söylenebilir. Bu masallarda, ses yinelenmeleri ve anlam yoğunluğundan bolca yararlanılmıştır.

4.2.1.1.4. Metinlerdeki Pekiştirme Sözcükler

Pekiştirmeli sözcüklerin yapısında ekleme söz konusudur. Pekiştirme yapılırken sözcüğün önüne “m, p, r, s” harflerinden oluşan bir hece getirilir. Burada da hem anlam güçlenmekte, pekişmekte hem de ses tekrarı yapılarak bir ahenk sağlanmaktadır. İncelenen metinlerde belirlenen pekiştirmeli sözcüklerde de bu özellikleri görmek mümkündür. Örneğin “yuvarlak” yerine “yusyuvarlak” sözcüğü kullanılarak kafanın yuvarlak anlamı daha da güçlendirilmiştir. Aynı zamanda da “yuvarlak” sözcüğünün ilk hecesi yinelenerek bir ses uyumu sağlanmıştır.

“... yusyuvarlak bir kafa...” (Akıllı Keloğlan, s.3)

“... yepyeni adetler...” (Akıllı Keloğlan, s.11)

“... simsiyah bulutların...” (Akıllı Keloğlan, s.15)

“... kıskıvrak yakaladılar.” (Akıllı Keloğlan, s.26)

“... teni bembeyazmış.” (Algül ile Akgül, s.3)

“... yemyeşil bir otlak...” (Aslan, Tilki ve Eşek, s.6)

“... büsbütün hasta oldu.” (Aslan, Tilki ve Eşek, s.9)

“... yemyeşil ormanın...” (Çevreci Ayı, s.88)

“... tertemiz olmuş.” (Çevreci Ayı, s.89)

“... koskoca bir fil...” (Çizmeli Kedi, s.10)

“... yemyeşil kırlar...” (Değirmenci, Oğlu ve Eşek, s.3)

“... yapayalnız kalmış.” (Eşek ile Köpek, s.14)

“... yaprakları yemyeşilmiş.” (Kara Buğday, s.3)

“... dimdik ayakta...” (Keloğlan ile Devler, s.11)

“... nohutlar sımsıcakmış.” (Keloğlan ve Sihirli Değnek, s.3)

“... nehir tertemiz ve masmaviymiş.” (Keloğlan ve Sihirli Değnek, s.3)

- “... dosdoğru eve götürmüş.” (Kent Faresi ile Köy Faresi, s.8)
- “... sapasağlam çıkmışlar.” (Kırmızı Başlıklı Kız, s.15)
- “... dimdik duruyormuş.” (Kurşun Asker, s.16)
- “... sımsıcak bir ülke...” (Leylekler, s.9)
- “... masmavi gökyüzünde...” (Leylekler, s.11)
- “... çepeçevre görebildiğim...” (Mutlu Prens, s.6)
- “... yapayalnız büyümüşler.” (Nehrin Ortasındaki Ağaç, s.5)
- “... yemyeşil bir dal...” (Nehrin Ortasındaki Ağaç, s.11)
- “... koskocaman ormanda...” (Oduncunun Çocukları, s.6)
- “... kapkara bir kedi...” (Oduncunun Çocukları, s.8)
- “... koskoca kral...” (Ormanımı Terk Edin, 13)
- “... bembeyaz tenli...” (Pamuk Prenses, s.1)
- “... evlerini tertemiz bulunca...” (Pamuk Prenses, s.10)
- “... yemyeşil bir çayır...” (Papatya, s.3)
- “... bembeyazmış kelebek...” (Parmak Kız, s.7)
- “... çepeçevre sarmaktaymış.” (Terzinin Çocukları, s.5)
- “... bembeyaz, tostombul bir tavşandı.” (Tombul Tavşan, s.13)
- “... bomboş yol...” (Tülü Deve, s.10)
- “... büsbütün artmış.” (Tülü Deve, s.20)
- “... yemyeşil kırları...” (Ülkenin Renkleri, s.7)
- “... bembeyaz karlar...” (Ülkenin Renkleri, s.13)
- “... kıpkırmızı bir gül...” (Ülkenin Renkleri, s.17)
- “... küp bomboşmuş.” (Ülkenin Renkleri, s.21)
- “... yemyeşil bir orman...” (Yasak Orman, s.1)
- “... şipşirin bir ev...” (Yasak Orman, s.2)
- “... kıpkırmızı kesilmiş.” (Yasak Orman, s.12)
- “... sımsıkı tuttukları...” (Yedi Kargalar, s.13)
- “... kıpkırmızı kesildi.” (Yeşil Elbiseli Kız, s.2)
- “... pespembe bir delikanlı yüzü...” (Yoksul Kızın Kısmeti, s.35)

4.2.1.1.5. Metinlerdeki Yansıma Sözcükler

Yansıma, “doğa seslerinin söz şeklinde biçimlenişi”dir (Atabay, Kutluk ve Özel, 1976: 36). Doğadaki seslerin taklit edilmesiyle oluşan yansıma sözcüklerde ses unsuru oldukça güçlüdür. İncelenen masal kitaplarında da yansımali sözcüklere sık rastlanmaktadır. Masallarda belirlenen yansıma sözcüklerinin çoğunun hayvanların çıkardıkları sesler olduğu görülmektedir. Bununla beraber ikilemeler bölümünde de görüldüğü gibi doğadaki çeşitli seslerden oluşan sözcüklere de yer verilmektedir.

“Ai-ai!, Hav, hav, hav!, Miyav miyav! Üürüüü!” (Bremen Mızıkacıları, s.9)

“Gıt gıt gıdak!” (Çilli Tavukla Alı Tavuk, s.5)

“Ku ku ri ku!” (Çilli Tavukla Alı Tavuk, s.10)

“Vak, vak!” (Çirkin Ördek Yavrusu, s.3)

“Üürüüü! Üürüüü!” (Horoz, Köpek ve Tilki, s.6)

“Gak! Gak! Gak!” (Karga ile Tilki, s.3)

“Vırrak... vırrak...” (Kurbağa Prens, s.12)

“Cik, cik!” (Parmak Kız, s.15)

“Çıt!” (Korkak Tavşan, s.9)

“Cump!” (Kurbağa Prens, s.5)

“Tak! Tak! Tak!” (Kurt ve Yedi Keçi Yavrusu, s.5)

“Şıp!” (Kül Kedisi Sindirella, s.30)

“Şak!” (Kül Kedisi Sindirella, s.30)

“Şıp! Şıp!” (Mutlu Prens, s.5)

“Küt! Küt!” (Sihirli Ülke, s.9)

“Cik! Cik! Cik!” (Top Tavşan, s.14)

“Tak! Tak! Tak!” (Top Tavşan, s.14)

“Huuu! Huuu!” (Top Tavşan, s.15)

“... küt diye ses...” (İyilik Eden İyilik Bulur, s.19)

“... hışşt diye konan kartal...” (İyilik Eden İyilik Bulur, s.19)

“... pırr demiş.” (Keloğlan ile Talihsiz Şehzade, s.5)

4.2.1.1.6. Metinlerdeki Dil Yanlışları

Anadili edinimini, önce ailesi ve yakın çevresinden alan çocuk, ilköğretimin ilk yıllarından itibaren düzenli olarak dilin kurallarını öğrenmeye başlar. Bu kurallar, yalnız öğrenim görerek değil, metinler okuyarak da edinilir. Türkçe derslerinde kullanılan metinler, kuralları görerek davranışa dönüştürmede önemli ve vazgeçilmez birer araçtır. Bu nedenle çocukların karşılaştıkları metinlerdeki dil kullanımının, öğrenilen kuralları destekleyici özellikte olması gerekir. Çünkü çocuklar için seçilen metinlerdeki ve çocuk kitaplarındaki dil yanlışları, onların da yanlış yapmalarına neden olur. Bu görüşten yola çıkarak çalışmada, incelemeye alınan masal metinleri ve masal kitaplarındaki dil yanlışları üzerinde durulmuştur. Belirlenen yanlışların ana başlıkları şunlardır:

1. Yazım yanlışları
2. Noktalama yanlışları
3. Anlatım bozuklukları
4. Yazım hataları

* Yazım Yanlışları

İncelenen metinlerde belirlenen yazım yanlışları “-ki” eki, “de, da” bağlacı, “mi” soru eki, birleşik sözcük ve büyük harflerin yazımı ile ilgilidir.

“-ki” ekinin yazımı

Türkçede bağlaç olan “ki” ve ek olan “-ki” olmak üzere iki çeşit “ki” vardır. Bağlaç olan “ki” ayrı yazılırken ikincisi kendinden önceki sözcüğe bitleştirilerek yazılır.

“-ki” eki, “-de” durumundaki sözcüklere, zaman ve yer belirteçlerine eklenerek yazılır. Ayrıca tamlananın yerini tutan ilgi adılı “-ki” de sözcüğe bitişik yazılır (Gencan, 1983: 283). Ancak aşağıdaki cümlelerde bu kurala uyulmamış, ek olan “-ki”ler ayrı yazılmıştır.

“Her zaman ki gibi Ah gelmiş.” (Ah Masalı, s.12)

“İki kafadar tepenin üzerinde ki düzlükte mini mini bir çok erkek ve kadın görmüşler.” (Cüceler ve Armağanlar, s.4)

“Allı tavuk, kümeşte ki bütün tavuklarla tanışıp dost oldu.” (Çilli Tavukla Allı Tavuk, s.6)

“Avcı ve ormanda ki hayvanlar çok sevinmişler.” (Kırmızı Başlıklı Kız, s.15)

“Ama hepsinin sonu prens ki gibi olmuş.” (Prenseslerin Dansı, s.4)

“de, da” bağlacının yazımı

“de, da” bağlacı ile “-de, -da” bulunma hal eklerinin yazılışı aynı olduğu için birbirine karıştırılmaktadır. Ancak bunların görevleri ve yazım kuralları birbirinden farklıdır.

Ek olan “-de, -da”, getirildiği sözcüğe bulunma anlamı katar ve bitişik yazılır. Bağlaç olan “de, da” ise sözcükler ve tümceler arasında bağlama görevi yapar, kendinden önce gelen sözcükten ayrı yazılır. Hiçbir zaman “te, ta” şeklinde ses değişikliğine uğramaz (TDK, 2005: 11). Oysaki aşağıdaki örneklerde “de, da” bağlacı ile “-de, -da” bulunma ekleri birbirine karıştırılmıştır. Bağlaç olan “de, da”lar ayrı yazılması gerekirken kendinden önceki sözcüklere birleştirilmiş ve kimilerinde “te, ta” şeklinde ses değişikliğine uğramıştır.

“Bir de ellerini başına götürünce saçlarının ve sakalınında yerinde olmadığını görmesin mi?” (Cüceler ve Armağanlar, s.14)

“Terk edilince birazda dayak yiyince aklım başıma geldi.” (Dostluğun Değeri, s.22)

“Duyanlarda, bu adamcağızın hiç derdi tasası yok zannedermiş.” (Eskici ile Zengin, s.3)

“Biz kendimize bakamıyoruz. Birde bu çocuklara nasıl bakacağız.” (Hansel ve Gretel, s.3)

“Bende bu güzel sesi dinlemek için taa buralara kadar geldim.” (Karga ile Tilki, s.11)

“Babana karşı gelmekte olmaz.” (Kaz Çobanı, s.4)

“Keloğlan’a soracak soruda bulamaz.” (Keloğlan ile Padişahın Kızı, s.16)

“Yiyeceklerin arasına bir şışede öksürük şurubu koymuştu.” (Kırmızı Başlıklı Kız, s.5)

“Sonrada giymesi için askere etekleri yerlere kadar uzun eski bir palto vermiş.” (Prenseslerin Dansı, s.5)

“mi” soru ekinin yazımı

Soru eki olan “mi”, kendinden önce gelen sözcükten ayrı yazılır. Ancak aşağıdaki üç örnekte bu ek, kendinden önceki sözcüğe bitleştirilmiştir.

“Az, uz, altı ay bir güz dediği yol meğer bir arpa boyu bile değilmiymiş.” (Akıllı Keloğlan, s.14)

“Akşam oldumu hemen yatacaksın.” (Eskici ile Zengin, s.13)

“Aman arkadaş hiç böyle bir nimet geri tepilirmi?” (Keloğlan ile Cambazlar, s.11)

Birleşik sözcüklerin yazımı

Birleşik sözcükler, iki ya da daha fazla sözcüğün bir kavramı karşılamak üzere bir araya getirilmesiyle oluşan sözcüklerdir. Bu sözcüklerin bileşenlerinin bitişik ya da ayrı yazılması, bazı yanlışlıklara yol açmaktadır. Genel olarak Türkçede, şekilce ve anlamca değişikliğe uğramış bileşikleri, bitişik yazma kuralı benimsenmiştir (Banguoğlu, 1990: 296). Bu kurallardan biri, “et-” yardımcı fiilleriyle oluşan birleşik sözcüklerle ilgilidir. Bazı tek heceli kelimeler, “et-” yardımcı fiiliyle birleşirken bu fiilin başında bulunan ünlü sebebiyle birinci sözcüğün kökündeki tek ses ikizleşir: his-hissetmek, zan-zannetmek gibi. Böyle durumlarda bu sözcükler bitişik yazılırlar. Eğer bu birleşmede ses düşmesi ya da ses türemesi olmuyorsa bu birleşik fiiller ayrı yazılırlar (Paçacıoğlu, 1987: 158, 159). Ancak aşağıdaki yardımcı fiilde bu kurala uyulmamış, herhangi bir ses olayı olmadığı halde sözcükler bitişik yazılmıştır.

“Yavrularını peşine takıp yuvasını terketmiş.” (Tarla Kuşu ile Yavruları, s.?)

Birleşik sözcüklerin yazımına ilişkin bir başka kural da anlam değişimiyle ilgilidir. Birleşik sözcüklerden her ikisi ya da ikincisinin anlamı değiştiğinde bu

sözcükler bitişik yazılırlar (TDK, 2005: 21). Aşağıdaki örneklerde yer alan “açgözlü” ve “yeryüzü” sözcükleri, anlam değişimine uğradıkları halde ayrı yazılmışlardır. Her iki sözcüğün de ikinci sözcükleri kendi öz anlamlarının dışında kullanıldıkları için sözcüklerin bitişik yazılmaları gerekir.

“İnsanoğlunun çiğ süt emmişi böyle aç gözlü oluyor işte.” (Hazineler Sultanı, s.11)

“Meğer kadın o denli aç gözlüymüş ki dünyaları versen gözü doymak bilmiyormuş.” (İhtiyar Balıkçı, s.14)

“Aç gözlü balıklar nohutlarımı yiyorlar.” (Keloğlan ile Sihirli Değnek, s.4)

“Hem yer yüzü hem gökyüzü hem de ırmaklar ve denizler gül yanaklı, güzel kızlarla doluydu.” (Akıllı Keloğlan, s.16)

Türkçede, birleşik sözcüğün her iki ögesi de asıl anlamını koruduğu halde geleneksel olarak bitişik yazılan sözcükler de vardır. “Birkaç, birtakım, birçok, hiçbir, herhangi gibi belirsizlik sıfatı ve zamirleri”, bu tarz sözcüklerdir (TDK, 2005: 24). Oysaki incelenen metinlerden alınan aşağıdaki cümlelerde bu kurala uyulmadığı, bu sözcüklerin ayrı yazıldıkları görülmektedir.

“Bir çok kimseye umulmadık bir zamanda çok güzel dersler verirdi.” (Akıllı Keloğlan, s.4)

“Birlikte bir çok şey paylaşmışlar.” (Algül ile Akgül, s.7)

“İki kafadar tepenin üzerinde ki düzlükte mini mini bir çok erkek ve kadın görmüşler.” (Cüceler ve Armağanlar, s.4)

“Bu olaydan sonra, zaman zaman daha bir çok genç insan da şansını denemiş.” (Prenseslerin Dansı, s.4)

“Tek istediği karısı için bir kaç çilek almamış.” (Altın Saçlı Kız, s.6)

“Bayan Güvercin dereciğin üzerinde süzülerek bir kaç defa uçtu.” (Güvercin ile Karınca, s.4)

“Leylek bakmış ki önünde bir çanak, üzerinde de bir kaç parça et var.” (Tilki Hiç Altta Kalır Mı?, s.4)

“Bir kaç gün sonra yeni armağanlar götüreceğim.” (Yoksul Kızın Kısmeti, s.8)

“Yutar yutmaz kulağına bir takım fısıltıların gelmeye başladığını fark etti, dinledi.” (İyilik Eden İyilik Bulur, s.5)

“Bir takım hareketler yaparak yeni bir elbise giydirir gibi davranmışlar.” (Kralın Yeni Elbiseleri, s.13)

“Hiç kimseden her hangi bir beklentisi olmadığını söyledi.” (İyilik Eden İyilik Bulur, s.9)

“Fakirlik hiç bir zaman zenginlik getirmiyordu.” (Akıllı Keloğlan, s.8)

“Bu köylünün hayatta hiç bir şeyi yokmuş.” (Altın Yumurtlayan Tavuk, s.2)

“Prenses bunların önünden geçmiş ve hiç birini beğenmediğini açıklamış.” (Çengel Sakallı Kral, s.2)

“İstediğim yere zıplıyor, hepsinden hızlı koşuyor, hiç bir şeyden korkmuyordum.” (Dostluğun Değeri, s.22)

“Hansel bıraktığı yerleri hatırlamaya çalışıyor ama hiç birini bulamıyordu.” (Hansel ve Gretel, s.8)

“Onu denize bıraktım, ama buna karşılık hiç bir şey istemedim.” (İhtiyar Balıkçı, s.7)

“Sabahtan beri oradan oraya uçmuş ama yiyecek hiç bir şey bulamamıştı.” (Karga ile Tilki, s.2)

“Aradan epeyce zaman geçmiş ama maymunda hiç bir hareket yok.” (Maymunla Kaplumbağa, s.15)

“Böylece prensesler, prene görünmeden hiç bir şey yapamayacak ve odalarından ayrılamayacaklarmış.” (Prenseslerin Dansı, s.2)

Büyük harflerin kullanılışı

Noktalama işaretlerinden sonra gelen ilk sözcüğün büyük harfle başlaması, temel yazım kurallarımızdan biridir. Ancak aşağıdaki üç örnekte, noktadan ve ünlem işaretinden sonra gelen sözcüklerin küçük harflerle yazıldıkları görülmektedir.

“Ona çok aşağılayıcı sözler söylemiş, çünkü kocasını beğenmez olmuş.” (İhtiyar Balıkçı, s.18)

“Denizde korkunç bir fırtına varmış. ihhtiyar adam fırtınada zor duyulan bir sesle birkaç kez küçük balığa seslenmiş.” (İhtiyar Balıkçı, s.24)

“Vay canına! şu kör kurdun kısmeti ayağına geliyor.” (Oduncu ile Kurt, s.4)

Cümle içinde kullanılan tırnak içindeki tam cümlenin ilk harfi de büyük yazılır. Ancak aşağıdaki tırnak içindeki cümleler küçük harfle yazılmışlardır.

“Aslan, ‘benden sonra geyik kral olmalı.’ diyor.” (Beyinsiz Geyik, s.12)

“Çilli tavuk çok mutluydu. Yine ‘kümesin en değerli tavuğu benim’ diye gıdaklayarak dolanıp duruyordu.” (Çilli Tavukla Alı Tavuk, s.14)

“Kadı, Alişan’ın devesini ‘görmedim.’ diyen yolcuyu çağırmış.” (Tülü Deve, s.15)

Bilindiği gibi özel adlar, büyük harflerle yazılırlar. Aşağıdaki örneklerde yer alan “fare” ve “köy” sözcükleri büyük harfle yazılmışlardır. Oysaki bunlar özel ad değildir. Bu nedenle bu sözcüklerin büyük harfle başlatılmaması gerekir.

“Güvercinlerin beyi, Farenin her kurtardığı güvercin için ayrı ayrı teşekkür etti.” (Dostluğun Değeri, s.8)

“Kente yerleşen fare, Köydeki akrabasını görmeye gitmiş.” (Kent Faresi ile Köy Faresi, s.3)

*** Noktalama Yanlışları**

İncelenen masal kitaplarında genel olarak virgülden kaynaklanan yanlışlıklar görülmektedir. Bazı masallarda, yan yana iki nokta koyma gibi yeni bir noktalama işareti de kullanılmıştır.

Virgül

Bilindiği gibi virgülün en belirgin görevi, “cümlede aynı işleyişe ortak olup sıralanan kelimeler, belirtme öbekleri ve yargı öbeklerinin arasına” konmasıdır (Banguoğlu, 1990: 131). Aşağıdaki dört örnekte de cümleler sıralı olduğu halde virgül kullanılmamıştır.

“Düşünmüş düşünmüş düşünmüş.” (Kaz Çobanı, s.10)

“Gerda ile Kay, kayaklarını aldılar kent meydanına gittiler.” (Karlar Kraliçesi, s.2)

“Bir varmış bir yokmuş.” (Keloğlan’ın Ali Cengiz Oyunu, s.3)

“Az gitmiş uz gitmiş.” (Cesur Terzi, s.5)

Noktalama işaretlerinden olan virgül, “anlatımda kimi zaman bağlaç yerine kullanılarak bağlama görevi yapabilir.” (Özel ve Atabay, 1976: 13). Bu durumda virgül, bağlaçlarla görevce eşit olmaktadır. Bu nedenle cümle içinde “ve, ya da, ki, de” bağlaçlarından önce ve sonra virgül koymaya gerek yoktur (TDK, 2005: 35; Dil Derneği, 2002: 46). Ancak masal kitaplarının çoğunda bu kurala dikkat edilmemiştir. Bu durumu aşağıdaki örnek cümlelerde görmek mümkündür:

“Ya ben açlıktan ölmek üzereyim, ya da bu ev çikolatalı pastadan yapılmış.” (Hansel ve Gretel, s.10)

“Ya paramızı verirsin, ya da seni hemen şurada döveriz.” (Keloğlan ile Cambazlar, s.5)

“Çünkü, o zaman oralarda evlenme çağına gelen her genç kız, ya da delikanlı eş seçme işini anasına, babasına bırakıyordu.” (Akıllı Keloğlan, s.11)

“Sanki sen bensiz yaşayamazsın da, ben sensiz yaşayabilir miyim?” (Akıllı Keloğlan, s.12)

“Yoksul düşüp de, çevrelerinde kimse kalmayınca babalarının kendilerine verdiği öğüdü anımsamışlar.” (Birlikten Kuvvet Doğar, s.14)

“Kendisini Çilli Tavuk’un övgülerine kaptıran horoz da, sabahları ötmez oldu.” (Çilli Tavukla Alı Tavuk, s.14)

“Kız da, o hoşlanmadığı iplik eğirme işinden böylece yakasını kurtarmış.” (Hamarat Kız, s.9)

“Bizim hizmetçi bu duyuruyu öğrenince o da, saraya yürüdü.” (İyilik Eden İyilik Bulur, s.14)

“Keloğlan parmağıyla çuvalda bir delik açmış da, etrafı gözetlemiş.” (Keloğlan ile Cambazlar, s.10)

“Kurnaz yaşlı tilki de, aynı biçimde, onun ardından koştu.” (Kurabiye Çocuk, s.12)

“Ama o da, diğlerleri gibi çok rahat ayakta durabiliyormuş.” (Kurşun Asker, s.3)

“Kurt kendisine inanmasa da, bir kez şansını denemekte yarar vardı.” (Kurt Doktor Olunca, s.7)

“Bunun için de, herkese meydan okuyup kendisiyle yarışmaya çağırırımış.” (Tavşan ile Kaplumbağa, s.3)

“Otur oturduğun yerde de, ele güne karşı daha fazla rezil olma.” (Terzinin Çocukları, s.9)

“Gelin görün ki, evlenmek kolay bir iş değildi.” (Akıllı Keloğlan, s.5)

“Koca deve öyle vuruş vurdu ki, yerleri, gökleri inleyen bir gürültü ile dev yere serildi.” (Akıllı Keloğlan, s.17)

“İyi kalpli bir insanmış ki, şans yine yüzüne gülmüş.” (Altın Balık, s.15)

“O kadar güzeller ki, gözümün önünden bir türlü gitmiyorlar.” (Altın Saçlı Kız, s.6)

“Ama o kadar güçsüzmüş ki, hiçbir şey yapamamış.” (Aslan, Tilki ve Eşek, s.7)

“Ama her uğradığı yerde o kadar çok kedi varmış ki, zavalılık hayal kırıklığına uğramış.” (Baba Nasihatı, s.6)

“Kulakları bu tür yabancı şarkıya alışık olmadığı halde bu müzik o denli hoş gelmiş ki, tüm yorgunluklarını bir anda unutmuşlar.” (Cüceler ve Armağanlar, s.3)

“Korkarım ki, artık verecek hiçbir şeyim kalmadı.” (Çıkrıkçı Kız, s.9)

“O kadar zengin olmuşlar ki, kendileri bile hayret etmişler.” (Gizli Hazine, s.13)

“Bir de bakmış ki, kalbi kırık, mutsuz biri var aynada.” (Güzel ve Çirkin, s.15)

“Üçüncü gün kraliçe gelip bakmış ki, kız eli boş oturuyor.” (Hamarat Kız, s.4)

“İnan ki, ta uzaklardan duydum sesini.” (Horoz, Köpek ve Tilki, s.12)

“Evin bulunduğu yere gelince bir de bakmış ki, evin yerinde koskocaman bir köşk duruyormuş.” (İhtiyar Balıkçı, s.16)

“Prenses öyle güzel, öyle güzeldi ki, onu görenlerin gözleri kamaşır, içleri geçer, bayılırlardı.” (İyilik Eden İyilik Bulur, s.15)

“Üç cambazlar bakmışlar ki, olacak gibi değil, kabul etmişler.” (Keloğlan ile Cambazlar, s.5)

“Ustalar o kadar uzak düştüler ki, birbirlerinin çekik seslerini duymadılar.” (Keloğlan ile Değirmenci, s.9)

“Onu öyle bir sarsmış ki, Keloğlan’ın gözleri yerinden çıkacak gibi olmuş.” (Keloğlan ile Sihirli Değnek, s.5)

“Şansa bakın ki, açgözlü bir balık gelip yutmuş onu.” (Kurşun Asker, s.12)

“Sözünü henüz tamamlamıştı ki, kırlangıcın kanatlarına iki yağmur damlası düştü.” (Mutlu Prens, s.5)

“İçerisi o kadar dağınık ve kirliymiş ki, Pamuk Prenses hemen temizlemeye başlamış.” (Pamuk Prenses, s.8)

“Yarışa geç girmeyi marifet sayan Tavşan, uyandığında bir de bakmış ki, ne görsün?” (Tavşan ile Kaplumbağa, s.13)

“Korkarım ki, sana verecek işim kalmadı.” (Terzinin Çocukları, s.6)

“Kurnaz tilki tavşanın üzerine atlamayı düşünüyordu ki, tavşancık birden annesinin sözlerini anımsadı, hemen yamaca tırmandı.” (Üç Tavşan, s.10)

“Kadıncağz öyle sevinmiş ki, sevincinden neredeyse deliye dönecekmiş.” (Yedi Kargalar, s.15)

“Öyle hızlıydılar ki, denizkızı arkalarından yetişmekte güçlük çekti.” (Yengeç Kardeşler, s.14)

“Yakışıklı prens birden, güzel prensesin önünde eğilmiş ve, ‘Sizden son bir dileğim olacak.’ demiş.” (Kurbağa Prens, s.28)

“Prensesler, askerin horultularını duyarak uyuduğunu düşünmüşler, ve hep birlikte gülüşmeye başlamışlar.” (Prenseslerin Dansı, s.6)

“Küçük kız ve, arkadaşları, bir dereye gelmişler.” (Sihirli Ülke, s.10)

Virgül işaretinin kullanılmaması gereken yerlerden biri de ikilemelerdir. İkilemelerde her iki sözcük bir kalıp halinde olduğu için ikilemelerin arasına virgül konmaz (Gencan, 1983: 286; Paçacıoğlu, 1987: 141; Ergin, 1983: 379). Ancak incelenen masallarda “ev bark, hoplata zıplata” ikilemelerinin arasına virgül konmuştur.

“Ev, bark kurdu.” (Akıllı Keloğlan, s.7)

“Koca göbeğini hoplata, zıplata başlamış oynamaya.” (Tülü Deve, s.23)

Türkçede tamamlanmış bir cümleinin sonuna nokta konur. Aşağıdaki iki örnekte cümle tamamlandığı halde nokta yerine virgül işareti kullanılarak yanlışlık yapılmıştır.

“Gölün sonunda da kıvrıla kıvrıla akan bir derecik oluyordu,” (Güvercin ile Karınca, s.4)

“Bir süre sonra yavrular yumurtadan çıkılmış,” (Tarla Kuşu ile Yavruları, s.3)

Yan yana iki nokta

Noktalamayla ilgili belirlenen yanlışlardan biri de yan yana iki nokta işareti ile ilgilidir. Türkçede böyle bir işaret bulunmamaktadır. Ancak incelenen üç masalda yeni bir noktalama işareti oluşturulduğu görülmektedir.

“Bu imkansız..” (Kurbağa Prens, s.10)

“Yürümüş.. Yürümüş..” (Tülü Deve, s.8)

“Benim evimde konuk bulunuyor şimdi.” (Zengin ile Yoksul, s.16)

*** Anlatım Bozuklukları**

İncelenen metinlerde gereksiz sözcük kullanımından ve dilbilgisi hatalarından kaynaklanan anlatım bozukluklarının olduğu belirlenmiştir.

Gereksiz sözcük kullanımından kaynaklanan anlatım bozuklukları

Türkçede aynı anlamlı sözcüklerin bir cümlede kullanılması, anlatım bozukluğuna yol açmaktadır. “Özdeş anlamlı dil öğelerinin bir arada kullanılması ya da görevi olmayan bir sözcüğe yazıda yer verilmesi, anlatımın gücünü azaltır.” (Aksoy, 1980: 72). Masal kitaplarındaki bazı cümlelerde bu tür kullanımlara rastlanmıştır. Aşağıdaki örneklerde aynı anlama gelen “fakat” ile “ne yazık ki”, “madem” ile “o halde”, “fakat” ile “ne acıdır ki”, “ama” ile “yine de”, “kız” ile “o”, “daha çok” ile “uzun süre”, “bütün misafirler” ile “hepsi” sözcüklerinden biri gereksizdir. Çünkü verilmek istenen anlamı, her biri tek başına sağlayabilmektedir.

“Fakat ne yazık ki aradıkları hazineyi bahçenin hiçbir yerinde bulamamışlar.”
(Gizli Hazine, s.11)

“Madem yıllık yaşamıyorsunuz, o zaman bana günlük kazancınızı söyleyin o halde.” (Eskici ile Zengin, s.9)

“Fakat ne acıdır ki, anne ve babalarını çok küçük yaşta kaybetmişlerdi.”
(Hansel ve Gretel, s.2)

“Ama yine de, kurda bir oyun oynayarak kurtulmayı düşündü.” (Kurt Doktor Olunca, s.7)

“Kız sesini büyücüye verdiği için o konuşamıyordu.” (Küçük Deniz Kızı, s.13)

“Ne var ki, çeşme başına varıncaya değin, daha çok uzun süre yol yürümesi gerektiğini de biliyormuş.” (Tülü Deve, s.7)

“Bütün misafirler ‘Aman ne tatsız, yavan şey!’ diye hepsi yüzlerini buruştururken kızın babası olan komşu hükümdar bir anda ağlayıp sızlamaya başladı.” (Yeşil Elbiseli Kız, s.13)

Dilbilgisi hatalarından kaynaklanan anlatım bozuklukları

İncelenen masallarda dilbilgisi kurallarının doğru kullanılmamasından kaynaklanan bazı anlatım bozuklukları belirlenmiştir. Bunların bir kısmı noktalama işaretlerinin eksikliğinden kaynaklanmaktadır. “Yazıda bu işaretlerin yerinde kullanılmaması birçok karışıklıklara ve ifadenin kolay anlaşılmamasına yol açmaktadır.” (Paçacıoğlu, 1987: 139). Aşağıdaki cümlelerde de bu durumu görmek mümkündür:

“Çünkü artık tarlalarında çalışamıyorlarmış.” (Fareli Köyün Kavalcısı, s.8)

“Bir gün padişah kızını ülkesinin en akıllısı ile evlendirmek için bir yarışma düzenler.” (Keloğlan ile Padişahın Kızı, s.3)

“Bunları gören karga güvercin beyi ile farenin dostluğuna hayran kalmış.”
(Akıllı Minik ve Arkadaşları, s.9)

Yukarıdaki ilk cümlede “artık” sözcüğünden sonra virgül konmadığı için tarla, artık olarak anlaşılmaktadır. Yine ikinci cümlede virgül kullanılmadığı için yarışmayı düzenleyenin padişah mı olduğu ya da bir başkasının, padişahın kızı için

yarışma mı düzenlediği anlaşılmamaktadır. Üçüncü cümlede de “karga” sözcüğünden sonra virgül kullanılmaması anlamda bir belirsizliğe yol açmaktadır.

Belirlenen dilbilgisi hatalarından biri de tamlama yanlışlarıyla ilgilidir. Aşağıdaki iki cümlede tamlayan ekinin kullanılmamasından kaynaklanan anlatım bozukluğu vardır.

“Bir vuruşta başı bedeninden ayrılan dev, ikinci vuruşta tekrar başı bedeni ile birleşecekti.” (Akıllı Keloğlu, s.18)

“Tavuklar et tavuğu, yumurta tavuğu gibi cinsleri vardır.” (Çilli Tavukla Alı Tavuk, s.7)

Yukarıdaki cümlelerde geçen “bedeni” ile “cinsleri” sözcükleri, ad tamlamasının tamlanan parçalarıdır. Bu sözcüklerin tamlayanları “dev” ve “tavuklar” sözcükleridir. Ancak bu cümlelerde tamlayan eki “-in” eksiktir. Anlatımın düzelmesi için tamlayanı “devin” ve “tavukların” şeklinde yazmak gerekir.

İncelenen metinlerin birinde eylemsi uyumsuzluğundan kaynaklanan anlatım bozukluğu belirlenmiştir. Bir cümlede, aynı görevde olan iki ya da daha fazla eylemsi kullanılacağı zaman anlatımı bozmamak için aynı ekle oluşturulan eylemsiler kullanılır. Aşağıdaki cümlede ise bu kurala uyulmamaktadır.

“Kurabiye Çocuk, hem hızla koşarken hem de arkasına bakarak bağırdı.” (Kurabiye Çocuk, s.12)

Bu cümlede yer alan “koşarken” ve “bakarak” eylemsilerinin farklı eklerle oluşmaları, anlatımı bozmuştur. Bu bozukluğun giderilmesi için eylemsilerin ya “koşarken, bakarken” ya da “koşarak, bakarak” şeklinde aynı ekle kurulması gerekmektedir.

* Yazım Hataları

Yazım hataları, dikkatsizlikten kaynaklanan dil yanlışlarıdır. Metinler, yazıldıktan sonra dikkatli incelenmediğinden ya da dalgınlıktan ötürü bu tür hatalar yapılmaktadır. Bu durumu gidermek için metinleri basmadan önce tekrar tekrar okumak, dikkatsizlikten ileri gelen hataları düzeltmek, eksiklikleri tamamlamak gerekir. Ancak incelenen masal kitaplarında bu dikkatsizlikten dolayı pek çok yazım hatasının yapıldığı görülmüştür.

“Yiyeceğini, vakacağını ve giyeceğini başka insanlardan almazdı.” (Akıllı Keloğlan, s.4)

“Yürüdü, çünkü arkasına bacak durumda değildi.” (Akıllı Keloğlan, s.13)

“Padişah üç kez sordu.” (Akıllı Keloğlan, s.21)

“Zornalar öttürüldü.” (Akıllı Keloğlan, s.22)

“Kral, küçük prens saraya dönünceye dek onlanları anlayamamış.” (Altın Kuş, s.14)

“Merak emeyin ona çok iyi bakarım.” (Altın Saçlı Kız, s.8)

“Sarı Çiçek büyümüş ve çok güzel bir kız olmuş.” (Altın Saçlı Kız, s.11)

“Geyiğin geldiğini görüce bütün gücüyle saldırıp onu bir pençede yere yıktı.” (Beyinsiz Geyik, s.13)

“Konuklarımıza tavuş pişirelim, dedi.” (Çilli Tavukla Alı Tavuk, s.15)

“Sonru ipin ucunu tutup bir çalılığın arkasına saklanmış, beklemeye başlamış.” (Çizmeli Kedi, s.4)

“Oğullar, üzüntüleri biraz geçince asma bahçesindeki hazineyi hatırlamışlar ve başlamışlar hazineyi arama.” (Gizli Hazine, s.11)

“Küçük balık, sakın beni yanlış anlama, sana yaptığım iyiği başına kakacak değilim.” (İhtiyar Balıkçı, s.10)

“Sultanımızı bayıltı.” (Keloğlan ile Talihsiz Şehzade, s.9)

“Aldırımı, diye karşılık vermiş.” (Kent Faresi ile Köy Faresi, s.13)

“Kokudan ne yapacağını şaşırmış.” (Korkak Tavşan, s.9)

“Tarla feresi, ‘Bak güzelim.’ demiş Parmak Kız’a.” (Parmak Kız, s.11)

“Üstelip lolipop ağaçları da var orada.” (Pinokyo, s.13)

“Çiftçi bugun yine gelecektir.” (Tarla Kuşu ile Yavruları, s.13)

“Üzüm şırası damlayan yere sinekler üşümüŖ.” (Tülü Deve, s.20)

“BüyümüŖ oldukları halde yine de anne ve babaarından ayrılmaları onları derinden hüznlendiriyordu.” (Üç Tavşan, s.5)

“Ama kaşığa takılan yüzüğü göründe ok gibi yerinden fırladı.” (Yeşil Elbiseli Kız, s.12)

Bu cümlelerde dikkatsizlik yüzünden “yakacağı” yerine “vakacağı”, “bakacak” yerine “bacak”, “üç” yerine “üc”, “zurna” yerine “zorna”, “olanları” yerine “onlanları”, “etmeyin” yerine “emeyin”, “çok” yerine “cok”, “görünce” yerine “görüce”, “tavuk” yerine “tavuş”, “sonra” yerine “sonru”, “aramaya” yerine “arama”, “iyiliğı” yerine “iyiğı”, “bayıltı” yerine “bayıltı”, “aldırma” yerine “aldırmı”, “korkudan” yerine “kokudan”, “faresi” yerine “feresi”, “üstelik” yerine “üstelip”, “bugün” yerine “bugun”, “üşüşmüş” yerine “üşümüŖ”, “babalarından” yerine “babaarından”, “görünce” yerine “göründe” sözcükleri yazılmıştır. Bu tür hatalar, okuma sırasında dikkati dağıtarak anlamdan kopmaya neden olmaktadır. Çünkü okuma işlemi sırasında beyin bunları düzeltmeye çalışarak fazladan ve gereksiz emek harcamaktadır. Bu nedenle yazım hatalarına dikkat etmek gerekir.

4.2.1.2. Türkçe Ders Kitaplarındaki Masal Metinleri ile Masal Kitaplarının İçerik Özelliklerine İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Bu bölümde Türkçe ders kitaplarındaki masal metinleri ile öğrencilere önerilen masal kitaplarıyla ilgili yapılan içerik analizi yer almaktadır.

İçerik analizi, bir sınıflandırma etkinliğidir. Bu etkinlik, “bir bakıma tanıtlama, ortaya koyma, gösterme, yani anlamı aydınlatma amacına hizmet edebilecek nitelikte bir kategorilendirmenin ifadesidir; anlama ilişkin bir kanıt inşasıdır.” (Bilgin, 2000: 2)

İçerik analizinde öncelikle kodlama yapılır. Verilerdeki her bölüm, kavram açısından bir ya da birkaç sözcükle kodlanır. Verilerin organize edilerek incelenmesi için bir kod listesi oluşturulur. Bu kodlar arasındaki benzerlik ve farklılıklar

belirlenerek birbirleriyle ilişkili olan kodlar bir araya getirilir. Kodlar, belirli kategoriler altında toplanarak verileri genel düzeyde açıklayabilen temalara ulaşılır (Yıldırım ve Şimşek, 2004: 176-184).

Araştırmada, masal metinlerinde hangi temaların ele alındığını belirlemek amaçlanmıştır. Bunun için öncelikle alanyazın taraması yapılarak metinlerde aranacak kodların listesi çıkarılmıştır. Birbirleriyle ilişkili olan kodlar bir araya getirilerek belirli bir kategori altında sınıflandırılmıştır. Çalışmada başlangıçtaki kodlar ve kategoriler yönlendirici olsa da metinlerin okunmasıyla yeni kodlar ve kategoriler ortaya çıkmıştır. Önceden belirlenen listeye yenileri eklenerek yeni bir sınıflama oluşturulmuştur. İnceleme için hazırlanan kod listesi şu şekildedir:

Bilişsel Özellikler

- Çözüm yolu arama
- İpuçlarından yararlanarak sonuç çıkarma
- Özgün fikirler üretme

Duyguyla İlgili Özellikler

- İnatçılık
- Kıskançlık
- Korkma
- Mutluluk
- Önyargılı olma
- Özgüven
- Sevgi
- Üzülme

Sosyal Özellikler

- Arkadaş olma
- Birlik olma
- Özgür olma
- Paylaşma

- Sorumlulukları yerine getirme

Devinişsel Özellikler

- İşi gerekli nitelikte yapma
- Model alarak yapma

Etik Özellikler

- Açgözlülük
- Aldatma / kandırma
- Cimrilik
- Çalışma alışkanlığı
- Çevreyi koruma
- Dışlama
- Doğruluk
- Küçümseme
- Özveride bulunma
- Söz dinleme
- Verilen sözü tutma
- Yalan söyleme
- Yaramazlık yapma
- Yardım etme / iyilik yapma

Dinsel İnançla İlgili Özellikler

- Kısmet

Ortaya çıkan bu kod ve kategorilere göre incelenen verilerin frekansları nicel olarak ifade edilmiştir.

Çalışmada öncelikle Türkçe ders kitaplarındaki masal metinleri değerlendirilmiştir. Analiz için incelenen 6 masal metni bir bütün olarak ele alınmış, bu metinlerde bulunan kodlara göre frekans ve yüzdelik hesaplamaları yapılmıştır. 53. tabloda bu metinlere ilişkin veriler yer almaktadır:

53. Tablo
Türkçe Ders Kitaplarındaki Masal Metinlerinin
İçerik Özelliklerine Göre Dağılımları

Kategori	Tanımlar	Kodlar	Örnek Cümleler	Tekrarlanma Sıklığı	
				f	%
Sosyal Özellikler	Bir arada yaşamının gerektirdiği toplumsal ilişkiler	sorumlulukları yerine getirme	“Her gün insanlar kalkmadan önce her yeri aydınlatıp ısıtmaktan bıkmıştı. ‘Ben olmasam da olur. İnsanlar kendi başlarının çaresine baksınlar canım.’ dedi.” (Güneş Uykuda, s.74)	1	16,66
Etik Özellikler	Doğru ile yanlış ayırt etmeyi sağlayan değerler bütünü (Can, 2004: 127)	çalışma alışkanlığı	“Bir ormanda birçok kuş varmış. Bunların içinden bir tanesi çok tembelmiş. Bütün kuşlar kendi yiyeceklerini kendileri ararlarmış. Bulduklarını yerler, bir kısmını da yuvalarına taşırlarmış. Ama tembel kuş, aylak aylak dolaşmış... Sonra bir gün ona sormuşlar, ‘Neden senin adın Kel Aylak Kuş? Kelliğini hadi anladık ama sen tembel, aylak bir kuş sayılmazsın. Kendi yemeğini kendin buluyorsun.’” (Kelaynak Kuşu, s.60, 64)	1	16,66
		çevreyi koruma	“Çocuklar helva kâğıtlarını, çöpleri yerlere atarlarmış. Anne babalar da yer içer; çöpleri, artıkları bırakıp giderlermiş. Bunları gören ayı çok üzülürmüş. İnsanlar gittikten sonra ayı çöpleri toplayıp etrafı temizlermiş.” (Çevreci Ayı, s.88)	1	16,66
		saygılı olma	“Anama koştum, sarılıp ellerini öptüm. Eve girip çıktıkça kapısını açtım. Ayakkabılarını çevirdim. Su istedikçe su verdim.” (Bilmeceli Masal, s.98)	1	16,66
		söz dinleme	“Top Tavşan evinin yakınında oynardı. Çünkü annesi ona ‘Sakın ormana gitme! Orada çok ağaç var. Evin yolunu şaşırır, kaybolursun.’ demişti. Top Tavşan ormanı çok merak ediyordu. Bir gün dayanamadı, gizlice ormana gitti.” (Top Tavşan, s.13)	1	16,66
		yardım etme / iyilik yapma	“Anne kunduz bir yandan çocuklarını kurtarmaya çalışıyor, bir yandan da bağıırıyor. ‘Lütfen yardım edin! Yavrularımı sel götürüyor!’ Komşu kunduz, kendisini kısa sürede toplayıp yardıma koşmuş. Anne kunduzla beş yavruyu da kurtarmışlar.” (Komşu Kunduzlar, s.13)	1	16,66
Toplam				6	100

53. tabloya bakıldığında ağırlıklı olarak etik özelliklerin (%83,33) ele alındığı görülmektedir. Bu metinlerde “çalışma alışkanlığı” (f=1), “çevreyi koruma” (f=1), “saygılı olma” (f=1), “söz dinleme” (f=1), “yardım etme/iyilik yapma” (f=1) temaları işlenmiştir. Bu konular aracılığıyla öğrencilerin duyuşsal özelliklerini geliştirmeye ilgili örnekler sunulmuştur. Ele alınan bir diğer tema da “sorumlulukları yerine getirme” (f=1)’dir. Toplumsal bir varlık olan bireyin, üzerine düşen görevi yerine getirmesi konusuna değinilmiştir. Burada da toplum içinde yaşamının gerektirdiği kurallara duyarlılık gösterme gibi eğitsel bir amaç olduğu görülmektedir.

Öğretmenlerin, öğrenciler için seçtikleri masal kitapları değerlendirilirken de 100 masal bir bütün olarak ele alınmıştır. Bir kodun tekrarlanma sıklığı, o kodun kaç masal kitabında ele alındığını göstermektedir. Yapılan analiz sonuçları, 54. tabloda gösterilmiştir:

54. Tablo
Masal Kitaplarının İçerik Özelliklerine Göre Dağılımları

Katego- riler	Tanımlar	Kodlar	Örnek Cümleler	Tekrar- lanma Sıklığı	
				f	%
Bilişsel Özellik- ler	Akıl, bilgi, akıl yürütme, düşünce gibi zihinsel işlevler (Küçükkaragöz, 2004:77)	çözüm yo- lu arama	“Çok Akıllı Balık haklıymış. Bekleyip olanları görmek ölümüne neden olabilecek. Ben de anında buradan gitmeliyim. Yine de aklımı kullanarak kendimi bu kötü durumdan kurtarma yolu aramalıyım.” (Üç Balık, s.6)	1	1
		ipuçların- dan yarar- lanarak sonuç çıkarma	“Devenin sağ gözünün kör olduğunu yol boyundaki otlardan anladım. Deve sadece sol tarafına gelen otları yemiş. Sağ gözünden yana gelen otlar ise olduğu gibi kalmış. Eğer devenin sağ gözü de görmüş olsaydı, deve sağına gelen otları da görür ve yerd.” (Tülü Deve, s.16)	1	1
		özgün fi- kirler üret- me	“Keloğlan’a dönüp ‘Söyle bakalım bu tahtanın hangi tarafı kalın?’ der. Keloğlan tahtayı alır inceler, ölçer biçer işin içinden çıkamaz. Düşünür taşınır etrafına bakınır derken sarayın avlusundaki havuza gözü takılır. Keloğlan’da şimşekler çakar. Hemen tahtayı alır havuzun içine atar. Keloğlan tahtanın suya batan tarafını işaretler. ‘Tahtanın kalın yeri suya batan tarafıdır.’ diyerek işaretlediği yeri gösterir.” (Keloğlan ile Padişahın Kızı, s.14, 15)	1	1

54. Tablonun Devamı
Masal Kitaplarının İçerik Özelliklerine Göre Dağılımları

Katego- riler	Tanımlar	Kodlar	Örnek Cümleler	Tekrar- lanma Sıklığı	
				f	%
Duyguy- la İlgili Özellik- ler	Bireylerin iç dünyala- rında oluşan hisler	özgüven	“Keloğlan elindeki kılıcını yeniden gösterdi. ‘Ben bir tokatta kırk can alırım. Bir kılıçta bir aslan öldürürüm.’ dedi. Koca Dev Keloğlan’dan ürktü.” (Keloğlan ile Devler, s.13)	3	3
		korkma	“Tavşan çok korkakmış. Yuvasından hiç çıkmazmış. Gece gündüz bir saldırıya uğrayacağından korkarak yaşarmış.” (Korkak Tavşan, s.4)	2	2
		sevgi	“O ana kadar kimseyi sevmeyen prensesin kalbi, bir anda tüm kapılarını açmış. Sevmenin güzelliğini, tatlı gülümsemesi ile herkese anlatıyormuş.” (Sihirli Ayakkabılar, s.16)	2	2
		inatçılık	“İki keçi de çok inatçıymış. Hiçbiri geriye çekilip diğerine yol vermemiş.” (İki İnatçı Keçi, s.11)	1	1
		kıskançlık	“Çilli Tavuk ise Alı Tavuk’u çok kıskanıyordu.” (Çilli Tavukla Alı Tavuk, s.9)	1	1
		mutluluk	“Fakir olmasına karşın neşesinden bir şey kaybetmeyen eskicinin, bu zenginlik neşesine neşe katmış.” (Eskici ile Zengin, s.16)	1	1
		ön yargılı olma	“Kız, karşısındaki korkunç yüze bakmaktan hep kaçırıyordu. Bu durum Çirkin’i çok üzüyordu. Aradan geçen günler, Güzel’in duygularını yavaş yavaş değiştirmeye başlamış.” (Güzel ve Çirkin, s.9)	1	1
		üzülme	“Prens eğilince kız onun sırtına yapışmış bir tüy görmüş ve tüyü çekerek koparmış. O anda hava kararmış, şiddetli fırtına çıkmış. Kız korkudan bayılmış. Ayıldığında üzüntüden bir ‘Ah!’ çekmiş. Karşısına Ah çıkıvermiş. ‘Ah, beni buralardan götür. Artık burada kalmam imkânsız.’ demiş.” (Ah Masalı, s.12)	1	1

54. Tablonun Devamı
Masal Kitaplarının İçerik Özelliklerine Göre Dağılımları

Katego- riler	Tanımlar	Kodlar	Örnek Cümleler	Tekrar- lanma Sıklığı	
				f	%
Sosyal Özellik- ler	Bir arada yaşamamanın gerektirdiği toplum- sal ilişkiler	arkadaş olma	“Dostluğun değerini, yaşadığım tecrübeden sonra anladım. Belki zor dostluklar kurarım. Ama kurduğum dostlukların kalıcı olmasına önem veriyorum.” (Dostluğun Değeri, s.24)	5	5
		birlik ol- ma	“Çocuklarının şaşkın bakışları arasında ok demetini çözmüş. Sonra okları teker teker kırmış. Ardından onlara dönüp ‘Şimdi gördünüz mü birlik olmanın gücünü?’ demiş.” (Birlikten Kuvvet Doğar, s.9)	5	5
		paylaşma	“Ancak bu bahçede yetişenlerden kimse faydalanamazmış. Çünkü bahçenin sahibi olan cadı, yetişenlerin hepsini kendine alıyormuş.” (Altın Saçlı Kız, s.4)	4	4
		özgür ol- ma	“Çünkü ben özgür olmayınca mutlu olamam. Bana hazineler verseler özgürlüğümünden vazgeçmem. Zincirle bağlanmaktansa aç kalmayı tercih ederim.” (Kurt ile Köpek, s.15)	2	2
		sorumlu- lukları ye- rine getir- me	“Yarın çoluk çocuk orakları alıp işe kendimiz girişelim.” (Tarla Kuşu ile Yavruları, s.15)	2	2
Deviniş- sel Özel- likler	Bedensel eylemleri, zihinsel süreçlerle bütünleştirme (Erginer, 2000: 59)	işi gerekli nitelikte yapma	“Naf-Naf, taş ve tuğlalarla evini sağlamca bitirdi. Hain Kurt, eve varınca hemen kapıya yüklendi. ‘İçeri girmem mümkün değil. Ev çok sağlam.’ dedi.” (Hain Kurt, s.7,9)	1	1
		model ala- rak yapma	“Kardeşlerim çok büyük bir hata işledi, yuvalarını yeryüzüne yaptı. Oysa atalarımız asla böyle bir yanılgıya düşmediler. Benim yuvam öyle derme çatma değil görüyorsun atalarımın yaptığı gibi yeraltında.” (Üç Tavşan, s.16)	1	1

54. Tablonun Devamı
Masal Kitaplarının İçerik Özelliklerine Göre Dağılımları

Katego- riler	Tanımlar	Kodlar	Örnek Cümleler	Tekrar- lanma Sıklığı	
				f	%
Etik Özellik- ler	Doğru ile yanlış ayırt etmeyi sağlayan değerler bütünü (Can, 2004: 127)	aldatma / kandırma	“Oğlaklar birden koştu, ‘Sen kimsin?’ diye bağırdı. Hain kurt ‘Açın kapıyı yavrularım, ben geldim.’ dedi.” (Kurt ve Yedi Keçi Yavrusu, s.6)	19	19
		yardım et- me / iyilik yapma	“O da karıncaya yardım etmek istiyordu. Yardım edebileceği birine yardım etmemek, güvercine yakışmazdı.” (Güvercin ile Karınca, s.9)	13	13
		küçümse- me	“Nasılmış Tavşan kardeş? Sen beni küçümsedin. Bak, o hızlı bacakların sana hiçbir yararı olmadı.” (Tavşan ile Kaplumbağa, s.16)	5	5
		yalan söy- leme	“Pinokyo, önce doğru söylemiş. Ama iş altınlara gelince dolandırıcıların onları çaldığını söylemiş. Yani yalan söylemiş.” (Pinokyo, s.11)	5	5
		çalışma alışkanlığı	“Karınca sıcak evine çekildi. Bir kendini, bir de tembel ağustos böceğini düşündü. Yaz günlerinde terleye terleye evine buğday tanelerini nasıl taşıdığını anımsadı. Çalışmak zordu, ama kötü günler için gerekliydi.” (Ağustos Böceği ile Karınca, s.16)	4	4
		açgözlü- lük	“Ona her şeyi sağlayan tavuğun, yediği yem bile gözüne çok görünür olmuş. Daha fazla para istiyormuş. Daha fazla harcamak, daha fazla şey almak...” (Altın Yumurtlayan Tavuk, s.15)	3	3
		söz dinle- me	“Büyük oğul geri dönmeyince ortanca prens altın kuş için yollara düşmüş. O da ormanda rastladığı tilkinin öğütlerine kulak asmamış.” (Altın Kuş, s.5)	3	3
		yaramaz- lık yapma	“Onları uçarken gören yaramaz çocuklar ‘Uç, uç leyleğim. Yoksa seni tutarım. Kanadını yolarım.’ diye bağıryorlarmış.” (Leylekler, s.11)	3	3
		özveride bulunma	“Küçük kuş, eğer papatyayı da yeseydi susuzluğunu gidermiş olacaktı. Fakat yaşamı pahasına da olsa papatyaya dokunmadı.” (Papatya, s.15)	2	2
		verilen sözü tut- ma	“Adam, balığa verdiği sözü hatırlamış. Bir şey dememiş karısına. Ne var ki günün birinde ağzından kaçırılmış.” (Altın Balık, s.13)	2	2

54. Tablonun Devamı
Masal Kitaplarının İçerik Özelliklerine Göre Dağılımları

Katego- riler	Tanımlar	Kodlar	Örnek Cümleler	Tekrar- lanma Sıklığı	
				f	%
Etik Özellik- lerin devamı		cimrilik	“Gözlerini bürüten para hırsı onları iyice cimrileştirmiş. Hiçbir şeylerini birbirleriyle paylaşmaz, kimseye hediye almaz, masraf olur korkusuyla evlerinde misafir ağırlamaz olmuşlar.” (Fareli Köyün Kavalcısı, s.3)	1	1
		çevreyi koruma	“Ne olur bir şans daha ver bizlere. Ormanı canımız gibi koruyacağız bundan böyle. Onu hiç incitmeyecek, bozmayacağız, yeşilini soldurtmayacağız.” (Yasak Orman, s.12)	1	1
		dışlama	“Daha da kötüsü yavru ördekler, çirkin ördek yavrusunu aralarında görmek istemiyorlarmış.” (Çirkin Ördek Yavrusu, s.7)	1	1
		doğruluk	“Doğru söyleyen insanları Tanrı korur. Bu gerçeği bilmeyen zengin bir hükümdar, bir gün kızına ‘Beni ne kadar seviyorsun?’ diye sordu. Kız hiç çekinmeden cevap verdi: - Sizi gerektiği kadar seviyorum.” (Yeşil Elbiseli Kız, s.2)	1	1
Dinsel İnançla İlgili Özellik- ler	Talih, kader, kısmet gibi değerlere gönül- den bağlanma, ger- çekleşeceğine inanma	kısmet	“Eğer bu kısmet benimse ayağıma gelir. Oturur burada beklerim.” (Oduncu ile Kurt, s.7)	2	2
Genel Toplam				100	100

54. tabloya genel olarak bakıldığında, metinlerin % 3’ünün bilişsel özellikler, % 12’sinin duyguyla ilgili özellikler, % 18’inin sosyal özellikler, % 2’sinin devinişsel özellikler, % 2’sinin dinsel inançla ilgili özellikler, % 63’ünün de etik özellikler ile ilgili olduğu görülmektedir. Ders kitaplarında olduğu gibi bu metinlerde de etik özelliklerin çoğunlukta olduğu anlaşılmaktadır.

Devinişsel ve dinsel inançla ilgili özellikler, en az değinilen kategorilerdir. Devinişsel özellikler kategorisinde “iş gereklilikte yapma” (f=1), “model alarak yapma” (f=1) temalarına yer verilmektedir. Bu masallarda hem zihinsel hem de bedensel eylemlerin bir arada kullanılmasının ortaya çıkardığı sonuçlar ele

alınmaktadır. Dinsel inançla ilgili olarak da “kısmet” (f=2) temasına değinilmiştir. Bu masallarda elde edilmek istenenler için bir gayret sarf edilmemekte, ayağına gelecek ya da bahtına çıkacak kısmet beklenilmektedir. Bu durum aşağıdaki örnek cümlelerden de açıkça anlaşılmaktadır:

“Eğer bu kısmet benimse ayağıma gelir. Oturur burada beklerim.” (Oduncu ile Kurt, s.7)

“Onun için boynunu büküp kısmetine razı olmuştu.” (Yoksul Kızın Kısmeti, s.18)

Bilişsel özelliklere yer veren masalların sayısı da azdır. Burada “çözüm yolu arama” (f=1), “ipuçlarından yararlanarak sonuç çıkarma” (f=1) ve “özgün fikirler üretme” (f=1) temaları ele alınmıştır. Bu temalar, bilgiyi zihinsel süreçlerden geçirerek değerlendirme yapmayla ilgilidir.

Duyguyla ilgili özelliklerin alt alanları “özgüven” (f=3), “korkma” (f=2), “sevgi” (f=2), “inatçılık” (f=1), “kıskançlık” (f=1), “mutluluk” (f=1), “ön yargılı olma” (f=1) ve “üzülme” (f=1) şeklindedir. Duygulara dayanan bu temalar, masallardaki örneklerle somutlaştırılmıştır. Bu durumu aşağıdaki alıntı cümlelerinde görmek mümkündür:

Özgüven

“Oğlum, iyisi mi biz bundan sonra her söylenene aldırmayalım. Doğru olan neyse onu yapalım. İnsanlar ister beğensinler, ister beğenmesinler.” (Değirmenci, Oğlu ve Eşek, s.15)

“Keloğlan elindeki kılıcını yeniden gösterdi. ‘Ben bir tokatta kırk can alırım. Bir kılıçta bir aslan öldürürüm.’ dedi. Koca Dev Keloğlan’dan ürktü.” (Keloğlan ile Devler, s.13)

“Kral, onlara sevgiyle gülümsemiş. ‘Teneke baltacı, sen karıncayı ezdiğinde ağlamıştın. Bu durum, senin bir kalbin olduğunu gösterir. Sevimli korkuluk, arkadaşların senin aklın sayesinde uçurumu aştılar. Senin aklın var zaten. Aslan, sen

de korkmadan derenin üstünden atladın. Sen cesaretli birisin.’ demiş.” (Sihirli Ülke, s.15)

Korkma

“Tavşan çok korkakmış. Yuvasından hiç çıkmazmış. Gece gündüz bir saldırıya uğrayacağından korkarak yaşarmış.” (Korkak Tavşan, s.4)

“Askercik, yağmurda sıırıslık olmuş. Tir tir titremeye başlamış. Ama hiç korkmuyormuş. Kayıkta dimdik ayakta duruyormuş.” (Kurşun Asker, s.11)

Sevgi

“Çok sıkıntılar çekti, fakat sonunda gerçek sevgiyi buldu.” (Kaz Çobanı, s.14)

“O ana kadar kimseyi sevmeyen prensesin kalbi, bir anda tüm kapılarını açmış. Sevmenin güzelliğini, tatlı gülümsemesi ile herkese anlatıyormuş.” (Sihirli Ayakkabılar, s.16)

İnatçılık

“İki keçi de çok inatçıymış. Hiçbiri geriye çekilip diğerine yol vermemiş.” (İki İnatçı Keçi, s.11)

Kıskançlık

“Çilli Tavuk ise Allı Tavuk’u çok kıskanıyordu.” (Çilli Tavukla Allı Tavuk, s.9)

Mutluluk

“Fakir olmasına karşın neşesinden bir şey kaybetmeyen eskicinin, bu zenginlik neşesine neşe katmış.” (Eskici ile Zengin, s.16)

Ön Yargılı Olma

“Kız, karşısındaki korkunç yüze bakmaktan hep kaçıyormuş. Bu durum Çirkin’i çok üzüyormuş. Aradan geçen günler, Güzel’in duygularını yavaş yavaş değiştirmeye başlamış.” (Güzel ve Çirkin, s.9)

Üzülme

“Prens eğilince kız onun sırtına yapışmış bir tüy görmüş ve tüyü çekerek koparmış. O anda hava kararmış, şiddetli fırtına çıkmış. Kız korkudan bayılmış. Ayıldığında üzüntüden bir ‘Ah!’ çekmiş. Karşısına Ah çıkıvermiş. ‘Ah, beni buralardan götür. Artık burada kalmam imkânsız.’ demiş.” (Ah Masalı, s.12)

Kodların % 18’ini oluşturan sosyal özelliklerde “arkadaş olma” (f=5), “birlik olma” (f=5), “paylaşma” (f=4), “özgür olma” (f=2), “sorumlulukları yerine getirme” (f=2) temalarına değinilmiştir. Bu masallarda, bir arada yaşamının gerektirdiği toplumsal ilişkiler anlatılmıştır. Bu kategoride yer alan örnek cümleler, aşağıdaki gibidir:

Arkadaş olma

“Benim yuvamın bulunduğu yer çok güzel. Orada çoktandır dost olduğum bir kaplumbağa var. Gel seni oraya götüreyim, üçümüz dost olalım.” (Akıllı Minik ve Arkadaşları, s.10)

“Dostluğun değerini, yaşadığım tecrübeden sonra anladım. Belki zor dostluklar kurarım. Ama kurduğum dostlukların kalıcı olmasına önem veriyorum.” (Dostluğun Değeri, s.24)

“Her gün kaplumbağayla buluşup sohbet ediyormuş. Böyle böyle aralarında sıkı bir dostluk kurulmuş.” (Kaplumbağa ve Dostu Fare, s.3)

“Sen şanslı bir çocuksun. Senin için günlerini zehir eden bir arkadaşın var.” (Karlar Kraliçesi, s.15)

“Senin onca iyi arkadaşlığına karşılık bu işi seve seve kabul ederim.” (Kurbağanın Düğünü, s.12)

Birlik Olma

“Çocuklarının şaşkın bakışları arasında ok demetini çözmüş. Sonra okları teker teker kırmış. Ardından onlara dönüp ‘Şimdi gördünüz mü birlik olmanın gücünü?’ demiş.” (Birlikten Kuvvet Doğar, s.9)

“Hırsız eve girince doğru ocağın başına gitmiş. Sigarasını çıkarıp parlayan şeye tutmuş. Kedi elini tırmalamış. Dış kapıya çıkınca eşek, poposuna bir tekme atmış. Onu gören horoz, acı acı ötmeye başlamış. Bahçe kapısına gelince de köpek bacağını ısırmış.” (Bremen Mızıkacıları, s.15)

“O kötü günleri birbirlerine hep destek olarak atlatmışlardı.” (Hansel ve Gretel, s.2)

“Birlikte olursak daha güçlü oluruz.” (Horoz, Köpek ve Tilki, s.4)

“Burada kimse çözüm yolu göstermiyor. Kavga ederek sorunu çözemeyiz. Birlik ve beraberlik içinde olmalıyız.” (Kötü Yönetilen Ülke, s.13)

Paylaşma

“Ancak bu bahçede yetişenlerden kimse faydalanamazmış. Çünkü bahçenin sahibi olan cadı, yetişenlerin hepsini kendine alıyormuş.” (Altın Saçlı Kız, s.4)

“İki kral, iki ayrı koldan varmışlar nehrin kıyısına. Tam biri atılıp, ‘Benim fidanım!’ diyecek olmuş, öteki haykırmış ‘Hayır, benim o!’ diye.” (Nehrin Ortasındaki Ağaç, s.12)

“Çakal ‘Evet. Ama şimdi şu aptal deveyle yiyeceğimizi paylaşıyoruz.’ diye ekledi.” (Ormanımı Terk Edin, s.6)

“Tilki ikram edeceği yemeği önceden hazırlamış. Hemen leyleği buyur etmiş. Leylek bakmış önünde bir çanak, üzerinde de birkaç parça et var. Tilkinin önünde ise ağzına kadar dolu derince bir çanak var.” (Tilki Hiç Altta Kalır Mı?, s.4)

Özgür Olma

“Derken salonun kapısı ardına kadar açılıp kocaman bir köpeğin içeriye dalması üzerine fareler kaçmışlar. Köy faresi soluk soluğa ‘Verdiğin ziyafet için teşekkürler. Ama kusura bakma, çok kalamayacağım, hemen gitmem gerek.’ demiş. Kent faresi şaşırmış. ‘Neden? Ne oldu böyle birdenbire?’ diye sormuş. Köy faresi ‘Korka korka yemektense, yavaş yavaş kendi evimde yemek daha lezzetlidir.’ diye yanıt vermiş.” (Kent Faresi ile Köy Faresi, s.14-16)

“Çünkü ben özgür olmayınca mutlu olamam. Bana hazineler verseler özgürlüğümünden vazgeçmem. Zincirle bağlanmaktansa aç kalmayı tercih ederim.” (Kurt ile Köpek, s.15)

Sorumlulukları Yerine Getirme

“Yine yola koyulacağı sırada uşağı hayvanı getirmiş. ‘Bey, atın sol arka ayağının nalından bir çivi eksik!’ demiş. Tüccar ‘Aman canım! Zaten altı saatlik yolum kaldı. Nasıl olsa o vakte kadar nal yerinde durur.’ demiş. Bu topallama da uzun sürmemiş. Hayvan yere yıkılmış, bir ayağı kırılmış.” (Çivi, s.5,6,13)

“Yarın çoluk çocuk orakları alıp işe kendimiz girişelim.” (Tarla Kuşu ile Yavruları, s.15)

İncelenen masalarda ağırlıklı olarak ele alınan kategori, etik özellikler kategorisidir. Bu masalarda “aldatma / kandırma” (f=19), “yardım etme / iyilik yapma” (f=13), “küçümseme” (f=5), “yalan söyleme” (f=5), “çalışma alışkanlığı” (f=4), “açgözlülük” (f=3), “söz dinleme” (f=3), “yaramazlık yapma” (f=3), “özveride bulunma” (f=2), “verilen sözü tutma” (f=2), “cimrilik” (f=1), “çevreyi koruma” (f=1), “dışlama” (f=1) ve “doğruluk” (f=1) temaları ele alınmıştır. Burada olumsuz özelliklerle ilgili olan “aldatma / kandırma, küçümseme, yalan söyleme, açgözlülük, yaramazlık yapma, cimrilik, dışlama” gibi örneklerin, “yardım etme / iyilik yapma, çalışma alışkanlığı, söz dinleme, özveride bulunma, verilen sözü tutma, çevreyi koruma, doğruluk” gibi olumlu özelliklerden daha fazla olduğu görülmektedir.

Doğru ile yanlış, örneklerle ayırt etmeyi sağlayan alıntı cümleler, aşağıda verilmektedir:

Aldatma/Kandırma

“Eşeğin sesini duyan bir rakun ‘Hey, hepiniz dinleyin! Bu bir aslan değil, aslan kılığına girmiş bir eşek.’ demiş. Sonunda eşeğin foyası meydana çıkmış.” (Aslan Kılığına Giren Eşek, s.6)

“Tavşan tilkinin tembihlediği gibi aslanı almış, tepenin yamacına getirmiş. Orada bulunan bir kuyunun başına geldiklerinde ‘İşte kralım, krallığını ilan eden aslan bu kuyuya gizlenmiş.’ demiş. Biraz sonra kuyuya kafasını uzatıp baktığında karşısında bir aslan görmüş. Hemen hiddetle kükremiş. Suda akseden görüntüsü de aynı şeyi yapmış.” (Aslanın Kuyusunu Kazan Tilki, s.14)

“Tilki ‘Nereden bilecektik ki karşımıza bir aslan çıkacak? İyi ki aslan hasta, ölmek üzereydi. Sana diş geçiremedi. Senden sonra büsbütün hasta oldu. Artık ölmek üzere. Biz şimdi aslanın bulunduğu yerden daha güzel bir yere gidelim.’ demiş. Eşek bu tatlı sözlerle kanmış.” (Aslan, Tilki ve Eşek, s.9)

“Geyiği kandırmak için bir kez daha gideceğim ormana.” (Beyinsiz Geyik, s.9)

“Terzi diğer cebindeki kuşu eline alarak havaya fırlatmış. Kuş havalanmış ve tabi ki bir daha geri dönememiş. Kuşu taş zanneden dev, bu duruma da çok şaşırılmış.” (Cesur Terzi, s.9)

“Çizmeli Kedi, krala ‘Sevgili kralım, efendim markiz burada yıkanıyordu. Şanssızlık bu ya, bir hırsız elbiselerini çaldı. Şimdi efendim sudan çıkamıyor.’ demiş. Kral, buna inanarak hemen saraydan elbise getirtmiş. Değirmencinin oğlu bu elbiseleri giymiş.” (Çizmeli Kedi, s.6)

“Horoz incinin değerini bilmiyormuş. İnciye karşılık bir koçan mısır istemiş. Kuyumcu buna çok sevinmiş onları aldatmak için ‘Bu inci bir koçan mısır etmez ama neyse... Alın mısırınızı.’ demiş.” (Horoz ile İnci, s.6)

“Tilkinin kendisini bu derece güzel bulması, çok hoşuna gitmişti. Oysa kurnaz tilkinin gözü, karganın ağzındaki peynirden başka bir şey görmüyordu.” (Karga ile Tilki, s.12)

“Susun çocuklar. Bu kedi ölü değil, size tuzak kurmuş.” (Kedi ile Fareler, s.11)

“Ali Cengiz’in karısı, öleceğinden haberi olmayan Keloğlan’a çok acımış. Sonunda, ‘Bak Keloğlan! Yarın son dersini de aldıktan sonra Ali Cengiz sana ‘Öğrendin mi?’ diye soracak. Eğer ‘Öğrendim.’ derseni seni öldürür. Çünkü o, bildiklerini kimsenin bilmesini istemez. Yerini bir başkasının almasından korkuyor.’ demiş.” (Keloğlan’ın Ali Cengiz Oyunu, s.9)

“Keloğlan, cambazların kendini arayıp bulacaklarını bildiğinden, hazırlanmış, oyuna karşı oyun düzenlemiş.” (Keloğlan ile Cambazlar, s.4)

“Kırmızı Başlıklı Kız, ninesinin yatağına yaklaştı, ‘Nineciğim, gözlerin ne kadar büyümüş öyle?’ dedi. Hain Kurt için için güldü, ‘Seni daha iyi görebilmek için yavrum.’ dedi.” (Kırmızı Başlıklı Kız, s.10)

“Derken düzenbaz adamlar, saraydakilere dokumanın tamamlandığını söylemişler. Bu kez, ipliği olmayan iğnelerle, olmayan kumaşı dikiyor gibi yapmaya başlamışlar.” (Kralın Yeni Elbiseleri, s.11)

“Eşek durumun umutsuz olduğunu anlamıştı. Ama yine de, kurda bir oyun oynayarak kurtulmayı düşündü.” (Kurt Doktor Olunca, s.7)

“Kurt ‘Sayın leylek kardeş! Eğer boğazımdaki kemiği çıkartırsan sana ödül vereceğim’ demiş.” (Kurt ile Leylek, s.12)

“Oğlaklar birden koştu, ‘Sen kimsin?’ diye bağırdı. Hain kurt ‘Açın kapıyı yavrularım, ben geldim.’ dedi.” (Kurt ve Yedi Keçi Yavrusu, s.6)

“Maymunu kandırarak dere ağzına o götürebilir.” (Maymunla Kaplumbağa, s.9)

“Gece, Şişman uykuya yatar yatmaz, hilekâr hancı, bulduğu bir benzeriyle hünerli eşeği değiştirmiş.” (Terzinin Çocukları, s.12)

“Tilki, hemen ayağa kalkmış. ‘Horozu kandıramadım ama kargayı kandırmalıyım.’ diye düşünmüş.” (Tilki, Horoz ve Karga, s.12)

Yardım Etme/İyilik Yapma

“Ayı soğuktan titriyormuş. Kızların annesine ‘Yardım edin lütfen! Üşüdüm ve açım. Bu soğuk kış mevsiminde açıkta kaldım.’ demiş. Akgül ile Algül’ün annesi de ‘Hâlini anlıyorum ayıcık. Buyur, içeri gel.’ demiş.” (Algül ile Akgül, s.6)

“Eşek, köpeğin yardım isteğine cevap bile vermemiş.” (Eşek ile Köpek, s.7)

“O da karıncaya yardım etmek istiyordu. Yardım edebileceği birine yardım etmemek, güvercine yakışmazdı.” (Güvercin ile Karınca, s.9)

“Pencerenin önünden geçerlerken durmuşlar da başlarını kaldırıp kıza bakmışlar, ‘Neyin var senin kızım?’ diye sormuşlar. Kız derdini söylemiş. Onlar da ‘Peki, sana yardım ederiz.’ demişler.” (Hamarat Kız, s.5)

“Keloğlan çok acımış tavşana. ‘Yaralı bir cana kıyılmaz. Hele seni eve götüreyim de yaranı sarıp iyi edelim. Yine kıra bayıra çıkıp koşturursun.’ demiş.” (Hazineler Sultanı, s.7)

“Heybesinde bulunan kendi yiyeceklerini yavru kartallara verdi. Böyle yapmanın doğru olacağına inanmıştı.” (İyilik Eden İyilik Bulur, s.13)

“Keloğlan ‘Ya gider o sudan getiririm ya da o yollarda kalırım. Gayrı sizi böyle dertli bırakamam.’ demiş, yollara düşmüş.” (Keloğlan ile Talihsiz Şehzade, s.13)

“Başkalarına yardım etmek için onlara hediye ver. Onlarla yardımlaş.”
(Keloğlan ve Sihirli Değnek, s.15)

“İyi yürekli Sindirella, hepsini affetmiş. Onlar da yaptıklarına çok pişman olmuşlar.” (Kül Kedisi Sindirella, s.32)

“Kırlangıç, hızlı kanat vuruşlarıyla gagasındaki yakutu tiyatro yazarına ulaştırdı. Böylece, genç yazarın huzur içinde çalışarak başarılı eserler üretmesine katkıda bulundu.” (Mutlu Prens, 9)

“Cüceler ‘Prenses, bizimle kal. Kötü kraliçe seni burada bulamaz, bulsa bile biz seni koruruz.’ demişler.” (Pamuk Prenses, s.11)

“Parmak Kız’ın yardımına bu kez de ağustos böceği koşmuş. Parmak Kız’ı bir ağacın üstüne uçurmuş. Karnını doyurmuş güzelce.” (Parmak Kız, s.7)

“Denizkızı, mürekkep balığının hafifçe yaralandığını görünce kendi derdini unutmuştu. Hemen ona yardımcı olup yarasını sardı.” (Yengeç Kardeşler, s.7)

Küçümseme

“Özgürlüğüne kavuşan aslan, yolda durup minik fareye ‘Dün senin söylediklerini küçümsemiştim, oysa bugün beni kurtardın.’ dedi.” (Aslan Kral ile Minik Fare, s.16)

“Kendisiyle evlenmek isteyen erkeklere hep yukardan bakar, onları hor görüp sırt çevirmiş. Hatta onlarla alay bile edermiş.” (Çengel Sakallı Kral, s.1)

“Tarla kuşuna ‘Ben diğer buğdaylardan daha güzelim. Çok gösterişli ve büyüğüm.’ diyordu.” (Kara Buğday, s.9)

“Hemen git yanımdan. Ben soylu bir çiçeğim. Senin gibi sıradan bir arıyla arkadaşlık edemem.” (Kendini Beğenmiş Çiçek, s.5)

“Nasılmış Tavşan kardeş? Sen beni küçümsedin. Bak, o hızlı bacakların sana hiçbir yararı olmadı.” (Tavşan ile Kaplumbağa, s.16)

Yalan Söyleme

“Çünkü babasının sözleri doğru değilmiş.” (Çıkırcı Kız, s.5)

“Pinokyo, önce doğru söylemiş. Ama iş altınlara gelince dolandırıcıların onları çaldığını söylemiş. Yani yalan söylemiş.” (Pinokyo, s.11)

“Prensesler, bu maceranın sonunda yenilmiş olduklarını anlayıp yalanlarla hiçbir şey elde edemeyeceklerini anlamışlar.” (Prenseslerin Dansı, s.13)

“Yarasa yalan söylediği için yalnız kalmış.” (Yarasa ile Gelincikler, s.15)

“Oysa zengin tüccar demirleri çoktan satıp savmış, paraları da cebine indirmişti. Kendisini temize çıkarmak için hemen üzüntülü bir hale bürünerek ‘Fareler senin demirlerinin tümünü kemire kemire yiyip dibine darı ekmişler.’ dedi.” (Zengin ile Yoksul, s.5,6)

Çalışma Alışkanlığı

“Karıncı sıcak evine çekildi. Bir kendini, bir de tembel ağustos böceğini düşündü. Yaz günlerinde terleye terleye evine buğday tanelerini nasıl taşıdığını anımsadı. Çalışmak zordu, ama kötü günler için gerekliydi.” (Ağustos Böceği ile Karınca, s.16)

“İş bulmanın çok zor olacağını sanıyordu. ‘Demek ki çalışmak isteyen iş de, ekmek de var’ dedi.” (Akıllı Keloğlan, s.24)

“İşte o zaman, çalışmanın çok güzel bir şey olduğunu anlamışlar. O günden sonra asma bahçesine çok iyi bakmışlar. Üzümlerden elde ettikleri kazanç ile rahat

rahat yaşamışlar. Gördükleri her insana, çalışmanın tükenmez bir hazine olduğunu söylemişler.” (Gizli Hazine, s.15)

“Tabi ki Küçük Prens de bir çuvalı sırtlamış. Dağın yamacı çok dikmiş. Küçük Prens çok yorulmuş. En güzel beyaza ulaşmak için çok çalışmış.” (Ülkenin Renkleri, s.13)

Açgözlülük

“Ona her şeyi sağlayan tavuğun, yediği yem bile gözüne çok görünür olmuş. Daha fazla para istiyormuş. Daha fazla harcamak, daha fazla şey almak...” (Altın Yumurtlayan Tavuk, s.15)

“Kuyumcu terziye bir öneride bulunmuş. ‘Buralarda birkaç gün daha kalalım. İhtiyarın yanından bu kez daha çok kömürle dönelim. Böylece daha fazla altınımız olur.’ demiş.” (Cüceler ve Armağanlar, s.10)

“Bütün gece uyumamış. Balıktan neler isteyebileceğini düşünmüş. Meğer kadın o denli aç gözlüymüş ki, dünyaları versen gözü doymak bilmiyormuş.” (İhtiyar Balıkçı, s.14)

Söz Dinleme

“Büyük oğul geri dönmeyince ortanca prens altın kuş için yollara düşmüş. O da ormanda rastladığı tilkinin öğütlerine kulak asmamış.” (Altın Kuş, s.5)

“Ölmeden önce size bazı nasihatlerim olacak. Bunları iyi dileyin... Babalarının öğüdünü dinleyen üç kardeş zengin ve rahat bir yaşam sürmüşler.” (Baba Nasihati, s.2,10)

“Keloğlan bakıyor başka değirmen yok. Ununu öğütmeden geri dönmek de olmaz. ‘Adam sende, babam bana vasiyet ettiydi ama öğütülürken başında dikilip hile yaptırmadıktan sonra zarar etmez.’ diyor da çuvalları sırtlayıp değirmene sokuyor.” (Keloğlan ile Değirmenci, s.5)

Yaramazlık Yapma

“Kurabiye çocuk, hoplaya zıplaya, mutfakta bir o yana, bir bu yana koştu. O sırada, mutfağın kapısının açık olduğunu görünce dışarı kaçtı.” (Kurabiye Çocuk, s.5)

“Onları uçarken gören yaramaz çocuklar, ‘Uç, uç leyleğim. Yoksa seni tutarım. Kanadını yolarım.’ diye bağıyorlarmış.” (Leylekler, s.11)

“Fakat bu yaramaz oğlanlar, bir gün o ottan koca bir çuval doldurmuşlar ve hayvanların yemine katmışlar. Çok kısa bir süre sonra bütün keçilerin, hatta ineğin bile karınları davul gibi şişmiş, yerlerinden kalkamaz olmuşlar.” (Yedi Kargalar, s.5)

Özveride Bulunma

“Prensi öldüremem. Köpük olmaya razıyım.” (Küçük Deniz Kızı, s.15)

“Küçük kuş, eğer papatyayı da yeseydi susuzluğunu gidermiş olacaktı. Fakat yaşamı pahasına da olsa papatyaya dokunmadı.” (Papatya, s.15)

Verilen Sözü Tutma

“Adam, balığa verdiği sözü hatırlamış. Bir şey dememiş karısına. Ne var ki günün birinde ağzından kaçırvermiş.” (Altın Balık, s.13)

“Prens ‘Üüüf! Ne çok şey istiyorsun sen.’ diyerek sinirlenmiş. Kurbağa ‘Vırak... vırak... Söz verdin prenses. Sızlanmayı bırak.’ demiş.” (Kurbağa Prens, s.18)

Cimrilik

“Gözlerini bürüyen para hırsı onları iyice cimrileştirmiş. Hiçbir şeylerini birbirleriyle paylaşmaz, kimseye hediye almaz, masraf olur korkusuyla evlerinde misafir ağırlamaz olmuşlar.” (Fareli Köyün Kavalcısı, s.3)

Çevreyi Koruma

“Ne olur bir şans daha ver bizlere. Ormanı canımız gibi koruyacağız bundan böyle. Onu hiç incitmeyecek, bozmayacağız, yeşilini soldurtmayacağız.” (Yasak Orman, s.12)

Dışlama

“Daha da kötüsü yavru ördekler, çirkin ördek yavrusunu aralarında görmek istemiyorlarmış.” (Çirkin Ördek Yavrusu, s.7)

Doğruluk

“Doğru söyleyen insanları Tanrı korur. Bu gerçeği bilmeyen zengin bir hükümdar, bir gün kızına ‘Beni ne kadar seviyorsun?’ diye sordu. Kız hiç çekinmeden ‘Sizi gerektiği kadar seviyorum.’ şeklinde cevap verdi.” (Yeşil Elbiseli Kız, s.2)

Metinlere genel olarak bakıldığında, gerek Türkçe ders kitaplarındaki masallarda gerekse incelenen masal kitaplarında etik özelliklerle ilgili değerlere daha çok yer verildiği görülmektedir. Sayıca fazla olan masal kitaplarında kategori çeşitliliği daha fazladır. Ders kitaplarında etik özelliklerin yanı sıra sadece sosyal özelliklere yer veren bir masal bulunurken masal kitaplarında bilişsel, sosyal, devinişsel, duyguya ve dinsel inançla ilgili özelliklere yer veren masallar bulunmaktadır. Bu masallarda, etik özelliklerden sonra en çok sosyal özellikler, daha sonra da duygusal özellikler ele alınmıştır.

4.2.1.3. Türkçe Ders Kitaplarındaki Masal Metinleri ile Masal Kitaplarının Basım/Biçim Özelliklerine İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Bu bölümde örneklem okullarında okutulan Türkçe ders kitapları ile öğrencilere önerilen masal kitaplarının basım/biçim özelliklerine yer verilmiştir.

Türkçe ders kitaplarındaki masal metinleri, basım/biçim açısından tek bir özellik göstermektedir. Bu nedenle metinlerin basım/biçim özelliklerini tek tek incelemek yerine bulundukları kitapların fiziksel özellikleri değerlendirilmiştir. Bu özellikler, tablo şeklinde aşağıda gösterilmiştir.

55. Tablo

Türkçe Ders Kitaplarının Basım/Biçim Özellikleri

Basım / Biçim Özellikleri	İlköğretim Türkçe 1 Ders Kitabı	İlköğretim Türkçe 2 Ders Kitabı	İlköğretim Türkçe Ders Kitabı 3
Boyut	Büyük boy (19x27)	Büyük boy (19x27)	Büyük boy (19x27)
Kapak	Karton kapak	Karton kapak	Karton kapak
Kâğıt	1. hamur kâğıt	1. hamur kâğıt	1. hamur kâğıt
Gramaj	80 gram	80 gram	80 gram
Ciltleme	Zimba telli	Zimba telli	Zimba telli
Harf Büyüklüğü	18 punto	18 punto	18 punto
Resim	Renkli, temiz baskılı, metni tamamlayıcı	Renkli, temiz baskılı, metni tamamlayıcı	Renkli, temiz baskılı, metni tamamlayıcı

55. tablodan da anlaşılabacağı gibi üç kitap da birbirleriyle aynı özelliğe sahiptir. Kitaplar, 19x27 boyutunda, karton kapaklı, kâğıdı 1. hamur ve 80 gram ağırlığında, ciltlemesi zimba telli, harf büyüklüğü 18 punto, resimleri renkli, temiz baskılı ve metni tamamlayıcı niteliktedir. Bu özelliklerden yola çıkarak Türkçe ders kitaplarının basım/biçim özelliklerinin bu yaş grubu için olumlu nitelikler taşıdığı söylenebilir.

Örnekteki masal kitapları, basım / biçim açısından değerlendirilmeden önce incelemede kolaylık sağlamak için birtakım fiziksel özellikler belirlenmiştir. Bu özellikleri, sayısal veriye dönüştürmek amacıyla değerlendirme tablosu oluşturulmuş, her masalın özelliği bu tabloya işlenmiştir. 56. tabloda, incelenen masal kitaplarının özellikleri “x” şeklinde tek tek belirtilmiştir.

56. tabloda tek tek belirlenen bilgiler, bir araya getirilerek verilerin sayı ve yüzdelik hesaplamaları yapılmıştır. Aşağıdaki tabloda bu hesaplamalar yer almaktadır:

56. Tablo
Masal Kitaplarının Basım/Biçim Özelliklerini Değerlendirme Tablosu

Kitabın Adı	Boyutlar			Kapak		Kağıt				Gramaj		Ciltleme		Harf Büyüklüğü			Resim					
	Küçük	Orta	Büyük	Karton	Bristol	1. hamur	2. hamur	3. hamur	Kuşe	80 gr altı	80 gr ve üstü	Yapış-malı	Zimba telli	16	18	20	Renkli	Siyah-beyaz	Temiz baskılı	Bozuk baskılı	Süsleyici	Metni tamamlayıcı
Ağustos Böceği ile Karınca	x			x		x				x			x	x			x		x			x
Ah Masalı	x				x	x					x	x		x			x		x		x	
Akıllı Keloğlan	x			x		x				x		x		x				x	x		x	
Akıllı Minik ve Arkadaşları			x	x		x					x		x		x		x		x			x
Algül ile Akgül	x				x	x				x			x	x			x		x			x
Altın Balık			x		x	x					x		x			x	x		x			x
Altın Kuş			x	x		x					x		x	x			x		x			x
Altın Saçlı Kız			x		x				x		x		x	x			x		x			x
Altın Yumurtlayan Tavuk			x		x				x		x		x			x	x		x			x
Aslan Kılığına Giren Eşek			x	x		x					x		x		x		x		x			x
Aslan Kral ile Minik Fare		x		x					x		x		x	x			x		x			x
Aslanın Kuyusunu Kazan Tilki			x	x		x					x		x	x			x		x			x
Aslan, Tilki ve Eşek			x	x		x					x		x		x		x		x			x
Baba Nasihatı	x			x		x				x			x		x			x	x		x	
Beyinsiz Geyik	x				x	x				x			x			x	x		x			x
Birlikten Kuvvet Doğar	x				x	x				x			x			x	x		x			x
Bremen Mızıkacıları			x		x	x					x		x		x		x		x			x
Cesur Terzi	x				x	x					x		x			x	x		x			x
Cüceler ve Armağanlar			x		x				x		x		x			x	x		x			x
Çengel Sakallı Kral	x			x		x				x			x		x			x	x		x	
Toplam	9	1	10	10	10	16	0	0	4	7	13	2	18	8	6	6	17	3	20	0	4	16

56. Tablonun Devamı

Masal Kitaplarının Basım/Biçim Özelliklerini Değerlendirme Tablosu

Kitabın Adı	Boyutlar			Kapak		Kağıt				Gramaj		Ciltleme		Harf Büyüklüğü			Resim					
	Küçük	Orta	Büyük	Karton	Bristol	1. hamur	2. hamur	3. hamur	Kuşe	80 gr altı	80 gr ve üstü	Yapışmalu	Zımba telli	16	18	20	Renkli	Siyah-beyaz	Temiz baskılı	Bozuk baskılı	Süsleyici	Metni tamamlayıcı
Çıkrıkçı Kız		x		x		x					x		x		x		x		x		x	
Çilli Tavukla Alılı Tavuk	x				x	x				x			x	x			x		x			x
Çirkin Ördek Yavrusu			x		x	x					x		x		x		x		x			x
Çivi	x			x					x		x		x		x		x		x		x	
Çizmeli Kedi			x	x		x					x		x		x		x		x			x
Değirmenci, Oğlu ve Eşek			x		x	x					x		x	x			x		x			x
Dostluğun Değeri	x			x				x		x		x			x		x		x		x	
Eskici ile Zengin			x		x				x		x		x			x	x		x			x
Eşek ile Köpek	x			x					x		x		x			x	x		x			x
Fareli Köyün Kavalcısı			x		x				x		x		x	x			x		x			x
Gizli Hazine			x	x		x					x		x	x			x		x			x
Güvercin ile Karınca		x		x		x					x		x		x		x		x			x
Güzel ve Çirkin			x	x					x		x		x			x	x		x			x
Hain Kurt			x	x		x				x			x		x		x		x			x
Hamarat Kız	x			x		x				x			x		x			x	x		x	
Hansel ve Gretel			x		x				x		x		x			x	x		x			x
Hazineler Sultanı			x	x		x					x		x	x			x		x			x
Horoz ile İnci	x			x				x			x		x	x			x		x			x
Horoz, Köpek ve Tilki	x				x	x				x			x			x	x		x			x
İhtiyar Balıkçı	x			x					x		x		x	x			x		x		x	
Toplam	8	2	10	13	7	11	1	1	7	5	15	1	19	5	7	8	19	1	20	0	5	15

56. Tablonun Devamı
Masal Kitaplarının Basım/Biçim Özelliklerini Değerlendirme Tablosu

Kitabın Adı	Boyutlar			Kapak		Kağıt				Gramaj		Ciltleme		Harf Büyüklüğü			Resim					
	Küçük	Orta	Büyük	Karton	Bristol	1. hamur	2. hamur	3. hamur	Kuşe	80 gr altı	80 gr ve üstü	Yapış-malı	Zimba telli	16	18	20	Renkli	Siyah-beyaz	Temiz baskılı	Bozuk baskılı	Süsleyici	Metni tamamlayıcı
İki İnatçı Keçi			x		x	x					x		x			x	x		x			x
İyilik Eden İyilik Bulur	x			x		x				x			x		x		x		x			x
Kaplumbağa ve Dostu Fare			x	x		x					x		x		x		x		x			x
Kara Buğday			x		x	x					x		x	x			x		x		x	
Karga ile Tilki			x	x					x		x		x			x	x		x			x
Karlar Kraliçesi			x	x		x					x		x			x	x		x			x
Kaz Çobanı	x			x		x				x			x		x			x	x		x	
Kedi ile Fareler	x			x			x				x		x	x			x		x			x
Keloğlan'ın Ali Cengiz Oyunu			x	x		x					x		x		x		x		x			x
Keloğlan ile Cambazlar			x	x		x					x		x			x	x		x			x
Keloğlan ile Değirmenci			x	x		x					x		x			x	x		x			x
Keloğlan ile Devler	x			x		x				x			x			x	x		x			x
Keloğlan ile Padişahın Kızı	x				x	x				x			x			x	x		x			x
Keloğlan ile Talihsiz Şehzade			x	x		x					x		x	x			x		x			x
Keloğlan ve Sihirli Değnek			x		x	x				x			x	x			x		x			x
Kendini Beğenmiş Çiçek	x				x				x	x			x			x	x		x			x
Kent Faresi ile Köy Faresi	x				x	x				x			x		x		x		x			x
Kırmızı Başlıklı Kız			x		x				x		x		x			x	x		x			x
Korkak Tavşan	x			x		x					x		x			x	x			x		x
Kötü Yönetilen Ülke	x				x	x				x			x		x		x		x			
Toplam	9	0	11	12	8	16	1	0	3	8	12	0	20	4	7	9	19	1	19	1	2	18

56. Tablonun Devamı
Masal Kitaplarının Basım/Biçim Özelliklerini Değerlendirme Tablosu

Kitabın Adı	Boyutlar			Kapak		Kağıt				Gramaj		Ciltleme		Harf Büyüklüğü			Resim					
	Küçük	Orta	Büyük	Karton	Bristol	1. hamur	2. hamur	3. hamur	Kuşe	80 gr altı	80 gr ve üstü	Yapış-malı	Zimba telli	16	18	20	Renkli	Siyah-beyaz	Temiz baskılı	Bozuk baskılı	Süsleyici	Metni tamamlayıcı
Kralın Yeni Elbiseleri			x		x	x					x		x		x		x		x			x
Kurabiye Çocuk			x	x		x					x		x	x			x		x			x
Kurbağa Prens			x		x				x		x		x	x			x		x			x
Kurbağanın Düğünü	x				x	x				x			x	x			x		x		x	
Kurşun Asker			x		x	x					x		x			x	x		x			x
Kurt Doktor Olunca	x				x	x				x			x			x	x		x			x
Kurt ile Köpek			x	x		x					x		x	x			x		x			x
Kurt ile Leylek	x			x			x				x		x		x		x		x			x
Kurt ve Yedi Keçi Yavrusu	x			x		x				x			x		x		x		x			x
Küçük Deniz Kızı	x			x		x				x			x		x		x		x			x
Kül Kedisi Sindirella			x		x				x		x		x	x			x		x			x
Leylekler			x		x	x					x		x			x	x		x			x
Maymunla Kaplumbağa			x	x		x					x		x	x			x		x			x
Mutlu Prens			x	x		x					x		x		x		x		x			x
Nehrin Ortasındaki Ağaç			x	x		x					x		x	x			x		x			x
Oduncu ile Kurt			x		x				x		x		x			x	x		x			x
Ormanımı Terk Edin	x			x			x				x		x		x		x		x			x
Pamuk Prenses			x		x				x		x		x			x	x		x			x
Papatya	x			x					x		x		x			x	x		x			x
Parmak Kız			x		x	x					x		x			x	x		x			x
Toplam	7	0	13	10	10	13	2	0	5	4	16	0	20	7	6	7	20	0	20	0	1	19

56. Tablonun Devamı

Masal Kitaplarının Basım/Biçim Özelliklerini Değerlendirme Tablosu

Kitabın Adı	Boyutlar			Kapak		Kağıt				Gramaj		Ciltleme		Harf Büyüklüğü			Resim					
	Küçük	Orta	Büyük	Karton	Bristol	1. hamur	2. hamur	3. hamur	Kuşe	80 gr altı	80 gr ve üstü	Yapışmal	Zimba telli	16	18	20	Renkli	Siyah-beyaz	Temiz baskılı	Bozuk baskılı	Süsleyici	Metni tamamlayıcı
Pinokyo			x		x	x					x		x			x	x		x			x
Prenseslerin Dansı	x				x	x					x		x		x		x		x		x	
Sihirli Ayakkabılar			x		x				x		x		x			x	x		x			x
Sihirli Ülke			x	x		x					x		x	x			x		x			x
Tarla Kuşu ile Yavruları	x				x	x				x			x			x	x		x			x
Tavşan ile Kaplumbağa	x			x		x					x		x			x	x		x			x
Terzinin Çocukları			x	x		x					x		x	x			x		x			x
Tilki Hiç Altta Kalır Mı?			x	x		x					x		x		x		x		x			x
Tilki, Horoz ve Karga	x			x			x				x		x	x			x		x			x
Tülü Deve	x			x		x				x			x	x			x		x			x
Üç Balık	x			x					x		x		x		x		x		x		x	
Üç Tavşan			x	x		x				x			x			x	x		x			x
Ülkenin Renkleri	x			x				x		x		x		x			x		x		x	
Yarasa ile Gelincikler	x			x			x				x		x	x			x		x			x
Yasak Orman			x		x	x					x		x		x		x		x			x
Yedi Kargalar		x		x		x					x		x		x		x		x			x
Yengeç Kardeşler		x		x					x		x		x			x	x		x			x
Yeşil Elbiseli Kız	x				x	x				x			x		x		x		x		x	
Yoksul Kızın Kısmeti	x			x		x					x		x			x	x		x			x
Zengin ile Yoksul	x			x		x				x			x			x	x		x			x
Toplam	11	2	7	14	6	14	2	1	3	6	14	1	19	6	6	8	20	0	20	0	4	16

57. Tablo
Masal Kitaplarının Basım/Biçim Özelliklerine Göre Dağılımları

Basım / Biçim Özellikleri		Sayı	%
Boyutlar	Küçük Boy	44	44
	Orta Boy	5	5
	Büyük Boy	51	51
Kapak	Karton Kapak	59	59
	Bristol Kapak	41	41
Kâğıt	1. Hamur	70	70
	2. Hamur	6	6
	3. Hamur	2	2
	Kuşe	22	22
Gramaj	80 gramın altı	30	30
	80 gram ve üstü	70	70
Ciltleme	Yapıştırırmalı	4	4
	Zimba Telli	96	96
Harf Büyüklüğü	16 Punto	32	32
	18 Punto	33	33
	20 Punto	35	35
Resim	Renkli	95	95
	Siyah-beyaz	5	5
	Temiz Baskılı	99	99
	Bozuk Baskılı	1	1
	Süsleyici/Durağan	16	16
	Metni Tamamlayıcı/Devingen	84	84

57. tablo incelendiğinde masal kitaplarının % 44'ünün küçük boy, % 5'inin orta boy, % 51'inin de büyük boy olduğu görülmektedir. Büyük boy kitapların sayısı,

diğerlerinden daha fazladır. Büyük boy kitap, çocuklar için elde tutma kolaylığı sağladığı için bu yaş grubuna göre uygundur.

Yine aynı tablodan anlaşılacağı gibi kitapların % 59'u karton kapak, % 41'i de bristol kapaklıdır. Bristol kapağın parlak ve renklerinin canlı olması, kitabın albenisi arttırmaktadır. Karton kapakta ise albeniden çok dayanıklılık ön plandadır. Ancak incelenen kitaplarda her iki kapak çeşidinin de selefona kaplı olduğu belirlenmiştir. Bu açıdan bakıldığında her iki kapak çeşidinin de yırtılmalara karşı dayanıklı ve albenili olduğu söylenebilir.

Kitaplardaki kâğıdın cinsine bakıldığında % 70'inde birinci hamur, % 6'sında ikinci hamur, % 2'sinde üçüncü hamur, % 22'sinde de kuşe kâğıt kullanıldığı görülmektedir. Masal kitaplarının çoğunda kaliteli kâğıt kullanılmıştır. Kuşe kâğıt parlak olduğu için okuma sırasında güçlük yaratmaktadır. Işığı yansıtan bu kâğıt, okumayı zorlaştırmaktadır. Bu nedenle kuşe kâğıdın okuma kitaplarında hiç kullanılmaması gerekir.

Kâğıdın gramajı da okumayı etkileyen önemli bir unsurdur. İncelenen 100 masal kitabının 70'i 80 gram ve üstü, 30'u da 80 gramın altında bir ağırlığa sahiptir. Ağırlığı 80 gramın altında olan sayfalardaki yazıların izleri, arka yüzeyde de görüldüğü için yazıları okumak zorlaşmaktadır. Yazıların net okunması için ağır gramajlı kâğıtların kullanılması gerekir. İncelenen kitapların büyük çoğunluğu da ağır gramajlıdır.

Yukarıdaki tabloya bakıldığında kitapların % 4'ünün yapıştırma ile, % 96'sının da zımba tellerle ciltlendiği görülmektedir. Sayfaların kopmasını önleme, dayanıklılığı artırma açısından dikişli ciltlemenin yapılması daha yerinde olur. Ancak incelenen hiçbir kitapta dikiş yoktur. 96 kitapta bir tane zımba tel kullanılmıştır. Yapıştırılmalı 4 kitap, bu kitaplardan daha dayanıklıdır. Dolayısıyla kitapların büyük bir çoğunluğunun ciltleme açısından yetersiz olduğu söylenebilir.

Aynı tabloda görüldüğü gibi kitapların % 32'si 16 punto, % 33'ü 18 punto ve % 35'i de 20 punto ile yazılmıştır. Harf büyüklükleri açısından kitapların hepsinin bu yaş grubu için uygun olduğu söylenebilir.

Metinlerdeki resimler incelendiğinde ise kitapların % 95'inin renkli, % 5'inin ise siyah-beyaz olduğu görülmektedir. Bu yaş grubu için renkli resimler daha dikkat çekici olmaktadır. Kitapların % 99'u temiz baskılı, % 1'i de bozuk baskılıdır. Görüldüğü gibi kitaplardaki baskılar kalitelidir. Resimlerin % 16'sı süsleyici, % 84'ü de metni tamamlayıcı niteliktedir. Metinde anlatılanların resimler aracılığıyla tamamlanması ya da desteklenmesi, okunanı anlamlandırmada daha etkili olmaktadır. Süsleyici resimlerde ise böyle bir etkiden söz etmek zordur. Bu tarz resimler, sadece beğeni gücünü arttırabilir. İncelenen kitapların çoğunda resimlerin metni tamamlayıcı nitelikte olması, olumlu bir özellik olarak kabul edilebilir.

İncelemeye alınan masal kitaplarının basım/biçim özelliklerine genel olarak bakıldığında çoğunluğunun büyük boylu, karton kapaklı, 1. hamur kâğıtlı, 80 gram ve üstü gramajlı, zimba tel ciltlemeli, 20 puntolu, renkli resimli, temiz baskılı ve metni tamamlayıcı nitelikte resimli olduğu anlaşılmaktadır. Bu özelliklerin de çocuk kitapları açısından olumlu özellikler olduğu söylenebilir.

V. BÖLÜM

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Bu bölümde, bulgu ve yorumlara bağlı olarak elde edilen sonuç ve önerilere yer verilmektedir.

5.1. Sonuç ve Tartışma

Bu çalışmada, Türkçe ders kitaplarındaki masallara, masal kitapları seçimine, masalların Türkçe derslerinde kullanımına ilişkin öğretmen görüşlerini belirleme ve Türkçe ders kitaplarındaki masal metinleri ile öğrenciler için seçilen masal kitaplarının dil, içerik, basım/biçim özelliklerini inceleme amaçlanmıştır. Bu amaçlar çerçevesinde aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır.

5.1.1. Türkçe Ders Kitaplarındaki Masal Metinlerine İlişkin Görüşlerle İlgili Sonuç ve Tartışmalar

1. “Türkçe Ders Kitaplarındaki Masal Metinleri” alt boyutundaki maddelere ilişkin aritmetik ortalamalara göre öğretmenlerin çoğu, olumlu yanıt vermişlerdir. Ders kitaplarındaki masallar, dil becerileri için kullanımı, dil, içerik ve basım/biçim özellikleri açısından olumlu değerlendirilmiştir. Arıcı (2001)’nın ilköğretim 3. sınıf Türkçe ders kitabındaki üç masal metniyle ilgili öğretmen ve öğrenci görüşlerini belirlediği çalışmasında da, örneklemdekilerin çoğu masalları nitelik ve Türkçe derslerinin amaçlarının gerçekleşmesine katkısı bakımından yeterli bulmuşlardır. Her iki araştırma sonucuna göre ders kitapları için seçilen masallar ve bunların kullanımı, öğrenciler için uygundur.

2. Birinci alt boyuttaki dört temel beceriyle ilgili olan maddelerin ortalamalarına göre öğretmenler, masallarla yapılan etkinliklerin okuma becerisini geliştirmede daha etkili olduğu görüşünü bildirmişlerdir. Bu olumlu yaklaşımı sırasıyla konuşma, dinleme ve yazma becerileri izlemiştir. Bu durumun, okumanın

diğer becerilere göre daha bireysel bir eylemle gerçekleşmesinden kaynaklandığı söylenebilir. Çünkü okuma, sınıf içi çalışmaların yanı sıra serbest zamanlarda da rahatça yapılabilecek bir etkinliktir.

3. Öğretmenler, Türkçe ders kitaplarındaki masalların yalın bir dili olduğu, sözcük dağarcığını genişletecek türde olduğu, dil ve düşünce gelişimine uygun olduğu yönünde olumlu görüş bildirmişlerdir. Dile ilişkin bu olumlu yaklaşım, masalın doğasındaki sadelikten kaynaklanabilir. Boratav (1958)'ın da belirttiği gibi masallar, anadilin tüm hünerlerini, kıvraklığını, inceliğini ve zenginliğini gösteren bir türdür. Öğretmenler tarafından masalların sözcük dağarcığını, dil ve düşünce becerilerini genişletecek türde değerlendirilmesi doğaldır.

4. Öğretmenlerin çoğu, Türkçe ders kitaplarındaki masallarla ilgili resimlerin yeterli, detaylı, çocukların ilgisini çekecek nitelikte, hayal gücünü geliştirecek türde, metni açıklayıcı ve tamamlayıcı özellikte olduğu yönünde olumlu görüş bildirmişlerdir. Le Men (1992)'e göre resimler, metni okuyan kişiyi okuma eylemine alıştırmaktadır. Ders kitaplarındaki resimlerin masalları açıklamada ve tamamlamada etkili olduğu belirtildiğine göre resimleme açısından okuma işleminin desteklendiği de söylenebilir.

5. Birinci alt boyuttaki masal metnlerinin içerikleriyle ilgili maddelere bakıldığında, masalların öğrencilerde insanı, doğayı ve hayvanları sevmeyi sağlayacak nitelikte olduklarını yansıtan görüşün en yüksek ortalamaya sahip olduğu görülmektedir. Yalçın ve Aytaş (2003)'ın da belirttiği gibi çocuklar için seçilen masalların içeriği, evrensel değerleri kazandıracak, onların kişilik ve kimliklerini geliştirecek özelliklere sahip olmalıdır. Doğa, hayvan ve insan sevgisini aşılama açısından ders kitabındaki masallar, öğretmenler tarafından yeterli bulunmaktadır.

6. Öğretmen görüşlerine göre Türkçe ders kitaplarındaki masallar, içerik açısından pek zengin bulunmamıştır. Ders kitabındaki masalların içerik çeşidi açısından yetersiz bulunmasının sebebi, nicel açıdan da yetersiz bulunmasından kaynaklanabilir. Zira bu alt boyutta en düşük ortalama, "Türkçe ders kitabındaki

masalların sayısı yeterlidir.” ($X=3,00$) maddesine aittir. Oysaki daha çok masal demek, çocuklara kazandırılmak istenen daha çok değer, ileti, bilgi ve davranış demektir.

7. Öğretmenlerin Türkçe ders kitaplarındaki masal metinlerine ilişkin görüşlerinin değişkenler açısından durumu değerlendirildiğinde, sadece cinsiyet açısından ortalamalarda anlamlı bir fark bulunmuştur ($p<0,05$). Bu sonuca göre kadın öğretmenler, erkek öğretmenlere göre daha olumlu görüş bildirmişlerdir. Yaş, mezun olunan okul, kıdem, çalışılan okulların sosyoekonomik seviyeleri, okutulan sınıf düzeyleri gibi değişkenler açısından ise anlamlı bir farklılık yoktur.

5.1.2. Masal Kitapları Seçimine İlişkin Görüşlerle İlgili Sonuç ve Tartışmalar

1. “Masal Kitapları Seçimi” alt boyutundaki maddelere ilişkin aritmetik ortalamalara göre öğretmenlerin çoğu, olumlu görüş bildirmişlerdir. Görüşlerin büyük bir kısmı en olumlu ifadeler olan “Tamamen katılıyorum.” ve “Katılıyorum.” yanıtlarında yoğunlaşmıştır. Bu alt problem, öğretmenlerin masal kitapları seçerken dil, içerik ve basım/biçim açısından nelere önem verdiklerini belirten cümlelerle ilgilidir. Öğretmenler, ilk boyuttaki maddelere göre masal kitaplarının seçiminde daha olumlu yanıtlar vermişlerdir. Bunun sebebi, öğretmenin kitapları kendi kararına göre seçmesi olabilir.

2. İkinci alt boyutta “Kahramanları çocuk olan masal kitapları öneririm.” ($X=3,70$) maddesi, en düşük puanı almıştır. Sınar (1995), çocukların kendi yaşlarındaki kimselerin başlarından geçenleri dinlemekten ve okumaktan zevk aldıklarını belirtmektedir. Ancak bu araştırma sonucuna göre öğretmenler, masal kahramanının çocuk olmasına daha az önem vermektedirler.

3. Öğretmenler, çocuklar için seçtikleri masallardaki dilin çocuğun düzeyine uygun bir biçimde kısa, sade ve akıcı olan, dil bilinci ve duyarlılığı geliştiren, dil becerilerini geliştirmeyi destekleyen türde olmasına dikkat ettikleri yönünde olumlu

görüş bildirmişlerdir. Burada dikkat çeken en önemli nokta en olumsuz ifade olan “Hiç katılmıyorum.” seçeneğinin işaretlenmemesidir. “Katılmıyorum.” seçeneğinin oranı ise %1.1’dir. Masalların dil özellikleri, öğretmenler tarafından önem verilen ve dikkat edilen bir özelliktir.

4. “Masal Kitapları Seçimi” alt boyutundaki basım/biçim özellikleriyle ilgili maddelere bakıldığında, öğretmen görüşlerinin “Katılıyorum.” seçeneğinde yoğunlaştıkları görülmektedir. Öğretmenler tarafından masal kitaplarının, çocukların rahatlıkla tutabilecekleri büyüklükte olmasına, kapağın, çocukları okumaya isteklendirecek şekilde albenili olmasına, resimlerin, renkli ve canlı olmasına, yine resimlerin o sayfada anlatılanlarla ilgili olmasına dikkat edilmektedir.

5. Masal kitaplarının içerik özelliklerini yansıtan maddelerle ilgili öğretmen görüşleri olumludur. Yanıtlar, “Tamamen katılıyorum.” ve “Katılıyorum.” seçeneklerinde yoğunlaşmıştır. En olumlu yanıtlar ise “Çocukları yaratıcı düşünmeye sevk edecek masal kitapları seçerim.” (X=4,51) ve “Masal kitaplarında ele alınan konunun, çocuğun düzeyine uygun olmasına dikkat ederim.” (X=4,52) maddelerinde verilmiştir. “Yaratıcılık” ve “çocuğa görelik”, öğretmenler tarafından en çok dikkat edilen özelliklerdir.

6. Öğretmenlerin masal kitapları seçimine ilişkin görüşleri, değişkenler açısından değerlendirildiğinde, “mezun olunan okul, çalışılan okulun sosyoekonomik seviyesi, okutulan sınıf düzeyi” gibi değişkenler açısından anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Ancak “cinsiyet, yaş ve kıdem” açısından anlamlı bir fark belirlenmiştir ($p<0,05$).

Cinsiyet değişkeni açısından kadın öğretmenlerin masal kitapları seçimine ilişkin görüşleri, erkek öğretmenlere göre daha olumludur. Birinci alt boyutta da kadın öğretmenler daha olumlu görüş bildirmişlerdir.

31-38 yaş arası öğretmenlerle 39-46 yaş arası ve 47 yaş üstü öğretmenler arasında anlamlı bir fark vardır. 31-38 yaş arası öğretmenler, diğer gruptakilere göre daha olumlu görüş bildirmişlerdir.

Bu alt boyuta ait görüşler, kıdemlere göre ele alındığında 11-15 yıl ve 16-20 yıl kıdeme sahip öğretmenlerle 6-10 yıl ve 26 yıl ve üstü öğretmenler arasında anlamlı bir farklılık olduğu sonucuna ulaşılmaktadır. Bu verilere göre 11-15 yıl ile 16-20 yıllık kıdeme sahip öğretmenler, diğer gruptaki öğretmenlere göre daha olumlu yanıtlar vermişlerdir. Bu durum, 11 ile 20 yıllık bir sürecin öğretmenlerin iş deneyimlerinin en üst düzeye ulaştığı bir dönem olmasına bağlanabilir.

5.1.3. Masalların Türkçe Derslerinde Kullanımına İlişkin Görüşlerle İlgili Sonuç ve Tartışmalar

1. “Masalların Türkçe Derslerinde Kullanımı” alt boyutuna ait tüm maddelerin ortalamasına göre öğretmenlerin çoğu, olumlu görüş bildirmişlerdir. Görüşler, “Tamamen katılıyorum.” ve “Katılıyorum.” seçeneklerinde yoğunlaşmıştır. Bu alt boyutta yer alan maddeler, masalların etkinlikler yoluyla kullanımına ilişkin maddelerdir. Özdemir (2004), Türkçe ders kitaplarında verilen “hazırlık çalışmaları, sözcük çalışmaları, metni anlama soruları, dinleme, okuma, anlama ve anlatım çalışmaları” çerçevesinde masalların işleniş şekillerini belirleyen araştırmasında çoğunlukla bilgi, ezber ve kavrama sorularının bulunduğu sonucuna ulaşmıştır. Özdemir’in çalışması 2004 yılına, dolayısıyla eski Türkçe programına göre hazırlanan kitaplara ilişkindir. MEB (2005)’in hazırladığı yeni Türkçe programı ise yapılandırmacı yaklaşım, çoklu zekâ kuramı ve öğrenci merkezli eğitim çerçevesinde etkinliklere önem veren bir programdır. Bu program ve programa göre hazırlanan ders kitapları, öğretmenlere sınıf içinde yapılan etkinlikler açısından bir rehber niteliği taşımaktadır. Öğretmenlerin masalların etkinliklerle kullanımına bu kadar olumlu yaklaşımlarının bir sebebi de bu duruma bağlanabilir.

Yine öğretmenlerin verdikleri bu yanıtlardan yola çıkarak dilin dört temel becerisi olan dinleme, okuma, konuşma ve yazma becerilerini geliştirmeye olumlu yaklaşıldığı söylenebilir.

2. Birinci alt boyuta ilişkin öğretmen görüşlerinin çoğu, “Katılıyorum.” ve “Kısmen Katılıyorum.” seçeneklerinde birleşmektedir. İkinci alt boyut ile üçüncü alt boyutta ise aynı seçeneklerde, “Tamamen katılıyorum.” ve “Katılıyorum.” seçeneklerinde, yoğunlaşmaktadır. Her iki alt boyuttaki benzerliğin sebebi, buradaki ifadelerin, öğretmenlerin kendi seçimlerine ve uygulamalarına yönelik ifadeler olmasına bağlanabilir. Öğretmenler, kendileriyle ilgili olan maddelere daha olumlu yaklaşmışlardır.

3. Üçüncü alt boyutta, “Teyp ya da kasetçalardan masal dinletirim.” (X=3,61) maddesine en düşük puan verilmiştir. Demirel ve diğer. (2003)’e göre bir öğretme etkinliği ne kadar çok duyu organını çalıştırırsa öğrenme o kadar iyi olmaktadır. Öğretimde görsel ve işitsel araçlar kullanıldığında öğrenmeler daha çabuk gerçekleşmektedir. Bu açıdan bakıldığında masalları teyp ya da kasetçalardan dinletmek, öğrencilerin işitme organlarını da devreye sokacaktır. Böylece teknolojik araçlarla dinleme etkinliği, zengin ve çeşitli bir hale getirilmiş olacaktır. Ancak öğretmen görüşlerine göre bu maddeye diğerlerine göre daha az olumlu yaklaşılmıştır. Bunun sebebi, okullarda bu materyalin yeterli bulunmamasından kaynaklanabilir.

4. “Masalları, vurgu ve tonlamalara dikkat ederek okuma çalışmaları yaptırırım.” (X=4,41) maddesine, öğretmenler tarafından en yüksek puan verilmiştir. Öğretmen görüşlerinin büyük bir çoğunluğu, “Tamamen katılıyorum.” ve “Katılıyorum.” seçeneklerinde yoğunlaşmıştır. Bu da öğretmenlerin, okuma kurallarını uygulamaya önem verdiklerini göstermektedir.

5. Öğretmenlerin tamamına yakını (%89,3’ü), “Öğrencilerin bireysel olarak masal kitapları okumaları için zaman ayırıyorum.” maddesine katıldıkları yönünde

olumlu görüş bildirmişlerdir. Buna göre çocuklara okuma alışkanlığı kazandırmanın öğretmenler tarafından önem verilen bir amaç olduğu söylenebilir.

6. Masalların Türkçe derslerinde kullanımına ilişkin öğretmen görüşlerinin değişkenler açısından durumuna göre sadece “cinsiyet” değişkeninde anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($p<0.05$). Masalların sınıf içi etkinliklerde kullanımına kadın öğretmenler, erkek öğretmenlere göre daha olumlu yaklaşmaktadırlar. Her üç alt boyutta da cinsiyet değişkeninde anlamlı bir farklılık görülmektedir. Bu durum, masallara ve bunların Türkçe öğretiminde kullanımına yönelik öğretmen görüşlerinde cinsiyetin önemli bir etken olduğunu göstermektedir.

7. Üçüncü alt boyuta ilişkin öğretmen görüşlerinin “yaş, mezun olunan okul, kıdem, çalışılan okulların sosyoekonomik seviyeleri, okutulan sınıf düzeyleri” gibi değişkenler açısından ortalamalarına bakıldığında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Yukarıda, ikinci ve üçüncü alt boyuttaki maddelere, öğretmenlerin kendi seçimleri ve uygulamalarına ilişkin ifadelerden ötürü, aynı doğrultuda yanıtlar verdikleri belirtilse de değişkenler açısından birinci alt boyut ve üçüncü alt boyut sonuçlarının benzerlik gösterdiği görülmektedir. Sınıf içi etkinliklerin düzenlenmesinde ve uygulanmasında belirleyici etmen öğretmenler olsa da ders kitaplarının rehberliği yadsınamaz. Bu açıdan öğretmen, bir yandan ders kitabına bağımlı, bir yandan da kendi görüşleri doğrultusunda bağımsız hareket edebilmektedir. Diğer bir deyişle üçüncü alt boyuttaki görüşler, ne birinci alt boyuttakiler gibi tamamen başkasının belirlediği bir araca yönelik ne de ikinci alt boyuttakiler gibi tamamen kendisinin seçtiği bir araca yönelik görüşlerdir. Dolayısıyla araştırmada her iki alt boyuta paralel sonuçlara ulaşılmıştır.

5.1.4. Masal Metinlerine İlişkin Sonuç ve Tartışmalar

1. Üç Türkçe ders kitabında toplam altı masal metnine yer verilmektedir. İlköğretimin ilk yıllarında çocukların masala olan ilgisi dikkate alındığında bu sayının az olduğu söylenebilir. Birinci alt boyuta ilişkin öğretmen görüşlerinde de

“Türkçe ders kitabındaki masalların sayısı yeterlidir.” (X=3,00) maddesi en düşük ortalamaya sahiptir.

2. Öğretmenlerin çocuklar için seçtikleri 100 masal kitabının büyük bir kısmını klasik dünya masalları oluşturmaktadır. Günümüz yazarlarının masalları ve geleneksel halk masallarımız ile ilgili 18 masal kitabı bulunmaktadır. Bunun sebebi, masalların kaynağı konusunda Türk masallarının yerinin tam olarak ortaya konmamasına bağlanabilir. Masalların kaynağı, Batıyla bağlantılı olarak ele alındığı için gerek öğretmenler gerekse yayıncılar daha çok dünya masallarına yönelmektedirler. Dolayısıyla öğretmenler, masal kitapları seçerlerken Türk masallarına daha az yer vermektedirler.

5.1.5. Masal Metinlerinin Dil Özelliklerine İlişkin Sonuç ve Tartışmalar

1. Metinlerin, öğrenciler için kolay ya da zor olduğunu belirlemek amacıyla anlaşılabilirlik düzeylerine bakılmıştır. Bunun için Sönmez (2003)’in anlaşılabilirlik formülü kullanılmıştır. Araştırma sonucunda Türkçe ders kitabındaki masal metinlerinin biriyle tam iletişim sağlanabileceği, diğer beş metnin de açık ve anlaşılır olduğu belirlenmiştir. Bu formülün hesaplanmasında anlamı bilinmeyen sözcüklerin sayısı önemlidir. Altı masal metninin anlaşılır çıkması, bu sözcüklerin oranının azlığından dolayısıyla dilin sadeliğinden kaynaklanmaktadır. Ölçek çalışmasında da öğretmenler, Türkçe ders kitaplarındaki masallarda yalın bir dil olduğu konusunda olumlu görüş bildirmişlerdir. Bu açıdan her iki sonuç, birbirleriyle tutarlıdır.

Masal kitaplarının anlaşılabilirlik düzeylerine göre durumu da ders kitaplarındakilerle benzerlik göstermektedir. Masal kitaplarının yirmi dördü ile tam iletişim sağlanabileceği, yetmiş beşinin açık ve anlaşılır olduğu, birinin de anlaşılabilir olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ölçeğin ikinci alt boyutunda öğretmenler, masallardaki dilin sade ve akıcı olmasına dikkat ettikleri yönünde olumlu görüş bildirmişlerdir. Yine burada da sonuçlar arasında bir tutarlılık söz konusudur.

2. Metinlerdeki tekerlemeler üzerine yapılan çalışma sonucunda on altı tane masal başı, yedi tane masal içi, dokuz tane de masal sonu tekerlemesi belirlenmiştir. İncelenen masal metnlerinin sayısı düşünüldüğünde bu sayı yetersiz kalmaktadır. Bunun sebebi, incelenen masalların çoğunun klasik dünya masalları olmasından kaynaklanabilir. Bilindiği gibi tekerlemeler, bizim masallarımıza özgü unsurlardır. Bu çalışmada da tekerlemelerin çoğunun Keloğlan masallarında geçtiği görülmektedir. Tekerlemeler, çeşitlilik ve hacim bakımından da pek zengin değildir. Genellikle aynı kalıp ifadelerle kısa tutulan tekerlemelerde, söz oyunlarına da pek rastlanmamıştır.

3. İncelenen masal metnlerinde pek çok ikilemeye rastlanmıştır. Örnekleme alınan masalarda aynı sözcüklerin yinelenmesinden, ses benzerliği olan sözcüklerden, eş ve yakın anlamlı sözcüklerden, karşıt anlamlı sözcüklerden, yansıma sözcüklerden, “m-” ünsüzünün eklenmesinden, “mi” soru ekinde oluşan ikilemeler belirlenmiştir. Bilindiği gibi ikilemelerde ses yinelenmeleri ve anlam yoğunluğu söz konusudur. Masalarda bu özellikten bolca yararlanılmıştır. Okur (2003) da hayvan masalları üzerine yaptığı araştırmasında incelediği masalların ikilemeler açısından zengin olduğunu belirtmiştir.

Anlamı güçlendirmek ve ses tekrarının ahenginden yararlanmak için pekiştirme sözcükler de kullanılmıştır. Ses unsurunun baskın olduğu yansıma sözcüklerden de yararlanılmıştır.

4. Örnekleme yer alan masalarda, “yazım yanlışları, noktalama yanlışları, anlatım bozuklukları ve yazım hataları” gibi dil yanlışları belirlenmiştir. Bu dil yanlışları “-ki” eki, “de, da” bağlacı, “mi” soru eki, birleşik sözcük ve büyük harflerin yazımı; sıralı cümlelerin arasına virgöl koymama, bağlama açısından görevce eşit olduğu halde “ve, de, ya da” gibi bağlaçlardan hemen sonra virgöl kullanma, ikilemelerin arasına virgöl koyma, cümlelerin sonunda nokta yerine virgöl kullanma, yan yana iki nokta gibi Türkçede kullanılmayan yeni bir işaret oluşturma; gereksiz sözcük kullanımından ve dilbilgisi hatalarından kaynaklanan anlatım

bozuklukları; metinlerin yazıldıktan sonra dikkatli incelenmemesinden kaynaklanan yazım hataları ile ilgilidir.

5.1.6. Masal Metinlerinin İçerik Özelliklerine İlişkin Sonuç ve Tartışmalar

1. Araştırmanın amaçlarından biri de masal metinlerinde hangi temaların ele alındığını belirlemektir. Bunun için metinler üzerinde içerik analizi yapılmıştır. Türkçe ders kitaplarındaki masal metinlerinde ağırlıklı olarak etik özelliklerin (%83,33) işlendiği belirlenmiştir. Bu metinlerde çalışma alışkanlığı, çevreyi koruma, saygılı olma, söz dinleme, yardım etme, iyilik yapma gibi etik özellikleri yansıtan temalar ele alınmıştır. Bir metinde de sosyal özellikleri içeren “sorumlulukları yerine getirme” temasına yer verilmiştir.

2. İncelenen masal kitapları, Türkçe ders kitaplarındaki masallardan sayıca daha fazla olduğu için bu kitaplarda daha çeşitli özellikler bulunmuştur. Buna göre masalların % 3’ü bilişsel özellikler, % 12’si duyguyla ilgili özellikler, % 18’i sosyal özellikler, % 2’si devinişsel özellikler, % 2’si dinsel inançla ilgili özellikler, % 63’ü de etik özelliklerle ilgilidir. Bilişsel özellikler kategorisinde çözüm yolu arama, ipuçlarından yararlanarak sonuç çıkarma ve özgün fikirler üretme; duyguyla ilgili özelliklerde özgüven, korkma, sevgi, inatçılık, kıskançlık, mutluluk, ön yargılı olma ve üzülme; sosyal özelliklerde arkadaş olma, birlik olma, paylaşma, özgür olma, sorumlulukları yerine getirme; devinişsel özelliklerde işi gerekli nitelikte ve model olarak yapma; dinsel inançla ilgili özelliklerde kismet; etik özelliklerde de aldatma, kandırma, yardım etme, iyilik yapma, küçümseme, yalan söyleme, çalışma alışkanlığı, açgözlülük, söz dinleme, yaramazlık yapma, özveride bulunma, verilen sözü tutma, cimrilik, çevreyi koruma, dışlama ve doğruluk temaları ele alınmıştır.

3. Ders kitaplarındaki masallarda olduğu gibi öğrencilere önerilen masal kitaplarında da etik özellikleri içeren temalar çoğunluktadır. Diğer bir deyişle metinler aracılığıyla çocukların duyuşsal özelliklerini geliştirmeye daha çok önem verilmektedir.

Üzerinde durulan temalar açısından etik özelliklerden sonra sosyal özellikler gelmektedir. Bu masallarda gerek insanlar gerekse hayvanlar aracılığıyla bir arada yaşamının gerektirdiği toplumsal ilişkiler ele alınmıştır.

Duyguyla ilgili özgüven, korkma, sevgi, inatçılık, kıskançlık, mutluluk, ön yargılı olma ve üzülmeye gibi soyut özellikler, incelenen masal metinlerinde işlenen örneklerle somut hale getirilmiştir. Özellikle de masal çağı dönemi çocuklarının soyut kavramları anlamlandırmada güçlük çektikleri dikkate alındığında masalların bu açıdan bir kolaylık sağladığı söylenebilir.

İncelenen masallarda yer alan çözüm yolu arama, ipuçlarından yararlanarak sonuç çıkarma ve özgün fikirler üretme gibi konular, bilgiyi zihinsel süreçlerden geçirerek değerlendirme ve eyleme geçirme açısından uygun birer örnek oluşturmaktadırlar.

İş gerekliliğinde ve model olarak yapma da devrimsel davranışlar açısından iyi bir örnektir. Bu masallarda zihinsel ve bedensel eylemlerin birlikte kullanılmasıyla ortaya çıkan sonuçlar anlatılmaktadır.

İki masalda yer alan kısmet temasının ele alınma biçimi, çocuğun eğitimi açısından olumsuz değerlendirilebilir. Bu masallardaki kahramanlar, elde etmek istedikleri şeyler için bir çaba harcamamakta, ayağına gelecek ya da bahtına çıkacak olan neyse ona razı olmaktadır. Oysaki Oğuzkan (2001)'ın da belirttiği gibi çocukların okudukları metinlerde onları uyuşukluğa, boş inançlara ve kaderciliğe yönelten telkinler bulunmamalıdır. Bu açıdan masalların etkili bir telkin aracı olduğu dikkate alınmalı, konular buna göre değerlendirilmelidir.

4. Zipes (1982), Parsons (2004), Lehman (2005) ve Joosen (2005) çağdaş yazarların, çocuklar için yazdıkları masallarda “cinsiyet rolleri” ve “cinsel ayrımcılığı” vurgulayan konuları ele aldıklarını, bu masallarda feminist düşüncenin egemen olduğunu belirtmişlerdir. Bu araştırmada incelenen çağdaş yazarların masallarında ise böyle bir yaklaşım söz konusu değildir. Bu masallarda

sorumlulukları yerine getirme (Güneş Uykuda), birlik olma (Kötü Yönetilen Ülke), paylaşma (Nehrin Ortasındaki Ağaç), kismet (Yoksul Kızın Kismet), kıskançlık (Çilli Tavukla Allı Tavuk), ipuçlarından yararlanarak sonuç çıkarma (Tülü Deve), söz dinleme (Top Tavşan), çalışma alışkanlığı (Kelaynak Kuşu), yardım etme/iyilik yapma (Komşu Kunduzlar, Yengeç Kardeşler), saygılı olma (Bilmeceli Masal), çevreyi koruma (Çevreci Ayı, Yasak Orman), küçümseme (Kendini Beğenmiş Çiçek) ve çalışma alışkanlığı (Ülkenin Renkleri) temaları işlenmiştir. Bizim çağdaş yazarlarımızın masallarında etik ve sosyal özellikler daha ağır basmaktadır.

5.1.7. Masal Metinlerinin Basım/Biçim Özelliklerine İlişkin Sonuç ve Tartışmalar

1. Masal metinlerinin yer aldığı Türkçe ders kitapları büyük boy, karton kapaklı, kâğıdı 1. hamur ve 80 gram ağırlığında, ciltlemesi zımba telli, harf büyüklüğü 18 punto, resimler renkli, temiz baskılı ve metni tamamlayıcı niteliktedir.

2. Masal kitaplarının % 44'ü küçük, % 5'i orta ve % 51'i büyük boy; % 59'u karton, % 41'i bristol kapaklı; % 70'i birinci hamur, % 6'sı ikinci hamur, % 2'si üçüncü hamur ve % 22'si kuşe kâğıtlı; %70'i 80 gram ve üstü, %30'u da 80 gramın altında bir ağırlıkta; % 4'ü yapıştırma, % 96'sı da zımba telle ciltli; kitapların % 32'si 16 punto, % 33'ü 18 punto ve % 35'i de 20 punto ile yazılıdır. Kitaplarda kullanılan resimlerin de % 95'i renkli, % 5'i siyah-beyaz; % 99'u temiz baskılı, % 1'i bozuk baskılı; % 16'sı süsleyici, % 84'ü de metni tamamlayıcı niteliktedir.

3. Kantarcıoğlu (1991), çocukların büyük boy ve çok kullanışlı küçük boy kitaplardan hoşlandıklarını belirtmektedir. Büyük boylu kitaplar, sayfaları çevirmede küçük boylu kitaplar da taşımada kolaylık sağlamaktadır. İncelenen kitaplarda küçük ve büyük boylu kitapların oranı birbirine yakındır. Her iki boy çeşidinin de çocuklara uygun olduğu söylenebilir.

4. Kapak, okurun kitapla etkileşimini başlatan ilk öğedir. İncelenen kitaplarda bristol ve karton kapak kullanıldığı belirlenmiştir. Bristol kapağın renkleri canlı ve

parlak olduğu için albenisi yüksektir. Karton kapak ise yıpranma ve yırtılmalar açısından dayanıklıdır. Her iki kapak çeşidi, selefonda kaplandığı için hem dayanıklı hem de parlaktır. Bu nedenle kapakların kaliteli ve albenili oldukları söylenebilir.

5. Düz (2001), kitap kapakları üzerine yaptığı çalışmasında seçilen kâğıdın kalitesinin ve gramajının baskıyı etkilediğini, kalitesiz ve düşük gramajlı kâğıtların renkleri birbirine karıştırarak bir yıpranma meydana getireceğini belirtmektedir. Baskıdaki bu bozukluk okumayı da güçleştirmektedir. İncelenen kitapların büyük bir çoğunluğunda kullanılan kâğıt birinci hamur, 80 gram ve üstü ağırlığındadır. Kâğıt açısından kitaplar, okuma eylemi için elverişlidir. Ancak 22 masalda kuşe kâğıt kullanılmıştır. Bu kâğıt cinsi, parlak olduğu için ışığı yansıtmakta ve okumayı güçleştirmektedir. 30 masalda da kâğıtlar, 80 gramın altında bir ağırlığa sahiptir. Ağırlığı 80 gramın altında olan sayfalardaki yazıların izleri, arka yüzeyde de görüldüğü için bu özellik de yazıları okumayı zorlaştırmaktadır.

6. Kullanılan kitabın uzun ömürlü olmasında ciltlenme biçimi etkili olmaktadır. Dikişli kitaplar, kullanım açısından daha sağlamdır. Ancak günümüzde artık dikişli kitap pek bulunmamaktadır. İncelenen kitaplarda yapıştırma baskı ve çoğunlukla da zımba telli ciltleme biçimi kullanılmıştır. Bunlar kitabı dayanıksız hale getirmekte, bir süre sonra kopmalara neden olmaktadır. Dolayısıyla kitapların büyük bir çoğunluğunun ciltleme açısından yetersiz olduğu söylenebilir.

7. Metinlerde kullanılan harflerin büyüklüğü, okuma eylemini etkileyen başka bir etmendir. Bu nedenle yaşa göre uygun harf büyüklüğünü kullanmaya dikkat etmek gerekir. İlköğretimin ilk üç yılı için seçilen metinlerde harf büyüklüğünün Aydın (2000) 24 punto ile 12 punto, Oğuzkan (2001) 12 puntodan büyük, Yardımcı ve Tuncer (2002) de 24 ile 16 punto arasında olması gerektiğini belirtmektedirler. İncelenen masallarda da harf büyüklüğü 16 ile 20 punto arasındadır. Bu açıdan kitaplarda kullanılan harf büyüklüklerinin hepsinin bu yaş grubu için uygun olduğu söylenebilir.

8. Kitapların büyük bir çoğunluğunda resimler renklidir. Resimlerin renkli ve canlı olması, çocuğun kitaba karşı olan ilgisini artırır. Bu resimlerin tamamına yakını temiz baskılıdır. Sadece bir masalda resmin bozuk basıldığı belirlenmiştir. Genel olarak baskı kalitesinin yüksek olduğu söylenebilir. İncelenen kitaplardaki resimlerin çoğu, metni tamamlayıcı niteliktedir. Yazılanların resimlerle desteklenmesi anlamayı kolaylaştırmaktadır. Ancak 16 masalda bunun yerine süsleyici resim kullanılmıştır. Bu resim çeşidinin anlamaya yönelik bir etkisi yoktur. Sadece beğeni gücünü arttırabilir. Bu nedenle masalarda daha çok metni tamamlayıcı özelliklere yer verilmelidir. Koyuncu ve Kaptan (2005) da kitaplarda işlevselliği olmayan, aşırı süsleme özelliğine sahip resimleri çıkarmanın, algılanırlığı kolay, yalın bir görüntü oluşturacağını belirtmektedirler.

İncelenen masalların basım/biçim özellikleri genel olarak değerlendirildiğinde olumlu nitelikler taşıdıkları söylenebilir. Öğretmenler de ölçeğin birinci ve ikinci alt boyutunda yer alan basım/biçim özelliklerine ilişkin maddeler için olumlu yönde görüş bildirmişlerdir. Bu açıdan her iki sonuç birbiriyle tutarlılık göstermektedir.

Gerek öğretmenlerin masallara ve bunların Türkçe öğretiminde kullanımına ilişkin görüşlerine gerekse masalların dil, içerik ve basım/biçim özelliklerine bakıldığında olumlu sonuçlar elde edildiği söylenebilir.

5.2. Öneriler

Araştırmada var olan durumu ortaya koyarak daha somut önerilerde bulunmak amaçlanmıştır. Belirlenen eksikliklerle ilgili olarak getirilebilecek öneriler aşağıdadır.

5.2.1. Araştırma Sonuçlarına İlişkin Öneriler

Öğretmen görüşleri ve metin incelemelerinin araştırılmasıyla elde edilen sonuçlarla ilgili olarak şu önerilerde bulunulabilir:

1. Öğretmenlerin masallara ve bunların Türkçe öğretiminde kullanımına ilişkin görüşleri genel olarak olumlu olsa da üç alt boyutta cinsiyet açısından anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Cinsiyet, masallara yaklaşımda farklılık yaratan önemli bir etkidir. Kadın öğretmenler, erkek öğretmenlere göre daha olumlu görüş bildirmişlerdir. İlköğretimin ilk yıllarında masalın çocuklar için önemi dikkate alındığında erkek öğretmenlerin masallara olan yaklaşımlarının daha olumlu hale getirilmesi gerekir. Öğrenciler için öğretmen, örnek alınacak en yakın modeldir. Dolayısıyla onların masallara yaklaşımı, öğrencileri de olumlu ya da olumsuz yönde etkileyecektir. Öğretmenler tarafından bu duruma dikkat edilmelidir.

2. Öğretmenlerin masal kitapları seçimine ilişkin görüşleri cinsiyetin yanı sıra yaş ve kıdem değişkenlerine göre de farklılık göstermektedir. 31-38 yaş arası öğretmenlerle 11-20 yıl arası kıdeme sahip öğretmenler, diğerlerine göre daha olumlu görüş bildirmişlerdir. Bunda öğretmenlerin mesleki açıdan deneyimlerinin en üst seviyelerine gelmeleri etkili olabilir. İlk yıllarda tecrübesizlikten, son yıllarda da yorgunluktan kaynaklanan bir yaklaşım söz konusu olabilir. Öncekilere rehber olabilecek, sonrakileri de isteklendirecek özellikte çalışmalar yapılabilir.

3. Öğretmenler, “Teyy ya da kasetçalardan masal dinletirim.” maddesine daha düşük puan vermişlerdir. Bu durum, okullarda ders materyallerinin yeterli sayıda bulunmamasından kaynaklanabilir. Görsel ve işitsel araçların, öğrenme üzerindeki olumlu etkisi dikkate alınarak teypten, kasetçalardan, DVD’den, televizyondan, masal kaset ve CD’lerinden Türkçe derslerinde daha çok yararlanma yoluna gidilmelidir.

4. İncelenen Türkçe ders kitaplarına bakıldığında masal türüne ilişkin örneklerin çok az olduğu görülmektedir. Masal olarak nitelendirilen bazı metinler de bu türün özelliklerini tam olarak yansıtmamaktadır. Masala yoğun bir ilginin olduğu bu dönemde ders kitaplarında masal niteliği taşıyan daha fazla metne yer verilmelidir. Düş gücünü, çeşitli dil unsurlarını, toplumsal yapıyı, kültürel ve evrensel değerleri içinde barındırarak zengin bir kaynak niteliği taşıyan böyle bir türden Türkçe derslerinde bolca yararlanılmalıdır.

5. Öğretmenlerin masal kitaplarıyla ilgili görüşlerinin iyi olması ve öğrencilere okumaları için masal kitapları önermeleri, masallara olumlu bir yaklaşım içinde olduklarını göstermektedir. Ancak önerilen masal kitaplarının büyük bir kısmı, klasik dünya masallarından oluşmaktadır. Günümüz yazarlarının masallarına ve geleneksel halk masallarımıza çok az yer verilmektedir.

Öncelikli olarak yapılması gereken şey, masalların kaynağı konusunda Türk masallarının yerini belirlemektir. Daha sonra değerli araştırmacıların derlemiş oldukları Türk masalları, çocuklara uygun bir biçimde yeniden değerlendirilerek yayınlanmalı ve bu yayınlar dinleme kasetleri, çizgi filmler vb. ile desteklenmelidir. Bu masalları diğer sektörlerde kullanma da geleneksel masallarımızın tanınmasını sağlayacaktır. Bu şekilde belki de sadece kendi çocuklarımıza değil, tıpkı dünya masallarında olduğu gibi diğer ülkelerin çocuklarına da ulaşmak mümkün olacaktır.

Günümüzde masalın eğitimde, hayal gücünü geliştirmede, yaratıcılığı arttırmada ve anadili öğretiminde büyük bir payı olduğu görüşü benimsenmektedir. Çağdaş yazarlar da masalları genellikle bu doğrultuda değerlendirmeye çalışmaktadırlar. Yerli yazarların yazdıkları masalların önerilmesine de önem verilmelidir.

6. Tekerlemelerde ses tekrarlarından oluşan ahenkli söyleyiş, söz oyunları ve olağanüstü kurgu esastır. Bu özellikler çocuğun ilgisini masala çekmeye sağlayarak oyun gereksinimini de karşılamaktadır. Türkçe öğretimi açısından tekerlemelerin en önemli işlevi de doğru seslendirme ve söyleyiş kolaylığı sağlama çalışmalarında kullanılabilmesidir. Ancak incelenen metinlerde çok az sayıda ve çeşitte tekerleme belirlenebilmiştir. Böylesine önemli bir yere sahip olan tekerlemelerden, masallarda bolca yararlanılmalıdır. Öğrenciler için masal seçerken tekerlemelerin uzun ve bol olmasına dikkat edilmelidir.

7. İncelenen masallarda, “yazım yanlışları, noktalama yanlışları, anlatım bozuklukları ve yazım hataları” gibi dil yanlışları belirlenmiştir. Oysaki çocuklara

önerilen kitaplar, her yönüyle örneklik edecek nitelikte olmalıdır. Özellikle de dilin doğru kullanımına dikkat edilmelidir. İlköğretimin ilk yıllarından itibaren düzenli olarak dilin kurallarını öğrenmeye başlayan çocukları, bu kurallara uyularak hazırlanmış metinlerle karşılaştırma, öğrenilenlerin davranışa dönüştürülmesinde kolaylık sağlayacaktır. Bu nedenle çocuklar için seçilen metinlerde dil yanlışlarının bulunmamasına dikkat edilmelidir.

8. Ele alınan temalar dikkate alındığında daha çok etik, sosyal ve duyguya ilgili özelliklere yer verildiği, bilişsel ve devinışsel özelliklere az değinildiği görülmektedir. Ancak bu özellikler de çocuklar için önemlidir. Bilgiyi zihinsel süreçlerden geçirerek değerlendirme, zihinsel ve bedensel eylemleri birleştirerek davranışa dönüştürme eğitimin temel amaçları arasında yer almaktadır. Bu noktalara değinen masallara da bolca yer verilmelidir.

Kismet temasının ele alındığı iki masalda çocukları kaderciliğe yönelten telkinler bulunmaktadır. Oysaki çocuklara önerilen metinlerde, başarmak için çaba harcamanın önemi vurgulanmalıdır. Bilindiği gibi metinler, çocukların gözlem yaparak hayata ilişkin deneyimler edinmelerini sağlayan önemli örneklerdir. Bu özelliğinden dolayı çocuklar için hazırlanan metinlere titizlikle yaklaşılmalıdır.

9. İncelenen masal kitaplarında kuşe kâğıt kullanıldığı belirlenmiştir. Bu kâğıt çeşidinin albenisi yüksek olsa da okuma eylemini güçleştirme gibi olumsuz bir yanı vardır. Bu nedenle öğrenciler için gözü yormayan mat kâğıtlar seçilmelidir. Okumayı güçleştiren unsurlardan biri de kâğıdın gramajının az olmasıdır. İncelenen kitapların bir kısmında 80 gramın altında ağırlığı olan kâğıtlar kullanılmıştır. Bu sayfalardaki yazıların izleri, arka yüzeyde de görüldüğü için yazıların okunması güçleşmiştir. Öğrencilere önerilen kitaplarda, kâğıt gramajının yüksek olmasına dikkat edilmelidir.

10. Ciltleme biçimi, kitabın kullanım ömrünü etkileyen önemli bir özelliktir. Örneklemedeki masal kitaplarında ciltleme için çoğunlukla zimba tel kullanıldığı görülmektedir. Bu çeşit bir ciltleme, bir süre sonra kitabın sayfalarının dağılmasına

sebep olacaktır. Bunun için ciltleme kalitesi arttırılmalı, daha sağlam bir ciltleme biçimi kullanılmalıdır.

11. Değerlendirmeye alınan masalların bir kısmında süsleyici nitelikte resimler kullanılmıştır. Bu resimlerde, yazılanların anlaşılmasını kolaylaştırma gibi bir işlev söz konusu değildir. Sadece görsel açıdan bir beğeni sağlayabilecek niteliktedir. Bu nedenle masallarda işlevselliği olmayan süsleme resimler yerine metnin anlaşılmasını sağlayacak nitelikte olan resimlere yer verilmelidir.

5.2.2. Genel Öneriler

Araştırma verilerinden elde edilen sonuçlara bağlı olarak önerilen görüşlerin yanı sıra şu konulara da dikkat etmek gerekir:

* Çocuklar için uygun masalların seçilmesinde öğretmenlerin sağlıklı kararlar verebilmesi için bilimsel yollarla standart bir ölçüt oluşturulmalıdır. Bu ölçüt, bilinçli seçim için bir rehber niteliğinde olmalıdır.

* Doğru kitap seçiminde anne ve babalar da sorumluluk taşımali, öğretmenler onlara yol göstererek öğrencilerin okuyacakları kitaplarla ilgili önerilerde bulunmalıdır. Ayrıca aile bireyleri örnek model oluşturarak çocukların okuma kültürü edinmelerini sağlamalıdır. Bunun için kendileri de kitap okuma saatleri ayırabilecekleri gibi evde bir kitaplık da oluşturmalarıdır.

* Okul kütüphanelerine ve sınıf kitaplıklarına gereken önem verilmeli, buralardan çocukların rahatça yararlanabilmeleri sağlanmalıdır. Özellikle de sınıf kitaplığına bir işlevsellik kazandırılmalı, öğrencilerin okuma kitaplarını birbirleriyle değiştirmelerine ve bu yolla daha çok kitaba ulaşabilmelerine özen gösterilmelidir.

KAYNAKÇA

- Aça, M. ve Ercan, A. M. (2004). Anonim Halk Edebiyatı. **Türk Halk Edebiyatı El Kitabı**. (Ed. M. Öcal Oğuz). Ankara: Grafiker Yayıncılık. [113-168].
- Akkaya, N. (1999). Kazdağı Masallarında Aile Geleneği. **Folklor/Edebiyat**. Sayı 17. [245-248].
- Akkaya, N. (2000). **Tekerlemelerin Çocuk Eğitimindeki Yeri**. I. Ulusal Çocuk Kitapları Sempozyumu: Sorunlar ve Çözüm Yolları. (20-21 Ocak 2000). Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi ve Tömer Dil Öğretim Merkezi Yayını. [602-608].
- Aksan, D. (2000). **Her Yönüyle Dil Ana Çizgileriyle Dilbilim-1**. Ankara: TDK Yayınları.
- Aksoy, Ö. A. (1980). **Dil Yanlıları**. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Alangu, T. (1961). **Billûr Köşk Masalları**. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Alangu, T. (1967). **Keloğlan Masalları**. İstanbul: Keloğlan Yayınları.
- Alkan, O. (2002). Aksaray İlinde Anlatılan Masalların Çocuk Eğitimi Açısından İncelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Alptekin, A. B. (1987). **Türk Masallarında Yeni Tesbit Edilen Tipler**. I. Uluslararası Türk Halk Edebiyatı Semineri. (7-9 Mayıs 1983). Eskişehir: Yunus Emre Kültür Sanat ve Turizm Vakfı Yayınları. [25-38].
- Alptekin, A. B. (2002). **Taşeli Masalları**. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Ana Britannica. (1989). Masal Maddesi. Cilt 15. İstanbul: Ana Yayıncılık.
- Aral, N. ve Gürsoy, F. (2000). **Kitabın Çocuğun Gelişiminde Yeri ve Önemi**. I. Ulusal Çocuk Kitapları Sempozyumu: Sorunlar ve Çözüm Yolları. (20-21 Ocak 2000). Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi ve Tömer Dil Öğretim Merkezi Yayını. [321-333].
- Arıcı, A. F. (2001). İlköğretim Üçüncü Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Masalların Öğrenci Eğitimine Katkıları. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Artun, E. (2004). **Anonim Türk Halk Edebiyatı Nesri**. İstanbul: Kitabevi.

- Aşıcı, M. (2005). **Okul Çağında Dil Etkinlikleri**. İstanbul: Morpa Yayınları.
- Atabay, N., Kutluk, İ. ve Özel, S. (1976). **Sözcük Türleri I**. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Aydın, M. (2000). **Çocuk Kitaplarında Bulunması Gereken Eğitsel Özellikler**. I. Ulusal Çocuk Kitapları Sempozyumu: Sorunlar ve Çözüm Yolları. (20-21 Ocak 2000). Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi ve Tömer Dil Öğretim Merkezi Yayını. [426-432].
- Banguoğlu, T. (1990). **Türkçenin Grameri**. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- Başgöz, İ. (1988). **Masalın Anlatıcısı**. Masal Araştırmaları I. (Haz. Nuri Taner). İstanbul: Art-San Yayıncılık.
- Baştürk, M. (2004). **Dil Edinim Kuramları ve Türkçenin Anadili Olarak Edinimi**. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Baymur, F. ve Demiray, K. (1961). **Çocuk Edebiyatı Antolojisi**. İstanbul: Millî Eğitim Basımevi.
- Bettelheim, B. (1977). **The Uses of Enchantment the Meaning Importance of Fairy Tales**. New York: Vintage Boks A Division of Random House.
- Bilgin, N. (2000). **İçerik Analizi**. İzmir: Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları.
- Bilkan, A. F. (2001). **Masal Estetiği**. İstanbul: Timaş Yayınları.
- Boratav, P. N. (1958). **Zaman Zaman İçinde**. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Boratav, P. N. (1969). **Az Gittik Uz Gittik**. Ankara: Bilgi Yayınları.
- Boratav, P. N. (1987). **Masal**. Çocuk Edebiyatı Yıllığı. İstanbul: Gökyüzü Yayınları. [112-124].
- Boratav, P. N. (1988). **Masal ve Masalcı Üzerine**. Masal Araştırmaları I. (Haz. Nuri Taner). İstanbul: Art-San Yayıncılık. [31-39].
- Boratav, P. N. (1995). **100 Soruda Türk Halk Edebiyatı**. İstanbul: Gerçek Yayınevi.
- Buch, W. (1992). Masal ve Efsane Üzerine. (Çev. A. O. Öztürk). **Millî Folklor Dergisi**. Sayı 13. [10-15].
- Budak, Y. (2005). Metinlerin Okunabilirlik Düzeyinin Saptanmasına Yönelik Eleştirel Bir Bakış. **Eğitim Araştırmaları Dergisi**. Sayı 21. [76-87].

- Büyüköztürk, Ş. (2004). **Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı**. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Can, G. (2004). Kişilik Gelişimi. **Gelişim ve Öğrenme Psikolojisi**. (Ed. Binnur Yeşilyaprak). Ankara: Pegem A Yayıncılık. [111-140].
- Cemiloğlu, M. (1995). **İlköğretim Okullarında Türkçe Öğretimi**. Bursa: Uludağ Üniversitesi Basımevi.
- Ciravoğlu, Ö. (1997). **Çocuk Edebiyatı**. İstanbul: Esin Yayınları.
- Demiray, K. (1977). **Açıklamalı Çocuk Edebiyatı Antolojisi**. İstanbul: Aka ve İnkılap Kitabevi.
- Demiray, K. (1988). **Temel Türkçe Sözlük**. İstanbul: İnkılâp Kitabevi.
- Demirel, Ö. (1999). **İlköğretim Okullarında Türkçe Öğretimi**. İstanbul: Millî Eğitim Basımevi.
- Demirel, Ö., Seferoğlu, S. S. ve Yağcı, E. (2003). **Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme**. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Derman, S. (2002). Anadil (Türkçe) Öğretiminde Masal Metinlerinin Kullanılması. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Develioğlu, F. (1962). **Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat**. Ankara: Doğu Matbaası.
- Dil Derneği (2002). **Yazım Kılavuzu**. Ankara: Dil Derneği Yayınları.
- Dilidüzgün, S. (2003a). Çocuğun Gelişim Sürecinde Masallar. **Anadili Dergisi**. Masal Özel Sayısı. Sayı 31. [10-15].
- Dilidüzgün, S. (2003b). **İletişim Odaklı Türkçe Derslerinde Çocuk Kitapları**. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.
- Dilidüzgün, S. (2004). **Çağdaş Çocuk Yazını -Yazın Eğitime Atılan İlk Adım-**. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.
- Doğan, D. M. (2003). **Doğan Büyük Türkçe Sözlük**. Ankara: Vadi Yayınları.
- Dökmen, Ü. (1985). Grimm ve Türk Halk Masallarındaki Davranış Modellerinin Operant Şartlanma ve Denetim Odağı Açısından İncelenmesi. **Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi**. Sayı 1-2. [185-209].
- Dökmen, Ü. (1994). **İletişim Çatışmaları ve Empati**. İstanbul: Sistem Yayıncılık.

- Dönmez, N., Abidoğlu, Ü., Dinçer, Ç., Erdemir, N. ve Gümüşçü, Ş. (2000). **Dil Gelişimi Etkinlikleri**. İstanbul: Ya-Pa Yayınları.
- Duman, D. (2001). Çocuk Masallarında Zaman Kullanımı, Tümce Çeşitleri ve Söylem Yapısı. **Dil Dergisi**. Sayı 105. [126-135].
- Duymaz, A. (2002). **Tekerlemeler: İrfanı Arzulayan Sözler**. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Dürder, B. (1981). **Monologlar ve Tekerlemeler**. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Düz, N. (2001). Kitap Kapağında Grafik Tasarım Öğelerine ve İlkelerine Kuramsal Bir Yaklaşım. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Eco, U. (1996). **Anlatı Ormanlarında Altı Gezinti**. (Çev. Kemal Atakay). İstanbul: Can Yayınları.
- Ekici, M. (2004). Araştırma Yöntemleri. **Türk Halk Edebiyatı El Kitabı**. (Ed. M. Öcal Oğuz). Ankara: Grafiker Yayıncılık. [69-112].
- Elçin, Ş. (1981). **Türk Halk Edebiyatına Giriş**. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.
- Emre, A. C. (2004). **Çocuklara Hikâye Anlatmak Sanatı**. İstanbul: MEB Yayınları.
- Enginün, İ. (1998). **Masalların içerdiği şiddet zararlı mıdır?** 99 Soruda Çocuk Edebiyatı. (Haz. M. R. Şirin). İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları. [196-197].
- Ergin, M. (1983). **Türk Dil Bilgisi**. İstanbul: Boğaziçi Yayınları.
- Erginer, E. (2000). **Öğretimi Planlama ve Değerlendirme**. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Feyzioğlu, Y. (1999). Eğitimde Masalların Psikolojik Etkileri. **Folklor/Edebiyat**. Sayı 18. [145-153].
- Gencan, T. N. (1983). **Dilbilgisi**. İstanbul: Kanaat Yayınları.
- Göğüş, B. (1978). **Orta Dereceli Okullarımızda Türkçe ve Yazın Eğitimi**. Ankara: Gül Yayınevi.
- Gökalp, Z. (1976). **Altın Işık**. (Haz. Ş. Kutkan). Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Gökşen, E. N. (1955). Masalın İmkânları ve Ana Dile Hizmeti. **Türk Dili**. Sayı 45. [546-550].
- Grimm, W. (2005). Masalların Özü Üzerine. (Çev. H. Aydoğan). **Hece Dergisi**. Çocuk Edebiyatı Özel Sayısı. Sayı 104-105. [150-152].

- Güteryüz, H. (2002). **Türkçe İlkokuma Yazma Öğretimi**. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Güteryüz, H. (2003). **Yaratıcı Çocuk Edebiyatı**. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Gülmez, B. (1992). Yazınsal Bir İletişim Biçimi: Yazılı Anlatım. **Kurgu Dergisi**. Sayı 10. [159-174].
- Günay, U. (1975). **Elazığ Masalları**. Erzurum: Atatürk Üniversitesi Basımevi.
- Günay, U. (1987). **Türk Masallarının Hususiyetleri**. Çocuk Edebiyatı Yıllığı. İstanbul: Gökyüzü Yayınları. [130-133].
- Güneş, F. (2004). **Okuma-Yazma Öğretimi ve Beyin Teknolojisi**. Ankara: Ocak Yayınları.
- Güney, E.C. (1956). **Bir Varmış Bir Yokmuş**. İstanbul: Yeditepe Yayınları.
- Güney, E.C. (1960). **Gökten Üç Elma Düştü**. İstanbul: Doğan Kardeş Yayınları.
- Güney, E. C. (1987). **Folklor Edebiyatı**. Çocuk Edebiyatı Yıllığı. İstanbul: Gökyüzü Yayınları. [162-170].
- Güney, E. C. (1997). **Masallar**. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Hatipoğlu, V. (1981). **Türk Dilinde İkileme**. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Hicks, K. ve Austin, J. (1994). Experiencing the Legal System: Fairy Tale Trials for Fifth Graders. **Social Studies**. Volume 85. Issue 1. [39-43].
- Huck, C. S., Hepler, S. ve Hickman, J. (1989). **Children's Literature in the Elementary School**. USA: Brown&Benchmark Publishers.
- Jan, I. (1997). Bir Varmış Bir Yokmuş... (Çev. Ş. Boyraz). **Millî Folklor Dergisi**. Sayı 33. [88-95].
- Joosen, V. (2005). Fairy Tale Retellings between Art and Pedagogy. **Children's Literature in Education**. Volume 36. No 2. [129-139].
- K.D. (1991). **Türk Masalları**. (Çev. İbrahim Aslanoğlu). İstanbul: Anadolu Sanat Yayınları.
- Kanad, H. F. (1948). **Pedagoji Tarihi 1**. İstanbul: Millî Eğitim Basımevi.
- Kantarcıoğlu, S. (1991). **Eğitimde Masalın Yeri**. Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Kantemir, E. (1997). **Yazılı ve Sözlü Anlatım**. Ankara: Engin Yayınevi.
- Karaalioğlu, K.S. (1962). **Türkçe ve Edebiyat Sözlüğü**. İstanbul: Okat Yayınevi.

- Karadağ, M. ve Akaya, M. (1997). **Kazdağı Masalları**. Ankara: Balıkesir Rotary Kulüp Yayını.(Karşı Basım Yayın Matbaacılık)
- Karadağ, M. (2001). **Kuram-Yöntem Bağlamında Yazılı Sözlü Anlatım**. Ankara: Ürün Yayınları.
- Karahan, L. (1997). **Türkçede Söz Dizimi –Cümle Tahlilleri-**. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Karaköse, S. (2003). Masalların Metafiziği Üzerine. **Millî Folklor Dergisi**. Sayı 58. [93-105].
- Karasar, N. (2004). **Bilimsel Araştırma Yöntemi**. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Karatekin, N. G., Durmuş, A. ve Işılak, H. (2005). **Oyun ve Etkinliklerle Türkçe**. Ankara: Bilgitek Yayınları.
- Kavcar, C., Oğuzkan, F. ve Sever, S. (1995). **Türkçe Öğretimi**. Ankara: Engin Yayınevi.
- Kavcar, C. (1999). **Edebiyat ve Eğitim**. Ankara: Engin Yayınevi.
- Kaya, D. (1996). Anonim Halk Şiiri Olarak Tekerlemeler. **Türklük Bilimi Araştırmaları Dergisi**. Sayı 2. [121-175].
- Koyuncu, S. S. ve Kaptan, A. Y. (2005). Çocuk Kitaplarında Görsel Anlatım ve Tasarım Sorunları.). **Hece Dergisi**. Çocuk Edebiyatı Özel Sayısı. Sayı 104-105. [256-262].
- Köklü, N. (2002). **Açıklamalı İstatistik Terimleri Sözlüğü**. Ankara: Nobel Yayınları.
- Kunos, I. (1987). **Türk Masalları**. (Çev. G. Yener). İstanbul: Sosyal Yayınları.
- Küçükkaragöz, H. (2004). Bilişsel Gelişim ve Dil Gelişimi. **Gelişim ve Öğrenme Psikolojisi**. (Ed. Binnur Yeşilyaprak). Ankara: Pegem A Yayıncılık. [76-107].
- Lehman, I. E. (2005). Spinning A Tale: Intertextuality and Intertextual Aptitude. **L-1 Educational Studies in Language and Literature**. Volume 5. [39-56].
- Le Men, S. (1992). Mother Goose Illustrated: From Perrault to Dore. **Poetics Today**. Volume 13. No 1. [17-39].
- Lüthi, M. (1996a). Halk Masallarında Yüzeysellik. (Çev. F. G. Mirzaoglu). **Millî Folklor Dergisi**. Sayı 29-30. [81-90]. (Bahar/Yaz 1996).
- Lüthi, M. (1996b). Halk Masallarında Tek Boyutluluk. (Çev. F. G. Mirzaoglu). **Millî Folklor Dergisi**. Sayı 31-32. [147-151]. (Güz/Kış 1996).

- Meydan Larousse. (1972). Masal Maddesi. Cilt 8. İstanbul: Meydan Yayınevi.
- Millî Eğitim Bakanlığı. (1996). **Örneklerle Türkçe Sözlük 3**. Ankara: MEB Yayınları.
- Millî Eğitim Bakanlığı. (2005). **İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu (1-5. Sınıflar)**. Ankara: MEB Yayınları.
- Millî Eğitim Bakanlığı. (2006). **İlköğretim Türkçe Dersi (6, 7, 8. Sınıflar) Öğretim Programı**. Ankara: MEB Yayınları.
- Oğuzkan, F. (2001). **Çocuk Edebiyatı**. Ankara: Anı Yayınları.
- Oktürk, Ş. (1982). **Anadolu Masalları**. İstanbul: Kastaş Yayınları.
- Okur, A. (2003). Hayvan Masallarının Anadili Öğretiminde Dil, Üslup ve Eğitim Yönünden Yeri ve Önemi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Önal, M. (2000). **Felsefi Bir Perspektiften Çocuk Kitapları İçin Gelişim Psikolojisinin Önemi**. I. Ulusal Çocuk Kitapları Sempozyumu: Sorunlar ve Çözüm Yolları. (20-21 Ocak 2000). Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi ve Tömer Dil Öğretim Merkezi Yayını. [350-364].
- Öner, T. (1996). Yazma Becerisinin Önemi ve Geliştirme Yolları. **Ana Dili Dergisi**. Sayı 1. [44-49].
- Öz, F. (2001). **Uygulamalı Türkçe Öğretimi**. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Özbay, M. (2005). **Bir Dil Becerisi Olarak Dinleme Eğitimi**. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Özdemir, E. (2004). Masalların Türkçe Öğretimindeki İşlevi ve Türkçe Ders Kitaplarındaki Yerinin İncelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Mustafa Kemalpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Özel, S. ve Atabay, N. (1976). **Sözcük Türleri II**. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Paçacıoğlu, B. (1987). **Çerçeve Programa Göre Hazırlanmış Türk Dili Dersleri**. Ankara: Cumhuriyet Üniversitesi Yayınları.
- Parsons, L. T. (2004). Ella Evolving: Cinderella Stories and the Construction of Gender-Appropriate Behavior. **Children's Literature in Education**. Volume 35. No 2. [135-154].

- Propp, V. Ja (2001). **Masalın Biçimbilimi**. (Çev. M. Rifat ve S. Rifat). İstanbul: Om Yayınevi.
- Rousseau, J. J. (1961). **Emil Yahut Terbiyeye Dair**. (Çev. H. Z. Ülken, A. R. Ülgener, S. Güzey). İstanbul: Türkiye Basımevi.
- Sakaoğlu, S. (1999). **Masal Araştırmaları**. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Sakaoğlu, S. (2002). **Gümüşhane ve Bayburt Masalları**. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Sarıyüce, H. L. (1993). **Anadolu Masalları I-II**. Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Senemoğlu, N. (2003). **Gelişim Öğrenme ve Öğretim**. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Sever, S. (2000). **Türkçe Öğretimi ve Tam Öğrenme**. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Sever, S. (2003). **Çocuk ve Edebiyat**. Ankara: Kök Yayıncılık.
- Sever, S., Kaya, Z. ve Aslan, C. (2006). **Etkinliklerle Türkçe Öğretimi**. İstanbul: Morpa Yayınları.
- Seyidoğlu, B. (1975). **Erzurum Halk Masalları Üzerinde Araştırmalar**. Ankara: Baylan Matbaası.
- Seyidoğlu, B. (1987). **Masalların Kaynakları**. Çocuk Edebiyatı Yıllığı. İstanbul: Gökyüzü Yayınları. [125-129].
- Sınar, A. (1995). Çocuk Yayınlarında Bulunması Gereken Özellikler. **Millî Eğitim Dergisi**. Sayı 127. [40-42].
- Singer, D.G. ve Singer, J.L. (1998). **Çocuklarda Yaratıcılığın Gelişimi**. İstanbul: Gendaş Yayınları.
- Sönmez, V. (2003). Metinlerin Eğitselliğini Saptamada Matematiksel Bir Yaklaşım. **Eğitim Araştırmaları Dergisi**. Sayı 10. [24-39].
- Şimşek, E. (2001). **Yukarıçukurova Masallarında Motif ve Tip Araştırması I-II**. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Şimşek, E. (2002). Malatyalı Bir Masal Anası: Suzan Geniş. **Millî Folklor Dergisi**. Sayı 56. [109-120]. (Kış 2002).
- Şirin, M. R. (1998). **Masal edebiyatının çocuk dünyası açısından anlamı nedir?** 99 Soruda Çocuk Edebiyatı. (Haz. M. R. Şirin). İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları. [113-115].
- Tavşancıl, E. (2002). **Tutumların Ölçülmesi ve SPSS ile Veri Analizi**. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

- Tekışık, H. H. (1994). **Türkçe Öğretimi ve 4.Sınıf Uygulama Kılavuzu**. Ankara: Tekışık Yayınları.
- Tezel, N. (1987). **Türk Masalları**. Çocuk Edebiyatı Yıllığı. İstanbul: Gökyüzü Yayınları. [134-144].
- Tezel, N. (1997). **Türk Masalları 1-2**. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Türk Dil Kurumu. (1994). **Okul Sözlüğü**. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Türk Dil Kurumu. (2005). **Yazım Kılavuzu**. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Turan, E. Ö. (1998). Okul Öncesi Dönemde Dil Gelişimi ve Çocuk Edebiyatı. **Türk Dili**. Sayı 556. [302-306].
- Ural, S. (1989). **Çocuk ve Kitap**. Çocuk Edebiyatı Yıllığı. İstanbul: Gökyüzü Yayınları. [67-69].
- Ünalan, Ş. (2001). **Türkçe Öğretimi**. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Wexelblatt, R. (2001). Fairy Tale Time: A Pedagogical Caprice. **College Teaching**. Volume 49. Issue 3. [91-95].
- Vardar, B. (1998). **Açıklamalı Dilbilim Terimleri Sözlüğü**. İstanbul: ABC Kitabevi Yayın ve Dağıtım A.Ş.
- Yalçın, A. (2002). **Türkçe Öğretim Yöntemleri –Yeni Yaklaşımlar-**. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Yalçın, A. ve Aytaş, G. (2003). **Çocuk Edebiyatı**. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Yaman, E. (2001). **Doğru, Güzel ve Etkili Konuşma Sanatı (Sözlü Anlatım)**. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Yaman, M. (1995). **Çocuk Yazını Olarak Masal**. Erzurum: Atatürk Üniversitesi Yayınları.
- Yardımcı, M. (1996). **Yaşayan Malatya Masalları**. Malatya: İnönü Üniversitesi Yayınları.
- Yardımcı, M. ve Tuncer, H. (2002). **Çocuk Edebiyatı**. Ankara: Ürün Yayınları.
- Yardımcı, M. (2004). **Türk Halk Edebiyatında Nesir**. Ankara: Ürün Yayınları.
- Yardımcı, M. (2005). **Yazılı Anlatım İlkeleri Ses ve Şekil Bilgisi**. Ankara: Ürün Yayınları.
- Yavuz, M. H. (1997). İnsanlığın Ortak Düş İrmakları: Masallar. **Folklor/Edebiyat**. Sayı 12. [71-82].
- Yavuz, M. H. (1999). **Masallar ve Eğitimsel İşlevleri**. Ankara: Ürün Yayınları.

- Yavuzer, H. (2004). **Eğitim ve Gelişim Özellikleriyle Okul Çağı Çocuğu**. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2004). **Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri**. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldız, C. (2003). **Ana Dili Öğretiminde Çağdaş Yaklaşımlar ve Türkçe Öğretimi**. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Yüce, K. (1991). **Eğitimde Masallardan Yararlanmak**. İzmir I. Eğitim Bildirileri, İzmir: D.E.Ü. Buca Eğitim Fakültesi Yayınları. [707-709].
- Yücel, T. (1999). **Yazının Sınırları**. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Zeyrek, D. (1990). **-mİş'in Masallardaki İşlevi Üstüne**. Dilbilim Araştırmaları. Ankara: Hitit Yayıncılık. [79-84].
- Zipes, J. (1982). The Potential of Liberating Fairy Tales for Children. **New Literary History**. Volume 13. No 2. [309-325].

EKLER**Ek 1. İzmir Valiliği İl Milli Eğitim Müdürlüğü Araştırma İzni Belgesi**

T.C.
İZMİR VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

24 KASIM 2005

SAYI : B.08.4.MEM.35.00.03.1/ 47701
KONU: Tez Çalışması.

DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
(Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğüne)

İLGİ: a) 09.11.2005 tarih ve 3461 sayılı yazınız.
b) Valilik Makamı'nın 11.11.2005 tarih ve 45928 sayılı oluru.

İlgi (a) yazınızda belirtilen, Üniversiteniz Eğitim Bilimleri Enstitüsü Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı Türkçe Öğretmenliği doktora programı öğrencisi Zeynep ÇETİNKAYA'nın, "Masalların Türkçe Öğretimindeki Yeri ve Önemi" konulu tez çalışmasıyla ilgili olarak Müdürlüğümüz Buca İlçesine bağlı ekli listede isimleri belirtilen ilköğretim okullarında ölçek uygulaması Valilik Makamı'nın ilgi (b) oluru ile uygun görülmüştür.

Bilgilerinizi arz ederim.

Mustafa ÇAKAL
Müdür
Müdür Yardımcısı

Ek:
1-Olur
2-Liste

GELİR EVRAK	
Tarih:	08.12.2005
Revizyon:	4260
Dosya No:	

Ek 2. Öğretmenlerin Masallara ve Bunların Türkçe Öğretiminde Kullanımına İlişkin Görüşleri Ölçeği

Değerli Öğretmenler,

Bu ölçek, ilköğretim 1., 2. ve 3. sınıflarda görev yapan öğretmenlerin masallara ilişkin görüşlerini belirlemek amacıyla hazırlanmıştır. Ölçek, iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde kişisel bilgileriniz, ikinci bölümde ise masallara ilişkin görüşleriniz sorulmaktadır.

Her maddeyi dikkatli bir şekilde okuduktan sonra, o maddenin sağ tarafındaki seçeneklerden sizin için en uygun olanını işaretleyerek belirtiniz. **Lütfen yanıtlanmamış soru bırakmayınız ve her madde için tek yanıt veriniz.**

Vereceğiniz yanıtlar, araştırmaya büyük katkı sağlayacaktır. İlginiz ve yardımınız için şimdiden teşekkür ederim.

Zeynep ÇETİNKAYA
Dokuz Eylül Üniversitesi
Türkçe Eğitimi Anabilimdalı

KİŞİSEL BİLGİ FORMU

1. Yaşınız? (yazınız):

2. Cinsiyetiniz?

a. Kadın () b. Erkek ()

3. En son mezun olduğunuz okul?

a. Öğretmen okulu ()

b. Eğitim Enstitüsü ()

c. Eğitim Yüksekokulu ()

d. Eğitim Fakültesi ()

e. Eğitim Ön Lisans ()

ğ. Diğer (yazınız):

4. Meslekteki kıdeminiz?

a. 0-5 yıl ()

b. 6-10 yıl ()

c. 11-15 yıl ()

d. 16-20 yıl ()

e. 21-25 yıl ()

f. 26 yıl ve üstü ()

5. Çalıştığınız okulun size göre sosyo-ekonomik seviyesi?

a. Alt () b. Orta () c. Üst ()

6. Hangi sınıfı okutuyorsunuz?

a. 1. Sınıf () b. 2. Sınıf () c. 3. Sınıf ()

MADDELER		Tamamen Katlıyorum	Katılıyorum	Kısmen Katlıyorum	Katılmıyorum	Hiç Katılmıyorum
1.	Türkçe ders kitabındaki masallarda yalın bir dil vardır.					
2.	Türkçe ders kitabındaki masallar, öğrencilerin sözcük dağarcığını genişletecek türdedir.					
3.	Türkçe ders kitabındaki masallarla ilgili etkinlikler, öğrencilerin dinleme becerisini geliştirecek niteliktedir.					
4.	Türkçe ders kitabındaki masallar, içerik bakımından çocukların ilgisini çekecek niteliktedir.					
5.	Türkçe ders kitabındaki masallar, olumlu ve olumsuz durumlara karşı deneyim edinmeyi sağlayacak türdedir.					
6.	Türkçe ders kitabındaki masallar, çocukların doğadaki varlıklara karşı sevgi ve saygı duymalarını sağlayıcı niteliktedir.					
7.	Türkçe ders kitabındaki masallar, öğrencilerin duygu ve düşünce evrenini genişletici niteliktedir.					
8.	Türkçe ders kitabındaki masallar, insanı, doğayı, hayvanları sevmeyi sağlayacak türdedir.					
9.	Türkçe ders kitabındaki masallar, içerik açısından zengindir.					
10.	Türkçe ders kitabındaki masallarla ilgili etkinlikler, çocuğun konuşma becerisini geliştirecek niteliktedir.					
11.	Türkçe ders kitabındaki masallarla ilgili resimler yeterlidir.					
12.	Türkçe ders kitabındaki masallarla ilgili resimler, çocukların ilgisini çekecek niteliktedir.					
13.	Türkçe ders kitabındaki masallarla ilgili resimler, çocuğun hayal gücünü geliştirecek türdedir.					
14.	Türkçe ders kitabındaki masallarla ilgili resimler detaylıdır.					
15.	Türkçe ders kitabındaki masallar, öğrencilerin dil ve düşünce gelişimine uygundur.					
16.	Türkçe ders kitabındaki masallar, çocuklara ders verici niteliktedir.					

MADDELER		Tamamen Katlıyorum	Katlıyorum	Kısmen Katlıyorum	Katılmıyorum	Hiç Katılmıyorum
17.	Türkçe ders kitabındaki masallarla ilgili etkinlikler, çocuğun okuma becerisini geliştirecek niteliktedir.					
18.	Türkçe ders kitabındaki masallar, çocuğun olumlu kişilik geliştirmesine yardımcı olacak türdedir.					
19.	Türkçe ders kitabındaki masalların sayısı yeterlidir.					
20.	Türkçe ders kitabındaki masallar, çocukların iyiyi-kötüyü, güzeli-çirkini ayırt etmesini sağlayacak türdedir.					
21.	Türkçe ders kitabındaki masalların içeriği, çocukların hayal güçlerini geliştirici niteliktedir.					
22.	Türkçe ders kitabındaki masallarla ilgili etkinlikler, çocuğun yazma becerisini geliştirecek niteliktedir.					
23.	Türkçe ders kitabındaki resimler, masal metinlerini açıklayıcı ve tamamlayıcı niteliktedir.					
24.	Türkçe ders kitabındaki masallar, öğrencilerin kişilik gelişimine uygundur.					
25.	Türkçe ders kitabındaki masalların içeriği, gerçek hayatla ilişkilendirilebilecek niteliktedir.					
26.	Türkçe ders kitabındaki masallar, öğrencileri masal kitapları okumaya özendirici türdendir.					
27.	Çocuklarda dil bilinci ve duyarlılığını geliştirecek nitelikte masal kitapları seçerim.					
28.	Masal kitaplarındaki dilin, çocuğun yaş düzeyine uygun olmasına dikkat ederim.					
29.	Masal kitaplarındaki anlatımın akıcı olmasına dikkat ederim.					
30.	Masal kitaplarındaki cümlelerin, kısa ve basit olmasına dikkat ederim.					
31.	Çocukların dil becerilerini geliştirici özellikte olan masal kitapları seçerim.					
32.	Çocukların kendileriyle, aileleriyle, arkadaşlarıyla yaşayabilecekleri sorunların çözümüne ilişkin ipuçları sunan masal kitapları öneririm.					
33.	Değişik kültürlerdeki yaşamı ve insan ilişkilerini yansıtan masal kitapları öneririm.					
34.	Olumlu kişilik özelliklerinin kazandırılmasına katkı sağlayacak masal kitapları öneririm.					

MADDELER		Tamamen Katlıyorum	Katlıyorum	Kısmen Katlıyorum	Katılmıyorum	Hiç Katılmıyorum
35.	Çocukları yaratıcı düşünmeye sevk edecek masal kitapları seçerim.					
36.	Masal kitaplarında ele alınan konunun, çocuğun düzeyine uygun olmasına dikkat ederim.					
37.	Çocukların insanı, doğayı ve yaşamı tanımasına ilişkin bir deneyim alanı oluşturacak masal kitapları öneririm.					
38.	Hayata farklı yönlerden bakmalarını sağlayacak masal kitapları öneririm.					
39.	Masal kitaplarının, çocukların rahatlıkla tutabilecekleri büyüklükte olmasına dikkat ederim.					
40.	Masal kitabındaki kapağın, çocukları okumaya isteklendirecek şekilde albenili olmasına dikkat ederim.					
41.	Konuları ilgi çekici bir biçimde sunulan masal kitapları öneririm.					
42.	Çocukları, anlatmaya istekli kılacak masal kitapları seçerim.					
43.	Çocukların gelişim özelliklerine katkıda bulunacak masal kitapları seçerim.					
44.	Çocuklar için kendilerinden ve çevrelerinden bahseden masal kitapları öneririm.					
45.	Eğitici nitelikte olan masalları seçerim.					
46.	Masal kitaplarının bir konuya ve olaya dayandırılmasına dikkat ederim.					
47.	Masal kitaplarındaki resimlerin, renkli ve canlı olmasına dikkat ederim.					
48.	Masal kitaplarındaki resimlerin, o sayfada anlatılanlarla ilgili olmasına dikkat ederim.					
49.	Çocukta, başka masalları okumayı isteklendirecek masal kitapları seçerim.					
50.	Çocukların duygu, düşünce ve hayal gücünü geliştirici nitelikte olan masal kitapları seçerim.					
51.	Çocuğun kendisini tanımasına katkıda bulunacak masal kitapları öneririm.					
52.	Kahramanları çocuk olan masal kitapları öneririm.					

MADDELER		Tamamen Katılıyorum	Katılıyorum	Kısmen Katılıyorum	Katılmıyorum	Hiç Katılmıyorum
53.	Masalı yüksek sesle, öğrencilere örnek olacak şekilde okurum.					
54.	Dinlenecek/okunacak masalın başlığından hareketle içeriği tahmin ettiririm.					
55.	Dinlenecek/okunacak masalın resimlerinden yola çıkarak içeriği tahmin ettiririm.					
56.	Masalı okuduktan sonra resimlere tekrar baktırarak tahminlerinin doğru olup olmadığını sorarım.					
57.	Masalları, oyunlaştırarak canlandırma çalışmalarında kullanırım.					
58.	Masalları, vurgu ve tonlamalara dikkat ederek okuma çalışmaları yaptırım.					
59.	Masalı en ilginç yerinde keserek tamamlamalarını isterim.					
60.	Yarım bırakılmış masalı öğrencilere tamamlattıktan sonra masalın aslını okuyarak sonucu üzerinde tartışma yaptırım.					
61.	Dinlenen/okunan masalla ilgili kendi yaşantılarından örnekler verdiririm.					
62.	Dinlenen/okunan masala uygun yeni bir başlık bulmalarını isterim.					
63.	Farklı ses tonlarını, jest ve mimikler eşliğinde kullanarak çocuklara masal anlatırım.					
64.	Teyp ya da kasetçalardan masal dinletirim.					
65.	Dinlenen/okunan masalla ilgili resimleri, olayın oluş sırasına göre sıralamalarını isterim.					
66.	Masallarda geçen tekerlemeleri söyletirim.					
67.	Masalla ilgili ne, nerede, ne zaman, nasıl, niçin ve kim sorularını (5 N 1 K) sorarım.					
68.	Dinlenen/okunan masala benzer yeni bir masal yazdırırım.					
69.	Öğrencilerin bireysel olarak masal kitapları okumaları için zaman ayırırım.					
70.	Kendi yaşantılarından yola çıkarak masallar yazdırırım.					
71.	Dinlenen/okunan masalla ilgili duygu ve düşüncelerini resim çizerek ifade etmelerini isterim.					

MADDELER		Tamamen Katılıyorum	Katılıyorum	Kısmen Katılıyorum	Katılmıyorum	Hiç Katılmıyorum
72.	Resimler vererek öğrencilerin masal yazmalarını isterim.					
73.	Öğrencilerin, okudukları masal kitapları hakkındaki görüşlerini sınıfta paylaşmalarını sağlarım.					
74.	Masallardaki olayları, oluş sırasına göre anlattırırım.					
75.	Öğrencilerin masal anlatırken doğal olmalarını, olayları yaşıyormuşçasına ifade etmelerini isterim.					

Öğrencilere önerdiğiniz masal kitaplarından en az üç tanesini yazar mısınız?

Masalın Adı

Yazarı

Yayımyeri

1.

2.

3.

Ek 3. Araştırmada İncelenen Metinlerin Kaynakçası

Türkçe Ders Kitaplarındaki Masal Metinleri

1. Masal: Bilmeceli Masal, H. Lâtif Sarıyüce (İlköğretim Türkçe Ders Kitabı 3, Haz. Ercüment Demir, Sebahat Bozbey, Münevver Oğan, Müzeyyen Özkara, Ahmet Aktaş, Kemal Köksal, Özgün Matbaacılık).

2. Masal: Çevreci Ayı, Sema Maraşlı (İlköğretim Türkçe Ders Kitabı 3, Haz. Ercüment Demir, Sebahat Bozbey, Münevver Oğan, Müzeyyen Özkara, Ahmet Aktaş, Kemal Köksal, Özgün Matbaacılık).

3. Masal: Güneş Uykuda, Ş. Güler Karacan (İlköğretim Türkçe 1 Ders Kitabı, Haz. Abdullah Erol, Melek Özger Bingöl, Sibel Ç. Yalçın, Remzi Demiroğlu, Ali Irmak, Murat Cevlan, Mat Yapım Matbaacılık Yayıncılık).

4. Masal: Kelaynak Kuşu, Gülçin Alpöge (İlköğretim Türkçe 2 Ders Kitabı, Haz. Osman Coşkun, Memiş Emecen, Mihriban Yurt, Süheylâ Dedeoğlu Okuyucu, Serdar Arhan, Mat Yapım Matbaacılık Yayıncılık).

5. Masal: Komşu Kunduzlar, Bestami Yazgan (İlköğretim Türkçe 2 Ders Kitabı, Haz. Osman Coşkun, Memiş Emecen, Mihriban Yurt, Süheylâ Dedeoğlu Okuyucu, Serdar Arhan, Mat Yapım Matbaacılık Yayıncılık).

6. Masal: Top Tavşan, Serpil Ural (İlköğretim Türkçe 1 Ders Kitabı, Haz. Abdullah Erol, Melek Özger Bingöl, Sibel Ç. Yalçın, Remzi Demiroğlu, Ali Irmak, Murat Cevlan, Mat Yapım Matbaacılık Yayıncılık).

Masal Kitapları

1. Masal: Ağustos Böceği ile Karınca, La Fontaine, Haz. Mevlüt Kaplan, İzmir 2004: Özgür Eğitim Yayınları.

2. Masal: Ah Masalı, Samed Behrengi, Ankara 2005: Ata Yayıncılık.

3. Masal: Akıllı Keloğlan, Haz. Mevlüt Kaplan, İzmir 2002: Özgür Eğitim Yayınları.

4. **Masal:** Akıllı Minik ve Arkadaşları, La Fontaine, Haz. Adnan Çakmakçioğlu, İstanbul 2004: Serhat Yayınları.
5. **Masal:** Algül ile Akgül, Jacob-Wilhelm Grimm, Haz. Özlem Aytek, İstanbul 2003: ATP Yayıncılık.
6. **Masal:** Altın Balık, H. C. Andersen, Haz. Aziz Sivaslıoğlu, Ankara 2005: Koza Yayın Dağıtım.
7. **Masal:** Altın Kuş, Jacob-Wilhelm Grimm, Çev. Cenk Ögün, Ankara 2004: Ögün Yayınları.
8. **Masal:** Altın Saçlı Kız, Jacob-Wilhelm Grimm, Çev. Öykü Zerrem, İstanbul 2005: Polat Kitapçılık.
9. **Masal:** Altın Yumurtlayan Tavuk, La Fontaine, Çev. Öykü Zerrem, İstanbul 2005: Polat Kitapçılık.
10. **Masal:** Aslan Kılığına Giren Eşek, La Fontaine, Çev. Hüseyin Bengi Şen, İstanbul 2004: Eğitim Yayınları.
11. **Masal:** Aslan Kral ile Minik Fare, La Fontaine, Haz. İnci Kut, İstanbul 2003: İnkılâp Kitabevi.
12. **Masal:** Aslanın Kuyusunu Kazan Tilki, La Fontaine, Haz. Adnan Çakmakçioğlu, İstanbul 2004: Serhat Yayınları.
13. **Masal:** Aslan, Tilki ve Eşek, Haz. Adnan Çakmakçioğlu, İstanbul 2004: Serhat Yayınları.
14. **Masal:** Baba Nasihatı, Jacob-Wilhelm Grimm, İstanbul 2002: Ünlü Yayınevi.
15. **Masal:** Beyinsiz Geyik, Ezop, Haz. Davut Mülayim, İstanbul 2003: ATP Yayıncılık.
16. **Masal:** Birlikten Kuvvet Doğar, Ezop, Haz. Davut Mülayim, İstanbul 2003: ATP Yayıncılık.
17. **Masal:** Bremen Mızıkacıları, Jacob-Wilhelm Grimm, Haz. Aziz Sivaslıoğlu, Ankara 2005: Koza Yayın Dağıtım.
18. **Masal:** Cesur Terzi, Jacob-Wilhelm Grimm, Haz. Melike Günyüz, İstanbul 2005: Erdem Yayınları.
19. **Masal:** Cüceler ve Armağanlar, Jacob-Wilhelm Grimm, İstanbul 2004: Mevsim Yayınları.

- 20. Masal:** Çengel Sakallı Kral, Jacob-Wilhelm Grimm, İstanbul 2002: Ünlü Yayınevi.
- 21. Masal:** Çıkrıkçı Kız, Jacob-Wilhelm Grimm, Çev. Kiraz Özmen Doğan, İstanbul 2003: Beyaz Balina Yayınları.
- 22. Masal:** Çilli Tavukla Alı Tavuk, Gülsüm Cengiz, İstanbul 2004: ATP Yayıncılık.
- 23. Masal:** Çirkin Ördek Yavrusu, H. C. Andersen, Haz. Aziz Sivaslıoğlu, Ankara 2005: Koza Yayın Dağıtım.
- 24. Masal:** Civi, Jacob-Wilhelm Grimm, İstanbul 2003: Kaya Yayınları.
- 25. Masal:** Çizmeli Kedi, Jacob-Wilhelm Grimm, Çev. Hüseyin Bengi Şen, İstanbul 2004: Eğitim Yayınları.
- 26. Masal:** Değirmenci, Oğlu ve Eşek, La Fontaine, Haz. Nefise Atçakarlar, İstanbul 2005: Timaş Yayınları.
- 27. Masal:** Dostluğun Değeri, Beydeba, Haz. Yasemin Meyva, İstanbul 2003: ATP Yayıncılık.
- 28. Masal:** Eskici ile Zengin, Jacob-Wilhelm Grimm, İstanbul 2004: Mevsim Yayınları.
- 29. Masal:** Eşek ile Köpek, La Fontaine, Haz. Zafer Yurt, İstanbul 2003: Nurdan Yayınları.
- 30. Masal:** Fareli Köyün Kavalcısı, Jacob-Wilhelm Grimm, İstanbul 2005: Timaş Yayınları.
- 31. Masal:** Gizli Hazine, Ezop, Haz. Nefise Atçakarlar, İstanbul 2005: Timaş Yayınları.
- 32. Masal:** Güvercin ile Karınca, La Fontaine, İstanbul 2005: Damla Yayınevi.
- 33. Masal:** Güzel ve Çirkin, Madame de Beaumont, Haz. Öykü Zerrem, İstanbul 2005: Polat Kitapçılık.
- 34. Masal:** Hain Kurt, Jacob-Wilhelm Grimm, Çev. Nuriye Yiğitler, Ankara 2003: Öğün Yayınları.
- 35. Masal:** Hamarat Kız, Jacob-Wilhelm Grimm, İstanbul 2003: Ünlü Yayınevi.
- 36. Masal:** Hansel ve Gretel, Jacob-Wilhelm Grimm, Haz. Öykü Zerrem, İstanbul 2005: Polat Kitapçılık.

37. Masal: Hazineler Sultanı, Haz. Münire Daniş, İstanbul 2005: Timaş Yayınları.

38. Masal: Horoz ile İnci, La Fontaine, Haz. Esra Gökşen, İstanbul 2003: Erdem Yayınları.

39. Masal: Horoz, Köpek ve Tilki, Ezop, İstanbul 2003: ATP Yayıncılık.

40. Masal: İhtiyar Balıkçı, H. C. Andersen, İstanbul 2005: Kaya Yayınları.

41. Masal: İki İnatçı Keçi, La Fontaine, Haz. Aziz Sivaslıoğlu, Ankara 2005: Koza Yayın Dağıtım.

42. Masal: İyilik Eden İyilik Bulur, Jacob-Wilhelm Grimm, Haz. Mevlüt Kaplan, İzmir 2002: Özgür Eğitim Yayınları.

43. Masal: Kaplumbağa ve Dostu Fare, La Fontaine, Haz. Adnan Çakmakçıoğlu, İstanbul 2004: Serhat Yayınları.

44. Masal: Kara Buğday, H. C. Andersen, Haz. Nefise Atçakarlar, İstanbul 2005: Timaş Yayınları.

45. Masal: Karga ile Tilki, La Fontaine, Haz. Öykü Zerrem, İstanbul 2005: Polat Kitapçılık.

46. Masal: Karlar Kraliçesi, H. C. Andersen, Haz. Mevlüt Kaplan, İzmir 2004: Özgür Eğitim Yayınları.

47. Masal: Kaz Çobanı, Jacob-Wilhelm Grimm, İstanbul 2003: Ünlü Yayınevi.

48. Masal: Kedi ile Fareler, La Fontaine, Haz. Esra Gökşen, İstanbul 2003: Erdem Yayınları.

49. Masal: Keloğlan'ın Ali Cengiz Oyunu, Haz. Münire Daniş, İstanbul 2005: Timaş Yayınları.

50. Masal: Keloğlan ile Cambazlar, Anonim, İstanbul 2004: Damla Yayınevi.

51. Masal: Keloğlan ile Değirmenci, Anonim, İstanbul 2004: Damla Yayınevi.

52. Masal: Keloğlan ile Devler, Haz. Mevlüt Kaplan, İzmir 2004: Özgür Eğitim Yayınları.

53. Masal: Keloğlan ile Padişahın Kızı, Haz. Yüksel Akman, İstanbul 2005: Beyaz Balina Yayınları.

54. Masal: Keloğlan ile Talihsiz Şehzade, Haz. Münire Daniş, İstanbul 2005: Timaş Yayınları.

55. Masal: Keloğlan ve Sihirli Değnek, Haz. Mehmet Azim, İzmir 2005: Zambak Yayınları.

56. Masal: Kendini Beğenmiş Çiçek, Özlem Aytek, İstanbul 2005: Altın Kitaplar Yayınevi.

57. Masal: Kent Faresi ile Köy Faresi, La Fontaine, Haz. Yüksel Akman, İstanbul 2005: Beyaz Balina Yayınları.

58. Masal: Kırmızı Başlıklı Kız, Perrault, İstanbul 2004: Mevsim Yayın Pazarlama.

59. Masal: Korkak Tavşan, La Fontaine, Çev. Cuma Karataş, İstanbul 2002: ALFA Basım Yayın Dağıtım.

60. Masal: Kötü Yönetilen Ülke, Engin Özatalay, İstanbul 2004: ATP Yayıncılık.

61. Masal: Kralın Yeni Elbiseleri, H. C. Andersen, Haz. Nefise Atçakarlar, İstanbul 2005: Timaş Yayınları.

62. Masal: Kurabiye Çocuk, Ronne Randall, Çev. Cenk Ögün, Ankara 2004: Ögün Yayınları.

63. Masal: Kurbağa Prens, Jacob-Wilhelm Grimm, Haz. Şebnem Güvençer, İstanbul 2005: Timaş Yayınları.

64. Masal: Kurbağanın Düğünü, Jacob-Wilhelm Grimm, Çev. Necat Akdemir, İstanbul 2005: Işıl Yayınevi.

65. Masal: Kurşun Asker, H. C. Andersen, Haz. Aziz Sivaslıoğlu, Ankara 2005: Koza Yayın Dağıtım.

66. Masal: Kurt Doktor Olunca, Ezop, Haz. Davut Mülâyim, İstanbul 2003: ATP Yayıncılık.

67. Masal: Kurt ile Köpek, Ezop, Haz. Nefise Atçakarlar, İstanbul 2005: Timaş Yayınları.

68. Masal: Kurt ile Leylek, La Fontaine, Haz. Esra Gökşen, İstanbul 2003: Erdem Yayınları.

69. Masal: Kurt ve Yedi Keçi Yavrusu, Jacob-Wilhelm Grimm, Haz. Mevlüt Kaplan, İzmir 2004: Özgür Eğitim Yayınları.

70. Masal: Küçük Deniz Kızı, H. C. Andersen, Haz. Mevlüt Kaplan, İzmir 2004: Özgür Eğitim Yayınları.

71. Masal: Kül Kedisi Sindirella, Jacob-Wilhelm Grimm, Haz. Şebnem Güvençer, İstanbul 2005: Timaş Yayınları.

72. Masal: Leylekler, H. C. Andersen, Haz. Aziz Sivaslıoğlu, Ankara 2005: Koza Yayın Dağıtım.

73. Masal: Maymunla Kaplumbağa, La Fontaine, Haz. Adnan Çakmakçıoğlu, İstanbul 2004: Serhat Yayınları.

74. Masal: Mutlu Prens, Oscar Wilde, Çev. Cenk Ögün, Ankara 2004: Ögün Yayınları.

75. Masal: Nehrin Ortasındaki Ağaç, Çiğdem Gündeş, Ankara 2004: Tudem Yayınları.

76. Masal: Oduncu ile Kurt, Jacob-Wilhelm Grimm, İstanbul 2004: Mevsim Yayın Pazarlama.

77. Masal: Ormanımı Terk Edin, Beydeba, Çev. Çiğdem Tavkul, İstanbul 2003: Erdem Yayınları.

78. Masal: Pamuk Prenses, Jacob-Wilhelm Grimm, Haz. Necla Ülkü Kuglin, Ankara 2005: Bilgi Yayınevi.

79. Masal: Papatya, H. C. Andersen, İstanbul 2004: Kaya Yayınları.

80. Masal: Parmak Kız, H. C. Andersen, Haz. Aziz Sivaslıoğlu, Ankara 2005: Koza Yayın Dağıtım.

81. Masal: Pinokyo, Carlo Collodi, Haz. Aziz Aziz Sivaslıoğlu, Ankara 2005: Koza Yayın Dağıtım.

82. Masal: Prenseslerin Dansı, Jacob-Wilhelm Grimm, Der. Faruk Çil, İstanbul 2002: Kaya Yayınları.

83. Masal: Sihirli Ayakkabılar, Jacob-Wilhelm Grimm, Der. Öykü Zerrem, İstanbul 2003: Polat Kitapçılık.

84. Masal: Sihirli Ülke, Lyman Frank Baum, Çev. Cenk Ögün, Ankara 2004: Ögün Yayınları.

85. Masal: Tarla Kuşu ile Yavruları, Ezop, Haz. Yüksel Akman, İstanbul 2005: Beyaz Balina Yayınları.

86. Masal: Tavşan ile Kaplumbağa, La Fontaine, Haz. Ayten Gürer, İstanbul 2003: Kano Yayınları.

87. Masal: Terzinin Çocukları, Jacob-Wilhelm Grimm, Çev. Cenk Öğün, Ankara 2004: Öğün Yayınları.

88. Masal: Tilki Hiç Altta Kalır Mı?, La Fontaine, Haz. Adnan Çakmakçıoğlu, İstanbul 2004: Serhat Yayınları.

89. Masal: Tilki, Horoz ve Karga, La Fontaine, Haz. Esra Gökşen, İstanbul 2003: Erdem Yayınları.

90. Masal: Tülü Deve, Mevlüt Kaplan, İzmir 2005: Özgür Eğitim Yayınları.

91. Masal: Üç Balık, Beydeba, İstanbul 2003: Kaya Yayınları.

92. Masal: Üç Tavşan, H. C. Andersen, Haz. Mevlüt Kaplan, İzmir 2004: Özgür Eğitim Yayınları.

93. Masal: Ülkenin Renkleri, Nursel Bayram, Ankara 2004: Tudem Yayınları.

94. Masal: Yarasa ile Gelincikler, La Fontaine, Haz. Esra Gökşen, İstanbul 2003: Erdem Yayınları.

95. Masal: Yasak Orman, Tuncel Altinköprü, İstanbul 2004: Çilek Yayınları.

96. Masal: Yedi Kargalar, Jacob-Wilhelm Grimm, İstanbul 2003: Beyaz Balina.

97. Masal: Yengeç Kardeşler, Nurefşan Çağlaroğlu, İstanbul 2004: Uğurböceği Yayınları.

98. Masal: Yeşil Elbiseli Kız, Jacob-Wilhelm Grimm, Çev. Necat Akdemir, İstanbul 2005: Işıl Yayınevi.

99. Masal: Yoksul Kızın Kısmeti, Adnan Özyalçiner, İstanbul 2004: ATP Yayıncılık.

100. Masal: Zengin ile Yoksul, La Fontaine, Haz. Zafer Yurt, İstanbul 2003: Nurdan Yayınları.

Ek 4. Araştırmada İncelenen Türkçe Ders Kitabındaki Masal Metinleri

BİLMECELİ MASAL

Hepten hüpten, bir baston yaptım çöpten. Ona basa basa düştüm yola. Selâm verdim sağa sola. Bastıkça bastonum çıtır çıtır kırıldı. Anam ardımdan yetişip “Gitme!” diye boynuma sarıldı. Dedim “Giderim”. Anam dedi, “Oğul ben sensiz niderim?”. Gidersin gidemezsin derken bir kurtuldum anamın elinden hızla koştum deli poyraz yelinden. Az gittim, uz gittim, bir altı ay bir güz gittim. Bir de ardıma dönüp bakacak oldum, ne görsem iyi? Bir arpa boyu yol gitmişim.

Karşıma bir pınar çıktı da eğlendim. Soğuk suyundan içip dinlendim. Öyle bir çeşme ki tası var, kurnası yok, ağacı var, duldası yok. Duldasız ağacın gölgesinde yatıp dururken çıkıp gelmez mi yaşlı bir kadın. Dökülmüş dişleri, sarkmış dudakları. Yekindim kaldım. İstedim ki elini öpeyim, hayır duasını alıp kulağıma küpe edeyim. Yaşlı kadındır ne elini verdi ne de baktı yüzüme. Bir ateş düştü özüme. Dedim, “Nine, sana nettim neyledim ki bana elini vermezsin?”. Dedi, “Kendi anasının elini öpmeyen başka eli, başka tatlı dili neylesin? Sen hayır dua alacaksan önce anana var, eline sarılıp yalvar.” Yaşlı kadın bunu dedi, sırroldu gitti. Benim de başımda dumanlar tüttü. “Vay anam, garip anam. Ben derdimi kime yanam.”, diye düştüm dönüş yoluna. Allah yardım etti, bu yoksul kuluna.

Sekmeden, tökezlemeden eriştim köyümüze. Girdim evimize. Bir de baktım ki ne göreyim? Anamın iki gözü iki çeşme. Ah oğul, vah oğul deyip yanar tutuşur. Anama koştum, sarılıp ellerini öptüm. Eve girip çıktıkça kapısını açtım. Ayakkabılarını çevirdim. Su istedikçe su verdim. Otururken altına minder serdim. Anam bana bir hayır dua etti, bir hayır dua etti ki o gün bugün işlerim hep tıkırında gitti.

H. Lâtif SARIYÜCE

Anadolu Masalları

(Yeniden düzenlenmiştir.)

ÇEVRECİ AYI

Bir varmış, bir yokmuş. Evvel zaman içinde, kalbur saman içinde, şırıl şırıl suların aktığı, yemyeşil ormanın içinde, bir mağara varmış. Bu mağarada temiz, iyi kalpli bir ayı yaşarmış. Ayının yaşadığı ormanın çevresinde büyük bir düzlük varmış. Bu düzlüğün adı, Ayı Düzlüğü'ymüş. İnsanlar buraya pikniğe gelirlermiş.

Bu yemyeşil düzlükte çocuklar gönüllerince top oynar, ip atlar, eğlenirlermiş. Ayı da uzaktan, görünmeden onlara bakar, mutlu olurmuş. Çocuklar helva kâğıtlarını, çöpleri yerlere atarlarmış. Anne babalar da yer içer; çöpleri, artıkları bırakıp giderlermiş. Bunları gören ayı çok üzülürmüş. İnsanlar gittikten sonra ayı, çöpleri toplayıp etrafı temizlermiş. Haftaya pikniğe gelenler de ormanı tertemiz bulurlarmış.

Günlerden bir gün ayının bir yavrusu olmuş. Yavruyla ilgilenmesi gereken ayı, düzlüğün temizliğini yapamamış. Ormana gelenler yerlerin pisliğini görünce söylene söylene oturacak yer aramışlar. Bir sonraki gelişlerinde düzlüğü daha berbat bulmuşlar. Çöplerden oturacak yer kalmamış. Herkes, “Buraları kim kirletti?” diye başkasını suçluyormuş.

İnsanlardan bir kısmı çöplerin arasına oturmuş. Bir kısmı ise evlerine dönmeye karar vermiş. Bir kısmı da temizleyip oturalım diyormuş. Fakat bu insanlardan bazıları, “Biz dinlenmeye geldik, iş yapmaya değil!” diye itiraz ediyormuş.

Büyükler konuşurken çocuklar ellerine bir poşet almış, çöpleri toplamaya başlamışlar. Bütün çocukların çöp topladığını gören büyükler de onlara katılmış. Kısa zamanda her yer tertemiz olmuş. Sonra da eğlenip dinlenmişler.

Akşamüzeri insanlar evlerine dönmeye başlamışlar. Ayı, yavrusunun yeterince büyüdüğünü düşünerek düzlüğe getirmiş. Yavrusuna çöp toplatarak çevreyi temizlemeyi öğretecekmış.

Ayı, herkesin düzlükten ayrıldığını sanıyormuş. Ancak henüz temizliği bitirmemiş, son kalan çöpleri toplayan bir çocukla karşılaşmış. Ayıyı gören çocuk çok korkmuş. Ayı, ona gülümseyerek iki yana başını sallamış. Çocuk da ayıya el sallayarak oradan ayrılmış. Her yer tertemizmiş.

O gün, anne ayı, yavrusuna çöp toplamayı öğretememiş. Fakat mutluluk içerisinde, temiz bir çevrenin ne kadar güzel olduğunu göstermiş.

Sema MARAŞLI

Bana Bir Masal Anlat

(Yeniden düzenlenmiştir.)

GÜNEŞ UYKUDA

Güneş, o gün yine esneyerek uyandı. Güneşi gören horozlar ötmeye başladılar. Bunu duyan insanlar da uykularından uyandılar. Yeryüzü canlanıyordu, ama güneşin canı çok sıkılıyordu. Güneş yeryüzüne sadece gündüzleri geliyor, geceleriye gözlerini kapatıp uyuyordu. Sıcaklığını çevresine yaymak onun göreviydi, ama artık başka şeyler yapmak istiyordu. Top oynamak, ip atlamak, dilediği kadar uyumak onun da hakkı olmalıydı. Her gün insanlar kalkmadan önce her yeri aydınlatıp ısıtmaktan bıkmıştı.

_ Ben olmasam da olur. İnsanlar kendi başlarının çaresine baksınlar canım, dedi. Zaten hiçbiri beni sevmiyor. Biraz fazla gördüler mi ya ellerine şemsiye alıyorlar ya da evlerine saklanıyorlar. Bugün hiçbir şey yapmayacağım.

Güneş tembel tembel esnedi. Sonra birden etrafa saçtığı ışığı geri alıp çantasının içine koyuverdi. Şimdi her yer kapkaranlık olmuştu. Horozlar bu duruma çok şaşırdı. Tabi insanlar da... Saat ilerlediği hâlde etraf hâlâ karanlıktı. Çocuklar okullara zamanında gidemediler. Çünkü güneş görünmediği için gündüz olduğunu anlayamamışlardı. Bazıları ellerine lambalar alıp güneşe doğru sallamaya başladılar. Güneş, birkaç çocuğun kendisine seslendiğini duydu.

_ Heeey! Baksana güneş! Neden uyanmıyorsun? Hadi kalksana!

Aslında böyle yan gelip yatmak hiç ona göre değildi. Fakat yine de göz kapaklarını aralamak istemiyordu. Bir ara çok cılız bir ses geldi kulağına.

_ Lütfen uyan, çok üşüyorum!

Güneş, bu cılız sesin sahibini görmek için hemen gözlerini açtı. Dünyaya doğru bir ışık demeti gönderdi. Bu ses, üşüyen bir çocuktan geliyordu. Elleri, yüzü, kulakları soğuktan buz gibi olmuştu. Güneş kendinden çok utandı. Dünyadaki insanlar, güneşin uyandığını gördüklerinde çok sevindiler. Güneş, şöyle dikkatlice bir baktı. Aslında herkesin onu ne kadar çok merak ettiğini düşündü.

_ İnsanlar beni gerçekten seviyor galiba, diyerek o da sevindi.

Güneş ertesi sabah erkenden kalktı. Parıl parıl ışıklarından yeryüzüne gönderdi. Bir daha da görevini hiç aksatmadı.

Şebnem Güler KARACAN

Masal Sokağı

(Yeniden düzenlenmiştir.)

KELAYNAK KUŞU

Bir varmış, bir yokmuş. Bir ormanda birçok kuş varmış. Bunların içinden bir tanesi çok tembelmiş. Bütün kuşlar kendi yiyeceklerini kendileri ararlarmış. Bulduklarını yerler, bir kısmını da yuvalarına taşırlarmış. Ama tembel kuş, aylak aylak dolaşmış. Karnı acıkınca da bir başka kuşun yiyeceğini kapar kaçarmış. Bu işi o kadar çabuk yaparmış ki öteki kuşlar kimin yaptığını anlayamazlarmış. Kuşlardan biri, bulduğu solucanı yemek üzereyken tembel kuş kapıp gidermiş. Başka bir kuş, böcek yakarlarmış. Hooop, onu da alıp kaçarmış. Bıkmış, usanmış kuşlar.

Bir gün ormanda toplantı yapmışlar. Bütün kuşlar bir araya gelmişler. Bu tembel kuşu yakalamak için bir çare düşünmüşler. Ağaçkakan demiş ki “Bir bal kabağı alalım. Ben gagamla içini oyayım. Dibine çam sakızı koyayım. Sonra

tuttuğumuz her şeyi içine atalım. Aylak kuş, bu depoyu bulunca içindekileri yemek için kafasını daldırır. Kafasını sokunca da yapışır, onu yakalarız.”

Kuşlar bu fikri beğenmişler. Ağaçkakanın dediklerini yapmışlar. Buldukları tüm yiyecekleri de kabağın içine atmışlar. Aylak kuş bunları görünce “Vay! Bunlar gizli bir depo yapmışlar.” diye düşünmüş. Sonra da kabağa sokmuş kafasını. Sokmasıyla yapışması bir olmuş. O zaman bunun bir tuzak olduğunu anlamış, ama kafası yapışmış bir kere. Kurtulmak için çok çabalamış. Sonunda kurtulmuş, ama başındaki tüyler sakıza yapıştığı için başını çekince tüyler yolunmuş. Baş kel kalmış.

Öteki kuşlar onu yakalayamamışlar ama artık, kel olduğu için kolayca tanıyabiliyorlarmış. “Kel Aylak Kuş geliyor”, diye onu gören yemini alıp kaçıyormuş. Kel Aylak Kuş aç kalmaya başlamış. Bakmış olacak gibi değil, o ormanı bırakıp başka bir ormana gitmiş. Ne var ki yeni gittiği ormanda da onu tanımışlar ve ormandan kovmuşlar.

Kel Aylak Kuş o orman, bu orman dolaşmış durmuş. Sonunda Birecik diye bir yere gelmiş. Birecik sıcakmış. Sıcak olduğu için de böceği bol bir yermiş. Kel Aylak Kuş artık, karnı acıkınca kendi yemeğini kendi buluyormuş.

Öteki kuşlar, Kel Aylak Kuş’u sevmişler. Onunla arkadaş olmuşlar. Sonra bir gün ona sormuşlar, “Neden senin adın Kel Aylak Kuş? Kelliğini hadi anladık, ama sen tembel, aylak bir kuş sayılmazsın. Kendi yemeğini kendin buluyorsun. Gel sana yeni bir ad bulalım.”

Kel Aylak Kuş bu işe çok sevinmiş. Arkadaşları da ona, “Senin adın bundan sonra Kel Aylak Kuş değil, Kelaynak olsun.” demişler. Böylece bizim kuşun adı “Kelaynak” olmuş. Kelaynak, Şanlı Urfa’nın Birecik ilçesine yerleşmiş, orada kalmış. Kelaynaklar, o gün bugün Birecik’te yaşarlar.

Birkaç Masal Birkaç Şiir
Gülçin ALPÖGE
(Yeniden düzenlenmiştir.)

KOMŞU KUNDUZLAR

Bir varmış, bir yokmuş. Ağaçların arasında şırıl şırıl akan güzel bir dere varmış. Bu dereye bir de kunduz ailesi yaşarmış. Hani şu marangoz olan kunduzlardan bahsediyorum. Ağaç dallarını ustaca üst üste koyup baraj kurarlar ya, işte onlardan.

Bir gün anne kunduz, yavrularıyla karşı dereye yaşayan annesini ziyarete gitmiş. Nine kunduz ve torunları bu işe çok sevinmişler. Ee, sevinçli olunca da zaman su gibi akarmış. Bu sefer de öyle olmuş. Saatler kanat açmış, günler de uçup gitmiş bir kuş gibi.

Bir hafta sonra kunduzlar yuvalarına dönünce çok şaşırmışlar. Yabancı bir kunduz gelip onların iki kavak ötesine yerleşmiş. Anne kunduz bu duruma çok içlerlemiş. Gitmiş komşu kunduzun yanına. “Hoş geldin!” bile demeden, verip veristirmiş.

_ Sen ne hakla gelip bizim yakınımıza yuva yapıyorsun, diye çıkmış.

Komşu kunduz, onun bu sözleri karşısında şaşıp kalmış:

_ Niye kızılıyorsun komşu, demiş. Allahın koca deresi sana da yeter, bana da!

Anne kunduzun kızgınlığı daha da artmış. Açmış ağzını, yummuş gözünü.

_ Hayır! Komşu falan dinlemem ben! Su, senin artıkalarını alıp benim yuvama getirecek. Onlarla uğraşacak hâlim yok. Ya bugün bozarsın yuvanı ya da ben yapacağımı bilirim.

Akşam olmuş, çekip giden yok. Gece yarısı olmuş, yuvayı bozan yok. Herkes uykuya dalınca anne kunduz, sessizce yeni komşusunun yuvasına gitmiş. Yuvadaki ağaçların bağıni çözmüş. Ne olduysa o zaman olmuş. Koca koca odun parçaları yürümüş üzerine. Bir de barajda biriken sular hücum etmesin mi! Anne kunduz, canını zor kurtarmış. Fakat yuvası ve çocukları onun kadar şanslı değilmış. Yuvası

darmadağın olmuş, yavruları da sele kapılıp gitmiş. Yavrular, hem lıkır lıkır su yutuyor hem de bağıyorlarmış.

_ Anne, ne olur kurtar bizi!

Anne kunduz bir yandan çocuklarını kurtarmaya çalışıyor, bir yandan da bağıryormuş.

_ Lütfen yardım edin! Yavrularımı sel götürüyor!

Komşu kunduz, kendisini kısa sürede toparlayıp yardıma koşmuş. Anne kunduzla beş yavruyu da kurtarmışlar. Tabi anne kunduz ne diyeceğini bilememiş. Olayı duyan Kral Kuskunduz, bütün kunduzları toplamış ve onlara şöyle demiş:

_ Haksızlığa uğradığınız zaman, onu gidermek için haksızlık yapmayın.

O günden sonra kunduzlar, birbirleriyle çok iyi geçinmişler. Aralarındaki sorunları hep iyilikle çözmüşler.

Bestami YAZGAN

Masal Denizi

(Yeniden düzenlenmiştir.)

TOP TAVŞAN

Top tavşan bembeyaz, tostombul, sevimli bir tavşandı. Yürürken top gibi zıpladığı için herkes ona Top Tavşan derdi. Annesi ve babasıyla ormanın yanındaki küçük evde oturlardı. Top Tavşan evinin yakınında oynardı. Çünkü annesi ona “Sakin ormana gitme! Orada çok ağaç var. Evin yolunu şaşırır, kaybolursun.” demişti.

Top Tavşan ormanı çok merak ediyordu. Bir gün dayanamadı, gizlice ormana gitti. Burada çok büyük ağaçlar vardı. Ağaç dallarında kuş yuvaları, yuvalarda yavru kuşlar vardı. “Cik! Cik! Cik!” diye ötüyorlardı.

Top Tavşan, yakından gelen bir sesle yerinden sıçradı: “Tak! Tak! Tak!”. Bu bir ağaçkakandı. Sivri gagasıyla yandaki ağacı gagalıyordu. Yavrusu da ağaç kovuğundan onu seyrediyordu.

O sırada yoldaki taşlardan biri yürümeye başladı. Ağır ağır Top Tavşan’ın önünden geçti. Evini sırtında taşıyan bu hayvanı siz de tanıdınız mı? Evet, bu bir kaplumbağaydı.

Artık, akşam olmaya, hava kararmaya başlamıştı. Hava karardıkça Top Tavşan yolları göremez oldu. Şimdi eve nasıl dönecekti?

Sol tarafta bir yol gördü. Hemen o yana gitti. Ne yazık ki bu yol ormanın daha içlerine giden bir yoldu. Sağ tarafta bir yol gördü, o yana koştu. Fakat bu yol da evine gitmiyordu. Top Tavşan nereye gideceğini bilmiyordu.

Karşıdan gelen tilkiyi görünce hemen bir ağacın arkasına saklandı. Tilki, onu görmeden geçti. Yolun kenarındaki delikten içeri girdi. Bu kocaman delik, tilkinin yuvasıydı.

Artık ormandaki bütün hayvanlar uyumuştı. Her yeri sessizlik kaplamıştı. Birden Top Tavşan’ın arkasından “Huuu! Huuu!” diye sesler gelmeye başladı. Kocaman bir baykuş, arkasındaki ağacın dalına tünemiş ötüyordu: “Huuu! Huuu!” Fakat o ne? Birden her yer aydınlanmaya başladı. Ay gökyüzüne çıkmış, her tarafa ışıklar gönderiyordu. Top Tavşan artık yolları görebiliyordu. Hemen evine koştu.

Annesi onu, merak içinde evin önünde karşıladı. Top Tavşan yaşadıklarını annesine anlattı. Annesi “İyi ki başına kötü bir olay gelmedi. Ay, her gece çıkmaz. Her gece böyle aydınlık olmaz. Evden uzaklaşmamalısın. Uzaklaşmak zorunda kalırsan hava kararmadan eve dönmelisin.” dedi. Top Tavşan, annesinin haklı olduğunu anlamıştı. Bir daha evden uzak yerlere gitmedi.

Serpil URAL
(Düzenlenmiştir.)

Ek 5. Dil, İçerik ve Basım/Biçim Özelliklerini Yansıtan Üç Masal Kitabı Örneği

Dil Açısından Örnek:

HAZİNELER SULTANI

Bir varmış, bir yokmuş. Evvel zaman içinde konuşan az, söz dinleyen çokmuş. Güneş yavaş yavaş kararırken, kediler mışıl mışıl uyurken uyuyamayanlar için bir masal anlatılmış. Masaldır bunun adı, dinlemekle çıkar tadı.

Memleketin birinde Keloğlan ile anacığı yaşarmış. Keloğlan'ın anası yaşlı, Keloğlan da sürekli çalışamayacak kadar küçükmüş. Bir gün çalışsa on gün oyun peşinde koşarmış. Anası kıyamazmış biricik kel oğluna, “Varsın oynasın, eğlensin.” dermiş. Ama fakirlik bu, ekmeksiz kalınca Keloğlan'ı arar bulur, “A benim kel oğlum keleş oğlum, bir iş yapsan da üç kuruş kazansan. Ocakta ateşimiz yansa, tenceremizde çorbamız pişse. “diyerek Keloğlan'ı çalışmaya yollarmış. Keloğlan da ya ormana gider eşeğine odun yükleyip pazarda satarmış ya da köylülerin koyunlarına çobanlık yapar karşılığını alırmış.

Günlerden bir gün anası yine Keloğlan'ı çalışmaya yollamış. Keloğlan bir öğün yemek parası kazanmak için yola düşmüş. Fakat o gün Keloğlan'ın canı ne odun kesmek ne de koyunlara çobanlık etmek istiyormuş. Ne yapsam ne etsem diye düşünüp ilerlerken “Kel başıma müjdelers olsun!” demiş. “Ne yapacağımı buldum. Ormana gideyim de bir tavşan avlayayım. Akşama bir tavşan yahnisini kaynattık mı ocakta, iki gün yeter anamla bana.” Böyle dedikten sonra doğruca ormana gitmiş. Tuzağını kurmuş, bir çalılığın arkasına geçip beklemeye başlamış. Çok geçmeden kurduğu tuzağa doğru gelen bir tavşan görmüş. “Kısmetim yoldaymış, pek çabuk kavuştuk. Gel hele ak kızım gel.” diye mırıldanmış Keloğlan. Fakat bu tavşanda bir gariplik varmış. Tavşan gibi hoplaya zıplaya gelmiyor, yaralı bir kuş gibi seke seke ağır ağır ilerliyormuş.

Keloğlan dayanamamış, başını çalılıktan kaldırıp tavşana dikkatlice bakmış. Ne görsün! Zavallı tavşanın iki ayağı da yaralı, beyaz tüyleri kana bulanmış. Acı içinde

kıvrıyor. Keloğlan'ın merhametli yüreği cız etmiş. Hemen yerinden fırlayıp tavşanı kucaklamış. “Gel bakalım yaralım, benim gibi bahtı karalım. Ne olmuş sana böyle?” diyerek okşamış tavşanı. Tavşanın yüreği korkudan güm güm atıyor, Keloğlan’a, “Aman bana eziyet etme.” der gibi bakıyormuş.

Keloğlan çok acımış tavşana. “Yaralı bir cana kıyılmaz. Hele seni eve götüreyim de yarayı sarıp iyi edelim. Yine kıra bayıra çıkıp koşturursun.” demiş. Tavşanı almış evin yolunu tutmuş. Keloğlan daha on adım atmadan, yolunun üstünde parlayan kadife bir kese fark etmiş. Eğilip keseyi almış. Kese bayağı ağırmış. Keloğlan içini açınca ne görsün, çil çil altınlar! “Haydaa, tavşan avına geldim, yaralı bir tavşana borçlu çıktım. Şimdi de bir kese altın yolumu kesti. Kim bilir kim düşürmüş; düşürdüğünü fark edince canı yanmıştır garibin. Gelir, geçtiği yolları arar mutlaka. En iyisi keseği bir kenara bırakayım. Sahibinin kismetiyse elbet altınlarını bulur. Haram bana bulaşmasın da sahibine helal olsun.” demiş ve altın kesesini yolun kenarındaki çalılığın kenarına “Arayan bulur.” diyerek koymuş. Yeniden yoluna devam etmiş.

Keloğlan, kucağındaki yaralı tavşanı sevip okşayarak ilerlerken önüne dev bir ağaç çıkmış. “Amanın, bu ne koca ağaç böyle! Daha evvel nasıl oldu da görmedim.” diyerek şaşkın şaşkın ağacı seyretmiş. Bir de ne görsün! Ağacın dallarından birinde, bir kafesin içinde, yeşilli allı, parlak tüylü anka gibi güzel bir kuş hapsolup kalmamış mı? Keloğlan çok şaşırmış bu işe. “Hangi kötünün işidir, şu güzelim kuşu kafese kapatıp ağaç dalında asılı bırakmak. Tövbe tövbe, daha neler göreceğim şu kısa ömrümde.” demiş. Kucağındaki tavşana, “Aman sen kımıldama burada dur, şu talihsiz kuşa yardım edeyim.” diyerek ağaca tırmanmış.

Ağaç dediğin de dev bacağı gibi kalın mı kalın, dev başı gibi yüksek mi yüksekmış. Keloğlan kan ter içinde kafesin asılı olduğu dala tırmanabilmiş. Kuşa bakıp “Yakından daha da güzelmışsin. İnsanoğlunun çiğ sütü emmişi böyle aç gözlü oluyor işte. Güzelsin diye seni sahiplenip kafese tıkıyor. Ama burada ne işin var anlamadım.” demiş Keloğlan. Kel başını kaşımış bir yandan. Sonra da uzanıp kafesin kapısını açmış, yeşilli allı güzel kuşu özgürlüğüne kavuşturmuş.

Keloğlan ağaçtan inmiş, yaralı tavşanı alıp yeniden yola çıkmış. “Ne garip şeylerle karşılaştım bu gün. Benim kel başımın akli ermedi bu işlere. Eve gideyim de garip anama anlatayım. Bakalım anam ne diyecek?” diye söylenip yoluna devam etmiş. Ormanın sonuna yaklaşırken iki muhafız adam Keloğlan’ı durdurmuş. “Bir bu eksikti!” demiş Keloğlan. “Hayrola beyler, yolumun önünde niçin durursunuz?”

Muhafızlar, “Bizimle saraya gelmen gerekiyor. Atla şu ata, düş önümüze.” demişler. Keloğlan kel başını kaşımış, bir tavşana bir muhafızlara bakmış. “Beyler, beni biriyle karıştırdınız galiba. Benim sarayda ne işim olacak? Bırakın da evime gideyim. Şu tavşanın yarasını iyi edeyim.” demiş. “Olmaz” demiş muhafızlar. “Bizimle geleceksin. Aradığımız adam sensin.”

Keloğlan bu işten de bir şey anlayamamış. Kel başını kaşıyıp muhafızların atına atlamış, düşmüşler sarayın yoluna. Gide gide saraya gelmişler. Keloğlan’ı büyük, göz kamaştıran bir tahtın önüne getirip “Burada bekle.” demişler. Çok geçmeden ak sakallı, nur yüzlü bir ihtiyar Keloğlan’ın yanına gelmiş. “Demek, hazinelere sultan olacak yiğit sensin.” demiş. Keloğlan “Estağfurullah beyim. Benim ne hazineden haberim var ne sultanı tanırım. Muhafızlar beni biriyle karıştırmış olmalı.” diye kem küm etmiş.

Ak sakallı nur yüzlü ihtiyar, “Bana İyilik Sultanı derler.” diye söze başlamış. “Bir gün padişahımız beni huzuruna çağırdı. ‘Sarayın hazinelerine bakacak dürüst, iyi yürekli, doğru sözlü bir yiğit gerekli.’ dedi. Fakat kime nasıl güveneceğini bilmiyordu. ‘Bana yardım et de aradığım yiğidi bulayım.’ diye emretti. ‘Padişahımızın emri başım üstüne’ dedim. Sonra da orman yoluna yaralı bir tavşan, bir altın kesesi, bir de kafeste kuş yerleştirdim. Ormandan gelip geçen çok oldu. Çoğu tavşana acımadı, altın kesesini cebine atmayan olmadı, kafesteki kuşa da bir acıyan çıkmadı. Onca yolcudan sonra sen, tavşana acıdın, merhametin varmış. Altın kesesini cebine atmadın, helali helal, haramı haram bilen doğruluğun varmış. Kafesteki kuşa göz dikmedin, onu özgürlüğüne kavuşturdun; adaletin varmış. İşte biz, sarayın hazinelerine sultan olacak böyle bir yiğit arıyorduk. Seni denedik,

alnının akıyla huzurumuza kadar geldin. İyiliğinin, doğruluğunun karşılığını hazinelere sultan olarak alacaksın. Sen ne dersin?” diye sözlerini bitirmiş.

Keloğlan başına gelenleri o zaman anlamış. Kel başını kaşımış, ne diyeceğini şaşırılmış. Sonunda, “Padişahımızın fermanıysa başım üstüne.” demiş. Böylece Keloğlan, garip anacığını da yanına alıp saraya yerleşmiş. Padişahın hazinelerinin sultanı olmuş. Hiçbir zaman iyiliği, doğruluğu elden bırakmamış. Gökten üç elma düşmüş: Biri Keloğlan’ın başına, biri İyilik Sultanı’nın başına, diğeri de bu masalı okuyanın başına.

İçerik Açısından Örnek:

GİZLİ HAZİNE

Bir varmış, bir yokmuş. Şu dünyada iyiler de kötüler de çokmuş. Bir zamanlar, çok uzak bir ülkede yaşlı bir çiftçi yaşarmış. Bu çiftçi çok çalışkanmış. Yıllarca çalışmış, didinmiş. Kendisine büyük bir bahçe satın almış. Sonra bu bahçede üzüm yetiştirmeye başlamış.

Çiftçi sabahtan akşama kadar bahçesinde çalışır, sonra yetiştirdiği üzümleri toplar satarmış. İşte böyle geçinir gidermiş. Bu çiftçinin üç tane oğlu varmış. Ama oğulları onun kadar çalışkan değilmiş. Bahçede çalışmayı pek sevmiyorlarmış. Vakitlerini hep eğlenerek geçirmekten hoşlanıyorlarmış.

Bir gün çiftçi, ağır bir hastalığa yakalanmış. Günler geçtikçe hastalık ilerlemiş. Çiftçi artık öleceğini anlamış. Kendisi öldükten sonra oğullarının hem asma bahçesine iyi bakmalarını hem de asma bahçesinden kazanacakları parayla rahat yaşamalarını istiyormuş. Ama bunu oğullarına nasıl yaptıracağını bilemiyormuş. Düşünmüş, taşınmış. En sonunda ilginç bir çözüm bulmuş.

Bir gün oğullarını yanına çağırmış:

— Oğullarım, demiş. Artık benim ölümüm yaklaştı.

Çocuklar:

— Hayır babacığım, diye itiraz etmişler. Sen daha çok yaşayacaksın.

Adam boynunu bükmüş:

— Korkarım öyle olmayacak, demiş. Şimdi beni dikkatle dinleyin. Size bir sır söyleyeceğim.

Çocuklar merakla bu sırrın ne olduğunu öğrenmek istemişler:

— Söyle babacığım, seni can kulağıyla dinliyoruz, demişler.

Baba gözlerini pencereden bahçeye doğru çevirmiş:

— Çocuklar, yıllarca çalıştım didindim. Şimdi size bir asma bahçesi bırakıyorum. Bunu biliyorsunuz. Ama bilmediğiniz bir şey var. Asma bahçemin bir

yerinde büyük bir hazine gizlidir. Eğer onu bulursanız çok zengin olursunuz. Rahat rahat yaşarsınız, demiş.

Kısa bir süre sonra çalışkan baba vefat etmiş. Oğullar, üzüntüleri biraz geçince asma bahçesindeki hazineyi hatırlamışlar ve başlamışlar hazineyi arama. Elllerine kazmaları kürekleri almışlar. Gece gündüz, canla başla asma bahçesinin her yerini kazmışlar. Fakat ne yazık ki aradıkları hazineyi bahçenin hiçbir yerinde bulamamışlar.

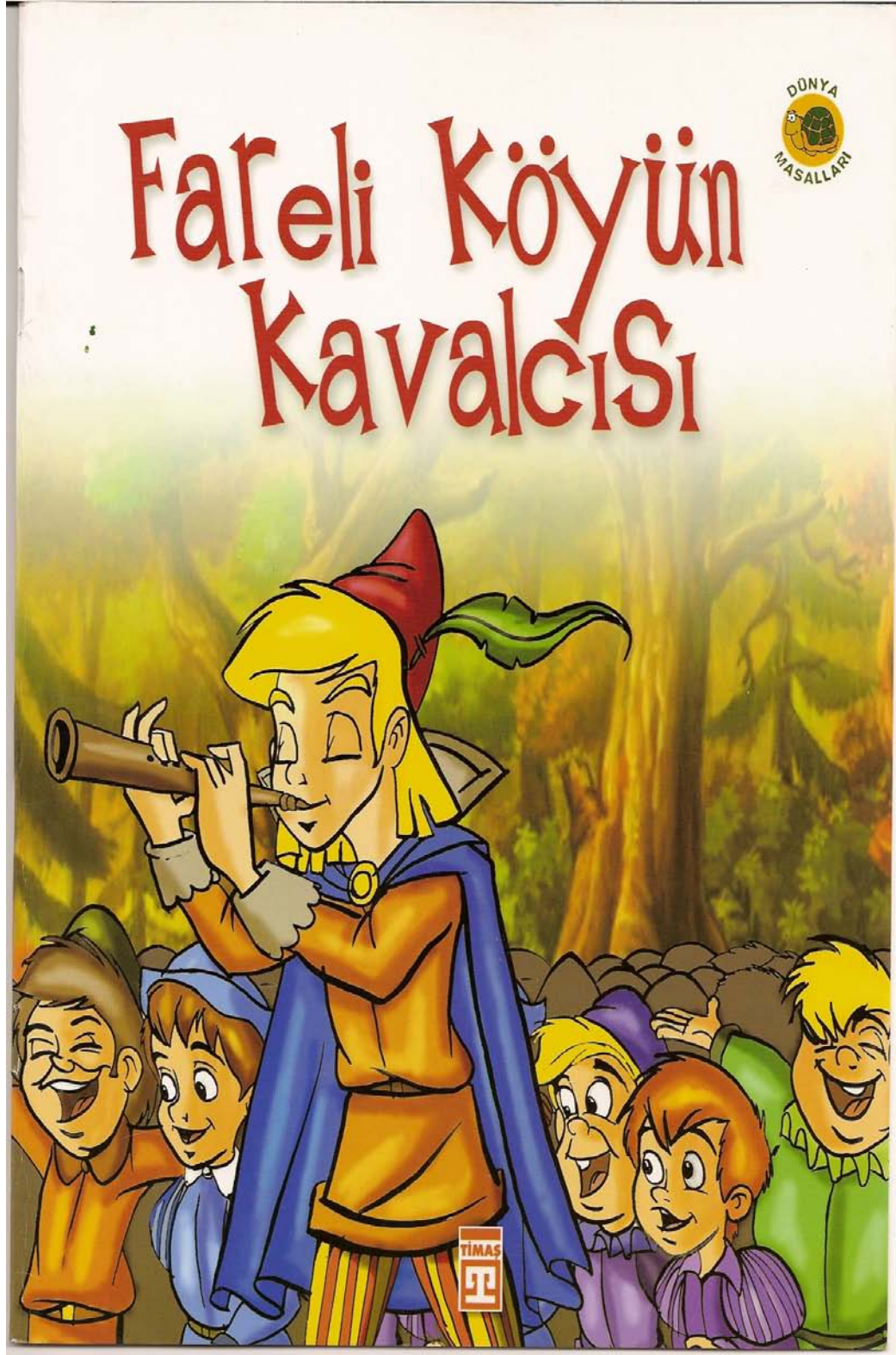
Bu arada bahçede kazılmayan yer kalmamış. Kısa bir süre sonra yağmur yağmış. Böylece asmalar müthiş bir şekilde büyümüşler. Eskisinden çok daha fazla üzüm vermeye başlamışlar.

Çocuklar, üzümlerin bu kadar çoğalmasına şaşırılmışlar. Çok geçmeden, bahçeyi kazıp havalandırdıkları için böyle olduğunu anlamışlar. Üzümelerin çoğaldığını gördükçe pek sevinmişler.

Bahçede yetişen üzümleri toplayıp satmışlar. O kadar zengin olmuşlar ki, kendileri bile hayret etmişler. İşte o zaman, çalışmanın çok güzel bir şey olduğunu anlamışlar. O günden sonra asma bahçesine çok iyi bakmışlar. Üzümlerden elde ettikleri kazanç ile rahat rahat yaşamışlar.

Gördükleri her insana, çalışmanın tükenmez bir hazine olduğunu söylemişler. Başlarından geçen bu olayı çocuklarına anlatmışlar. Onlar da başkalarına anlatmış. Böylece bu masal, dilden dile dolaşmış.

Basım/Biçim Açısından Örnek:

Eski, çok eski zamanların birinde sevimli mi sevimli bir köy varmış. Karlı dağların, yeşil ve sık ormanların ardındaymış bu köy. Ortasından şırıl şırıl bir dere geçer, tarlalarında bin bir çeşit sebze, bahçelerinde türlü türlü meyve yetiştirmiş. Suyu bol, toprağı verimliymiş.

Gelin görün ki bu güzel köyün halkı hiç mutlu değilmiş. Bütün dertleri tasaları daha çok kazanmak ve para biriktirmekmiş. Gözlerini bürüyen para hırsı onları iyice cimrileştirmiş. Hiçbir şeylerini birbirleriyle paylaşmaz, kimseye hediye almaz, masraf olur korkusuyla evlerinde misafir ağırlamaz olmuşlar.

Bu köyün çocukları da çok mutsuzmuş. Çünkü, ne zaman bir çocuk oyuncakını arkadaşıyla paylaşmak istese babası, "O oyuncakla yalnızca sen oynayacaksın demedim mi?!" diye azarlarmış. Ne zaman iki şekerinden birini komşu çocuğuna verse, annesi, "Çabuk verdiğini geri al!" diye kızarmış. E tabii ne birlikte oynanmayan oyunun keyfi, ne de birlikte yenmeyen şekerin tadı oluyormuş.

Cimri köylülerin köyünde günler birbiri ardınca geçiyormuş. Bir gün, nasıl daha çok para biriktirim diye kara kara düşünen köylülerden birinin gözüne eşikte mışıl mışıl uyuyan kediciğilişmiş. Köylü kaşlarını çatarak söylenmiş,

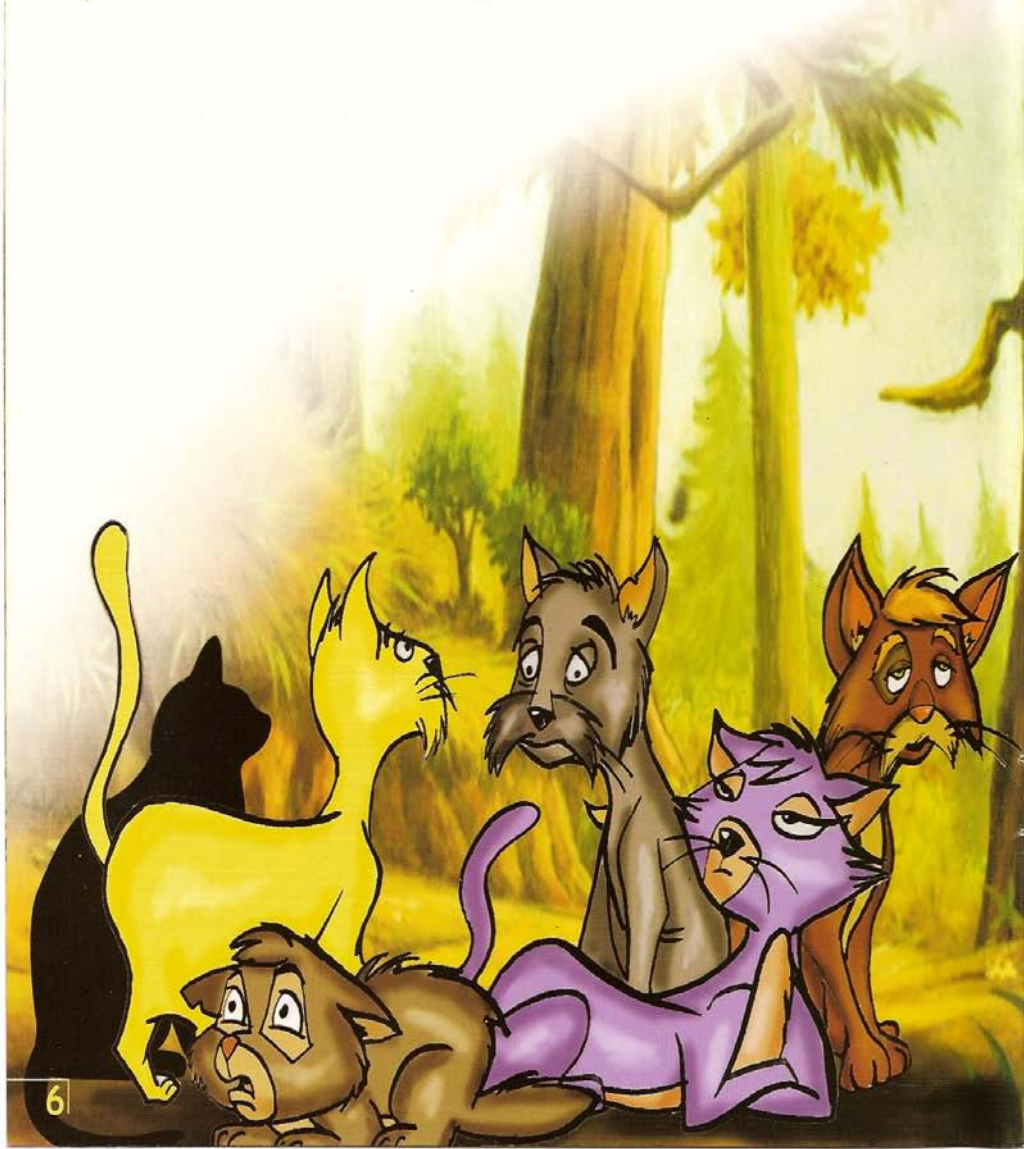
"Şu miskin miskin uyuyan kedi, ne işe yarar ki? Bu kediyi kovmak en iyisi. Hem böylece bir boğazdan da kurtulmuş oluruz."

Köylünün bu düşüncesi hızla bütün köye yayılmış. Herkes aynı şeyi söyler olmuş.

"Şu kediler miskin miskin uyumaktan başka ne işe yararlar ki?.. Hepsini kovmak en iyisi."

Böylece uzun uzun süpürgeleri, kalın kalın sopaları kapalı bütün köylüler kedilerin peşine düşmüşler. Evde, bahçede, kilerde, bir tane bile kedi bırakmamışlar.

Bütün kediler köyden gidince, farelere gün doğmuş.
Gönüllerince köyün sokaklarında cirit atmaya, her buldukları
yiyecek çuvalının içine dalmaya
başlamışlar.

Farelerin keyfine diyecek yokmuş
doğrusu. Köylülere ne yapacaklarını
şışırılmışlar. Kurulan kapanlar,
hazırlanan tuzaklar hiçbir işe
yaramıyormuş. Köylünün bu boş
çabalarına, fareler kikir kikir gülüyormuş.

Bütün gün fare kovalamaktan yorulan köylüler, artık para kazanamaz olmuşlar. Çünkü artık tarlalarında çalışamıyorlarmış. Üstelik biriktirdikleri paralarla aldıkları her şeyi arsız ve obur farelere kaptırmışlar.

Kedisiz kalan, farelerin istilasına uğrayan köyün adı bile değişmiş "Fareli Köy" olmuş. Köylüler kedileri kovduklarına çoktan pişman olmuşlar, ama ne çare!

Böyle kara kara düşünürlerken bir gün köye elinde kavalıyla bir delikanlı gelmiş. Delikanlı:

“Dilerseniz, sizi farelerden kurtarabilirim. Onları buradan uzaklaştırmanın yolunu bir tek ben bilirim” demiş.

Kimileri delikanlıya inanmamış. Burun kıvrıp, “Haftalardır bizim uğraşıp da yapamadığımızı bu kavalcı mı yapacak yani?! İnanılır şey değil!” demişler.

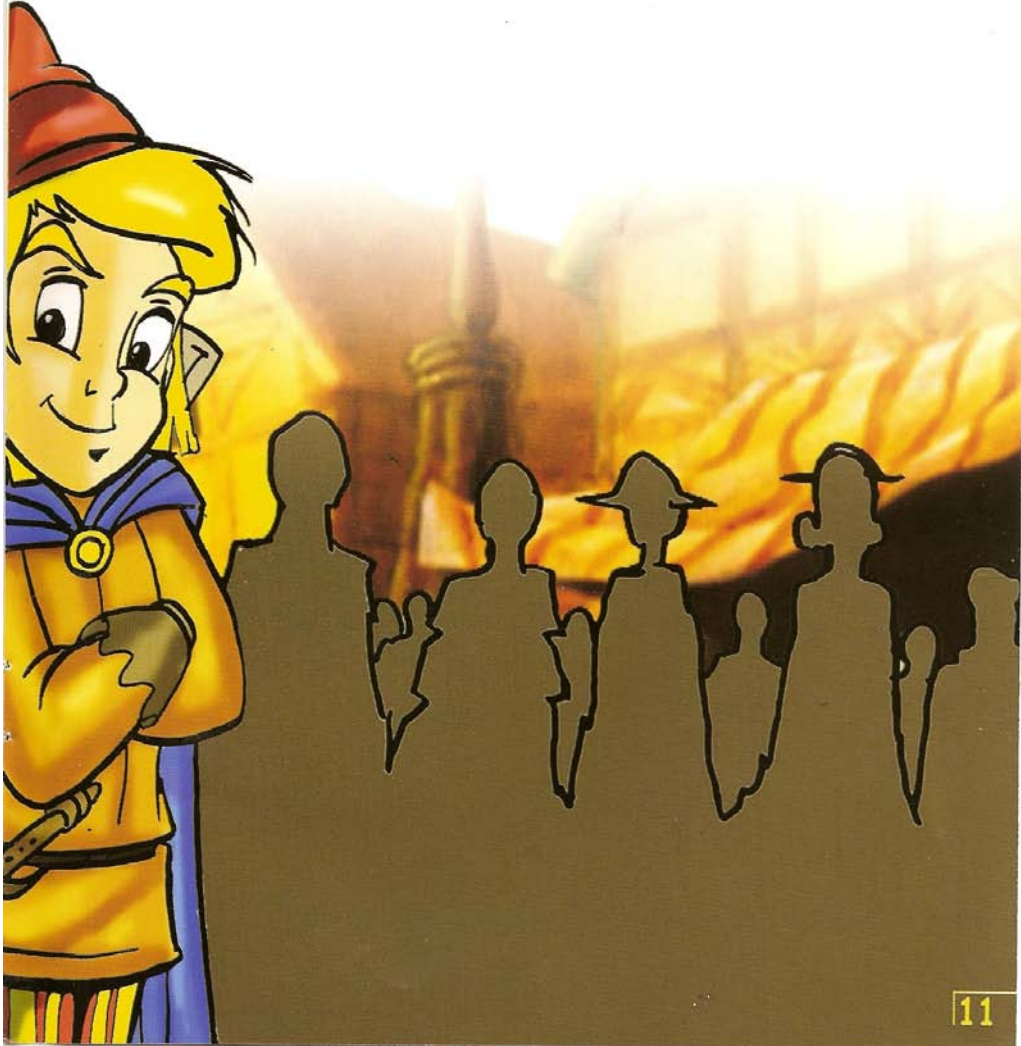

Kimisi de "Denemekle ne kaybederiz? Yeter artık şu farelerden çektiğimiz. Kavalcının sözünü dinlemeli, ona güvenmeliyiz." demiş.

Öyleydi böyleydi diye köylüler tartışırken, kavalcı, "Yalnız..." demiş, "Sizi bütün farelerden kurtarırım, ama bunun karşılığında yüz altınınızı alırım."

Köylülerin arasında bu defa yeni bir tartışma başlamış. Bazısı, "Bizim sokağa atacak paramız yok. Kovalım bu soytarıyı köyden!" diyerek kıyameti koparıyormuş. Bazısı da "Eğer kavalcıya bu parayı vermezsek bütün malımızı mülkümüzü zaten fareler kemirecek." diyerek diğerlerini ikna etmeye çalışıyormuş.

Kavalcı bakmış olacak gibi değil.

"Siz bilirsiniz, aranızda anlaşırısanız bana haber verirsiniz." deyip takmış omzuna çantasını, almış eline kavalını, oradan uzaklaşmış.

Daha köyden çıkmadan, üç beş köylü koşarak kavalcının arkasından yetişmiş. "Aman, lütfen gitmeyin. Biz aramızda anlaştık. Eğer önce fareleri kovar, bizi bu deritten kurtarırsanız size istediğiniz yüz altını vereceğiz." demişler.

"Peki" demiş delikanlı, "Size güveniyorum. Siz de bana güvenin ve bu işi oldu bilin."

Köylülerle birlikte genç kavalcı tekrar köye dönmüş. Bütün köy halkı meydana toplanmış. Herkes bu delikanlının köyü farelerden nasıl kurtaracağını merak ediyormuş.

Aralarında iddiaya tutuşanlar bile olmuş;
"Bu delikanlı köyü farelerden kesinlikle kurtaracak."
"Hayır bunu yapamayacak."
"Bütün fareleri zehirleyecek mi dersiniz?"
"Yo... yo... Bence kedi taklidi yapıp hepsini kaçıracak."

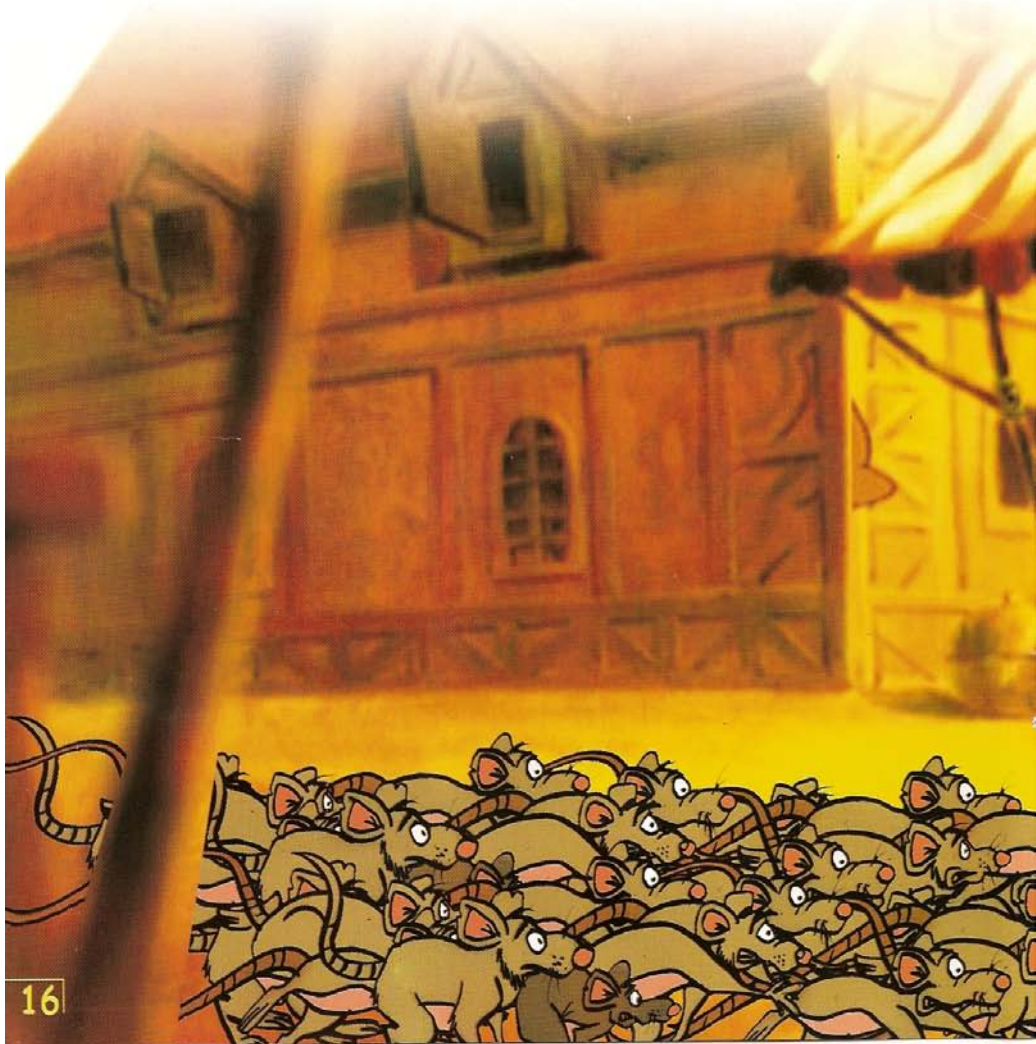

Köylüler kendi aralarında böyle konuşadursunlar, delikanlı kaval çalmaya başlamış.

O kavalına üfleyiverince köy halkı sus pus olmuş. Meydanı saran uğultu birden son bulmuş. Kuş şakımasından da su şırıltısından da daha güzelmiş kavalın sesi.

Bu sihirli melodileri duyan fareler kemirmeyi bırakıp saklandıkları yerlerden birer birer başlarını uzatmışlar. Yatakların altından, dolapların içinden, kovalardan, tencerelerden, duvar deliklerinden çıkıp büyülenmiş gibi kavalcının etrafını sarmışlar.

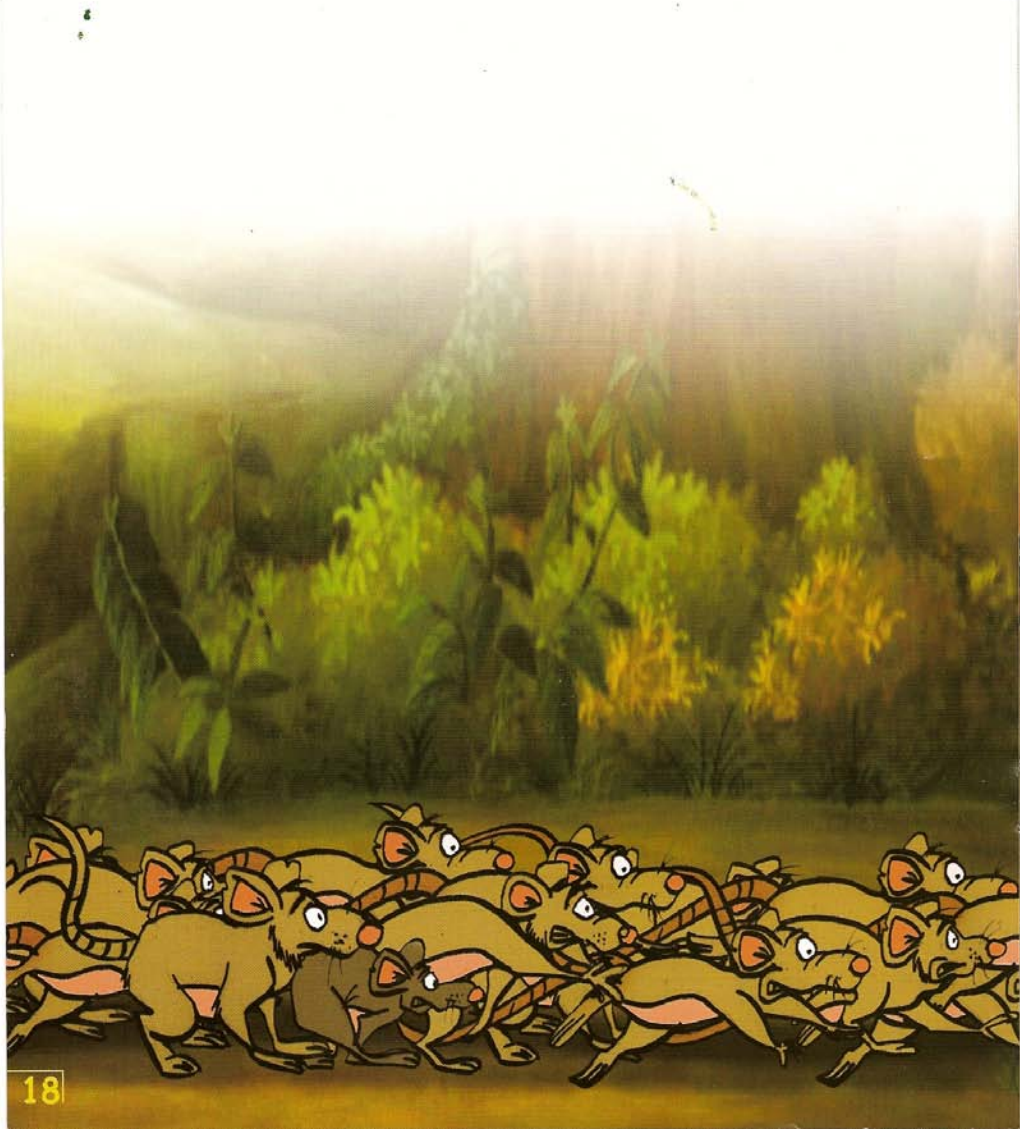

Kavalcı, çaldıkça çalmış kavalını. Meydanı binlerce fare doldurmuş. Sonunda adım atacak yer kalmamış. Kavalcı, keyifli keyifli kavalını çalmayı sürdürerek, yürümeye başlamış. Kaval sesinin büyüsüne kapılan fareler de onun peşine takılmış.

Önde kavalcı, ardında binlerce fare, köyün sokaklarını dolaşmaya başlamışlar. Yol iz, taş toprak görünmez olmuş, farelerden.

Köylüler bu işin sonunu iyice merak eder olmuş.

Sonunda köyün en arka sokağından da geçtikten sonra kavalcı, köyün ortasından akan ırmağa yönelmiş.

Kavalcı ırmağın kıyısına gelince hiç tereddüt etmeden sulara dalmış. Onu takip eden bütün fareler de peşinden suya atlamış.

Biraz sonra kavalcı, bırakmış kaval çalmayı. Kayalara tutunarak tekrar kıyıya çıkmış.

Farelerse, coşkun akan nehrin sularına kapılmışlar, kıyıya dönememiş, akıntıyla birlikte sürüklenip gitmişler. Böylece Fareli Köy, büyük bir deritten kurtulmuş.

Köylüler, güle oynaya tekrar köy meydanına dönmüşler. Bir yandan farelerden kurtulduklarına seviniyor, bir yandan da aralarında şöyle konuşuyorlarmış:

"Farelerden kurtulmak ne kadar kolaymış meğerse. Keşke bunu daha önce akıl etseydik."

Kavalcı köylülere dönmüş:

"Eh artık bana müsaade. Yüz altınımı verin de ben de evime gideyim." demiş. Cimri köylüler 'yüz altın' sözünü duyunca bir an durmuşlar. Uzun bir sessizlik olmuş. Sonra içlerinden birisi kavalcıya: "Yaptığın iş yüz altın etmez." demiş. "Haydi sana bir altın verelim de bitsin bu iş."

Köylüler başlarını sallayarak arkadaşlarına katılmışlar:
"Evet evet bir altın da çok, ama o da sana bizden bir armağan olsun."

Kavalcı, duyduğu bu sözlerle çok sinirlenmiş. "Siz yalnızca cimri değil, kıymet bilmez yalancı insanlarmısınız." demiş.

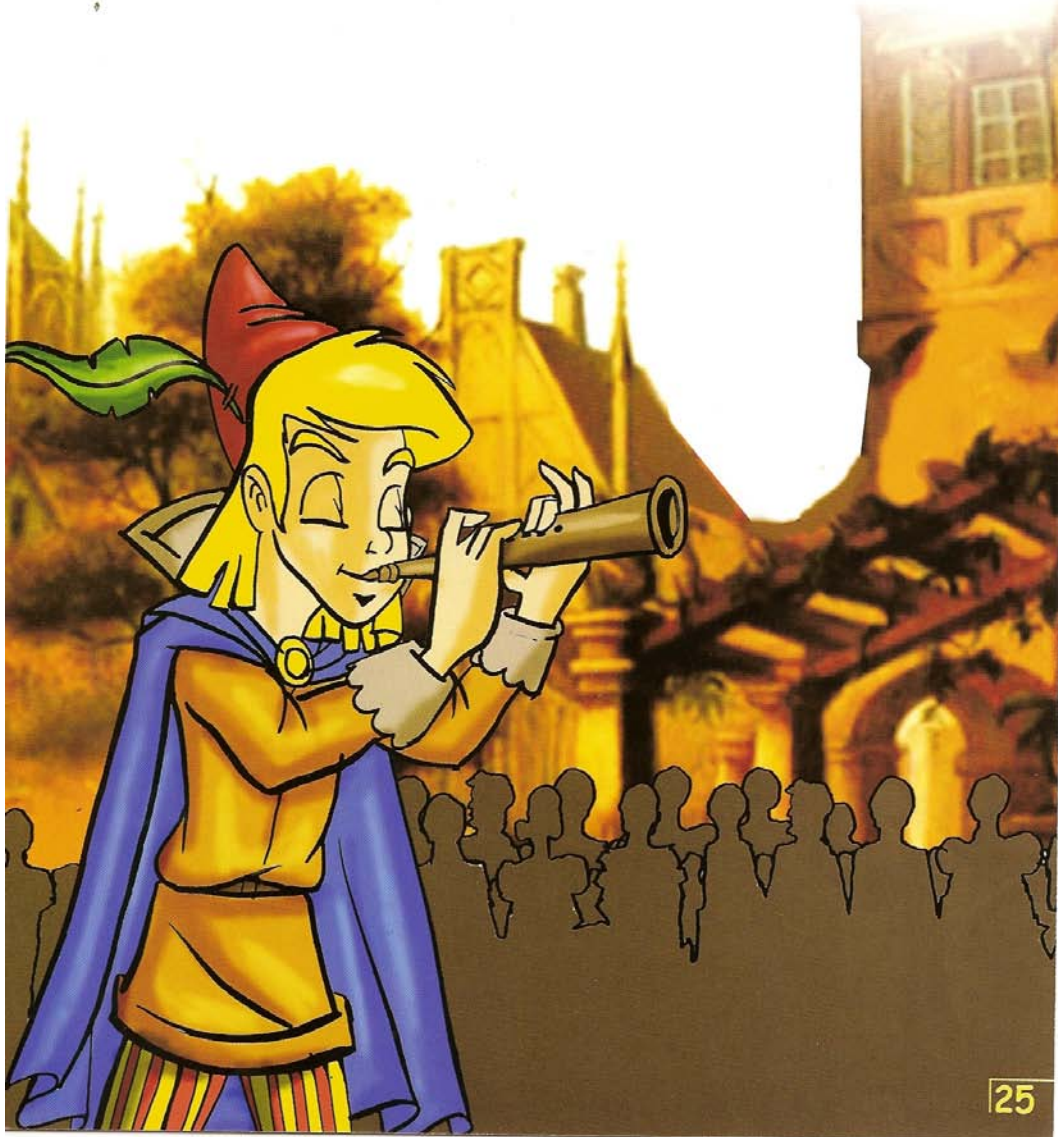

Sonra çocukları gösterip, "Siz bu çocuklara kötü örnek oluyorsunuz. Bu çocuklar büyüdüğlerinde sizler gibi cimri olmamalı. Bunun için ben yapacağımı bilirim. Size unutamayacağınız bir ders vereceğim!" demiş.

Bu sözleri köylüler, anlamsız bakan gözlerle dinlemiş. İçlerinden, "Bir başına bu genç kavalcı, bize ne yapabilir ki?!" diye geçirmişler.

Kavalcı, kavalını çantasından çıkarıp başlamış yine üflemeğe. Birbirinden neşeli, birbirinden eğlenceli melodiler çalmış peş peşe. Köylülerse onu hayretle izliyormuş.

Az sonra köylülerin şaşkınlıktan ağızları bir karış açık kalmış. Kapalı kapılar bir bir açılmış ve köyün bütün çocukları kavalcının etrafına toplanmaya başlamış.

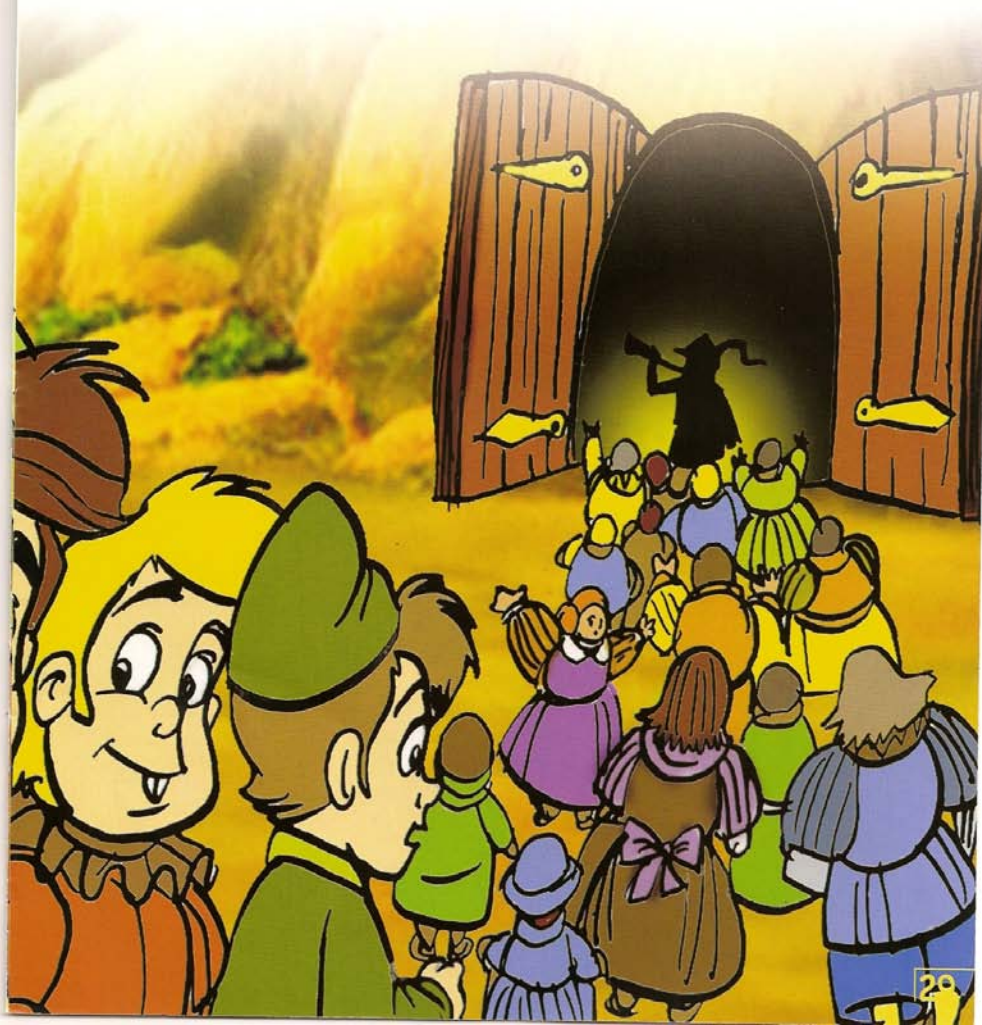
Annelerle babalar ne kadar engel olmaya çalışsalar da söz geçirememişler çocuklarına. Rica, azar, yalvarma; hiçbirî kâr etmiyormuş. Sanki çocukları onları duymuyormuş.

Sonunda köyden çıkmışlar. Neşeli melodiler eşliğinde, şarkılar türküler söyleye söyleye, el ele, kol kola hep birlikte, karşıki yeşil tepeye doğru yürümeye başlamışlar.

Gide gide, zirveyi aşıp, altın bir kapının önüne varmışlar.
Kapının üzerinde "Cömertler Diyarı" yazıyormuş.
Çocuklar gelince, kapı gıcırdayarak açılmış. Etrafa beyaz bir
ışık yayılmış.

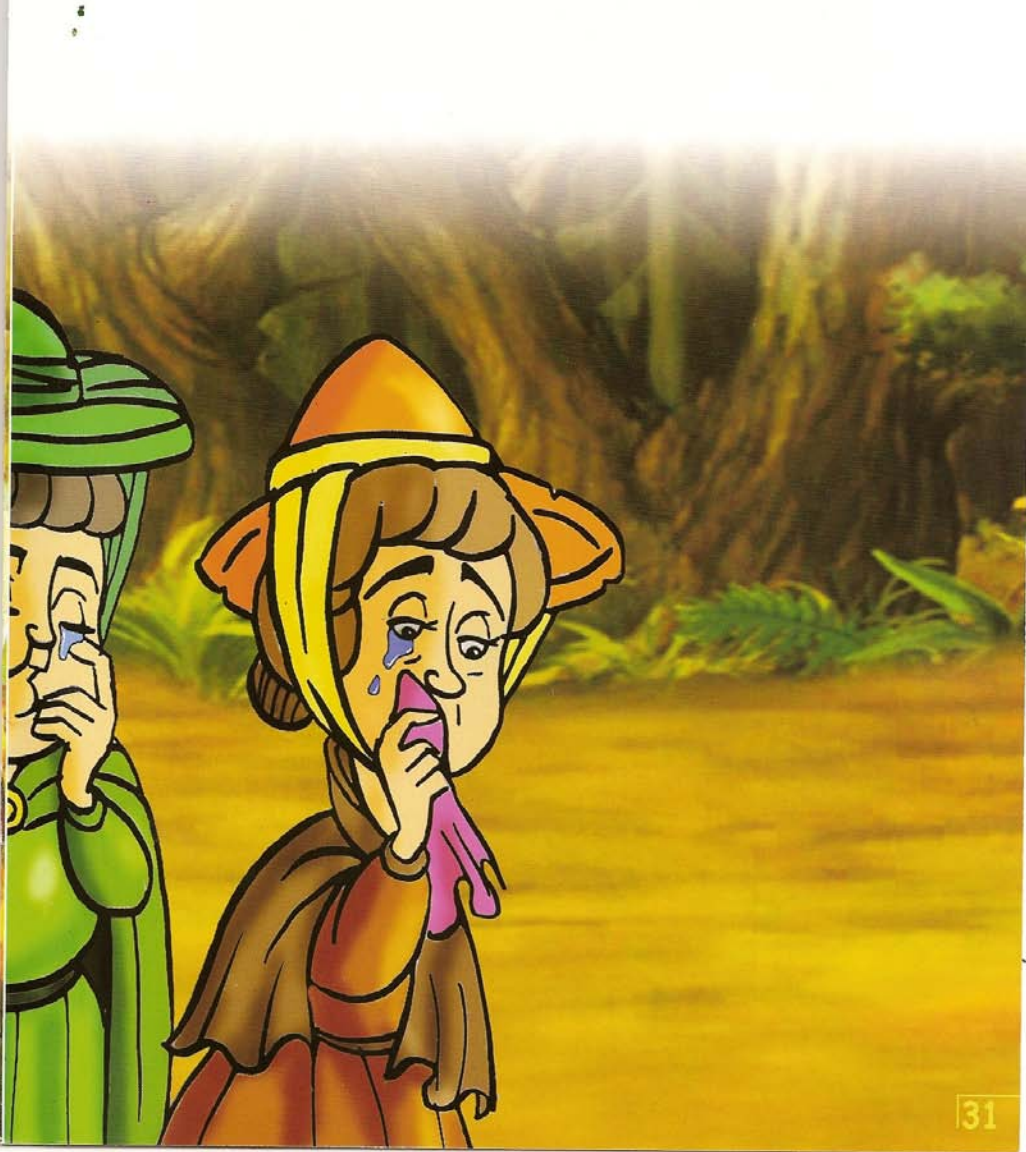

Önde kavalcı, arkada çocuklar içeri girmişler. Sonra arkalarından kapı yine ağır ağır kapanmış. Çocuklarının peşlerinden gelen anne babalar, ne kadar uğraşmışlarsa da kapıyı açamamışlar.

Gece gündüz günlerce kapıda nöbet tutmuşlar. Sonunda vazgeçip başları önlerinde, çaresiz köylerine dönmüşler.

O günden sonra hep, çocuklarıyla birlikte "Cömertler Diyarı"na neden giremediklerini düşünmüşler.

Eğer daha sonra köylüler, bu olaydan ders alıp hatalarını anlamışlarsa, yani, cimrilikten vazgeçip paylaşmayı öğrenmişlerse belki de 'Cömertler Diyarı'na girebilmişlerdir. Kim bilir?

